

ROČNÍ SOUHRNNÁ ZPRÁVA O VÝSLEDKÁCH KONTROLNÍCH AKCÍ ZA ROK 2020

Státní úřad inspekce práce
Kolářská 451/13, 746 01 Opava
telefon: 950 179 101, fax: 553 626 672
IČ 750 46 962
opava@suip.cz, www.suip.cz
ID DS: **cmwaazf**

Obsah

Úvod.....	1
Inspekce práce v České republice	1
1 Podněty ke kontrole.....	4
1.1 Podněty ke kontrole v oblasti pracovněprávních vztahů	4
1.2 Podněty z oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině	6
1.3 Podněty v oblasti bezpečnosti práce.....	8
2 Kontrolní činnost v oblasti pracovněprávních vztahů	11
2.1 Agenturní zaměstnávání	12
2.2 Kontrola v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce	15
2.3 Kontrola v oblasti pracovní doby a doby odpočinku.....	19
2.4 Rovné zacházení, rovné odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace	22
2.5 Pracovní podmínky při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.....	25
2.6 Kontroly dodržování pravidel při vysílání pracovníků do ČR na základě směrnic 96/71/ES a 2014/67/EU.....	26
3 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti.....	31
3.1 Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců	31
3.2 Zastřené zprostředkování zaměstnání.....	38
3.3 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání...	41
3.4 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání OZP	43
4 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině	45
5 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu VTZ.....	47
5.1 Pracovní úrazovost v roce 2020	48
5.2 Stavebnictví.....	50
5.3 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb.....	57
5.4 Doprava	61
5.5 Zemědělství a potravinářský průmysl	65
5.6 Lesnictví a dřevozpracující průmysl	73
5.7 Chemický průmysl	82
5.8 Terciární sféra.....	87
5.9 Zpracovatelský průmysl	99
5.10 Elektrická zařízení.....	104
5.11 Zdvihací zařízení	108
5.12 Plynová zařízení	113
5.13 Tlaková zařízení	119

5.14	Integrovaná inspekce	124
5.15	Program Bezpečný podnik	127
	Seznam použitých zkratk	133
	Seznam tabulek	135
	Seznam grafů	136

Úvod

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce byla na začátku roku 2020, tedy ještě před vypuknutím pandemie COVID-19, realizována v souladu s *Ročním programem kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2020*, který byl řádně projednaný Radou vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů a také schválený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“).

Kontrolní činnost byla v průběhu roku 2020 významně ovlivněna pandemií COVID-19. Došlo ke změně stanoveného minimálního počtu kontrol v jednotlivých kontrolních oblastech, část zaměstnanců byla dočasně přeložena k jiným správním úřadům například na práce spojené s administrací vládního programu Antivirus, k realizaci veřejnosprávních kontrol tohoto programu a k pomoci krajským hygienickým stanicím (dále jen „KHS“) při trasování onemocnění COVID-19.

Mezi priority Státního úřadu inspekce práce (dále jen „SÚIP“ nebo „Úřad“) a oblastních inspektorátů práce (dále jen „inspektorát“ nebo „OIP“) patřily zejména kontroly prováděné na základě podnětů ke kontrole, kontroly v sektoru stavebnictví, dopravy, zpracovatelského průmyslu, kontroly agentur práce, kontroly nelegálního zaměstnávání, kontroly pracovní doby, kontroly odměňování, kontroly dodržování zákazu diskriminace a další.

Ve srovnání s předchozími lety tak došlo jednak k celkovému snížení provedených kontrol a významně poklesl i počet a výše uložených pokut.

Tab. č. 1 – Vývoj počtu kontrol, uložených pokut a výše pokut v letech 2018 až 2020

Ukazatel	Rok		
	2018	2019	2020
Počet kontrol	22 995	25 834	15 852
Počet uložených pokut	4 045	3 562	3 101
Výše uložených pokut (Kč)	299 359 611	344 576 200	274 961 500

Tato roční souhrnná zpráva za rok 2020 byla zpracována za součinnosti inspektorátů. Statistické údaje uvedené v této zprávě jsou platné k datu 31. 12. 2020, pokud není uvedeno jinak.

Inspekce práce v České republice

SÚIP a OIP jsou správními úřady se zákonem vymezenou působností a jako celek tvoří orgány inspekce práce.

Úřad je účetní jednotkou, přičemž jednotlivé inspektoráty jsou z hlediska hospodaření s majetkem, prostředky státního rozpočtu, účetnictví, pracovněprávních vztahů zaměstnanců a služebních vztahů státních zaměstnanců jeho vnitřními organizačními jednotkami na úrovni odboru. V čele SÚIP stojí generální inspektor. V čele každého inspektorátu pak stojí vedoucí inspektor.

Úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících z:

- právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (dále také „BOZP“) práva nebo povinnosti pracovněprávních vztazích včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy a náhrady výdajů zaměstnancům,

- právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví,
- právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců a zaměstnanců pečujících o děti,
- právních předpisů upravujících výkon umělecké, kulturní sportovní a reklamní činnosti dítěte,
- kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovní právní nároky vyplývající z právních a vnitřních předpisů,
- předpisů upravujících právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb,
- právního předpisu upravujícího péči o dítě v dětské skupině,
- vybraných částí právních předpisů o zaměstnanosti, včetně nelegálního zaměstnávání.

Činnost orgánů inspekce práce je upravena zejména těmito zákony:

Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o inspekci práce**“),

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákoník práce**“ nebo také „**ZP**“),

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o zaměstnanosti**“ nebo také „**ZoZ**“)

Zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o dětské skupině**“),

Zákon č. 309/2006 Sb., kterým upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovní vztahy, ve znění pozdějších předpisů (dále také „**zákon o BOZP**“ nebo „**zák. č. 309/2006 Sb.**“),

a dalšími zákonnými normami uvedenými v textu.

Samotná kontrolní činnost byla realizována prostřednictvím 538 služebních míst inspektorů ve služebním poměru, přičemž tito inspektori jsou specializováni do následujících kontrolních oblastí:

- pracovní vztahy (dále také „**PPV**“),
- BOZP a vyhrazená technická zařízení (dále jen „**VTZ**“),
- zaměstnanost, včetně nelegálního zaměstnávání (dále také „**NLZ**“).

Tab. č. 2 – Počet inspektorů dle kontrolních oblastí

Ukazatel	BOZP a VTZ	PPV	NLZ	Celkem
Počet inspektorů dle oblastí	198	158	182	538

Oblastní inspektoráty práce

- Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze**
Kladenská 103/105, 160 00 Praha 6
(dále v textu také „OIP 03“)

- Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj se sídlem v Praze**
náměstí Barikád 1122/2, 130 00 Praha 3
(dále v textu také „OIP 04“)

- Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích**
Vodní 1629/21, 370 06 České Budějovice
(dále v textu také „OIP 05“)

- Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni**
Schwarzova 2617/27, 301 00 Plzeň
(dále v textu také „OIP 06“)

- Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem**
SNP 2720/21, 400 11 Ústí nad Labem
(dále v textu také „OIP 07“)

- Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové**
Říční 1195/5, 501 01 Hradec Králové
(dále v textu také „OIP 08“)

- Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně**
Milady Horákové 1970/3, 658 60 Brno
(dále v textu také „OIP 09“)

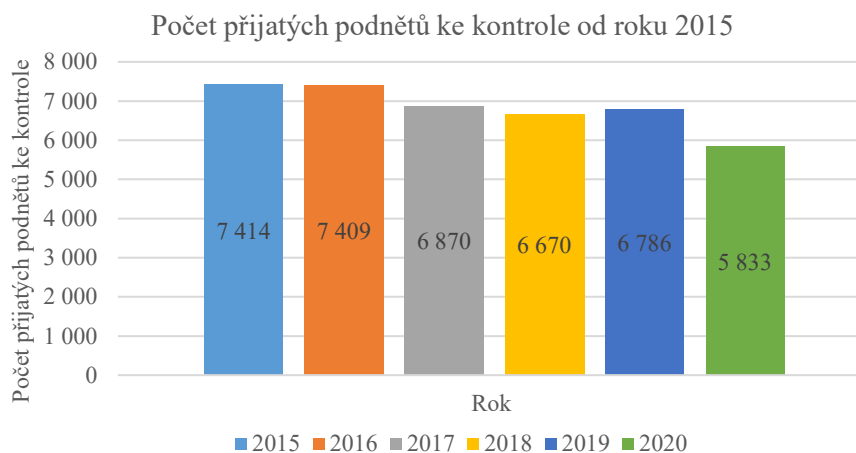
- Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě**
Živičná 1123/2, 702 69 Ostrava
(dále v textu také „OIP 10“)

1 Podněty ke kontrole

Kontroly prováděné na základě podnětů tvoří dlouhodobě významnou část kontrolní činnosti orgánů inspekce práce. Přijaté podněty ke kontrole jsou nepřetržitě sledovány, analyzovány a zjištěné výsledky jsou následně promítány do plánů kontrolní činnosti. Podněty ke kontrole jsou přijímány nejen od samotných zaměstnanců, ale též od sociálních partnerů, orgánů veřejné správy a také od široké veřejnosti. Přijaté podněty ke kontrole směřují do všech kontrolních oblastí, zejména pak do oblastí PPV, BOZP, zaměstnanosti včetně NLZ nebo také na poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. Některé podněty ke kontrole souběžně zahrnují více oblastí, nejčastěji se jedná o kombinaci podnětů do oblastí PPV s oblastí BOZP, potažmo s oblastí NLZ. Z tohoto důvodu uvedené počty podaných podnětů v jednotlivých oblastech nelze sčítat, neboť jeden podnět může směřovat do více kontrolních oblastí.

V roce 2020 orgány inspekce práce obdržely celkem 5 833 podnětů ke kontrole. Stejně jako v minulých letech, tak i v roce 2020, nejvíce podnětů ke kontrole směřovalo do oblasti PPV, kde jich bylo přijato celkem 3 629, což představuje kolem 62 % všech přijatých podnětů. Do oblasti BOZP bylo přijato celkem 698 podnětů, přičemž 58 podnětů směřovalo do oblasti VTZ a 2 podněty upozorňovaly na přítomnost alkoholu a jiných návykových látek na pracovišti. Na možný výkon nelegální práce upozorňovalo celkem 1 337 podnětů a na jiná možná porušení v oblasti zaměstnanosti dalších 216 podnětů. Mimo již zmíněné podněty obdržely orgány inspekce práce dalších 18 podnětů upozorňující na možné nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině.

Graf č. 1 – Vývoj počtu přijatých podnětů ke kontrole v období 2015 - 2020

Nejvíce podnětů ke kontrole poukazovalo na porušování právních předpisů u malých podnikatelů, kteří zaměstnávají méně než 50 zaměstnanců. Naopak nejméně podnětů ke kontrole bylo podáno na zaměstnavatele, kteří zaměstnávají 250 – 499 zaměstnanců. Z pohledu sektoru podnikání, bylo nejvíce podnětů přijato do zpracovatelského průmyslu, konkrétně se jednalo o výrobu potravinářských výrobků, výrobu kovových konstrukcí a kovodělných výrobků a o výrobu motorových vozidel, přívěsů a návěsů.

1.1 Podněty ke kontrole v oblasti pracovněprávních vztahů

Podněty ke kontrole, upozorňující na porušování pracovněprávní předpisů v oblasti PPV, patří řadu let mezi ty nejčastější. Takovýchto podnětů obdržel SÚIP a OIP v roce 2020 celkem 3 629; což je přibližně o 11 % méně, než v předchozím roce.

Shodně jako v předchozích letech, tak i v roce 2020, nejvíce podnětů v oblasti PPV směřovalo do úseku odměňování zaměstnanců, kde jich bylo přijato celkem 2 123. Obdobně, jako u celkového počtu podaných podnětů, se jednalo přibližně o 11 % méně než v předchozím roce 2019. Obdržené podněty poukazyvaly zejména na výši mzdy, platu nebo odměny, na nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, nesprávné zařazení do platové třídy, nezaplacení práce a příplatků za práci přesčas, na nezaplacení příplatků za práci ve dnech pracovního klidu a v noci, včetně případů, kdy část ranní nebo odpolední směny zasáhne do nočních hodin, dále se jednalo o podněty na neposkytnutí mzdy nebo platu ve stanoveném termínu, nevydání dokladu o vyúčtování mzdy nebo mzdového/platového výměru. Stejně jako v předchozích letech, tak i roce 2020, se vyskytovaly podněty poukazující na odměňování dopravců (zřejmě stále přetrvává praxe vyplácení zaručené mzdy tzv. oficiálně a zbytek tzv. na ruku). U dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, zejména u dohod o provedení práce, se v podnětech často vyskytuje informace, že zaměstnancům nebyla vyplacena odměna v souladu s počtem odpracovaných hodin (což vzhledem k tomu, že zaměstnavatel není povinen u dohod vést evidenci pracovní doby je velmi obtížně zjištělné). Z kontrolní činnosti mají inspektoři mnohdy podezření, že těmito dohodami je maskováno značné penzum odvedené práce.

Druhou nejpočetnější skupinu tvořily podněty poukazující na vznik, změnu a zejména na skončení pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Těchto podnětů bylo přijato celkem 1 284, což představuje pokles přibližně o 14 %. Při skončení pracovního poměru šlo nejčastěji o nevydání potvrzení o zaměstnání. V následujícím roce 2021 se předpokládá nárůst u podnětů směřujících do oblasti skončení pracovního poměru.

Třetí nejpočetnější skupinu tvořila oblast náhrad s počtem přijatých podnětů 543, což je asi o 18 % méně než v předchozím roce. V sektoru dopravy jde tradičně o cestovní náhrady (to úzce souvisí i s často nedostatečně vedenou evidencí pracovní doby).

V roce 2020 bylo přijato celkem 534 podnětů směřujících do oblasti pracovní doby, což je asi o 23 % méně než v roce 2019. Podněty nejčastěji poukazyvaly na nevedení evidence pracovní doby nebo na nedostatečné vedení evidence pracovní doby, a také na účelové úpravy v evidenci pracovní doby (škrtání odpracovaných hodin apod.) ze strany zaměstnavatele.

Do oblasti rovného zacházení směřovalo celkem 318 podnětů., což znamenalo pokles o 14 % ve srovnání s rokem 2019. Podněty často pramenily z vyhocených osobních vztahů a konfliktů na pracovišti, přičemž tyto případy primárně nespádají do kontrolní působnosti orgánů inspekce práce. Stále také přetrvává mnohdy nesprávná představa podatele podnětu o tom, co je diskriminací, co nerovným zacházením a co je prostým vyžadováním plnění pracovních povinností ze strany zaměstnavatele. Opakovaně se velký počet podnětů ke kontrole týká oblasti školství. Celkem 85 podnětů směřovalo do oblasti ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců (tj. pokles o 13 %). Zde se jedná nejčastěji o narušování soukromí zaměstnanců na pracovišti prostřednictvím nepovoleného sledování zaměstnanců.

Počet podnětů směřujících do oblasti agenturního zaměstnávání zaznamenal v roce 2020 zřejmě nejvýraznější pokles. Orgány inspekce práce obdržely celkem 68 podnětů, což představuje pokles o 31 %. Přesto je třeba zmínit, že např. ve Středočeském kraji jsme zaznamenali nárůst podnětů od osob cizí státní příslušnosti, přičemž nejčastěji šlo o zaměstnance agentur práce, kteří upozorňovali na podmínky pro výkon práce a vztahy na pracovišti.

V souvislosti s epidemií onemocnění COVID-19 obdržely orgány inspekce práce více dotazů (především pak ve druhém čtvrtletí roku 2020) týkajících se nevyplacené mzdy, nevyplacené náhrady mzdy za překážky v práci na straně zaměstnavatele či na dočasnou pracovní neschopnost. Podněty dále obsahovaly upozornění na nařizování dovolené v rozporu se zákoníkem práce (tj. ze dne na den, k pokrytí překážek apod.), ukončování pracovních poměrů (nátlak na podepisování dohod) a nevyplácení odstupného. Objevovala se také informace, že zaměstnavatel ukončil svou činnost,

se zaměstnanci přestal komunikovat, nevyplácel a dokonce ani neřešil ukončení pracovního poměru (to nejčastěji v pohostinství nebo u malých obchodů).

Rovněž se objevily podněty poukazující na to, že zaměstnavatel vykazoval zaměstnancům překážky na straně zaměstnavatele a vyplácel zaměstnance náhradou mzdy (nejčastěji ve výši 60 %, částečná nezaměstnanost), ale zaměstnanci dál pracovali v rozsahu plné týdenní pracovní doby). Dalším problémem bylo také nepřidělování práce ve sjednaném rozsahu.

Přijaté podněty ke kontrole nejčastěji směřovaly do zpracovatelského průmyslu (se 402 podněty), velkoobchodu a maloobchodu, oprav a údržby motorových vozidel (s 393 podněty), ubytování, stravování a pohostinství (s 207 podněty) a do dopravy a skladování (s 200 podněty).

V roce 2020 bylo provedeno celkem 2 188 kontrol s využitím podnětů ke kontrole směřujících do oblasti PPV. Celkem bylo zjištěno 4 567 porušení, z toho v naprosté většině šlo o porušení zákoníku práce.

V následujícím přehledu jsou uvedena nejčastější porušení:

- 1 712 porušení na úseku odměňování (nedodržení termínu výplaty mzdy nebo nevyplacení mzdy jako vůbec nejčastější porušení, následuje nedodržení výše zaručené mzdy),
- 1 653 porušení na úseku pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (nejčastěji šlo o nevydání potvrzení o zaměstnání, jeho pozdní vydání, nebo nedostatky v něm),
- 1 057 porušení na úseku pracovní doby (nejčastěji šlo o nevedení evidence pracovní doby),
- 716 porušení na úseku náhrad (nejvíce porušení bylo u náhrady za dovolenou),
- 382 porušení na úseku dovolené (nejčastěji šlo o nařizování dovolené),
- 285 porušení na úseku rovného zacházení (nejčastěji šlo o nerovné zacházení v odměňování),
- 97 porušení na úseku ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců (narušování soukromí zaměstnanců na pracovišti ať už pomocí sledování kamerami nebo jinak),
- 56 porušení na úseku agenturního zaměstnávání,
- 32 porušení na úseku součinnosti zaměstnavatele a orgánu zaměstnanců,
- 20 porušení na úseku zvláštních pracovních podmínek,
- 2 porušení na úseku obsazování míst úředníků územních samosprávních celků,
- 1 porušení na úseku výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti.

Závěrem nutno připomenout, že orgány inspekce práce se při provádění kontrol s využitím podnětů často setkávají ze strany podatelů s nepochopením a přeceňováním možností inspekce práce.

Kontroly prováděné s využitím podnětů ke kontrole nemohou primárně řešit spory mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, ale zejména odhalovat systémová pochybení, dotýkající se většího počtu zaměstnanců. I přesto se inspektoři při kontrolách snaží co nejobjektivněji zjistit skutečný stav a pokud možno i o narovnání vzájemných vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem.

1.2 Podněty z oblasti zaměstnanosti a poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

V roce 2020 obdržel SÚIP celkem 5 833 podnětů, z toho 1 337 podnětů poukazovalo na NLZ a dalších 216 podnětů upozorňovalo na porušování ostatních ustanovení zákona o zaměstnanosti.

V roce 2020 (stejně jako v předchozích letech) nejvíce podnětů upozorňovalo na možný výkon nelegální práce, a to jak občanů České republiky (dále jen „ČR“), tak občanů Evropské unie (dále jen „EU“) nebo cizinců ze třetích zemí.

Jednalo se o:

- 1 007 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce občanů ČR,
- 180 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce občanů EU mimo ČR,
- 469 podnětů směřujících do oblasti nelegální práce cizinců mimo EU,
- 216 podnětů směřujících do dalších oblastí zákona o zaměstnanosti (diskriminace a rovné zacházení, zprostředkování zaměstnání, zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, § 136 ZoZ, zaměstnávání osob se zdravotním postižením (dále jen „OZP“),
- 18 podnětů upozorňujících na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině.

Jak již bylo zmíněno, uvedené počty podnětů nelze počítat, protože jeden podnět může směřovat do více oblastí.

Počet podnětů upozorňujících na možné nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání je téměř totožný s počtem podnětů, obdržených do této oblasti v roce 2019. Stejně jako v předchozích letech, tak i v roce 2020, se především jednalo o podněty, upozorňující na nabídky práce obsahující diskriminační prvky, zejména z důvodu věku a pohlaví, menší část přijatých podnětů se týkala možného nerovného zacházení při výběrových řízeních.

Kromě podnětů do oblasti zaměstnanosti vč. NLZ obdržely orgány inspekce práce celkem 18 podnětů směřujících do oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Výsledky kontrol na základě podnětů v oblasti zaměstnanosti a NLZ

V roce 2020 bylo provedeno celkem 1 055 kontrol na základě podnětů směřujících do oblasti zaměstnanosti vč. NLZ, z toho u 352 kontrol bylo zjištěno porušení právních předpisů. Celkem bylo zjištěno 961 porušení.

Nejčastěji se jednalo o:

- 355 porušení spočívající v umožnění výkonu závislé práce fyzických osob mimo pracovněprávní vztah ve smyslu ustanovení § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti, a to jak občanů ČR, občanů EU, tak i cizinců ze třetích zemí,
- 425 porušení ustanovení § 5 písm. e) bod 2 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty či modré karty, jeli podle zákona o zaměstnanosti vyžadováno, nebo v rozporu se zaměstnaneckou kartou, ale na území ČR pobývali legálně,
- 14 porušení ustanovení § 5 písm. e) bod 3 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez platného oprávnění k pobytu na území ČR, je-li podle zákona o pobytu cizinců na území ČR vyžadováno,
- 5 porušení ustanovení § 5 písm. g) zákona o zaměstnanosti, spočívající v pronájmu pracovní síly, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání dle ust. § 14 odst. 1 písm. b),
- 108 porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatelé nesplnili povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu. (toto porušení se týkalo hlavně zaměstnavatelů, kteří se zaměstnanci sjednali dohody o provedení práce),
- 54 porušení se týkalo ostatních povinností vyplývajících zaměstnavatelům ze zákona o zaměstnanosti, např. porušení povinností souvisejících se zaměstnáváním cizinců, se zprostředkováním zaměstnání, s plněním povinného podílu zaměstnávání OZP a v neposlední řadě i s porušením zákazu diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání.

Při kontrolách na základě podnětů upozorňujících na možný výkon nelegální práce bylo zjištěno celkem 743 nelegálně zaměstnaných osob. Z celkového počtu 743 nelegálně zaměstnávaných osob bylo 258 občanů ČR, 19 občanů EU a 466 cizinců.

Výsledky kontrol na základě podnětu v oblasti péče o dítě v dětské skupině

SÚIP přijal v roce 2020 celkem 18 podnětů upozorňující na nedodržování podmínek vymezených zákonem o dětské skupině. Na základě těchto přijatých podnětů bylo v roce 2020 zahájeno celkem 16 kontrol poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině a 1 kontrola bude provedena v roce 2021. Ve zbývajícím 1 případě směřoval podnět vůči totožnému poskytovateli a byl vyřízen v rámci jedné kontroly.

Z těchto 16 zahájených kontrol v roce 2020 bylo 12 kontrol u poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině v témže roce také dokončeno. Současně byly dokončeny také 2 kontroly, které byly na základě podnětů zahájeny v roce předchozím. Při těchto dokončených kontrolách prováděných na základě podnětu bylo zjištěno celkem 36 porušení u 10 kontrolovaných poskytovatelů a pouze ve 4 případech byly kontroly zcela bez porušení.

Jednalo se nejčastěji o tato porušení zákona o dětské skupině:

- 19 porušení spočívající v nedodržení podmínek kladených na pečující osobu, tj. na fyzickou osobu, která je v základním pracovněprávním vztahu s poskytovatelem služby, která vykonává činnost přímo působící na dítě, spočívající v hlídání a péči o dítě,
- 7 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpracovat a dodržovat vnitřní pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině uzavřít s rodičem písemnou smlouvu o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- porušení spočívající v nedodržení počtu dětí a nejnižšího počtu pečujících osob v jedné dětské skupině.

1.3 Podněty v oblasti bezpečnosti práce

V roce 2020 obdržely orgány inspekce práce celkem 698 podnětů směřující do oblasti BOZP, což je o 81 podnětů méně než v roce 2019. Z vyhodnocených podnětů vyplývá, že podněty ke kontrole byly nejčastěji podávány bývalými zaměstnanci, kteří ukončili svůj pracovněprávní vztah v důsledku pracovních nebo osobních neshod. Některé podněty byly bez bližší specifikace a obsahovaly pouze obecné konstatování, že dochází k nedodržování nebo porušování předpisů BOZP. Část podnětů nám byla postoupena jinými orgány státní správy, např. Drážní inspekcí, Českou zemědělskou a potravinářskou inspekcí, popř. orgány činnými v ochraně veřejného zdraví.

Vzhledem k epidemiologické situaci související s onemocněním COVID-19 vzrostl v roce 2020 počet nedokončených kontrol na základě podnětů, a to z více důvodů. Jedním z důvodů bylo přeložení části inspektorů k výpomoci v pozici přizvaných osob při kontrolách plnění podmínek programu „Antivirus“ na Úřad práce (dále jen „ÚP ČR“), v průběhu roku 2020. Část inspektorů byla v závěru roku 2020 přeložena k místně příslušným KHS, za účelem trasování kontaktů osob, jež byly zjištěny jako COVID pozitivní. Tito inspektoři neměli dostatečný časový prostor k dokončení zahájených kontrol. Dalším důvodem nedokončení kontrol byla rovněž zvýšená pracovní neschopnost inspektorů spojená s onemocněním COVID-19. Tyto důvody vedly k částečnému omezení kontrol prováděných na základě podnětů na ty nejzávažnější. Ze strany orgánů inspekce práce byla také snaha nezatěžovat kontrolní

činností v současné době již tak přetížená zdravotnická zařízení a zařízení sociálních služeb, v těch případech, kdy bylo z povahy věci možné odložit kontrolu na epidemiologicky příznivější dobu. Všechny nedokončené kontroly budou uzavřeny v roce 2021.

Podněty směřující do oblasti stavebnictví upozorňovaly zejména na nedostatečně zajištěné staveniště při provádění pozemních prací, spojených s výkopem nebo při rekonstrukci inženýrských sítí. Samostatnou skupinou podnětů ke kontrole v oblasti BOZP jsou neuznané pracovní úrazy. Problematika neuznaných pracovních úrazů je složitá a tyto podněty přicházejí s velkým časovým odstupem, kdy se jen těžko prokazují případná porušení ze strany zaměstnavatele.

Nejvíce podnětů v roce 2020 poukazovalo na porušení v oblasti všeobecné bezpečnosti práce. Podněty upozorňovaly na nedostatečné vybavení osobními ochrannými pracovními prostředky (dále jen „OOPP“), na neuhrazení pracovnělékařského vyšetření ze strany zaměstnavatele, neplnění povinností týkající se pracoviště a pracovního prostředí, na neplnění povinností při zajištění řádného stavu používání výrobních a pracovních prostředků a zařízení, na porušení povinností zaměstnavatele v souvislosti s pracovním úrazem, a porušení týkající se organizace práce.

Tab. č. 3 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatele	Inspektorát									Celkem
	SÚIP	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrol zaměstnavatelů	1	55	56	34	19	31	63	71	145	469*
Počet kontrol	1	60	58	34	21	34	67	73	161	509
Počet zjištěných porušení	6	62	90	98	26	93	143	138	228	884
Počet opatření	0	0	0	7	0	0	3	0	4	14

Pozn.: * Subjekty není možné sčítat, neboť 1 subjekt může být kontrolován více inspektoráty.

V roce 2020 bylo na základě podnětů směřujících do oblasti BOZP provedeno celkem 509 kontrol u 469 subjektů, z čehož bylo 393 právnických a 76 fyzických osob.

V rámci výše uvedených 509 kontrol za sledované období, bylo ve 231 případech konstatováno, že jde o kontroly bez zjištěných porušení, což představuje přibližně 45 % případů. Během ostatních 278 kontrol bylo zjištěno 884 porušení. Některé OIP uložily kontrolovaným subjektům také opatření k odstranění nedostatků.

U více jak poloviny provedených kontrol (278) bylo konstatováno porušení právních předpisů. Z celkového počtu 884 porušení, se z velké části jednalo o porušení ZP.

V následujícím přehledu jsou uvedeny nejčastější zákonné oblasti porušení:

- 328 porušení ZP,
- 226 porušení zák. č. 309/2006 Sb.,
- 155 porušení NV č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí (dále jen „NV č. 101/2005 Sb.“),
- 77 porušení NV č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí (dále jen „NV č. 378/2001 Sb.“).

Nejpočetněji zjištěné porušení ZP bylo nedodržení povinnosti zaměstnavatele vytvářet bezpečné a zdravé neohrožující pracovní prostředí, zejména vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům (86 porušení) a nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti (56 porušení). Dále se jednalo o porušení povinnosti zajistit zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, které se týkají jimi vykonávané práce a které se vztahují k rizikům, s nimiž může přijít zaměstnanec do styku na pracovišti, na kterém je práce

vykonávána, a soustavně vyžadovat a kontrolovat jejich dodržování, bylo konstatováno 34 porušení tohoto ustanovení zákoníku práce.

Z pohledu sektoru podnikání zaměstnavatele byla zjištěna následující porušení:

- 210 porušení u 116 kontrolovaných subjektů se týkalo řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích,
- 174 porušení u 67 kontrolovaných subjektů se týkalo výrobních a provozních budov,
- 66 porušení u 25 kontrolovaných subjektů se týkalo skladů a skladování,
- 31 porušení u 31 kontrolovaných subjektů se týkalo oblasti OOPP,
- 39 porušení u 24 kontrolovaných subjektů se týkalo stavenišť,
- 17 porušení u 10 kontrolovaných subjektů se týkalo evidence a registrace pracovních úrazů.

I když orgány inspekce práce nemohou při prováděných kontrolách řešit individuální spory, napomáhají cíleně vedenou kontrolou ke zvýšení úrovně bezpečnosti práce u jednotlivých zaměstnavatelů, a současně jsou důležitým zdrojem informací k dalšímu zaměření plánované kontrolní činnosti.

Kontroly na základě přijatých podnětů

Ve všech kontrolních oblastech působnosti orgánů inspekce práce bylo v roce 2020 na základě přijatých podnětů dokončeno celkem 3 809 kontrol, z toho bylo 776 kontrol provedeno na základě přijatých podnětů z předchozích let.

V roce 2020 bylo zjištěno 6 581 porušení právních předpisů u 2 061 dokončených kontrol, což představuje porušení u 54 % provedených kontrol.

Ve srovnání s předchozím rokem 2019 došlo k mírnému poklesu počtu porušení, kdy kontroly s porušením tvořily 56 % ze všech realizovaných kontrol. K poklesu počtu porušení došlo také v letech 2018 a 2019, kdy kontroly s porušením roce 2018 tvořily 58 % a v roce 2019 pak již 56 %. Lze tedy říci, že počty kontrol s porušením v průběhu let klesají.

Graf č. 2 – Vývoj počtu porušení u kontrol provedených na základě přijatých podnětů od roku 2018

Kontrolami provedenými na základě podnětů bylo v roce 2020 uloženo orgány inspekce práce ve všech kontrolních oblastech celkem 663 pokut v souhrnné výši 39 243 500 Kč.

2 Kontrolní činnost v oblasti pracovněprávních vztahů

Roční program kontrolních akcí SÚIP pro rok 2020, stanovený a schválený na přelomu r. 2019/2020, tedy ještě před vypuknutím pandemie onemocnění COVID-19, předpokládal v oblasti kontroly na úseku PPV provedení celkem 5 000 kontrol. Zároveň byly stanoveny minimální počty kontrol pro jednotlivé OIP a minimální počty kontroly v oblastech, na které měla být kontrolní činnost inspekce práce dle ročního programu kontrolních akcí v roce 2020 především zaměřena. Kontroly v rámci tohoto programu měly být zaměřeny především na oblasti agenturního zaměstnávání, vysílání zaměstnanců, pracovní podmínky zaměstnanců ze zahraničí, dodržování zákazu diskriminace, rovné zacházení se zaměstnanci a rovné odměňování zaměstnanců, odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce a na pracovní dobu a dobu odpočinku. Nadto nedílnou a podstatnou částí kontrolní činnosti OIP každoročně, a samozřejmě i v roce 2020, byly kontroly na základě podnětů. SÚIP přijaté podněty statisticky sleduje, vyhodnocuje, a získané informace zohledňuje v programu kontrolních činností. Převážná většina podnětů je řešena kontrolou. Zároveň je v mnoha případech podatelům podnětů poskytnuto i bezplatné poradenství.

Situace, vyvolaná pandemií onemocnění COVID-19 a s ní souvisejícím nouzovým stavem a omezujícími opatřeními ve všech oblastech fungování společnosti, se v průběhu roku 2020 odrazila i v činnosti SÚIP a OIP. Na úseku pracovněprávních vztahů a podmínek došlo ke snížení stanoveného minimálního počtu kontrol na 3 500 kontrol za rok. S ohledem na omezující opatření spojená s nouzovým stavem vyhlášeným na území ČR, byly prováděny kontroly na pracovištích zaměstnavatelů především v těch nejzávažnějších případech, v oblasti PPV například v případě nevyplacení mezd nebo náhrad mezd, rozvazování pracovněprávních vztahů bez výpovědní doby a odstupného atp. Za situace, kdy bylo namístě maximálně omezit osobní kontakty fyzických osob, byly v případech, kdy to bylo prakticky realizovatelné, prováděny kontroly distančně, formou zaslání dokumentů. Zároveň OIP, pokud možno v co nejmenší přípustné míře, zatěžkávaly svou kontrolní činností zaměstnavatele nejvíce zatížené dopady pandemie a nouzového stavu, především ve zdravotnictví a sociálních službách. Provedení každé kontroly dle ročního programu kontrolních akcí, i zařazení jednotlivých podnětů do plánu kontrol, z těchto důvodů orgány inspekce práce pečlivě zvažovaly.

Také agenda poradenství měla v roce 2020 svá specifika. Nejčastější dotazy, se kterými se zaměstnanci na SÚIP a na OIP obraceli, se týkaly situace související s pandemií a omezeními, která nouzový stav přináší. Zaměstnanci se ptali, za jakých okolností je může zaměstnavatel ponechat na překážce v práci, a především na výši náhrady mzdy a také například na rozdíl mezi tzv. jinou překážkou v práci na straně zaměstnavatele a tzv. částečnou nezaměstnaností. Jedny z nejčastějších dotazů byly dotazy, zda musí zaměstnanec vyhovět návrhu zaměstnavatele na uzavření dohody a rozvázání pracovního poměru, jaké by byly následky a jaké by měl nároky, kdyby na dohodu nepřistoupil, zda je pro zaměstnance výhodnější zaměstnavatelovu návrhu vyhovět či nikoli. Dotazy směřovaly také k nařizování dovolené či neplaceného volna. Z dotazů jsme zaznamenali také případy převedení na jinou práci bez souhlasu zaměstnance a bez dodržení zákonem předpokládaných podmínek pro toto převedení. Především v první - jarní - vlně pandemie jsme obdrželi značné množství dotazů, jak postupovat, nemůže-li zaměstnanec vykonávat práci z důvodu karantény uvalené na celou obec či oblast. Obdobné dotazy nám kladli i zaměstnavatelé. Z důvodu zvýšeného rozsahu poskytovaného poradenství a pro vyšší komfort veřejnosti, zavedl SÚIP tzv. zelené linky, bezplatné telefonní linky s každodenním provozem pro poskytování poradenství, provozované SÚIP i všemi OIP.

V roce 2020 provedli inspektori oddělení inspekce pracovních vztahů a podmínek celkem 3 408 kontrol.

Do oblasti pracovních vztahů a podmínek bylo v roce 2020 podáno 3 629 podnětů, z nichž nejčetnější byly podněty na nedodržování povinností zaměstnavatele v oblasti odměňování. Podněty byly impulsem k provedení 2 188 kontrol v oblasti PPV.

Kontrolami zaměřenými na oblast PPV bylo zjištěno celkem 5 376 porušení právních předpisů, z toho 5 319 porušení se kontrolování zaměstnavatelé dopustili přímo v oblasti PPV a 57 porušení zjištěných inspektory PPV se vztahovalo k povinnostem upraveným zákonem o zaměstnanosti a k oblasti BOZP.

Nejčastěji byla kontrolami v oblasti PPV zjišťována porušení právních předpisů v oblasti odměňování zaměstnanců (2 255 porušení), pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr (1 399 porušení), pracovní doby (748 porušení), náhrad (554 porušení) a v oblasti agenturního zaměstnávání (136 porušení).

Za prokázaná porušení právních předpisů v oblasti pracovních vztahů a podmínek bylo uloženo 930 pokut v souhrnné výši 26 991 700 Kč.

2.1 Agenturní zaměstnávání

Orgány inspekce práce věnují oblasti agenturního zaměstnávání trvale velkou pozornost. Agentury práce, ať už se jedná o právnické či fyzické osoby, mohou zprostředkovávat zaměstnání na základě povolení ke zprostředkování zaměstnání. Tato povolení vydává, po splnění podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti, Generální ředitelství Úřadu práce ČR (dále jen „GR ÚP ČR“). Formy zprostředkování zaměstnání jsou tři a definuje je § 14 odst. 1 zákona o zaměstnanosti. Jedná se o a) vyhledání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly, b) zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická nebo fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení (dále jen „uživatel“), c) poradenská a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí.

Cílem kontrolní činnosti v oblasti agenturního zaměstnávání a kontrol prováděných u uživatelů bylo i v roce 2020 přispět k dodržování pracovněprávních předpisů a předpisů o zaměstnanosti, a to především intenzivní a efektivní kontrolní činností spojenou s osvětou a poskytováním poradenství. Zákoník práce i zákon o zaměstnanosti ukládá agenturám práce a uživatelům řadu poměrně přísných legislativních povinností, které jsou tyto subjekty povinny splňovat. Z tohoto důvodu jsou oblasti, které orgány inspekce práce u agentur práce, případně uživatelů, kontrolují, velmi široké.

V roce 2020 obdržely orgány inspekce práce celkem 68 podnětů ke kontrole, které směřovaly výhradně do oblasti agenturního zaměstnávání. Podněty poměrně často podávali stávající nebo bývalí zaměstnanci agentury práce, případně jejich rodinní příslušníci. Podněty ke kontrole zaměstnanců jsou důležitým aspektem při výběru agentur práce a uživatelů ke kontrole. Kontroly jsou však realizovány i na základě podání ÚP ČR, a při plánování je využíván seznam agentur práce zveřejněný na portálu MPSV.

Orgány inspekce práce se v roce 2020 při kontrolách agentur práce, případně uživatelů, zaměřily jak na kontrolu dodržování povinností uvedených v zákoníku práce, tak i na kontrolu dodržování povinností stanovených v zákoně o zaměstnanosti. Jednalo se zejména o kontroly v oblasti vzniku, změn a skončení pracovního poměru, o kontroly výkonu práce na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, o kontroly dodržování pracovní doby a doby odpočinku, práce přesčas, vedení evidence pracovní doby, dále pak kontroly v oblasti odměňování, náhrad mzdy nebo platu a cestovních náhrad. Orgány inspekce práce také kontrolovaly, zda má agentura práce uzavřeno pojištění záruky pro případ svého úpadku, zda má toto pojištění sjednáno v odpovídající výši ve smyslu ust. § 58a odst. 2 zákona o zaměstnanosti a zda jeho sjednání ve stanovené lhůtě doložila GR ÚP ČR, zda vede evidenci o agenturních zaměstnancích, zda dodržuje povinnosti vůči GR ÚP ČR při změně názvu, sídla

či statutárního zástupce, zda v termínu zasílá roční hlášení o činnosti agentury práce, zda je funkce odpovědného zástupce vykonávána v pracovním poměru s pracovní dobou sjednanou v rozsahu nejméně 20 hodin týdně a v neposlední řadě také orgány inspekce práce vyhodnocovaly, zda pracovní a mzdové podmínky agenturního zaměstnance uživatele nejsou horší, než jsou nebo by byly pracovní a mzdové podmínky srovnatelného kmenového zaměstnance uživatele. Inspektoři orgánů inspekce práce jsou při vyhodnocování srovnatelných podmínek agenturního a kmenového zaměstnance povinni postupovat v souladu s metodickým pokynem generálního inspektora SÚIP č. 2/2016 „Zásady hodnocení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance a zaměstnance uživatele“.

Celkem bylo v roce 2020 zahájeno 288 kontrol v oblasti agenturního zaměstnávání, tedy jak u agentur práce, tak u uživatelů. Z tohoto počtu bylo 56 kontrol zahájeno na základě podnětů (12 kontrol bylo zahájeno na základě podnětů podaných v roce 2019, 44 kontrol bylo zahájeno na základě podnětů podaných v roce 2020). V roce 2020 bylo ukončeno 37 kontrol, které byly zahájeny v letech předcházejících. Celkem tedy orgány inspekce práce v roce 2020 dokončily 325 kontrol v oblasti agenturního zaměstnávání.

Z celkového počtu 325 kontrol provedených v roce 2020 bylo 118 kontrol s porušením (36 %) a 207 kontrol bez porušení (64 %).

Napříč celou kontrolní činností byla konstatována následující porušení vztahující se k oblasti agenturního zaměstnávání (u jedné kontroly může být konstatováno více porušení):

- § 309 odst. 5 zákoníku práce: celkem 59 porušení, kdy agentura práce nezabezpečila, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance uživatele,
- § 309 odst. 2 písm. f) zákoníku práce: celkem 47 porušení, kdy agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval informaci o pracovních a mzdových podmínkách srovnatelného zaměstnance nebo nebyl úplný,
- § 308 odst. 1 písm. f) zákoníku práce: celkem 28 porušení, kdy dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení neobsahovala informace o pracovních a mzdových podmínkách zaměstnance uživatele, který vykonává nebo by vykonával stejnou práci, jako dočasně přidělený zaměstnanec,
- § 59 zákona o zaměstnanosti: celkem 27 porušení, kdy agentura práce nesplnila svou povinnost tím, že do 31. ledna běžného roku nezaslala pro statistické účely GR ŮP ŮR ůdaje za předchozí kalendářní rok, případně nevedla v souladu se zákonem povinnou evidenci,
- § 308 odst. 1 písm. a) zákoníku práce: celkem 23 porušení, kdy dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení neobsahovala informace o přiděleném zaměstnanci, např. jméno, bydliště, státní občanství, místo narození,
- § 308 odst. 1 písm. c) zákoníku práce: celkem 21 porušení, kdy dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení neobsahovala určení doby, po kterou bude dočasně přidělený zaměstnanec vykonávat práci u uživatele,
- § 308 odst. 1 písm. b) zákoníku práce: celkem 19 porušení, kdy dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení neobsahovala druh práce, kterou bude dočasně přidělený zaměstnanec vykonávat, včetně požadavků na odbornou, popřípadě zdravotní způsobilost nezbytnou pro tento druh práce,
- § 308 odst. 1 písm. e) zákoníku práce: celkem 18 porušení, kdy dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení neobsahovala den nástupu dočasně přiděleného zaměstnance k výkonu práce u uživatele.

Porušení dalších ustanovení zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti se již vyskytovalo v menším rozsahu.

Jednalo se například o porušení těchto ustanovení:

a) zákoníku práce:

- § 309 odst. 2 písm. d), kdy agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval určení vedoucího zaměstnance uživatele oprávněného přidělovat zaměstnanci práci a kontrolovat ji,
- § 309 odst. 2 písm. e), kdy agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval podmínky jednostranného prohlášení o ukončení dočasného přidělení před uplynutím jeho doby,
- § 308 odst. 1 písm. h), kdy dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení neobsahovala číslo a datum vydání rozhodnutí, kterým bylo agentuře práce vydáno povolení ke zprostředkování zaměstnání,
- § 308 odst. 1 písm. d), kdy dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení neobsahovala místo výkonu práce,
- § 308 odst. 2, kdy dohoda agentury práce s uživatelem o dočasném přidělení nebyla uzavřena písemně,
- § 313 odst. 1, kdy zaměstnavatel nevydal zaměstnanci při skončení pracovního poměru potvrzení o zaměstnání, případně v něm neuvedl povinné údaje,
- § 112, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci nejnižší úroveň zaručené mzdy, případně neposkytl doplatek,
- § 141 odst. 1, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu v termínu splatnosti,
- § 96, kdy zaměstnavatel nevedl u zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce a doby v době pracovní pohotovosti,

b) zákona o zaměstnanosti:

- § 58a odst. 2, kdy agentura práce nedoložila do 2 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí o povolení ke zprostředkování zaměstnání GR ÚP ČR sjednání pojištění,
- § 60 odst. 10, kdy agentura práce neuzavřela pracovní poměr se svým odpovědným zástupcem v rozsahu alespoň 20 hodin týdně.

Kromě výše popsaných kontrol, zaměřených primárně na oblast agenturního zaměstnávání, realizovaného agenturami práce a jejich uživateli, byla oblast agenturního zaměstnávání zahrnuta do kontroly také u dalších 37 kontrol, primárně však zaměřených na jiné oblasti (například na oblast odměňování, pracovní doby atp.). Agentury práce byly nadto kontrolovány napříč veškerou kontrolní činností orgánů inspekce práce (jak ve všech oblastech pracovněprávních vztahů, tak zákona o zaměstnanosti a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci); nebyla-li skutečnost, že kontrolovaná osoba je agenturou práce, relevantní pro provedení či výsledek kontroly, nebyla do konce r. 2020 statisticky sledovaným údajem u těchto kontrol.

V oblasti agenturního zaměstnávání uložily OIP agenturám práce celkem 25 opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

Za přestupky v oblasti agenturního zaměstnávání bylo uloženo 44 pokut, a to v celkové výši 2 883 000 Kč.

Jako negativní trend, s kterým se orgány inspekce práce stále častěji setkávají při svých kontrolách lze považovat narůstající počet případů zastřené zprostředkování zaměstnání, při kterém je agenturní zaměstnávání nahrazeno smlouvou o dílo. Této problematice a kontrolní činnosti je věnována samostatná část této zprávy.

Dalším úskalím v oblasti agenturního zaměstnání je ukončování pracovních poměrů mezi agenturou práce a jejími zaměstnanci v době prvních 14 dní dočasné pracovní neschopnosti. Zejména v roce 2020, kdy vypukla pandemie onemocnění COVID-19, byly tyto případy velice časté, zejména u cizinců a občanů EU. Jedná se o situace, kdy zaměstnanci mají své pracovní smlouvy s agenturou práce uzavřené na dobu určitou – po dobu trvání dočasného přidělení zaměstnance k uživateli. V době, kdy zaměstnanec onemocní, uživatel jednostranně vypoví agentuře práce dočasné přidělení zaměstnance a zaměstnanci tak i skončí pracovní poměr.

2.2 Kontrola v oblasti odměňování zaměstnanců, dodržování minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce

Jednou z dlouhodobých kontrolních priorit orgánů inspekce práce je kontrola dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování, neboť právě odměňování za práci má zásadní dopad na kvalitu pracovněprávního vztahu z pohledu zaměstnance, i dopad celospolečenský na oblast zaměstnanosti a na situaci na trhu práce.

Minimální mzda je silná, mnohostranně působící intervence, která se stala součástí nejen české legislativy. V případě, že předpisy týkající se minimální mzdy, případně nejnižší úrovně zaručené mzdy, nejsou důsledně dodržovány, může tím být narušena nejen kompenzační, regulační a motivační funkce mzdy, ale zejména také funkce alimentární, z čehož pak pro zaměstnance pobírající neoprávněně nízkou mzdu vyplývají mnohé negativní právní, ekonomické a sociální důsledky.

Právě změna výše minimální mzdy a jednotlivých nejnižších úrovní zaručené mzdy ve spojení s nižším právním povědomím v této oblasti, může vytvářet nežádoucí prostor pro porušování předmětných předpisů.

Z poradenské i kontrolní činnosti orgánů inspekce práce je dlouhodobě zřejmé, že právní povědomí zaměstnavatelů týkající se zejména institutu zaručené mzdy je na nedostatečné úrovni a porušování právních předpisů upravujících tuto oblast ze strany zaměstnavatelů je poměrně častým jevem. Rovněž opakované změny výše minimální mzdy a jednotlivých úrovní zaručené mzdy zřejmě vytváří nežádoucí prostor pro porušování předmětných předpisů, ať již vědomé, nebo vyplývající z nedostatečné znalosti právní úpravy v této oblasti.

V roce 2020 kontrolní činnost orgánů inspekce práce v oblasti odměňování ověřovala, zda zaměstnavatelé adekvátně zareagovali na valorizaci minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy, zda dodržují také ostatní povinnosti vyplývající jim z právních předpisů v oblasti odměňování. Zaměřila se především na ty zaměstnavatele a v těch oborech, o nichž orgány inspekce práce obdržely nejvíce informací a podnětů ke kontrole. V rámci samostatné kontrolní akce se inspekce práce zaměřila na ty zaměstnavatele, kde se dalo předpokládat možné porušování právních předpisů v této oblasti. Následnými kontrolami ověřovala, zda u těch zaměstnavatelů, kde byly zjištěny v minulosti závažnější porušení právních předpisů v oblasti odměňování, došlo k nápravě.

Kontrolní činností se inspekce práce podílela na trvalém zvyšování informovanosti a právního povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblasti odměňování.

V oblasti odměňování bylo v roce 2020 dokončeno celkem 2 894 kontrol u 2 707 subjektů (2 289 právnických osob a 418 podnikajících fyzických osob; u některých byla kontrola provedena opakovaně) a bylo zjištěno 2 610 různých porušení právních předpisů. Část těchto dokončených kontrol (525) byla zahájena již v roce 2019 a dokončena až v roce 2020. V souvislosti s podanými podněty bylo v roce 2020 provedeno a dokončeno celkem 1 706 kontrol a současně bylo realizováno 40 následných kontrol.

V rámci samostatné kontrolní akce zaměřené na kontrolu dodržování minimální a zaručené mzdy bylo realizováno 330 kontrol; z toho 249 kontrol u právnických osob a 76 podnikajících fyzických osob. U 66 % kontrolovaných subjektů (218) nebylo zjištěno porušení.

Oblast odměňování byla kontrolována zejména u podnikatelů zaměstnávajících do 50 zaměstnanců; u 697 zaměstnavatelů zaměstnávajících 1 – 9 zaměstnanců, u 567 zaměstnavatelů zaměstnávajících 10 – 49 zaměstnanců. Dále proběhlo 424 kontrol u zaměstnavatelů s 50 – 249 zaměstnanci.

Dlouhodobě mezi odvětví činnosti podnikatelských subjektů (dále jen „sekce“), ve kterých častěji dochází k porušování právních předpisů v oblasti odměňování, lze ze zkušeností z kontrolní činnosti OIP zařadit velkoobchod, maloobchod, stravování a pohostinství, potravinářskou výrobu, pozemní dopravu a stavebnictví, agenturní zaměstnávání a činnost bezpečnostních agentur.

Dlouhodobě je nejčastějším kontrolním zjištěním porušení § 141 odst. 1 zákoníku práce (677); zejména nedodržení splatnosti mzdy, nevyplacení mzdy nebo její části, vyplacení mzdy v nesprávné výši. Uvedená skutečnost přitom zřejmě souvisí i s tím, že porušení předmětného ustanovení postihuje více druhů jednání ze strany zaměstnavatele. Jedná se o případy, kdy zaměstnavatel vůbec nevyplatí mzdu (popř. plat či odměnu z dohody), ale i o situace, kdy zaměstnavatel vyplatí určitou část odměny za práci opožděně (po termínu splatnosti) a také o případy, kdy zaměstnavatel poskytne zaměstnanci jen část mzdy (popř. platu či odměny z dohody), na kterou vznikl zaměstnanci nárok, a to ať již na základě chybně provedeného vyúčtování nebo v důsledku neoprávněného krácení mzdových nároků zaměstnance.

Další oblastí, kde je dlouhodobě zjišťováno porušení povinností ze strany zaměstnavatelů, je oblast poskytování povinných příplatků; nejčastěji za práci v sobotu a neděli § 118 zákoníku práce (166), při odměňování noční práce § 116 zákoníku práce (153) a v oblasti odměňování práce přesčas § 114 zákoníku práce (87).

V roce 2020 bylo kontrolovaným zaměstnavatelům uloženo 398 pokut v celkové výši 9 076 000 Kč za porušení právních předpisů vztahující se k oblasti odměňování. Z toho 2 472 000 Kč za neposkytnutí mzdy (§ 141 zákoníku práce) zaměstnanci, alespoň ve výši minimální mzdy, popřípadě nejnižší úrovně zaručené mzdy; ve stanoveném termínu mzdu nebo neposkytnutí některé její složky. Za porušení v souvislosti s vyplacením zaručené mzdy (§ 112 zákoníku práce) bylo uloženo 24 pokut ve výši 506 000 Kč. Výše pokut byla ukládána s přihlédnutím k závažnosti porušení právního předpisu a společenské škodlivosti, velikosti subjektu a dalším okolnostem, např. spolupráce kontrolované osoby při kontrole nebo doby podnikání.

Z kontrolní činnosti vyplývá, že na straně zaměstnavatelů se stále vyskytuje nevědomost o existenci institutu zaručené mzdy.

Vzhledem k určitému poklesu kontrolních zjištění, oproti předchozímu období, není možné vyloučit určitý pozitivní posun v dané oblasti.

Při kontrolách, při kterých byly zjištěny nedostatky související s poskytováním povinných příplatků za práci, byla nejčastěji zjišťována pochybení na úseku poskytování příplatků za práci v sobotu a v neděli dle ust. § 118 odst. 1 zákoníku práce a za noční práci dle ust. § 116 zákoníku práce. V menší míře se vyskytovala porušení povinností v oblasti odměňování práce přesčas dle ust. § 114 zákoníku práce, kde je však situace při výkonu kontroly neztřídková komplikována poměrně flexibilní právní úpravou ve smyslu možnosti dohody se zaměstnancem ohledně přípustné doby poskytnutí náhradního volna.

Ochrana mzdy zaměstnanců prostřednictvím minimální mzdy je shodná jak pro zaměstnance v pracovním poměru, tak pro zaměstnance vykonávající práce na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Ačkoliv má zaměstnavatel zajišťovat plnění svých úkolů především zaměstnanci v pracovním poměru, v praxi pak zaměstnavatelé, působící zejména v oblasti gastronomie a pohostinství, upřednostňují zaměstnávání právě na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní

poměr. Jak vyplývá z kontrolních zjištění, důvodem je často skutečnost, že pro vztahy zakládané dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr nelze použít úpravu vztahující se na pracovní poměr, zejména pokud jde o pracovní dobu a odměňování. Zaměstnavatelé tedy nejsou povinni evidovat u zaměstnanců vykonávajících práci na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr pracovní dobu v souladu s ust. § 96 odst. 1 zákoníku práce a přehledy o odpracované době těchto zaměstnanců, jsou-li při kontrolách předloženy, pak často nepodávají věrohodný obraz o jejich skutečně odpracované době. Zaměstnavatelé upřednostňují zaměstnávání na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr rovněž proto, že odměna z dohod je limitována pouze minimální mzdou. Z provedených kontrolních šetření však vyplynulo, že zaměstnavatelé při sjednání (a poskytování) odměny z dohody nepřihlíží k charakteru vykonávané práce a nerespektují povinnost dodržovat rovnost při odměňování (odměna zaměstnanců vykonávajících práci na základě dohod je nižší, než mzda zaměstnanců vykonávajících tutéž práci v pracovním poměru).

Vedle minimální mzdy je dalším nástrojem vyjadřujícím ochranu zaměstnanců před nepřiměřeně nízkým odměňováním stanovení nejnižších úrovní zaručené mzdy, jejichž sazby jsou určeny nařízením vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NV č. 567/2006 Sb.“). Takto stanovené nejnižší úrovně zaručené mzdy ochraňují zaměstnance v pracovním poměru v případě zaměstnavatelů, u kterých není mzda upravena v kolektivní smlouvě. Při kontrolní činnosti se však inspektoři setkávají i se situací, kdy mzdy upravené kolektivní smlouvou jsou nižší, než nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené výše uvedeným NV. Záleží pouze na zaměstnavatelích a odborových organizacích, zda v rámci kolektivního vyjednávání tento nežádoucí stav narovnájí.

Řada zaměstnavatelů nemá stále právní povědomí o institutu nejnižších úrovní zaručené mzdy, příp. má problémy se správným zařazením práce do jedné z osmi skupin NV č. 567/2006 Sb. Komplikovanost problematiky zařazování práce zaměstnanců podle uvedeného nařízení velmi komplikuje splnění této povinnosti zaměstnavateli. K problémům pak dochází v případech, kdy popis podobného druhu práce lze v rámci stanovených kategorií najít v příloze k NV č. 567/2006 Sb. ve dvou různých skupinách např. náplň práce prodavač/prodavačka tiskovin ve stáncích a náplň práce obsluhy čerpací stanice, neboť s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost vykonávaných prací lze tyto práce dle uvedeného NV zařadit do 2. nebo 3. skupiny prací. V případě kontrol u bezpečnostních agentur je inspektorům tvrzeno, že jejich zaměstnanci vykonávající druh práce „vrátný, informátor“, nevykonávají obchůzkovou činnost a jsou proto zařazeni jen v první skupině prací, ač ze směrnic k výkonu služby vyplývá, že zaměstnanci obchůzky provádějí.

Obecně platí, že práci zaměstnance do jedné ze skupin prací zařazuje výhradně zaměstnavatel. Při kontrolách dodržování nejnižších úrovní zaručené mzdy však musí inspektoři správně posoudit, jaké konkrétní činnosti zaměstnanec vykonává a do které skupiny prací dle NV č. 567/2006 Sb. lze tuto práci zařadit. Současně je třeba zohlednit, že i podmínky pro zařazení práce do příslušné skupiny prací mohou být i pro jednu profesi u různých zaměstnavatelů rozdílné. Škála činností a rozdílnost náplní práce komplikuje kontrolní činnost a hodnověrné posouzení rozsahu té které práce a zda je správně vyplacena zaručená mzda. V případě, kdy získají o náplni práce od zaměstnance a zaměstnavatele rozdílné informace, ocitají se v situaci „tvrzení proti tvrzení“ a v takovém případě nemohou věrohodnost tvrzení proti sobě stojících výpovědí objektivně posuzovat. Samotné NV není v těchto případech inspektorům moc platné.

Narůstající mzdové náklady zaměstnavatele v souvislosti s povinným zvyšováním mezd někteří zaměstnavatelé řeší snížením úvazku pracovního poměru zaměstnance a vedle toho sjednáváním dohody o provedení práce na jiný druh práce, případně platí zaměstnance hotově mimo vedené účetnictví, což je kontrolou jen velmi obtížně prokázat.

Je potřeba zdůraznit problematičnost zaměstnávání na základě dohody o provedení práce vyplývající již z právní úpravy tohoto pracovněprávního vztahu. V podnětech zaměstnanců (nejčastěji zaměstnanců soukromých bezpečnostních služeb) se velmi často objevují stížnosti na zneužívání tohoto pracovněprávního vztahu k faktickému nahrazení pracovního poměru, tj. k pravidelnému výkonu práce zaměstnancem v rozsahu vysoce přesahujícím zákoníkem práce dovolený rozsah 300 hodin v kalendářním roce a nezdávka též i možný rozsah výkonu práce v pracovním poměru. Prakticky výhradně je přitom zaměstnavatelem v příslušných dokladech, které jsou předkládány kontrolnímu orgánu (zejména mzdový list), vykazován nízký počet odpracovaných hodin a odměna do 10 000,- Kč.

U soukromých bezpečnostních služeb je pak nadále častý jev, že zaměstnanec má uzavřenu dohodu o provedení práce s více zaměstnavateli (zpravidla společnostmi s ručením omezeným), kteří však poskytují služby jednomu zákazníkovi (v rámci subdodávky) a zaměstnanec pak na základě všech dohod vykonává totožnou práci na stejném pracovišti. Tito zaměstnanci si pak (jak vyplývá z podnětů a komunikace s nimi) nezdávka vůbec nejsou vědomi existence více pracovněprávních vztahů. Kontrola odměňování s relevantními závěry je pak fakticky neproveditelná i v ojedinělých případech, kdy zaměstnanec předloží přehled jím odpracovaných hodin. Nelze než zopakovat, že uvedené pramení i ze skutečnosti, že omezení v ustanovení § 34b zákoníku práce („*Zaměstnanec v dalším základním pracovněprávním vztahu u téhož zaměstnavatele nesmí vykonávat práce, které jsou stejně druhově vymezeny*“) se vztahují pouze k zaměstnavateli a nikoliv i k výkonu práce stejného druhu na stejném pracovišti.

V souvislosti s kontrolou v oblasti odměňování je rovněž zjišťováno, že zaměstnavatelé nevedou evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované doby tak, jak ukládá ust. § 96 odst. 1 zákoníku práce a v mnoha případech to znemožňuje kontrolu zejména výkonu práce zaměstnance o sobotách, nedělích, noční práci, či přesčasovou práci. V případě autodopravců bývá zjištěno, že využívají k evidenci pracovní doby karty řidičů, jejichž záznam však neodráží faktický začátek a konec odpracované směny, ale pouze dobu řízení a přestávek podle jiných předpisů. Takto vedená evidence pracovní doby následně významným způsobem znemožňuje řádnou kontrolu v oblasti odměňování, přestože je konstatováno porušení ust. § 96 zákoníku práce.

Stejně jako v minulých letech byl, v rámci kontrolní činnosti na úseku odměňování, kladen důraz na kontroly dodržování povinností souvisejících s vyplácením mezd, platu, odměn z dohod popř. příslušných náhrad (především pak povinností vyplývajících z ustanovení § 141 odst. 1 zákoníku práce). Oproti předchozím obdobím je zde přitom na základě zkušeností z prováděných kontrol možné konstatovat nárůst počtu případů, kdy důvodem včasného a řádného neuspokojení nároků zaměstnanců v oblasti odměňování byla platební neschopnost zaměstnavatele přímo související s důsledky epidemiologické situace v souvislosti s výskytem onemocnění COVID-19.

Ani z hlediska další problematické oblasti, tj. dodržování povinností souvisejících s institutem zaručené mzdy, nelze v uplynulém roce konstatovat výrazný posun v informovanosti a povědomí zaměstnavatelů o dané oblasti. Uvedené přitom nadále platí zejména pro menší zaměstnavatele. Zároveň je stále nezdávka možné sledovat určitou korelaci případů, kdy zaměstnavatel z neznalosti institutu zaručené mzdy poskytuje zaměstnanci mzdu v nižší než nejnižší zaručené výši, se situací, kdy je dáno podezření na vyplácení části mzdy tzv. „bokem“. Tato korelace se však (především v oborech s často se vyskytující nerovnoměrně rozvrženou pracovní dobou a častou prací přesčas – např. pohostinství) objevuje též v některých případech, kdy je zaměstnanci pravidelně vyplácena toliko mzda přesně ve výši odpovídající nejnižší úrovni zaručené mzdy.

Naproti tomu lze opětovně potvrdit trend zlepšující se situace v informovanosti a postupu zaměstnavatelů, pokud se týče dodržování úrovně minimální mzdy. V uplynulém roce se pochybení v tomto směru týkala prakticky výhradně odměňování zaměstnanců vykonávajících práci na základě dohod o provedení práce.

Postupy zaměstnavatelů ve vztahu k zaměstnancům vykonávajícím práci na základě dohod o provedení práce pak lze obecně označit za stále výrazný problém, a to nejen z hlediska reálné možnosti ověřit v rámci prováděné kontroly zaměstnavatelem vykázaný rozsah vykonané práce, který často neodpovídá údajům uváděným v podnětu, ale též z hlediska navazující vyúčtované výše odměny.

Oproti předchozím rokům (jak již bylo zmíněno) lze rovněž pozorovat nárůst počtu případů, kdy dochází k protahování kontrol z důvodu opožděného poskytování součinnosti (zejména předkládání dokumentů) ze strany zaměstnavatelů. Příčina této změny obvykle souvisí s omezením výkonu činnosti zaměstnavatele, resp. nepřítomností zaměstnanců zodpovědných za danou oblast, popř. s prioritním řešením krizové situace zaměstnavatele ve sféře jeho činnosti.

Nad rámec výše uvedeného pak ke specifikům uplynulého roku 2020 došlo přirozeně ke komplikaci výkonu kontrolní činnosti i v souvislosti s vývojem epidemiologické situace při výskytu onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem s označením SARS-CoV2. V tomto směru je třeba upozornit zejména na to, že častěji docházelo k průtahům při provádění kontrol způsobeným opožděnými reakcemi a předkládáním dokladů ze strany kontrolovaných osob, a to v první řadě v důsledku omezení činnosti kontrolovaných osob a nepřítomnosti zaměstnanců zodpovědných za zpracování příslušné agendy na pracovišti.

V souvislosti s omezením osobního výkonu kontrol v dobách nejrozsáhlejších opatření souvisejících s epidemickou situací, pak byly kontroly přirozeně komplikovány též ztíženou možností ověření situace přímo na pracovišti kontrolované osoby. V souvislosti s kontrolami zaměřenými na oblast odměňování se to týkalo zejména ověření údajů k dobám výkonu práce zaměstnancem.

Stejně jako v předchozích letech shledáváme vhodným uvést, že s ohledem na stále vysoký (a neklesající) podíl zaměření podnětů na oblast odměňování i s ohledem na počty kontrolních zjištění v této oblasti považujeme zaměření kontrolní činnosti na problematiku odměňování i v dalších letech za zcela důvodné.

Podněty se přitom stále jeví jako nejzásadnější zdroj informací pro kontroly v této oblasti. V tomto směru lze zřejmě očekávat v následujícím roce i určitý nárůst podnětů upozorňujících na nevyplacení mezd (popř. náhrad mezd či odměn z dohod), a to v důsledku rostoucího počtu zaměstnavatelů, kteří se v souvislosti s nastalou a přetrvávající epidemiologickou situací dostávají do finančních potíží či přímo platební neschopnosti.

Samostatné kontroly se zaměřením na oblast odměňování (včetně dodržování úrovní zejména zaručené mzdy) se s přihlédnutím ke skutečnostem zjištěným provedenými kontrolami jeví vhodné dlouhodobě zaměřit zejména na menší subjekty, zaměstnavatele nově vzniklé či takové, u kterých dosud nebyla provedena kontrola.

2.3 Kontrola v oblasti pracovní doby a doby odpočinku

Mezi aspekty, které velmi významně ovlivňují kvalitu pracovněprávního vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, patří právě pracovní doba (dále také „PD“) a doba odpočinku a to jak z hlediska zdravotního, a s tím související bezpečností a ochranou zdraví při práci, tak rovněž z hlediska finančního. Pracovní dobou je dle ust. § 78 odst. 1 písm. a) zákoníku práce doba, v níž je zaměstnanec povinen vykonávat pro zaměstnavatele práci, a doba, v níž je zaměstnanec na pracovišti připraven k výkonu práce podle pokynů zaměstnavatele. Doba odpočinku je oproti tomu doba, která není pracovní dobou ve smyslu ust. § 78 odst. 1 písm. b) zákoníku práce. Z uvedeného vyplývá, že zaměstnavatel není oprávněn zaměstnanci v této době práci přidělovat a zaměstnanec tak může se svou dobou odpočinku volně nakládat.

V rámci pracovní doby a doby odpočinku má zaměstnavatel dle zákoníku práce řadu povinností. Zaměstnavatel je v první řadě povinen vypracovat písemný rozvrh týdenní pracovní doby a seznámit s ním nebo s jeho změnou zaměstnance nejpozději 2 týdny (v případě konta 1 týden) před začátkem období, na něž je pracovní doba rozvržena, pokud se nedohodne se zaměstnancem na jiné době seznámení. Dále je zaměstnavatel povinen dodržovat maximální délku směny, stanovenou týdenní PD, maximální rozsah práce přesčas a práce v noci, dále pak dodržovat přestávky v práci a bezpečnostní přestávky, dodržovat nepřetržitý odpočinek mezi dvěma směnami a nepřetržitý odpočinek v týdnu a v neposlední řadě vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované: směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel. Zákoník práce zaměstnavateli dále ukládá povinnost řídit se ustanoveními o pracovních podmínkách zaměstnankyň, zaměstnankyň-matek, zaměstnanců pečujících o dítě a o jiné fyzické osoby, respektive přihlížet při zařazování zaměstnanců do směn též k potřebám zaměstnankyň a zaměstnanců pečujících o děti, poskytovat zaměstnankyni, která kojí své dítě, zvláštní přestávky ke kojení, nezaměstnávat těhotnou zaměstnankyni prací přesčas a v noci mladistvého zaměstnance.

Cílem kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v rámci kontrol v této oblasti bylo odhalovat a eliminovat porušování právních předpisů především v oblasti rozvrhování pracovní doby, dodržování zákonem stanovených dob odpočinku, řádné vedení evidence pracovní doby, a v neposlední řadě poskytovat poradenství, šířit osvětu, jež se také zásadně podílí na prevenci porušování pracovněprávních předpisů v oblasti pracovní doby a doby odpočinku.

Kontroly byly zaměřeny na následující oblasti:

- řádné vedení evidence pracovní doby - § 96 zákoníku práce,
- dodržování povolené délky směny - § 83 zákoníku práce,
- existence písemného rozvrhu směn a seznámení zaměstnanců s rozvrhem směn v zákonem stanovené době - § 84 zákoníku práce,
- poskytování přestávek v práci - § 88 a § 89 zákoníku práce,
- poskytování nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami - § 90 zákoníku práce,
- dodržování stanovených pravidel pro práci ve dnech pracovního klidu - § 91 zákoníku práce,
- poskytování nepřetržitého odpočinku v týdnu - § 92 zákoníku práce,
- dodržování stanovených pravidel pro přesčasovou práci - § 93 zákoníku práce,
- dodržování zákonem stanovené průměrné délky směny u zaměstnance pracujícího v noci - § 94 zákoníku práce.

Orgány inspekce práce v roce 2020 obdržely celkem 534 podnětů, upozorňujících na možné porušení pracovněprávních předpisů zaměstnavatelem v oblasti pracovní doby a doby odpočinku.

Podatelé podnětů upozorňovali především na nesoulad mezi evidencí, kterou vede zaměstnavatel a evidencí, kterou si vedou zaměstnanci sami, na nařizování práce přesčas ve větším rozsahu, než povoluje zákoník práce, na nedodržení přestávek v práci, na nedodržení nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami či nepřetržitého odpočinku v týdnu, a na neseznámení se s rozvrhem týdenní pracovní doby u svého zaměstnavatele 2 týdny předem, případně na jeho úplnou absenci.

V předmětné oblasti bylo v roce 2020 zahájeno a dokončeno celkem 1 809 kontrol. Z tohoto počtu jich bylo 822 zahájeno na základě podnětů ke kontrole.

Ve sledované oblasti bylo rovněž v roce 2020 dokončeno 25 kontrol, které byly zahájeny v roce 2019. Celkem tedy orgány inspekce práce v roce 2020 dokončily 1 834 kontrol spadajících do oblasti pracovní doby a doby odpočinku.

V rámci všech vykonaných kontrol bylo konstatováno porušení právních předpisů v 906 případech.

Opakovaně, a rok 2020 není výjimkou, se zaměstnavatelé nejčastěji dopouštěli porušení ust. § 96 odst. 1 zákoníku práce, tj. povinnosti zaměstnavatele vést evidenci pracovní doby s vyznačením začátku a konce stanovených atributů.

Porušení tohoto ustanovení bylo orgány inspekce práce konstatováno ve 494 případech. Inspektoři se stále setkávají s případy, kdy zaměstnavatel nevede evidenci pracovní doby vůbec či vede, ale neodpovídá požadavkům zákoníku práce.

V souvislosti s evidencí pracovní doby je třeba zmínit, že inspektoři se stále častěji setkávají se situacemi, kdy zaměstnavatelé vědomě neevidují odpracované směny a s dalšími skutečností, které jsou uváděny v předmětném ustanovení zákoníku práce, což má za následek nevyplácení odpovídající mzdy a příplatků za práci zaměstnance.

Zaměstnavatelé se dále dopouštěli porušení ust. § 92 zákoníku práce (v 103 případech) tím, že nerozvrhli zaměstnanci pracovní dobu tak, aby měl zaměstnanec nepřetržitý odpočinek v týdnu v trvání alespoň 35 hodin.

V případech uvedených v § 90 odst. 2 zákoníku práce, tj. u technologických procesů, které nemohou být přerušeny, zaměstnavatelé nerozvrhli pracovní dobu zaměstnanců tak, aby doba nepřetržitého odpočinku v týdnu činila nejméně 24 hodin s tím, že poté zaměstnancům poskytnou nepřetržitý odpočinek v týdnu, aby v období 2 týdnů činila délka tohoto odpočinku celkem alespoň 70 hodin.

V 75 případech bylo orgány inspekce práce konstatováno porušení ust. § 84 zákoníku práce, ve kterém je stanovena povinnost zaměstnavatele vypracovat písemný rozvrh týdenní pracovní doby a seznámit s ním nebo s jeho změnou zaměstnance nejpozději 2 týdny (v případě konta 1 týden) před začátkem období, na něž je pracovní doba rozvržena, pokud se nedohodne se zaměstnancem na jiné době seznámení.

Dále bylo konstatováno porušení ust. § 90 zákoníku práce (v 57 případech), kdy zaměstnavatel nedodržoval nepřetržitý odpočinek zaměstnanců mezi dvěma směny, tzn., nerozvrhoval pracovní dobu tak, aby měl zaměstnanec mezi koncem jedné směny a začátkem následující směny nepřetržitý odpočinek po dobu alespoň 11 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích, případně, ve vyjmenovaných provozech, nepřetržitý odpočinek 8 hodin během 24 hodin po sobě jdoucích za podmínky, že následující odpočinek mu bude prodloužen o dobu zkrácení tohoto odpočinku.

Obdobně jako v roce 2019 se zaměstnavatelé poměrně často dopouštěli porušení ust. § 83 zákoníku práce (ve 29 případech) a nedodrželi tak maximální délku směny zaměstnance, která činí 12 hodin.

Ve 25 případech bylo konstatováno porušení ust. § 88 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neposkytoval zaměstnanci nejdéle po 6 hodinách nepřetržitě práce přestávku v práci na jídlo a oddech v trvání nejméně 30 minut, případně neposkytoval přiměřenou dobu na jídlo a oddech u prací, které nemohou být přerušeny, a nezapočítával tuto dobu do pracovní doby zaměstnance.

V 15 případech zaměstnavatelé porušili ust. § 93 zákoníku práce, zakotvující práci přesčas, která byla zaměstnavateli nařizována ve větším rozsahu, než 8 hodin v jednotlivých týdnech a 150 hodin v kalendářním roce nebo celkový rozsah práce přesčas činil v průměru více než 8 hodin týdně v období, které může činit nejvýše 26 týdnů po sobě jdoucích, v případě vymezení v kolektivní smlouvě nejvýše 52 týdnů po sobě jdoucích.

V 11 případech bylo inspektory orgánů inspekce práce konstatováno porušení ust. § 79 zákoníku práce a tedy nedodržení délky stanovené týdenní pracovní doby.

Pokud se týká dalších porušení ustanovení zákoníku práce vztahujících se k pracovní době a době odpočinku.

Jednalo se například o porušení:

- ust. § 94 odst. 2 zákoníku práce (3 případy) - zaměstnavatel nezajistil, aby zaměstnanec pracující v noci byl vyšetřen poskytovatelem pracovně lékařských služeb,
- ust. § 79a zákoníku práce (2 případy) - zaměstnavatel u zaměstnance mladšího než 18 let nedodržel délku směny v jednotlivých dnech, která může činit maximálně 8 hodin,
- ust. § 80 zákoníku práce (1 případ), dle kterého může být kratší PD pod rozsah stanovený v ust. § 79 sjednána pouze mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem,
- ust. § 85 odst. 1 zákoníku práce (1 případ) - zaměstnavatel nesplnil povinnost určit časové úseky základní a volitelné PD u pružné PD.

K výše uvedeným porušením v oblasti pracovní doby a doby odpočinku nejčastěji docházelo u zaměstnavatelů provozujících služby (restaurace, hotely, penziony), ve službách maloobchodů/velkoobchodů, ve strojírenském průmyslu a kovovýrobě, dále ve stavebnictví, u autodopravců, v kamionové dopravě, u čerpacích stanic či u bezpečnostních agentur. Dá se tedy říci, že napříč celým spektrem zaměstnavatelů.

V roce 2020 bylo orgány inspekce práce za porušení právních předpisů v oblasti pracovní doby a odpočinku uloženo 200 pokut v celkové výši 2 933 000 Kč.

2.4 Rovné zacházení, rovné odměňování zaměstnanců a dodržování zákazu diskriminace

Zásady rovného zacházení se zaměstnanci, dodržování zákazu jejich diskriminace a spravedlivého odměňování zaměstnanců jsou důležitou součástí úpravy pracovního práva v ČR. Nedodržování těchto zásad je ze strany zaměstnanců velmi citlivě vnímáno, jelikož může zasahovat do jejich práva na důstojnost jednotlivce. Jestliže je nerovné zacházení soustředěno na oblast odměňování, může mít toto jednání negativní vliv na finanční situaci zaměstnance a současně, odměňuje-li zaměstnavatel nerovným způsobem muže a ženy, jež vykonávají stejnou práci, či práci stejné hodnoty, může toto přispívat k celkové nerovnosti v příjmech mužů a žen, tzv. gender pay gapu. V ČR dle posledních zveřejněných statistických dat Eurostat je hodnota gender pay gapu 20,1 %. K tomuto rozdílu však nepřispívá pouze možné nerovné odměňování ze strany zaměstnavatelů, ale také například horizontální a vertikální segregace na trhu práce.

Zákoník práce pak zmíněné zásady ve svých ustanoveních dále rozvíjí, stanovuje, že zaměstnavatelé jsou povinni dodržovat zásadu rovného zacházení se zaměstnanci, a to pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a jiná peněžítá plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu a příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání. Co se týká dodržování zákazu diskriminace, samotná diskriminace a pojmy s ní související jsou definovány v zákoně č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákoník práce pak uvádí výčet diskriminačních důvodů, jež je značně rozšířen, oproti diskriminačním důvodům, uvedeným v antidiskriminačním zákoně.

V roce 2020 byla kontrolní činnost v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace opět cíleně zaměřena na zaměstnavatele, u nichž by mohlo k danému jednání docházet, v mnoha případech pak byly kontroly zahájeny na základě obdržených podnětů. Co se týká rovného odměňování, tak kontrolní činnost ve velké míře souvisela s projektem Rovnost žen a mužů na trhu práce se zaměřením na (ne)rovné odměňování žen a mužů, známého pod názvem 22 % K ROVNOSTI, který je financován z Evropského sociálního fondu, operační program Zaměstnanost, a ze státního rozpočtu. Kontroly tedy byly zaměřeny nejen na odhalování možného nerovného odměňování, ale byl brán v potaz také

genderový aspekt, tedy bylo zjišťováno, zda případný rozdíl v odměňování není založen na diskriminačním důvodu pohlaví.

V rámci uvedeného projektu jsou zaměstnanci SÚIP aktivně zapojeni do činnosti pracovní skupiny klíčové aktivity KA2 Uplatňování legislativy v oblasti odměňování / Metodika pro kontrolu odměňování žen a mužů. Několika kontrol, jež OIP vykonaly, se jakožto přizvané osoby účastnili členové pracovní skupiny; zkušenosti z těchto kontrol jsou promítnuty do dalšího zdokonalování vznikající metodiky pro kontrolní činnost orgánů inspekce práce.

Dalším projektem, kterého se v roce 2020 orgány inspekce práce aktivně účastnily, byl projekt Důstojné pracoviště ve veřejné správě, který je také financován z Evropského sociálního fondu, operační program Zaměstnanost, a ze státního rozpočtu a jehož cílem bylo vzdělávání pracovníků veřejné správy v oblasti prevence a eliminace násilí na pracovištích. Členové tohoto projektu se taktéž zúčastnili, jakožto přizvané osoby, kontrol zaměřených do oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace. V rámci těchto kontrol pak odborníci z projektu sdíleli své zkušenosti při řešení mobbingu a bossingu na pracovišti přímo s inspektory a současně mohli rozšířit své zkušenosti s možnostmi řešení této problematiky v rámci veřejnosprávní kontroly.

V oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace se orgány inspekce práce nezaměřují pouze na kontrolní činnost, která má za cíl odhalování případného porušení pracovněprávních předpisů v dané oblasti, vykonávána je také činnost poradenská. Poradenství je poskytováno jak zaměstnancům, kteří jsou především informováni o právech v dané oblasti, případně o možnostech obrany před diskriminací, tak zaměstnavatelům, kteří jsou informováni převážně o povinnostech, které jim zákonná úprava dané oblasti ukládá.

Z hlediska dokazování a časové náročnosti jsou kontroly na úseku rovného zacházení jedny z nejsložitějších a nejnáročnějších. Zaměření kontrol z velké části vyplývá z informací z obdržených podnětů ke kontrole.

V roce 2020 obdržely orgány inspekce práce celkem 318 podnětů, jež svým obsahem upozorňovaly na možné nerovné zacházení či diskriminaci. Na nerovné odměňování mužů a žen byly obdrženy 2 podněty. Počet obdržených podnětů v porovnání s předchozími roky mírně klesl, což může být způsobeno také nižší mírou pohybu osob na pracovišti zaměstnavatele, a to v souvislosti s pandemií onemocnění COVID-19, kdy mnoho zaměstnavatelů využívalo režimu tzv. home office, či nebyli schopni přidělovat zaměstnancům práci v plném rozsahu a zaměstnanci tedy byli na překážkách v práci ze strany zaměstnavatele.

Obdržené podněty opět nejčastěji poukazovaly na „šikanu“ na pracovišti, v menší míře pak obdržené podněty poukazují na vyložené diskriminační jednání s uvedením konkrétního diskriminačního důvodu, který by byl stanoven v zákoníku práce. Zde je třeba uvést, že současná právní úprava pojem „šikana“ nezná, tudíž ze strany inspektorů je třeba v popisovaném jednání hledat znaky porušení pracovněprávních předpisů, jako je například nerovné zacházení, diskriminace, či nezajištění příznivých pracovních podmínek ze strany vedoucích zaměstnanců. Inspektorát podatele podnětu vždy informuje o tom, jakým způsobem je s jeho podnětem naloženo, případně je s ohledem na samotný předmět kontroly požádán o doplnění svého podnětu o další relevantní skutečnosti, které by mohly napomoci průběhu kontroly. S podateli je komunikováno osobně, telefonicky, či písemně a je jim taktéž vysvětlována tato problematika z pohledu orgánů inspekce práce a jsou jim osvětleny zákonné možnosti a limity kontrolní činnosti.

Inspektoři jsou ze zákona povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozví v souvislosti s kontrolní činností, což zahrnuje taktéž totožnost podatele podnětu. Podatel má možnost inspektora provádějícího kontrolu této povinnosti zprostit, toto je pro splnění účelu kontroly velmi přínosné, jelikož inspektor se tak může dotazovat na konkrétní záležitosti, na které podatel upozorňuje.

Je však právem podatele, aby na povinnosti mlčenlivosti trval, v takovém případě je kontrola provedena v obecné rovině.

Inspektor je při kontrole povinen zjistit skutečný stav věci a doložit jej potřebnými podklady, přičemž při kontrolách na úseku rovného zacházení není zpravidla možné stavět na listinných dokladech nebo fotografiích (tak jako v jiných kontrolních oblastech), jelikož k poukazovanému jednání dochází mnohdy bez přítomnosti třetích osob a současně málokdy existují listinné doklady o daném jednání. Inspektoři pro zjištění skutečného stavu při těchto kontrolách využívají ve velké míře svého oprávnění dotazovat se zaměstnanců zaměstnavatele bez přítomnosti dalších fyzických osob na záležitosti vztahující se k vykonávané kontrole. Takovýmto způsobem mohou získat cenné informace od dalších zaměstnanců, nicméně ve většině případů inspektoři narážejí na nevěli či strach ostatních zaměstnanců hovořit o vztazích na pracovišti, nebo dokonce na záměrné zkreslování informací.

V oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace na pracovišti provedly v roce 2020 orgány inspekce práce celkem 461 kontrol. U 285 kontroly pak byly využity informace z obdržených podnětů. Napříč kontrolní činností vykonanou v roce 2020 bylo učiněno 115 zjištění, jež svým obsahem spadala do oblasti nerovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace. Tento počet zjištění byl konstatován v 97 kontrolách, přičemž u jedné kontroly může být konstatováno více porušení vztahujících se k předmětné oblasti.

Konkrétně se jednalo o:

- 41 porušení ust. § 16 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatelé nezajistili rovné zacházení se všemi zaměstnanci v některé ze zákonem stanovených oblastí, tj. pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování a poskytování dalších peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu, a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání,
- 35 porušení ust. § 110 odst. 1 zákoníku práce, které stanoví, že za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty náleží všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzda, plat nebo odměna z dohody,
- 14 porušení ust. § 16 odst. 2 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích, z některého z diskriminačních důvodů, tj. zejména z důvodu pohlaví, sexuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu a vztahu nebo povinností k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a činnosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových organizacích nebo organizacích zaměstnavatelů,
- 16 porušení ust. § 302 písm. c) zákoníku práce, dle kterého jsou vedoucí zaměstnanci povinni vytvářet příznivé pracovní podmínky,
- 5 porušení ust. § 276 odst. 9 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neprojednal stížnost zaměstnance na výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů,
- 3 porušení ust. § 1a písm. e) zákoníku práce, tedy základní zásady zajistit rovné zacházení se zaměstnanci a zákaz jejich diskriminace,
- 1 porušení ust. § 346b odst. 4 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel postihoval nebo znevýhodňoval zaměstnance za to, že se zákonným způsobem domáhal svých práv vyplývajících z pracovněprávních vztahů.

Co se týká zjištění diskriminačního jednání zaměstnavatelů, nejčastěji byla zjištěna diskriminace z důvodu zdravotního stavu, dalšími zjištěnými diskriminačními důvody byly věk a pohlaví, případně vztah nebo povinnosti k rodině.

Nejčastěji je diskriminace zjištěna v oblasti odměňování, či poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty. Mnoho z celkového počtu zjištění se pak týkalo tzv. příspěvku za docházku, kdy je tento příspěvek mnohdy poskytován takovým způsobem, že jsou diskriminovány osoby z důvodu zdravotního stavu, či z důvodu povinností k rodině (ošetřování člena rodiny) a z těchto důvodů nenaplňují

tzv. měsíční fond pracovní doby a na bonus tedy nedosáhnou. V těchto případech je pak často zjištěna tzv. vícenásobná diskriminace, tedy diskriminace, kde je zjištěno více důvodů.

Rovné odměňování mužů a žen

Orgány inspekce práce vykonaly celkem 65 kontrol zaměřených na rovné odměňování mužů a žen. Největším úskalím těchto kontrol je dokazování, že se u zaměstnanců jedná o výkon stejné práce, či práce stejné hodnoty, za kterou náleží zaměstnanci stejná mzda, plat či odměna z dohody. Zákon blíže specifikuje, že stejnou práci či práci stejné hodnoty se rozumí práce stejné nebo srovnatelné složitosti, odpovědnosti a namáhavosti, která se koná ve stejných nebo srovnatelných pracovních podmínkách, při stejné nebo srovnatelné pracovní výkonnosti a výsledcích práce.

Kontroly probíhají jak u zaměstnavatelů, jež své zaměstnance odměňují mzdou, tak u zaměstnavatelů, jež svým zaměstnancům za práci poskytují plat. Při těchto kontrolách bylo konstatováno celkem 5 porušení ve sledované oblasti. Jedno zjištění se týkalo přímo nerovného odměňování a zbylá čtyři zjištění byla v oblasti diskriminace. V rámci těchto kontrol byla zjištěna rovněž další porušení pracovněprávních předpisů, nejčastěji na úseku odměňování zaměstnanců. Několika z těchto kontrol se zúčastnili členové pracovní skupiny KA 2 projektu 22 % K ROVNOSTI, jakožto přizvané osoby, aby napomohli účelu kontroly svými znalostmi a následně získané informace z kontrolní činnosti promítli do vznikající metodiky pro kontroly rovného odměňování mužů a žen.

Jestliže je u zaměstnavatele zjištěno porušení pracovněprávních předpisů je oprávněním inspektora uložit zaměstnavateli opatření k odstranění zjištěných nedostatků a určit přiměřenou lhůtu pro jejich odstranění, tohoto oprávnění bylo v roce 2020 využito v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace celkem v 11 případech.

V dané oblasti bylo uloženo celkem 21 pokut v souhrnné výši 288 000 Kč, z toho 4 pokuty v souhrnné výši 55 000 Kč pak byly uloženy za přestupky naplňující skutkovou podstatu neposkytnutí zaměstnanci za stejnou práci, či práci stejné hodnoty stejnou mzdu, plat, či odměnu z dohody.

2.5 Pracovní podmínky při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí

SÚIP zařadil do ročního programu kontrolních akcí pro rok 2020 kontroly v oblasti pracovních podmínek zaměstnanců ze zahraničí, konkrétně kontroly u zaměstnavatelů zařazených do programu „Kvalifikovaný zaměstnanec“. Důvodem je navýšení počtu zaměstnanců ze zahraničí v ČR, což s sebou může přinášet možnost zvýšeného porušování pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatelů. Program „Kvalifikovaný zaměstnanec“ je program schválený vládou za účelem dosažení ekonomického přínosu pro ČR, který nahradil dosavadní migrační projekty a režimy zvláštního zacházení, kterými byly: „režim zvláštního zacházení pro kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny“ (tzv. „režim Ukrajina“), „režim Ostatní státy“ a „Zvláštní postupy pro pracovníky do zemědělství, potravinářství a lesnictví z Ukrajiny“. Cílem programu „Kvalifikovaný zaměstnanec“ je poskytnout podporu přímým zaměstnavatelům, kteří do ČR potřebují přivést kvalifikované zahraniční pracovníky. Za tímto účelem je jejich zahraničním pracovníkům, kteří splní stanovená kritéria, garantována možnost podání žádosti o pobytové oprávnění na zastupitelském úřadu ČR v zahraničí. Program je v ČR realizovaný od 1. 9. 2019 a je určen pro občany Běloruska, Černé Hory, Filipín, Indie, Kazachstánu, Moldavska, Mongolska, Srbska a Ukrajiny.

Orgány inspekce práce tedy prováděly nově v roce 2020 v rámci kontrolní činnosti kontroly u zaměstnavatelů, kteří jsou zařazeni do programu „Kvalifikovaný zaměstnanec“. Kontroly byly zaměřeny na dodržování kritérií, které zaměstnavatel musí splňovat, aby byl do programu zařazen. Patří mezi ně uzavření pracovního poměru se zahraničním zaměstnancem na stanovenou týdenní pracovní dobu (plný pracovní úvazek); uzavření pracovního poměru se zahraničním

zaměstnancem na dobu alespoň 1 roku; poskytnutí mzdy nebo platu v minimální výši 1,2 násobku zaručené mzdy odpovídající příslušné skupině prací dle NV č. 567/2006 Sb., a to po celou dobu trvání pracovního poměru zahraničního zaměstnance. Inspektoři byli dále kontrolováni soulad obsahu pracovněprávního vztahu zahraničního zaměstnance se zaměstnaneckou kartou, která mu byla vydána, dodržování povinnosti zaměstnavatele zajistit všem zaměstnancům rovné zacházení, dodržování právních předpisů v oblasti PD a v oblasti odměňování obecně a dodržování základních povinností zaměstnavatele v oblasti BOZP.

Seznam zaměstnavatelů, kteří jsou zařazeni do programu „Kvalifikovaný zaměstnanec“, poskytlo pro potřeby kontrolní činnosti Ministerstvo vnitra. V souvislosti s epidemií onemocnění COVID-19 a s vyhlášeným nouzovým stavem a uzavřením hranic bylo pro zaměstnance – cizince stále velmi problematické vstoupit na území ČR. Docházelo tak k případům, kdy inspektoři zahájili kontrolu u zaměstnavatele, který měl dle seznamu Ministerstva vnitra zaměstnávat zaměstnance ze zahraničí, nicméně tito zaměstnanci tam již v době kontroly nepracovali nebo se přijetí zaměstnanců ze zahraničí pozdrželo o několik měsíců.

Celkem bylo v roce 2020 v oblasti pracovních podmínek při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí ukončeno 60 kontrol u zaměstnavatelů zařazených do programu „Kvalifikovaný zaměstnanec“.

V rámci provedených kontrol bylo zjištěno:

- 41 zaměstnavatelů dodržovalo všechna kritéria programu „Kvalifikovaný zaměstnanec“,
- 8 zaměstnavatelů porušilo jedno z kritérií programu „Kvalifikovaný zaměstnanec“ (neposkytnutí 1,2 násobku zaručené mzdy – 7 porušení, uzavření pracovního poměru na dobu kratší než jeden rok – 1 porušení),
- 11 zaměstnavatelů v době kontroly nezaměstnávalo žádné zaměstnance v programu „Kvalifikovaný zaměstnanec“.

V rámci kontrol v oblasti zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí inspektoři rovněž odhalili 59 porušení pracovněprávních předpisů.

Nejčastěji se jednalo o porušení:

- § 96 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel nevedl u zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce a doby v době pracovní pohotovosti (11 porušení),
- § 141 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci mzdu v termínu splatnosti (6 porušení),
- § 110 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neposkytl za stejnou práci nebo za práci stejné hodnoty všem zaměstnancům stejný mzdu, plat nebo odměnu z dohody (4 porušení),
- § 32 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel nezajistil, aby se fyzická osoba před vznikem pracovního poměru podrobila vstupní lékařské prohlídce (4 porušení),
- § 112 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neposkytl zaměstnanci nejvyšší úroveň zaručené mzdy, případně neposkytl doplatek (4 porušení).

2.6 Kontroly dodržování pravidel při vysílání pracovníků do ČR na základě směrnice 96/71/ES a 2014/67/EU

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/67/EU o prosazování směrnice 96/71/ES, upravují vysílání pracovníků podniků, usazených v některém členském státě, na území jiného členského státu, za účelem výkonu práce, kterou pracovník po omezenou dobu vykonává na území jiného členského

státu než státu, ve kterém obvykle pracuje. Směrnice se použijí, pokud podnik vyšle pracovníka do jiného členského státu na základě smlouvy mezi podnikem vysílajícím a stranou, pro kterou jsou služby určeny, nebo pokud podnik vyšle pracovníka do provozovny nebo podniku náležejícího ke skupině podniků (holding, koncern) na území členského státu, nebo pokud jako podnik pro dočasnou práci či podnik poskytující pracovníky vyšle pracovníka do podniku, který jej využije (tj. v ČR institut známý pod pojmem agenturní zaměstnávání). Ve všech případech po dobu vyslání existuje pracovní poměr mezi vysílajícím podnikem a pracovníkem.

Směrnici Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb transponují do českého právního řádu ustanovení § 319 a § 319a zákoníku práce. Dle směrnice musí členské státy zajistit, aby podniky zabezpečovaly zaměstnancům vyslaným na jejich území alespoň minimální lokální úroveň pracovních podmínek (tzv. „tvrdé jádro“ pracovních podmínek), a to bez ohledu na právo rozhodné pro pracovní poměr či v pracovní smlouvě sjednané pracovní podmínky. Přesáhne-li pak délka vyslání určitou dobu (tj. 12, popř. 18 měsíců), vztáhne se na vyslané zaměstnance v podstatě celá úprava výkonu práce v pracovním poměru dle zákoníku práce - tito zaměstnanci pak pracují za stejných podmínek jako čeští zaměstnanci (s výjimkou vzniku, změny a zániku pracovního poměru). Cílem uvedené úpravy je zamezení sociálního dumpingu a zneužívání levné pracovní síly. V této souvislosti je nutno také konstatovat, že ustanovení § 319 není adresováno českým zaměstnavatelům, kteří vysílají své zaměstnance v rámci EU, ale výhradně zaměstnavatelům zahraničním, kteří jsou usazeni v některém ze členských států EU, a vysílají své zaměstnance k výkonu práce na území ČR, a to za účelem přeshraničního poskytnutí určité služby. Ustanovení § 319 je tak specifickou kolizní normou, která vymezuje rozsah, v jakém se na podmínky výkonu práce zaměstnancem vyslaným na území ČR vztahuje tuzemský právní řád.

Směrnice vyjmenovává minimální pracovní podmínky určené právními předpisy hostující země, které musí vysílající zaměstnavatel vyslanému zaměstnanci poskytnout (pokud jsou pro zaměstnance výhodnější), a to maximální délka pracovní doby a minimální doba odpočinku, minimální délka dovolené za kalendářní rok, minimální odměny za práci včetně příplatků, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, ochranná opatření týkající se pracovních podmínek těhotných žen nebo žen krátce po porodu, a mladistvých, rovné zacházení pro muže a ženy a ostatní ustanovení o nediskriminaci, pracovní podmínky při agenturním zaměstnávání, podmínky ubytování pracovníků, pokud je ubytování poskytováno zaměstnavatelem, náhrady cestovních výdajů v souvislosti s výkonem práce. Výše uvedené tvrdé jádro se použije vždy bez ohledu na délku trvání vyslání - výjimku tvoří pouze minimální délka dovolené a odměna, od kterých se mohou členské státy odchýlit v případě vyslání kratšího než 1 měsíc. To neplatí v případě dočasného přidělení agenturou práce. Překročí-li délka vyslání 12 měsíců (popř. 18 měsíců), uplatní se nejen výše uvedené tvrdé jádro pracovních podmínek, nýbrž veškeré pracovní podmínky, které se použijí v dané jurisdikci. Zákoník práce dále obsahuje úpravu zvláštního zákonného ručení tuzemského příjemce služeb za výplatu mzdy nebo platu vyslanému zaměstnanci. Osoba, ke které byl zaměstnanec vyslán zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státě EU k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb na území ČR, ručí za výplatu mzdy nebo platu, pokud odměna za práci nebyla tímto vysílajícím zaměstnavatelem vyslanému zaměstnanci vyplacena. S vysíláním a přijímáním pracovníků jsou spojeny také povinnosti podle zákona o zaměstnanosti - informační povinnosti zaměstnavatele vůči GŘ ÚP ČR a povinnost mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovního vztahu (typicky pracovní smlouvu), přičemž tyto doklady musí být přeloženy do českého jazyka. Do 30. 7. 2019 mohla informační a evidenční povinnosti vůči ÚP ČR splnit i právnická nebo fyzická osoba, která uzavřela smlouvu se zahraničním zaměstnavatelem, na jejímž základě byli pracovníci vysláni na území ČR k plnění úkolů vyplývajících z této smlouvy. Po tomto datu připadají tyto povinnosti výhradně zaměstnavateli vyslaných pracovníků, tj. v praxi zahraničnímu podniku.

Ačkoliv čeští zaměstnavatelé povinnost podle § 319 a výše vedené povinnosti podle zákona o zaměstnanosti nemají, lze doporučit, aby své zahraniční partnery o těchto jejich povinnostech informovali.

Orgánem, který má ve své působnosti kontrolu a vymáhání dodržování zákonných ustanovení na úseku vysílání pracovníků, je na národní úrovni SÚIP. Ten je zároveň povinen spolupracovat v rámci EU s dalšími orgány pověřenými dohledem nad dodržováním práv vysílaných pracovníků.

V předchozích letech byly kontroly na úseku vysílání zaměstnanců prováděny na základě konkrétních požadavků kontrolních orgánů jiných členských států EU, nebo nemnoha podnětů vyslaných pracovníků. S ohledem na zvyšující se migraci pracovníků ze zahraničí vyvstala potřeba systematických kontrol v této oblasti; to se projevilo zařazením kontrol dodržování pracovněprávních předpisů při vysílání pracovníků mezi kontrolní činností orgánů inspekce práce v roce 2019 a pokračováním v této kontrolní činnosti také v roce 2020. Cílem této kontrolní činnosti je získat relevantní informace o stavu trhu práce v oblasti vysílání zaměstnanců, získat přehled o dodržování zákonných podmínek při vysílání zaměstnanců a toto dodržování prosazovat, a to nejen působením represivním, ale také preventivním, poradenským, osvětovým.

Hlavním zaměřením těchto kontrol v roce 2020 byla kontrola dodržování povinností vysílajících zaměstnavatelů podle ustanovení § 319 zákoníku práce a příslušných ustanovení zákona o zaměstnanosti v návaznosti na výše uvedené evropské směrnice.

Ročním programem kontrolních akcí SÚIP, stanoveným a schváleným počátkem roku 2020, bylo každému OIP uloženo provést v rámci své místní příslušnosti alespoň 5 kontrol se zaměřením na zaměstnavatele, realizující vysílání zaměstnanců ve smyslu Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb (dále též jen Směrnice) a její prosazovací směrnice. Z důvodu omezujících opatření, přijatých v nouzovém stavu v souvislosti s pandemií onemocnění COVID-19, bylo v průběhu roku zadání co do počtu kontrol upraveno na 4 kontroly provedené každým oblastním inspektorátem práce, tj. v rámci systému SÚIP celkový počet 32 kontrol.

Při výběru zaměstnavatelů ke kontrole bylo OIP doporučeno využít především informací krajských poboček ÚP ČR, které na základě splněných informačních povinností zaměstnavatelů disponují seznamy pracovníků ze zahraničí, kteří by měli vykonávat práci na území ČR. V této souvislosti byla doporučena úzká spolupráce, konzultace s krajskými pracovišti ÚP ČR, za účelem identifikace zaměstnavatelů, vysílajících a přijímajících zahraniční pracovníky. Dalšími zdroji pro výběr kontrolovaných subjektů mohly být přijaté podněty, poznatky z jiných kontrol OIP, poznatky od kontrolních orgánů jiných členských států EU s využitím Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu (dále jen „IMI“), popřípadě odhad rizik ve vytipovaných odvětvích hospodářské činnosti.

Kontrolní praxe prokázala, že výběr subjektů ke kontrole byl neproblematičtějším aspektem plnění zadání tohoto kontrolního úkolu. Podněty ke kontrolám, ani poznatky od jiných kontrolních orgánů, OIP neobdržely. Nejreálnějším postupem při výběru kontrovaných subjektů tak byly konzultace na krajských pobočkách ÚP ČR a využití jejich informací o zahraničních pracovnících; ani tyto postupy však mnohdy nevedly k identifikaci zaměstnavatelů, kteří vyslali nebo přijali k výkonu práce zaměstnance vyslané ve smyslu Směrnice Evropského parlamentu a Rady o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb. Údaje ÚP ČR o vyslaných zaměstnancích mnohdy neodrážejí skutečný stav. Zaměstnanci, jejichž zaměstnavatelé své informační povinnosti řádně nesplnili, se v informačním systému vůbec nenacházejí - nebyl ohlášen jejich nástup do zaměstnání, nebo naopak v seznamu figurují jako stále vykonávající práci na území ČR, ač se zde již (mnohdy i po dlouhou dobu) nenacházejí - nebylo ohlášeno ukončení jejich zaměstnání. Zaměstnavatelé při plnění informačních povinností nadto nerozlišují důvod přítomnosti, resp. výkonu práce zaměstnance – nerozlišují, nebo uvádějí chybně, zda

zahraniční pracovník, jehož nástup k výkonu práce byl oznámen, je pracovníkem vyslaným ve smyslu výše zmiňované Směrnice, či zda se jedná o zaměstnance vykonávajícího práci na území ČR pro „přijímajícího“ zaměstnavatele na základě pracovní smlouvy s ním uzavřené, na základě povolení k zaměstnání atd. Tyto nejasnosti by teoreticky měly být vyřešeny novelou zákona o zaměstnanosti, podle které od 1. 8. 2019 informace o zaměstnanci vyslaného ve smyslu Směrnice podává jeho (zahraniční) zaměstnavatel, avšak praxe ukázala, že část zaměstnavatelů tuto novou právní úpravu zřejmě nezaregistrovala, nebo ji nerespektuje. Zdánlivě jednoznačná situace, kdy seznam vyslaných zaměstnanců lze nekomplikovaně získat z údajů ÚP ČR, v praxi reálně nenastala. U části zaměstnavatelů, kteří se dle všech indicií jeví jako přijímající subjekty vyslaných zaměstnanců ve smyslu Směrnice, bylo až při zahájení kontroly zjišťováno, že – ačkoli na jejich pracovištích vykonávají práci zahraniční pracovníci – nejedná se v daném případě o jejich vyslání ve smyslu Směrnice. Tyto kontroly, ač po svém zahájení proběhly, nemohly pak být kontrolami dodržování pracovněprávních předpisů při vysílání pracovníků, ale měly jiné zaměření. Jednalo se o 24 takových kontrol, v konečném důsledku provedených v jiné oblasti kontrolní činnosti orgánů inspekce práce (a z tohoto důvodu nezahrnutých do níže prezentovaných výsledků kontrolní činnosti v oblasti vysílání pracovníků).

I přes výše popsaná úskalí při identifikaci zaměstnavatelů indikovaných ke kontrole dodržování podmínek při vysílání zaměstnanců, bylo OIP v roce 2020 provedeno 44 kontrol. 19 z těchto kontrol bylo provedeno u zahraničních zaměstnavatelů – jednalo se o vysílající zaměstnavatele ze Slovenska (11 kontrol u celkem 8 zaměstnavatelů – někteří z nich vysílali své zaměstnance na více pracovišť v ČR), Polska (2 kontroly), Německa (2 kontroly), Bulharska, Itálie, Rumunska a Švýcarska (po 1 kontrole). Zbývajících 25 kontrol bylo provedeno u zaměstnavatelů, na jejichž pracovištích na území ČR vykonávali vyslání zaměstnanci práci.

Z těchto kontrol jich 11 (tj. 25 % z provedených kontrol) odhalilo celkem 18 porušení pracovněprávních předpisů, a to porušení povinností stanovených zákoníkem práce a porušení povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti:

- ve 2 případech bylo zjištěno porušení ust. § 319 zákoníku práce – vysílající zaměstnavatel neposkytl vyslaným zaměstnancům minimální pracovní podmínky určené právními předpisy ČR, pokud jsou pro zaměstnance výhodnější, a to konkrétně minimální dobu odpočinku v týdnu dle ust. § 92 zákoníku práce. V obou případech se jednalo o téhož zaměstnavatele se Slovenské republiky, kontrolovaného na základě místní příslušnosti podle pracoviště vyslaných zaměstnanců na území ČR dvěma OIP,
- ve 2 případech bylo zjištěno nesplnění povinnosti dle ust. § 87 odst. 1 zákona o zaměstnanosti, ve znění platném a účinném do 30. 7. 2019, kdy zaměstnavatelé, na jejichž pracovištích vykonávali práci vyslání zaměstnanci, neoznámili v zákonem stanovené lhůtě příslušné krajské pobočce ÚP ČR nástup k nim vyslaných zaměstnanců k výkonu práce,
- v 1 případě bylo kontrolou zjištěno nedodržení povinností zaměstnavatele dle ust. § 136 odst. 1 a 2 zákona o zaměstnanosti, mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, ve stanovených případech přeložených do českého jazyka,
- v 1 případě bylo kontrolou konstatováno porušení povinnosti dle ust. § 14 odst. 3 písm. b) zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatel, o kterém bylo zjištěno, že fakticky realizuje agenturní zaměstnávání, nedisponoval příslušným povolením ke zprostředkování zaměstnání,
- v 1 případě bylo zjištěno nelegální zaměstnávání ve smyslu ust. § 5 písm. e) bodu 1 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnanec vykonával pro kontrolovaného zaměstnavatele závislou práci, aniž by s ním zaměstnavatel uzavřel pracovněprávní vztah,
- ve 2 případech nesplnil vysílající zaměstnavatel povinnosti v oblasti BOZP, které ukládá ust. § 103 odst. 1 zákoníku práce (1x porušení ust. § 103 odst. 1 písm. f) zákoníku práce, 1x porušení ust. § 103 odst. 2 písm. c) zákoníku práce) a v jednom případě nesplnil vysílající zaměstnavatel povinnost v oblasti BOZP, stanovenou mu ust. § 102 odst. 7 zákoníku práce,

- kontrolami bylo dále zjištěno, že 3 zaměstnavatelé nevedli řádně evidenci PD dle ust. § 96 zákoníku práce, 3 zaměstnavatelé (kromě dvou uvedených výše v prvním bodu) neposkytovali svým zaměstnancům nepřetržitý odpočinek v týdnu dle ust. § 92 zákoníku práce, 1 zaměstnavatel nevyplácel v zákonné výši dle ust. § 118 zákoníku práce příplatek za práci v sobotu a v neděli, 1 zaměstnavatel nesplnil povinnost danou ustanovením § 309 odst. 5 zákoníku práce, když jako agentura práce nezabezpečil, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance u uživatele.

Za porušení pracovněprávních předpisů, zjištěná kontrolami zaměřenými na oblast vysílání pracovníků, byly v roce 2020 uloženy 4 sankce v celkové výši 68 000 Kč. V některých případech budou řízení o přestupku na základě kontrolních zjištění z roku 2020 teprve následovat.

3 Kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti

Kontrolní činnost na úseku zaměstnanosti byla v roce 2020 zaměřena zejména na oblast kontroly nelegálního zaměstnávání, dále pak na kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku zaměstnanosti, na kontrolu zastřené zprostředkování zaměstnávání, na kontrolu rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na plnění povinného podílu zaměstnávání OZP. Dále pak byly prováděny kontroly zaměřené na dodržování podmínek při poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Na základě Programu kontrolních akcí na rok 2020 bylo stanoveno provést na úseku zaměstnanosti min. 7 500 kontrol. Kontrolní činnost však musela být v souvislosti s vývojem epidemiologické situace korigována a v průběhu roku musely být změněny priority kontrolní činnosti orgánů inspekce práce a stanovené počty kontrol (na úseku zaměstnanosti provést min. 6 000 kontrol).

Kontrolní činnost v roce 2020 byla realizována 14 odděleními inspekce NLZ, jež oproti jiným inspekčním útvarům mají krajskou působnost. Uvedenou kontrolní činností se zabývalo 182 inspektorů zaměstnanosti.

Celkem bylo v roce 2020 realizováno v oblasti zaměstnanosti 6 218 kontrol, z toho bylo 5 557 kontrol zaměřeno na nelegální zaměstnávání, 196 kontrol přímo na zastřené zprostředkování zaměstnání, 43 kontrol se zaměřilo na poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a zbývajících 422 kontrol se zaměřilo na ostatní kontrolní oblasti. Za zjištěná porušení právních předpisů v oblasti zaměstnanosti bylo uloženo celkem 1 613 pokut v souhrnné výši 191 584 300 Kč.

Do oblasti zaměstnanosti směřovalo 1 553 podnětů, z toho 1 337 podnětů poukazovalo na NLZ a dalších 216 podnětů upozorňovalo na porušování ostatních ustanovení zákona o zaměstnanosti. Dále přijali orgány inspekce práce 18 podnětů směřujících do oblasti péče o dítě v dětské skupině. Na základě podnětů bylo provedeno 1 071 kontrol.

Stěžejní kontrolní činností na úseku zaměstnanosti je odhalování a potírání nelegální práce. V roce 2020 bylo provedeno 5 557 kontrol nelegálního zaměstnávání a bylo zjištěno 3 110 nelegálních zaměstnanců. I v roce 2020 pokračoval dlouhodobý trend, kdy jsou při nelegální práci odhalováni zejména cizinci (především občané Ukrajiny).

Tab. č. 4 – Počet kontrol v oblasti zaměstnanosti v roce 2020 dle OIP

Inspektorát	Počet kontrol v oblastech		
	NLZ	Zaměstnanost bez NLZ	Celkem
Hlavní město Praha	363	53	416
Středočeský kraj	634	96	730
Jihočeský kraj a Vysočina	698	75	773
Plzeňský a Karlovarský kraj	635	75	710
Ústecký a Liberecký kraj	750	141	891
Královéhradecký a Pardubický kraj	504	81	585
Jihomoravský a Zlínský kraj	934	61	995
Moravskoslezský a Olomoucký kraj	1 039	79	1 118
Celkem	5 557	661	6 218

3.1 Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců

Kontroly nelegální práce byly zařazeny mezi hlavní kontrolní oblasti orgánů inspekce práce i v roce 2020, a to plně v souladu s prioritami resortu MPSV a vnitřní politikou EU.

Srovnávání výsledků kontrolní činnosti v oblasti nelegálního zaměstnávání za rok 2020 s předchozími roky je velmi komplikované, neboť epidemie nemoci COVID-19 a přijatá opatření měla výrazný dopad

na trh práce i samotnou kontrolní činnost orgánů inspekce práce. Docházelo např. ke snižování přeshraničního pohybu osob a k omezování fungování některých subjektů na základě vládních opatření dopadajících na jejich obor podnikání.

I přes obtížnou situaci na trhu práce byla v ČR nadále nízká míra nezaměstnanosti a zaměstnavatelé v některých segmentech podnikání se nadále potýkali s nedostatkem pracovní síly a tento stav se v mnohých případech snažili vyřešit pracovníky ze zahraničí. Při zaměstnávání cizinců je však nutné splnit podmínky stanovené nejen pracovněprávními předpisy, ale také předpisy, které upravují pobyt cizinců na území ČR, přičemž splnění těchto podmínek bývá spojeno s velkou administrativní a časovou náročností. Inspektoři se při kontrolách setkávají nejen s nelegálním zaměstnáváním cizinců, ale také se snahou obejít stanovené podmínky. Ať už se jedná o zneužívání institutu vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu EU, bezvízového styku nebo zprostředkování zaměstnání.

Také v roce 2020 pokračovala úspěšná a osvědčená spolupráce inspektorátů s ozbrojenými složkami, především se Službou cizinecké policie, ale rovněž s dalšími zainteresovanými institucemi zejména ÚP ČR a České správy sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“), a to jak na regionální, tak na centrální úrovni.

SÚIP je aktivně zapojen do systému IMI, který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy EU. V roce 2020 bylo prostřednictvím tohoto systému ze strany SÚIP přijato celkem 357 žádostí. Z tohoto počtu se jednalo o 57 žádostí o poskytnutí informace, 275 žádostí o předání dokumentu vč. rozhodnutí českým zaměstnavatelům a 25 žádostí o vymození sankce uložené v zahraničí. Ze strany SÚIP bylo na členské státy EU odesláno 30 žádostí o poskytnutí informací, které zejména souvisely s prováděním konkrétní kontroly.

Do oblastí NLZ směřuje každoročně řada podnětů. Ty jsou SÚIP a OIP adresovány jak ze strany veřejnosti, nejčastěji pak ze strany zaměstnanců, tak ze strany jiných správních orgánů. Těchto podnětů obdržely orgány inspekce práce v roce 2020 celkem 1 338. Z tohoto počtu upozorňovalo 1 008 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů ČR, 180 podnětů na možný výkon nelegální práce občanů EU a 469 podnětů na možný výkon nelegální práce cizinců. Jeden podnět přitom může upozorňovat na více skutečností a může tak směřovat do více oblastí, jejich počty tedy není možné sčítat.

V roce 2020 bylo provedeno celkem 5 557 kontrol přímo zaměřeno na oblast NLZ. Výše uvedené kontroly byly provedeny u celkem u 5 277 subjektů, z tohoto počtu bylo zkontrolováno celkem 1 693 fyzických osob a 3 584 právnických osob.

Orgány inspekce práce provedenými kontrolami zjistily celkem 3 110 osob vykonávajících nelegální práci. Konkrétně se jednalo o 556 občanů ČR, 141 občanů jiných členských států EU a v 2 413 případech o cizince ze třetích zemí. Nelegální práce byla OIP zjištěna celkem u 835 subjektů.

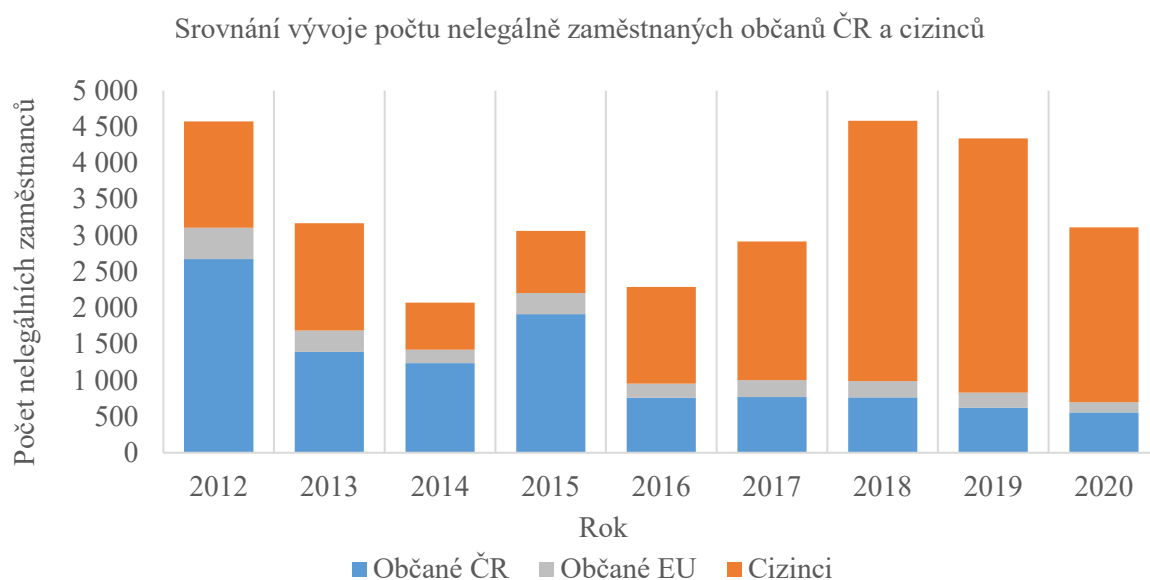
Tab. č. 5 – Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol

Rok	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
2012	35 557	2 675	430	1 471	4 576
2013	36 101	1 394	295	1 481	3 170
2014	15 911	1 238	184	650	2 072
2015	9 583	1 913	294	858	3 065
2016	9 308	760	193	1 337	2 290
2017	9 707	767	234	1 917	2 918
2018	8 339	763	225	3 595	4 583
2019	8 160	622	207	3 513	4 342
2020	5 557	556	141	2 413	3 110

Tab. č. 6 – Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol a OIP

Inspektorát	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
Hlavní město Praha	363	8	2	191	201
Středočeský kraj	634	55	19	320	394
Jihočeský kraj a Vysočina	698	93	14	405	512
Plzeňský a Karlovarský kraj	635	23	14	217	254
Ústecký a Liberecký kraj	750	60	16	235	311
Královéhradecký a Pardubický kraj	504	52	42	223	317
Jihomoravský a Zlínský kraj	934	134	17	383	534
Moravskoslezský a Olomoucký kraj	1 039	131	17	439	587
Celkem	5 557	556	141	2 413	3 110

Graf č. 3 – Vývoj počtu nelegálně pracujících osob

I přes nižší počet provedených kontrol, z důvodu epidemie COVID-19, je nadále patrný trend z let předchozích, že počet zjištěných nelegálně zaměstnaných cizinců vysoce převyšuje počet nelegálně pracujících občanů ČR a EU.

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané pracovníky z členských zemí EU patřili v roce 2020 občané Slovenska, Maďarska, Rumunska a Bulharska.

Tab. č. 7 – Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU

Státní příslušnost	Počet osob
Slovensko	83
Maďarsko	22
Rumunsko	20
Bulharsko	13
Itálie	2
Polsko	1
Celkem	141

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané cizince pak patřili v roce 2020, shodně s předcházejícími roky, občané Ukrajiny, Moldavska a Vietnamu.

Tab. č. 8 – Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo EU

Státní příslušnost	Počet osob
Ukrajina	1 999
Moldavsko	130
Vietnam	88
Srbsko	44
Gruzie	29
Indie	15
Čína	14
Rusko	14
Bělorusko	13
Ostatní země	67
Celkem	2 413

V roce 2020 byly nejčastěji nelegálně pracující osoby zjišťovány u zaměstnavatelů v oborech stavebnictví (u 183 subjektů), velkoobchod, maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (u 106 subjektů), zpracovatelský průmysl (u 106 subjektů), ubytování, stravování a pohostinství (u 80 subjektů) a profesní, vědecké a technické činnosti (61 u subjektů).

Z pohledu velikosti zaměstnavatele se NLZ nejčastěji dopouštěli zaměstnavatelé kategorie do 9 zaměstnanců. Takovéto zjištění se shodně opakuje již od roku 2018.

Při provádění kontrol zaměřených na odhalování NLZ se inspektoři zabývají také odhalováním tzv. švarcsystému, tedy zastírání faktického pracovněprávního vztahu jiným právním vztahem, typicky obchodněprávním nebo občanskoprávním. Nejčastěji jde o smlouvu o dílo, či smlouvu o spolupráci, apod.

Umožnění výkonu nelegální práce formou švarcsystému bylo v roce 2020 zjištěno u 201 případů. Nejčastěji se jednalo o švarcsystém občanů ČR, konkrétně 110 případů. Dále bylo odhaleno 76 případů švarcsystému cizinců a v 15 případech šlo o švarcsystém občanů EU.

V souvislosti s NLZ formou švarcsystému je z pohledu pracovního práva a zaměstnanosti za zvlášť nebezpečné považovat situace, do kterých jsou někteří zaměstnanci vystaveni jednáním podnikatelských subjektů. Typicky nastávají situace „práce na živnostenský list nebo žádná“ nebo „živnostenský list podmínkou“. Zároveň se takovouto formou NLZ snaží subjekty vyhnout podmínkám a povinnostem, které stanovují zákony pro zaměstnávání cizinců.

Mnohdy je tento obchodní vztah před vztahem pracovněprávním upřednostněn a dobrovolně přijat i nelegálními zaměstnanci „dodavatelí“. Možnost vyšší pracovněprávní ochrany, kterou zaměstnancům zaručuje současná legislativa, je ve srovnání s vyšším výdělkem často upozaděna.

Na základě informací získaných v rámci poradenství, kontrolní činností či obecným monitoringem, je patrný zvýšený zájem o informace související s NLZ formou švarcsystému spojené například s inzeráty nabízejícími zaměstnání „na živnostenský list“.

Při řešení takovýchto případů je vždy nutné postupovat s jistou mírou individuality a respektovat určitou smluvní volnost v občanskoprávních a obchodněprávních vztazích. Je nutné si uvědomit, že daná činnost může být vykonávána v rámci uzavřeného pracovněprávního vztahu i v rámci vztahu obchodněprávního. Může tedy být předmětem nejen zaměstnání, ale i podnikatelské činnosti, jako je tomu například u lektorské činnosti, kreativní činnosti nebo finančního poradenství.

V souvislosti s výkonem práce cizinců na území ČR se inspektoři, tak jako už v předcházejících letech, tak i v roce 2020, stále setkávali s vysíláním zahraničních pracovníků na území ČR zaměstnavateli z okolních států EU v rámci poskytování služeb (s odkazem na Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb). Kontrolní činností bylo často zjištěno, že se jedná o zneužití tohoto institutu a vysílání má pouze zastířit skutečný stav – dodání pracovní síly. I v letošním roce se jednalo zejména o polské subjekty, které jako v předchozích letech, na území ČR vysílaly zaměstnance ukrajinské státní příslušnosti.

Přestože je jednou z hlavních podmínek pro vysílání uzavření pracovněprávního vztahu s vysílajícím subjektem, bylo prostřednictvím navázané spolupráce s ČSSZ, případně prostřednictvím systému IMI, ověřeno, že vyslané osoby nemají uzavřen pracovněprávní vztah k vysílajícím subjektem.

Při realizaci kontrolní činnosti v roce 2020 byl opět, jako v roce 2019, zaznamenán větší počet případů cizinců, kteří vykonávají práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo zaměstnaneckou kartou a to zejména v rozporu s místem výkonu práce, případně druhem pracovní činnosti. Toto jednání může mít návaznost na zastřené zprostředkování zaměstnání, neboť v momentu vyřizování takového oprávnění zejména zastřené agentury práce neznají skutečné místo výkonu práce takového cizince.

I v roce 2020 dále pokračoval trend z předcházejících let, kdy se inspektoři ve zvýšené míře setkávali se zneužíváním bezvízového styku s Ukrajinou, který je v platnosti od 11. června 2017, ze strany držitelů biometrických pasů. Bezvízový styk je možné využít pouze pro nevýdělečný účel pobytu (např. turismus). Inspektoři se v rámci kontrolní činnosti setkávali s případy, kdy byl s takto přicestovanými cizinci, držiteli biometrických pasů a povolení k zaměstnání vydaných krajskými pobočkami ÚP ČR, uzavřen pracovněprávní vztah bez vydaného oprávnění k pobytu umožňující zaměstnání. Řada cizinců se domnívá, že jim bezvízový styk umožňuje volný vstup na trh práce v ČR.

Dále se inspektoři často setkávali s řetězením zaměstnavatelů, čili případů, kdy kmenový zaměstnavatel zaměstnává minimum vlastních zaměstnanců, případně žádné a činnost zajišťuje pouze zaměstnanci jiných dodavatelů na základě obchodně-závazkových vztahů (i několik v řadě za sebou). V této situaci není výjimkou, že kontrolovaný zaměstnavatel přesně neví, jaké osoby vykonávají práci na jeho pracovišti. Takovýto postup je charakteristický pro velká pracoviště jako například výrobní haly či staveniště.

Zahájenou kontrolou na jednom pracovišti je často zjištěna účast několika subjektů. Mezi některými takovými subjekty jsou vzájemné obchodní vztahy, čímž dochází k zahájení kontroly i s dalšími subjekty. Jednotlivé subjekty („články řetězu“) se zpravidla zříkají odpovědnosti za osoby na pracovišti a veškeré povinnosti vůči těmto osobám přesouvají na své obchodní partnery.

V roce 2020 byla kontrolní činnost, zejména z důvodu epidemiologických opatření souvisejících s nemocí COVID-19, náročnější než v předcházejících letech. Inspektoři museli často činnosti řešené přímo na pracovištích realizovat např. datovou schránkou.

Časovou a administrativní náročnost kontrol ovlivňuje také poskytování součinnosti, resp. nesoučinnosti povinných i kontrolovaných osob, které se snaží průběh kontroly ovlivnit buďto svou nesoučinností nebo naopak předkládáním nesouvisejících dokumentů. Výjimkou tak nejsou ani kontroly v délce několika měsíců.

V termínu od 01. 09. 2020 do 30. 09. 2020 proběhla „Celostátní kontrolní akce zaměřená na odhalování nelegálního zaměstnávání“. Tato akce proběhla v součinnosti s orgány Cizinecké policie, Celní správy a Městské policie.

Bylo zahájeno 321 kontrol. V rámci této celostátní kontrolní akce bylo zkontrolováno 1 418 osob, konkrétně 671 občanů ČR, 208 občanů EU a 538 cizinců. V rámci těchto kontrol bylo zjištěno 342 nelegálně zaměstnaných osob, z toho 61 občanů ČR, 32 občanů EU a 249 cizinců

(převážně občanů Ukrajiny). Kontrolami bylo rovněž odhaleno 29 případů zastřené zprostředkování zaměstnání.

Při kontrolách zaměřených na NLZ bylo zjištěno celkem 4 323 porušení pracovněprávních předpisů, a to jak v oblasti dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti, včetně zákazu NLZ, tak v oblasti základních institutů PPV a BOZP, které byly rovněž součástí předmětu kontroly.

Tab. č. 9 – Kromě NLZ byla nejčastěji zjištěna následující porušení zákona o zaměstnanosti

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení
§ 87, § 88	Nesplnění informační povinnosti zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám ÚP ČR ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.	586
§ 136	Nesplnění povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a nesplnění této povinnosti ze strany zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, přičemž doklady, jimiž je plněna tato povinnost, musí být přeloženy do českého jazyka.	492
§ 102	Zaměstnavatelé nesplnili evidenční povinnost ve vztahu k zaměstnancům ze zahraničí.	63
Celkový počet porušení zákona o zaměstnanosti		4 039

Tab. č. 10 – Kromě NLZ byly nejčastěji zjištěné porušení zákoníku práce

Ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 77 odst. 1	Nesplnění povinnosti mít písemně uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti.	96
§ 75	Nedodrženo ustanovení zákoníku práce ve vztahu k výkonu práce na základě dohody o provedení práce.	68
§ 138	Nedodržení ustanovení týkající se sjednání výše odměny z dohody a podmínek pro její poskytování v dohodě o pracovní činnosti nebo v dohodě o provedení práce.	41
§ 34	Nedodržení náležitostí týkající se obsahu a formy pracovní smlouvy.	29
Celkový počet porušení zákoníku práce		284

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že mezi nejčastěji porušované předpisy zákoníku práce, které doprovázejí kontroly NLZ, patří informační povinnosti zaměstnavatele dle ustanovení § 87 a § 88 zákona o zaměstnanosti vůči ÚP ČR v případě zaměstnání zahraničních pracovníků a dále nesplnění povinnosti zaměstnavatel mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu.

Za umožnění výkonu či výkon nelegální práce bylo v roce 2020 uloženo 549 pokut v celkové výši 132 660 600 Kč.

Tab. č. 11 – Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2020

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. c) - přestupek, výkon nelegální práce fyzickou osobou § 5 písm. e)	6	12 600
§ 139 odst. 1 písm. d) - přestupek, umožnění výkonu nelegální práce fyzickou osobou podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2	3	148 000
§ 139 odst. 1 písm. f) - přestupek, umožnění výkonu nelegální práce fyzickou osobou podle § 5 písm. e) bodu 3	1	57 000
§ 140 odst. 1 písm. c) - přestupek, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2	536	130 435 000
§ 140 odst. 1 písm. e) - přestupek, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	20	2 008 000

Pozn.: Jedná se o pokuty uložené ve správních řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2020, tj. částečně se může jednat o pokuty za protiprávní jednání zjištěná i kontrolami provedenými v předchozích obdobích. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.

Za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2020 uloženo celkem 232 pokut ve výši 3 559 000 Kč. Za porušení informační povinnosti dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2020 uloženo celkem 284 pokut ve výši 4 167 600 Kč. I v tomto případě se jedná o pokuty za protiprávní jednání zjištěné také kontrolami provedenými v předchozím období, tedy nejen v roce 2020.

Na základě kontrol, které byly se zjištěním NLZ zahájeny i dokončeny v roce 2020, bylo uloženo celkem 56 pokut v celkové výši 10 325 000 Kč. Za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 33 pokut ve výši 578 000 Kč a za nesplnění informační povinnosti dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo uloženo celkem 25 pokut ve výši 312 000 Kč.

Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2020 pak bude předmětem správního řízení v následujících letech.

Tab. č. 12 – Počet a výše pokut uložených v roce 2020 za NLZ na základě kontrol z roku 2020

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 140 odst. 1 písm. c) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	54	9 892 000
§ 140 odst. 1 písm. e) zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	2	140 000

Pozn.: Jedná se o pokuty za protiprávní jednání, zjištěná kontrolami zahájenými a také dokončenými v roce 2020. Počet pokut nelze sčítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.

Činnost orgánů inspekce práce nezahrnuje pouze represivní složku, tedy samotný výkon kontrol, ale velmi důležitou je i složka preventivní, jejíž součástí je poskytování základního pracovněprávního poradenství, které je poskytováno nejen osobně v rámci konzultačních hodin OIP a SÚIP, ale také

prostřednictvím elektronické komunikace a bezplatné poradenské linky. Jako pozitivní je vnímán zájem o poradenství ze strany zaměstnavatelů, kteří chtějí dostát podmínkám kladeným pracovněprávními předpisy, stejně jako v roce 2019. Řadou zaměstnavatelů je kontrolní činnost chápána spíše pozitivně, jelikož sami vnímají negativní vlivy spojené s NLZ, jako součást nekalých obchodních praktik. Pozitivně je vnímán také zájem o poradenství ze strany zaměstnanců, neboť i jejich informovanost může přispívat k eliminaci porušování pracovněprávních předpisů.

3.2 Zastřené zprostředkování zaměstnání

Kontrolní činnosti zaměřená na zastřené zprostředkování zaměstnání je realizována orgány inspekce práce od roku 2016.

Zprostředkování zaměstnání je spojeno s řadou zákonných podmínek, např. povolením k příslušné formě zprostředkování zaměstnání, v případě dočasného přidělování zaměstnanců složením kauce, pojištěním proti úpadku, poskytováním srovnatelných mzdových podmínek dočasně přiděleným zaměstnancům v porovnání s kmenovými zaměstnanci uživatele, ke kterému jsou agenturou práce přiděleni atd.

Výsledky kontrolní činnosti ukazují, že stanovené podmínky se v řadě případů nejen nedodržují, ale často dochází k jejich obcházení a tím ke zneužití institutu zprostředkování zaměstnávání formou zastírání zprostředkování zaměstnání.

Zastřené zprostředkování zaměstnání, spolu s příslušným přestupkem, bylo legislativou definováno až dne 29. 7. 2017 nabytím účinnosti novely ZoZ a ve formě nového ustanovením § 5 písm. g) ZoZ jako činnost právnické nebo fyzické osoby spočívající v pronájmu pracovní síly jiné právnické osobě nebo fyzické osobě, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání realizované formou zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele, kterým se rozumí jiná právnická či fyzická osoba, která práci přiděluje a dohlíží na její provedení. Za přestupek ve formě zastřené zprostředkování zaměstnání podle výše uvedeného ustanovení může být fyzické osobě uložena pokuta až do výše 5 000 000 Kč, právnické a fyzické podnikající osobě pak pokuta v rozsahu 50 000 – 10 000 000 Kč. Výše maximální hranice pokuty, stejně jako stanovení spodní hranice v případě právnických či fyzických podnikajících osob, které se tohoto přestupku dopustí, ho postavila na úroveň NLZ a jasně vymezila jeho závažnost a společenskou nebezpečnost.

Skutková podstata výše uvedeného přestupku spočívající v zastřeném zprostředkování zaměstnání se tedy vztahuje na případy, kdy fakticky dochází ke zprostředkování zaměstnání, tedy pronájmu pracovní síly, avšak tato činnost je zastřena uzavřením jiného právního vztahu. Zpravidla je řádně uzavřená dohoda o dočasném přidělení zaměstnance mezi agenturou práce a uživatelem nahrazena rámcovou smlouvou o poskytování služeb, uzavřenou smlouvou o dílo, aj. a subjekty vystupují jako obchodní partneři, nikoliv jako agentura práce a uživatel. Z takto deklarovaného vztahu však nevyplývá povinnost dodržování podmínek, které jsou kladeny na zprostředkování zaměstnání.

Při kontrole je zjištěná situace na kontrolovaném pracovišti hodnocena vždy individuálně a inspektoři se zabývají především otázkou, zda skutečnosti zjištěné na místě a v průběhu kontroly odpovídají čistě obchodnímu vztahu dvou subjektů nebo zda se jedná o skrytý pronájem pracovní síly.

Nastávají případy, kdy je mezi dvěma subjekty vzájemná spolupráce upravena např. smlouvou o dílo. Inspektoři se tedy zabývají hodnocením, zda se skutečně jedná o dílo, neboť se dle občanského zákoníku dílem rozumí zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu a dále údržba, oprava nebo úprava věci nebo činnost s jiným výsledkem. Samotným dílem je tedy výsledek určité činnosti, za kterou je možné určit odpovědnost za případné vady takového díla, nikoliv činnost, jak tomu v těchto případech bývá.

V praxi se můžeme setkat také z tzv. outsourcingem, stav kdy dojde subjektem k vyčlenění některé ze svých podpůrných nebo vedlejších činností a svěří takovouto činnost smluvně jiné společnosti. V těchto

případech však nesmí tento subjekt požadovat plnění vyčleněných činností určitým počtem pracovníků, pouze vyčlenění činnost, kterou smluvně předá jiné společnosti a tato sama rozhoduje o způsobu plnění a o počtu pracovníků, kteří se budou na dané činnosti podílet. Tuto službu provádí také na své náklady a na svou odpovědnost a své pracovníky při činnosti sama řídí. Naopak v případě pronájmu pracovní síly (tedy zprostředkování zaměstnání formou zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele) pronajímatel své přidělené zaměstnance neřídí a nemá odpovědnost za výsledek jejich práce.

Se zastřeným zprostředkováním zaměstnání se inspektoři setkávali nejčastěji u subjektů, které z nejrůznějších důvodů nedisponují povolením k příslušné formě zprostředkování zaměstnání, ale přesto se chovají jako agentura práce. Výjimečně dochází i k případům zastřeného zprostředkování zaměstnání u subjektů, kteří příslušným povolením disponují, ale přesto svou činnost zastírají uzavřenými obchodními smlouvami.

Při kontrolní činnosti se zaměřením na zastřené zprostředkování zaměstnání se inspektoři často setkávají s cizinci nejen v řadách řádných či nelegálních zaměstnanců, ale také s cizinci v roli statutárních zástupců kontrolovaných subjektů. Průběh kontroly tedy může být komplikován jazykovou bariérou a dále například náročnější komunikací s kontrolovaným subjektem, který sídlí mimo území ČR.

Inspektoři se stále častěji setkávají se situací, kdy zaměstnavatel bez ohledu na zdroj své pracovní síly, má na svém pracovišti zaměstnance hned několika zaměstnavatelů. Na základě kontroly zahájené na jednom pracovišti následně dochází k zahájení kontrol u několika dalších subjektů, z nichž některé jsou navzájem provázané uzavřenými obchodními vztahy. Rozklíčování těchto obchodních vztahů, do kterých je mnohdy zapojeno i tři a více subjektů (tzv. řetězení), se pak vyznačuje velkou časovou náročností. Jednotlivé články řetězce se zříkají odpovědnosti za pracovníky nacházející se na kontrolovaném pracovišti, svoji činnost v řetězci zaštiťují uzavřenými obchodními smlouvami a tvrzením, že na základě uzavřené obchodní smlouvy poptávají či nabízejí dílo nikoliv pracovní sílu. Výjimkou pak není ani situace, kdy svého zaměstnavatele není schopná identifikovat ani fyzická osoba vykonávající práci na pracovišti a je jí známo pouze křestní jméno osoby, která ji práci doporučila, případně ji práci přiděluje či vyplácí mzdu.

Kontroly zastřeného zprostředkování zaměstnání jsou specifické značnou časovou náročností. Toto je dáno nejen důvody, které jsou uvedeny výše, ale zejména velkou neochotou subjektů spolupracovat v průběhu kontroly. Zákonem stanovená povinnost součinnosti pak není dodržována nejen ze strany zastřené agentury práce, ale také ze strany uživatele či samotných zaměstnanců vykonávajících práci. Ani uložení pokuty za tuto nesoučinnost není mnohdy účinné.

V případech kontrol subjektu se zahraniční účastí je využívána navázaná a osvědčená spolupráce s ČSSZ, a to především v oblasti zjišťování příslušnosti k právním předpisům v souvislosti se zaměstnáváním cizinců a také systému IMI, který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy EU. Tyto kontroly jsou také v řadě případů prováděny ve spolupráci s Policií ČR (dále jen „PČR“), Službou cizinecké policie.

Při kontrolách zaměřených na zastřené zprostředkování zaměstnání je tak kontrolním zjištěním také umožnění výkonu NLZ a to zejména cizinců. V případě cizinců se jedná o případy výkonu práce v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo zaměstnaneckou kartou a to zejména nesoulad s místem výkonu práce či druhem pracovní činnosti, pro které bylo toto oprávnění vydáno, neboť v okamžiku vyřizování takového oprávnění zastřené agentury práce neznačí skutečné místo výkonu práce takového cizince.

V roce 2020 provedl SÚIP celkem 195 kontrol přímo zaměřených na oblast zastřeného zprostředkování zaměstnání. Kontroly proběhly u 189 subjektů, přičemž se jednalo o 185 právnických osob a ve 4 případech o podnikající fyzické osoby. Z celkového počtu 195 kontrol byly nedostatky zjištěny ve 149 případech.

Stejně jako v roce 2019 se kontroly se zaměřením na zastřené zprostředkování zaměstnávání prováděly na celém území ČR, přičemž se orgány inspekce práce zaměřovaly zejména na větší výrobní a průmyslové areály nebo stavby. Na těchto pracovištích je větší předpoklad působení více pracujících osob a s ohledem na úroveň nezaměstnanosti také větší pravděpodobnost možného pronajímání těchto osob.

Při výběru pracovišť ke kontrole jsou uplatňovány zejména místní znalosti a zkušenosti OIP. Využívá se rovněž cílený monitoring, předcházející samotné kontrole. Nezanedbatelný počet kontrol byl zahájen na základě informací získaných z přijatých podnětů, které směřovaly nejen do oblasti zastřené agenturního zaměstnávání, ale také do oblasti umožnění výkonu nelegální práce. Zdrojem těchto podnětů je nejen veřejnost, zejména zaměstnanci, ale také jiné správní orgány, např. Ministerstvo vnitra – Odbor azylové a migrační politiky, které poskytuje inspektorátům informace o možném NLZ a neoprávněném agenturním zaměstnávání, získané při udělování či prodlužování povolení k pobytu pro cizince. Častokrát dochází k opakovaným kontrolám pracovišť, kde již bylo zjištěno porušení předpisů souvisejících se zastřeným zprostředkováním zaměstnání.

Provedenými kontrolami bylo zjištěno 776 porušení pracovněprávních předpisů, přičemž přímo zastřené zprostředkování zaměstnání bylo zjištěno u 101 kontrolovaných subjektů.

Při kontrolách s takovýmto zaměřením často dochází také ke zjištění nelegální práce. V roce 2020 bylo v rámci kontrol zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěno 370 osob při výkonu nelegální práce, kdy se v 9 případech jednalo o občany ČR, v 7 případech o občany EU a ve 354 případech o cizince (nejčastěji občany státní příslušnosti Ukrajina).

Podobně jako v předchozích letech byla kontrolami primárně zaměřenými na zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěna i porušení jiných pracovněprávních předpisů.

Nejčastěji se jednalo o tyto porušení:

- 37 porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 22 porušení v oblasti povinnosti zaměstnavatele mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu,
- 18 porušení v oblasti dodržování podmínek, za kterých je možné zprostředkovávat zaměstnání (tedy na základě povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání),
- 8 porušení v oblasti evidenční povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 6 porušení v oblasti dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a povinnosti na písemnou formu těchto dohod.

Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v rámci kontrol, primárně zaměřených na jinou kontrolní oblast, zjištěno také u dalších 107 subjektů. Tyto kontroly byly nejčastěji zaměřeny na nelegální zaměstnávání.

Zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v roce 2020 odhaleno v 208 případech.

Mezi převládající odvětví, dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, ve kterém bylo v roce 2020 zastřené zprostředkování zjištěno, je možné zařadit subjekty věnující se stavebnictví (zjištěno u 29 subjektů) a dále zpracovatelskému průmyslu (zjištěno u 24 subjektů), velkoobchodu, maloobchodu; opravám a údržbě motorových vozidel (zjištěno u 22 subjektů).

Za přestupek zastřené zprostředkování zaměstnání bylo v roce 2020 uloženo celkem 80 pokut v celkové výši 36 277 000 Kč. Jedná se o všechny pokuty uložené v roce 2020, částečně se tedy může jednat o pokuty za zastřené zprostředkování zaměstnání zjištěné kontrolami provedenými v předchozích letech.

3.3 Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce se i v roce 2020 zaměřila na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. Kontroly v této oblasti byly prováděny převážně na základě vlastního monitoringu přímo v terénu, vytipováním inzerátů uveřejněných v denním tisku nebo na webových stránkách. Kontroly v této oblasti byly prováděny rovněž na základ obdržených podnětů, ať už od správních orgánů nebo fyzických osob, převážně těch, které se ucházely o práci.

Dle zákona o zaměstnanosti je při uplatňování práva na zaměstnání zakázána jakákoliv diskriminace a hlediska pro výběr zaměstnanců musí zaručovat rovné příležitosti všem fyzickým osobám ucházejícím se o zaměstnání. Kontrolní činnosti orgánů inspekce práce dlouhodobě potvrzuje, že při uplatňování práva na zaměstnání stále dochází ke znevýhodňování osob na trhu práce, nejvíce pak z důvodu věku a pohlaví. Vyplývá to nejen z poradenské činnosti orgánů inspekce práce, ale také z inzerovaných nabídek zaměstnání a z obdržených podnětů ke kontrole.

S ohledem na tuto skutečnost se orgány inspekce práce zaměřují na nabídky zaměstnání, u nichž požadavky pro výběrová řízení nejsou formulovány neutrálně a předem odrazují zájemce o práci, ať už z hlediska pohlaví, věku, národnosti, zdravotního stavu nebo dalších důvodů, definovaných v ustanovení § 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti, pokud pro to není oprávněný věcný důvod.

V roce 2020 přijal SÚIP celkem 64 podnětů, směřujících do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání, které upozorňovaly na možné diskriminační jednání. Počet podnětů je v podstatě stejný jako v předchozích letech (v roce 2019 bylo přijato 65 podnětů směřujících do této oblasti).

V oblasti diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání bylo OIP provedeno v roce 2020 celkem 238 kontrol, z toho 31 kontrol bylo realizováno na základě obdržených podnětů. Porušení bylo zjištěno u 171 kontrol. Ve 220 případech byla sledovaná oblast hlavním předmětem kontroly a v 18 případech byla oblast diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání vedlejším předmětem kontroly, např. kontrol zaměřených na odhalování nelegálního zaměstnávání. Kontroly byly provedeny u 234 zaměstnavatelů, z toho bylo 186 právnických a 48 fyzických osob.

Předmětem kontrol, stejně jako v předchozích letech byly nejčastěji uveřejněné volné pracovní pozice s diskriminačními znaky, např. prodavačka, důchodkyně, asistentka, brigádnice, uklízečka, floristka apod.

V rámci kontrol s původním zaměřením např. na oblast nelegálního zaměstnávání a kontrol prováděných na základě monitoringu, byly zjišťovány diskriminační nabídky zaměstnání uveřejněné přímo na provozovnách. Nejčastěji se stejně jako v minulých letech jednalo o nabídky zaměstnání, spočívající v požadavku na nového zaměstnance určitého pohlaví nebo věku (nejčastěji prodavačka, důchodkyně).

Inspekční činnost na základě přijatých podnětů ukazuje, že i možnost vyhledávání zaměstnanců na určité pracovní pozice, ať už se jedná o střední management, administrativní pozice, nebo i dělnické pozice, se přesouvá na sociální síť a internetové stránky. Mnohdy se však pracovní nabídky uveřejňují na sociálních sítích v uzavřených skupinách, kde se účastník musí nejdříve dobrovolně zaregistrovat. Následně, pokud se mu diskuse o případné pracovní pozici nelíbí a zdá se mu být diskriminační, podává podnět k prošetření. Kontroly na základě takových to podnětů však bývají velmi složité právě proto, že se jedná o uzavřené skupiny, do kterých je potřeba se nejprve přihlásit. Stále více podatelů podnětů je tak ochotno zprostit orgány inspekce práce povinnosti mlčenlivosti, čímž se může usnadnit prokazování nerovného zacházení či diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání.

Po provedených kontrolách zaměřených na nabídky volných pracovních pozic s diskriminačními znaky kontrolované osoby většinou sjednají nápravu, nabídky pracovních pozic opraví tak, aby byly v souladu se zákonem, nebo je následně odstraní. Ve většině případů kontrolované osoby ujišťují inspektory, že jejich jednání není úmyslé a nejde o znevýhodnění nebo naopak zvýhodnění některé skupiny na úkor jiné. Zaměstnavatelé totiž často uvádějí pohlaví, protože dle jejich zkušeností a zažitého společenského vnímání, by opačné pohlaví nemělo zájem danou profesí vykonávat. Inspektoři se však v rámci prováděných kontrol setkávají i s tím, že kontrolované osoby se v některých případech cítí dotčeny, protože jim zákony nařizují, koho si mají nebo nemají hledat na svou volnou pracovní pozici.

Další oblastí, kterou se inspektoři při kontrolách zabývají, je možná diskriminace a nerovné zacházení při výběrových řízeních. Jedná se většinou o kontroly zahájené na základě podaného podnětu a průběh takových kontrol je velmi individuální. K získání dalších informací před zahájením kontroly může přispět i komunikace orgánů inspekce práce s podatelem podnětu před zahájením kontroly, která umožní efektivnější provedení kontroly. I přes veškerou snahu není ve většině takto provedených kontrol na základě podaných podnětů zjištěno porušení týkající se nerovného zacházení nebo diskriminace při výběrovém řízení, zejména z důvodu, že není prokázáno, že by kontrolovaná osoba nějakého uchazeče o zaměstnání diskriminovala, ať už z důvodu pohlaví, věku, národnosti či majetku. Prokazování porušení v této oblasti je komplikované z důvodu, že se téměř vždy jedná o „tvrzení proti tvrzení“, kdy uchazeč o zaměstnání (zpravidla podatel podnětu) tvrdí, že mu byly v rámci výběrového řízení pokládány nevhodné otázky a kontrolovaná osoba toto zcela popírá.

Přestože bývají všechny fyzické osoby před sepisováním záznamu o poskytnutí součinnosti řádně poučeny o tom, že mají odpovídat pravdivě, setkávají se inspektoři se skutečností, že z těchto kontrolních úkonů někdy vyplynou dvě naprosto odlišné vyjádření k průběhu výběrového řízení, hlavně v případě, kdy u výběrového řízení jsou přítomné pouze dvě osoby (podatel podnětu a kontrolovaná osoba). Prokazování je v těchto případech velmi obtížné, neboť neexistuje zákonná povinnost po určitou dobu uchovávat podklady z výběrových řízení.

Situace v oblasti kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace před vstupem do zaměstnání se v podstatě opakuje jako v předchozích letech.

V rámci provedených kontrol bylo zjištěno celkem 189 porušení, přičemž inspektoři konstatovali porušení pracovníprávních předpisů v následujících oblastech:

- porušení spočívajících v nerovném zacházení s fyzickými osobami uplatňujícími právo na zaměstnání dle ustanovení § 4 odst. 1) zákona o zaměstnanosti,
- 32 porušení spočívajících v diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání dle ustanovení § 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti,
- 154 porušení spočívajících v uveřejnění diskriminační nabídky zaměstnání dle ustanovení § 12 odst. 1 a 2 zákona o zaměstnanosti.

Nejčastěji jsou v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání ukládány pokuty za diskriminační nabídky volných pracovních pozic. Výše ukládaných pokut má zejména preventivně výchovný charakter.

Za přestupky spadající do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání bylo v roce 2020 uloženo celkem 68 pokut v souhrnné výši 515 600 Kč.

U kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání se potvrdila četnost zjištěných porušení, přičemž tyto tak jako v minulých letech odrážejí nízkou míru informovanosti zaměstnavatelů o jejich povinnostech vyplývajících ze zákona o zaměstnanosti. Zaměstnavatelé někdy cíleně, někdy neúmyslně, požadují na volné pracovní místo určitou skupinu uchazečů. Vzhledem k tomu, že zaměstnavatelé nemají ze zákona povinnost informovat uchazeče o zaměstnání o důvodu jejich odmítnutí nebo neúspěchu, jsou porušení u kontrol zaměřených do této oblasti obtížně prokazatelné.

3.4 Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání OZP

SÚIP každoročně v rámci plnění stanovených úkolů zaměřuje svou kontrolní činnost také na plnění povinností zaměstnavatelů s více než 25 zaměstnanci zaměstnávat OZP ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu svých zaměstnanců. Stejně tomu bylo i v roce 2020.

Kontroly plnění povinností zaměstnavatelů zaměstnávat OZP provádí SÚIP jako kontrolní orgán na základě podkladů ÚP ČR. U poskytovatelů náhradního plnění jsou pro kontrolní činnost důležité informace o rozsahu poskytovaného náhradního plnění, protože zákon o zaměstnanosti stanoví poskytovatelům limit pro poskytnutí svých výrobků a služeb nebo poskytnutí zakázky odběratelům maximálně do výše odpovídající 28násobku průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku za každého přepočteného zaměstnance se zdravotním postižením, zaměstnaného v předchozím kalendářním roce. Podkladem pro kontrolní činnost v této oblasti však byly nejen informace od ÚP ČR, ale také poznatky z vlastní kontrolní činnosti a podněty, které směřovaly do této oblasti.

Pro zaměstnavatele, kteří jsou odběrateli náhradního plnění je velkým přínosem povinnost stanovená v ZoZ, dle které jsou dodavatelé povinni vložít do evidence náhradního plnění údaje o poskytnutém plnění do 30 kalendářních dnů od jeho zaplacení, čímž získá odběratel průběžnou informaci o tom, zda byl či nebyl dodavatelem zahrnut do režimu náhradního plnění. Aby bylo možné předejít případným sporům v této oblasti, je odběratelům i přes tuto evidenci doporučováno, aby si prostřednictvím smluvního ujednání stanovili s dodavatelem odpovědnost za poskytování správných údajů, na jejichž základě je vypočítáváno plnění povinného podílu, a to včetně sankcí, neboť i nadále platí, že za plnění povinného podílu formou odběru výrobků a služeb a zadáváním zakázek odpovídá odběratel a odpovědnost dodavatele za správnost údajů poskytnutých odběrateli není i nadále zákonem řešena.

Výsledky kontrol dlouhodobě ukazují, že i v roce 2020 mnoho zaměstnavatelů neplnilo povinnost zaměstnávat OZP v zákoně stanovené výši, ani nespĺnilo zákonnou povinnost jednou z dalších forem náhradního plnění nebo odvodem do státního rozpočtu v zákonem stanovené lhůtě. Dlouhodobě se při kontrolách potvrzuje, že důvodem pro neplnění povinností je u řady zaměstnavatelů nedostatečná znalost prováděcího právního předpisu, který stanovuje způsob výpočtu průměrného ročního přepočteného počtu zaměstnanců. Zaměstnavatelé příliš spoléhají na účetní program, který jim tuto povinnost vypočítá, aniž by si zkontrolovali, zda je výpočet správný.

V roce 2020 bylo u 142 subjektů zahájeno celkem 144 kontrol zaměřených na tuto oblast, z toho celkem 133 kontrol bylo v tomto roce i dokončeno. Z tohoto počtu bylo 114 kontrol zahájeno u zaměstnavatelů a 30 kontrol bylo zahájeno u poskytovatelů náhradního plnění.

V roce 2020 bylo dokončeno 158 kontrol směřujících do oblasti plnění povinného podílu zaměstnávání OZP (z toho 25 dokončených z předchozích let). Porušení bylo zjištěno u 115 kontrol. Celkem bylo zjištěno 167 porušení, přičemž nejčastěji bylo konstatováno:

- 66 porušení spočívající v nesplnění zákonné povinnosti zaměstnávat OZP ve stanovené výši 4 % povinného podílu dle ustanovení § 81 zákona o zaměstnanosti,
- 54 porušení spočívající v nesplnění ohlašovací povinnosti o plnění povinného podílu vč. uvedení způsobu plnění místně příslušné krajské pobočce ÚP ČR dle ustanovení § 83 zákona o zaměstnanosti.

Shodně s předchozími roky, i v roce 2020 bylo nejčastěji zjištěným porušením v této oblasti neplnění povinnosti provést odvod do státního rozpočtu v zákoně o zaměstnanosti stanovené lhůtě, neboť dle zákona o zaměstnanosti, pokud tak zaměstnavatelé neučili, tak nespĺnili povinný podíl zaměstnávání OZP. Druhým častým porušením bylo nedodržení lhůty pro ohlášení plnění povinnosti ÚP ČR.

Za porušení spadající do oblasti plnění povinností vyplývajících ze zaměstnávání OZP bylo v roce 2020 uloženo celkem 49 pokut v souhrnné výši 686 000 Kč.

Pro mnoho zaměstnavatelů je oblast plnění povinného podílu OZP stále okrajovou záležitostí, které nevěnují dostatečnou pozornost, jelikož k výpočtu a vykázaní ÚP ČR dochází 1x ročně. Rovněž výpočet je pro řadu zaměstnavatelů poměrně složitý a stále činí zaměstnavatelům problémy, a to někdy i v případech, že výpočet provádí externí firma zaměřující se přímo na zpracování účetnictví a mezd.

Zaměstnavatelé tak při výpočtu většinou spoléhají na mzdové programy a v nich nastavené sestavy, které jim poskytnou příslušné výpočty, avšak tyto výpočty již dále nekontrolují a neověřují. Mnoho těchto programů však má chybně nastavené parametry, zejména pak v oblasti svátků, započítatelných dnů v období nemocenských dávek nebo proplacené dovolené při skončení pracovního poměru. Z těchto důvodů pak dochází k nesprávným výsledkům při výpočtu.

Pro kontrolní činnosti orgánů inspekce práce v této oblasti je velmi významná elektronické evidence náhradního plnění na stránkách MPSV, s ohledem na možnost ověření údajů, které jsou potřebné ke kontrolní činnosti.

S ohledem na stále se opakující kontrolní zjištění je nutné i v roce 2021 věnovat této problematice patřičnou pozornost. Stejně jako v předchozích letech i v roce 2021 je cílem SÚIP nejen kontrolní, ale i poradenské činnosti v této oblasti, vzhledem ke komplikovanosti a složitosti této problematiky, kdy samotný výpočet průměrného přepočteného počtu zaměstnanců činí mnohým zaměstnavatelům nemalé problémy.

4 Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

Poskytování služby péče o dítě v dětské skupině je jedním z nástrojů umožňujících sladění rodinného a pracovního života. Dětská skupina je službou péče o předškolní děti (již od jednoho roku věku dítěte).

Již od roku 2019 jsou kontroly poskytovatelů služby péče o dítě v dětské skupině zařazeny mezi hlavní kontrolní oblasti na úseku zaměstnanosti. K provádění kontrol byly využity nejen přijaté podněty ke kontrole, ale i poznatky z monitoringu OIP, ve kterých jsou uplatňovány místní znalosti a zkušenosti inspektorů.

Běžnou součástí činností orgánů inspekce práce je kromě provádění kontrol i poskytování základního pracovněprávního poradenství vč. poradenství z oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, a to jak poskytovatelům služby a jejím zaměstnancům, tak i zájemců z řad veřejnosti.

Při podnětu nebo zjištění směřujícím do oblasti hygienických požadavků na stravování, prostory a provoz těchto skupin, postupují OIP informace místně příslušné krajské hygienické stanici.

V roce 2020 bylo v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině zahájeno celkem 34 kontrol, z toho bylo 16 kontrol zahájeno na základě obdržených podnětů. Z 34 zahájených kontrol bylo 32 v roce 2020 dokončeno, zbývající kontroly budou dokončeny v průběhu roku 2021. V roce 2020 bylo rovněž dokončeno 11 kontrol, které byly zahájeny v roce 2019. Celkem bylo dokončeno 43 kontrol, přičemž porušení bylo zjištěno ve 27 případech. Ve srovnání s uplynulým rokem znamená takový počet zjištění k poměru provedených kontrol mírný nárůst.

Dokončenými kontrolami bylo zjištěno celkem 76 porušení zákona o dětské skupině. Konkrétně bylo zjištěno:

- 37 porušení spočívajících v nedodržení podmínek kladených na pečující osobu, tj. na fyzickou osobu, která je v základním pracovněprávním vztahu s poskytovatelem služby a která vykonává činnost přímo působící na dítě, spočívající v hlídání a péči o dítě,
- 11 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele zpracovat a dodržovat vnitřní pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině,
- 9 porušení spočívajících v nedodržení povinnosti poskytovatele vést evidenci dětí,
- porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče v prostorách, v nichž je služba péče o dítě v dětské skupině poskytována a které jsou přístupné rodičům, popřípadě též zpřístupnit vnitřní pravidla a plán výchovy a péče způsobem umožňujícím dálkový přístup,
- porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele uzavřít před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině s rodičem písemnou smlouvu o poskytování této péče,
- 3 porušení spočívající v povinnosti poskytovatele ministerstvu oznámit všechny změny týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro žádost o zápis, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku,
- 3 porušení spočívající v nedodržení stanoveného počtu pečujících osob v jedné dětské skupině,
- 2 porušení spočívající v poskytování služby péče o dítě v dětské skupině bez příslušného oprávnění.

Za porušení v oblasti poskytování služby péče o dítě v dětské skupině byla v roce 2020 uloženy 11 pokut v souhrnné výši 117 500 Kč.

Kontroly zaměřené na poskytování služby péče o dítě jsou velmi specifické, zejména prostředím, ve kterém se inspektoři setkávají s dětmi a je podstatné nenarušit provoz dětské skupiny a péči o přítomné

děti. Zjištěná porušení a informace, případně pravomocně uložené pokuty poskytovatelům služby péče o dítě v dětské skupině jsou pravidelně předávány MPSV.

I přes situaci související s onemocněním COVID-19 se v roce 2020 zúčastnili inspektoři OIP kulatého stolu, který byl pořádán MPSV poskytovatelům služby péče o dítě v dětské skupině v rámci realizace projektu Podpora implementace dětských skupin. V souvislosti s nadcházejícím rokem 2021 se předpokládá další spolupráce mezi MPSV a SÚIP, nejen na úrovni předávání informací, ale zejména účastí zástupců inspekce práce u kulatých stolů.

Výsledky kontrolní činnosti v roce 2020 ukazují účelnost realizovaných kontrol a i z toho důvodu budou kontroly zaměřené na poskytování služby péče o dítě v dětské skupině součástí hlavní kontrolní činnosti i pro rok 2021.

5 Kontrola BOZP a bezpečnosti provozu VTZ

SÚIP a OIP v rámci inspekce BOZP kontrolovali dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu VTZ, a to ve smyslu zákona o inspekci práce. Výše uvedená kontrolní činnost v oblasti BOZP byla rozdělena mezi inspektory BOZP a inspektory VTZ.

V rámci kontrolní činnosti provedli inspektoři BOZP a VTZ v roce 2020 celkem 6 226 kontrol. Z tohoto celkového počtu se jednalo o 4 357 kontrol v oblasti BOZP a 1 869 kontrol v oblasti VTZ.

Mimo výše popsané kontrolní činnosti v oblasti bezpečnosti práce a VTZ byly inspektory BOZP a VTZ na OIP také v roce 2020 prováděny:

- v počtu 1 734 vyjádření k projektovým dokumentacím staveb, určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob,
- účasti na 1 009 kolaudačních řízeních.

Kromě hlavní kontrolní činnosti bylo v rámci vedlejší činnosti provedeno také 215 kontrol, z toho 188 v oblasti BOZP, 27 kontrol v oblasti VTZ.

Z provedených kontrol bylo celkem zjištěno 14 219 porušení v oblasti BOZP a VTZ. Mezi nejčastější kontrolní zjištění patřila v oblasti BOZP:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnocená rizika pro pracovní činnosti (nevyhledání a nevyhodnocení rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- neseznámení zaměstnanců s příslušnými riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti,
- chybějící či neúplné školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP včetně návodů výrobců pro obsluhu daných zařízení,
- nebezpečné pracovní postupy tolerované zaměstnavatelem,
- nevhodný stav pracoviště a pracovního prostředí vzhledem k bezpečnostním požadavkům (např. poškozené podlahy, nezajištěná místa s rizikem pádu z výšky nebo do hloubky apod.),
- nevhodná organizace práce ze strany zaměstnavatele,

a v oblasti VTZ:

- zanedbaná údržba používaných zařízení,
- chybějící revize používaných zařízení,
- nedostatečné kontroly používaných zařízení.

Za porušení právních předpisů bylo v roce 2020 v oblasti BOZP, VTZ a v oblasti ochrany zdraví před škodlivými účinky návykových látek uloženo celkem 904 pokut ve výši 33 177 800 Kč.

Kontrolní činnost byla prováděna především prostřednictvím stanovených úkolů plněných dle jednotlivých specializací. V rámci těchto úkolů uvedení inspektoři kontrolovali dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce v oblastech stavebnictví, doprava, zemědělství a potravinářství, lesnictví a dřevozpracující průmysl, hutnictví a strojírenství a s tím úzce spjatý zpracovatelský průmysl a nakonec terciární sféra. Dále se také kontrolní činnost zaměřovala na dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví a právních předpisů o bezpečnosti provozu VTZ, kterými jsou zařízení elektrická, zdvihací, plynová a tlaková. Kromě toho se kontrolní činnost zaměřila na kontroly bezpečné práce s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a kontroly

v rámci integrované inspekce dle zák. č. 224/2015 Sb., ale také i na dodržování povinností dle zák. č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů.

Zároveň probíhaly následné kontroly BOZP a VTZ, včetně kontrol dodržování předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti bezpečnosti práce.

V roce 2020 obdržely orgány inspekce práce v rámci činnosti BOZP celkem 698 podnětů ke kontrole, z nichž naprostá většina se týkala bezpečnosti práce, menší zastoupení pak bezpečnosti technických zařízení, včetně těch vyhrazených.

Nedílnou součástí práce inspektorů BOZP a VTZ bylo poskytování bezúplatných základních informací a poradenství týkající se ochrany pracovních vztahů a pracovních podmínek. V roce 2020 dotazy převážně směřovaly např. do oblasti pracovnílékařských prohlídek, povinností k poskytování ochrany dýchacích cest zaměstnancům na pracovištích. Dále také na platnost osvědčení (např. odborně způsobilá osoba (dále jen „OZO“) v prevenci rizik, koordinátorů BOZP na staveništi, OZO podle vyhl. č. 50/1978 Sb., montážních pracovníků vyhrazených plynových zařízení, topičů nízkotlakových kotlů, tzv. kvalifikace vyžadující osvědčení k činnostem na VTZ vydaných Technickou inspekcí ČR (dále jen „TIČR“) v případě nemožnosti obnovení své kvalifikace v řádném termínu z důvodu nouzového stavu či připuštění provozu VTZ bez platných revizí (omezení vstupu externích osob do společnosti) a prodlužování platností revizí.

Časté dotazy byly na provádění práce z domova (tzv. home office), povinnosti zaměstnavatele při vzniku pracovního úrazu (dále také „PÚ“), bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ, revizních zpráv, požadované odborné způsobilosti k provádění údržby, revizí, oprav a kontrol VTZ, vyjádření k požadovanému zabezpečovacímu zařízení dle právních předpisů apod.

Mezi činnosti inspektorů BOZP a VTZ patřily v roce 2020 také prověrky systému řízení BOZP zavedeného u zaměstnavatelů, kteří jsou zapojeni do programu Bezpečný podnik. V rámci tohoto programu bylo v daném roce prověřeno celkem 35 právních subjektů, ve kterých inspektoři vykonali 254 prověrek, zjistili 117 nedostatků či neshod s programem a vydali 209 doporučení na zlepšení stavu BOZP a VTZ.

5.1 Pracovní úrazovost v roce 2020

Ani mimořádná situace s výskytem virového onemocnění COVID-19 počet PÚ výrazně nesnížila. Pokud se zaměříme na jednotlivé druhy těchto úrazů (evidovaných v IS SÚIP), tak v roce 2020 došlo celkem k 105 smrtelným PÚ, 818 závažným PÚ a 33 699 ostatním PÚ.

V rámci srovnání s předchozím rokem 2019, kdy hodnoty byly 92 smrtelných PÚ, 988 závažných PÚ a 40 786 ostatních PÚ, byl v roce 2020 patrný nárůst u smrtelných PÚ.

Tab. č. 13 – Přehled PÚ v letech 2018 – 2020

Rok	Druhy PÚ			Celkový počet
	Smrtelné	Závažné	Ostatní	
2018	103	1 130	42 555	43 788
2019	92	988	40 786	41 866
2020	105	818	33 699	34 622

Tab. č. 14 – Přehled PÚ zaměstnanců občanů EU a cizinců

Rok	Druhy PÚ			Celkový počet
	Smrtelné	Závažné	Ostatní	
2018	31	77	1 546	1 654
2019	15	71	1 659	1 745
2020	11	60	1 322	1 393

Ze 105 smrtelných PÚ se jednalo o 22 případů ve spojitosti s dopravní nehodou, což byl podobný počet, jako v letech minulých. Stavebnictví bylo opětovně odvětvím s vysokým počtem PÚ, zvláště pak úrazů vyžadujících hospitalizaci delší než 5 dnů a úrazů smrtelných. Na staveništích se setkáváme s pracovními činnostmi, které obsahují rizika z mnoha odvětví a ke zvýšené úrazovosti přispívá i rozdílná zkušenost a kvalita zhotovitelů staveb a osob samostatně výdělečně činných (dále jen „OSVČ“). K nejvyššímu počtu smrtelných PÚ a úrazů vyžadujících hospitalizaci delší než 5 dnů stále dochází při pracích ve výškách, kde je zdrojem úrazu pád z výšky nebo do hloubky, a dále pak propadnutí střešní krytinou nebo sesutí z volného okraje.

Zároveň je nutné k PÚ za rok 2020 zdůraznit, že se nejedná o konečné hodnoty k PÚ v ČR v roce 2020. Ty budou následně uvedeny ve Zprávě o PÚ v ČR v roce 2020 včetně PÚ u subjektů podléhajících výkonu vrchního dozoru Českého báňského úřadu (dále jen „ČBÚ“). Tato zpráva bude dostupná na internetových stránkách SÚIP.

Inspektoři BOZP a VTZ, s ohledem na mimořádnou epidemiologickou situaci, prováděli také v roce 2020 kontroly příčin a okolností smrtelných, závažných a případně i ostatních PÚ. Ani tato mimořádná situace počet těchto kontrol výrazně nesnížila. Celkem bylo provedeno 601 kontrol příčin a okolností PÚ. Z uvedeného počtu má největší zastoupení kontrola příčin a okolností závažných PÚ (533), dále pak smrtelných PÚ (48) a nakonec i ostatních PÚ (20). Při těchto kontrolách bylo zjištěno celkem 928 porušení.

Mezi nejčastější patřily:

- chybně nebo nedostatečně vyhodnocená rizika pro pracovní činnosti (nevyhledání a nevyhodnocení rizik v rámci pracovních a technologických postupů),
- neseznámení zaměstnanců s příslušnými riziky ohrožujícími život a zdraví na pracovišti a chybějící či neúplné školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP včetně návodů výrobců pro obsluhu daných zařízení,
- nevhodný stav používaných technických zařízení (údržba, revize, kontroly),
- používání nebezpečných pracovních postupů tolerovaných zaměstnavatelem.

Za závažná porušení právních předpisů, která byla zjištěna při provádění kontrol příčin a okolností PÚ, bylo orgány inspekce práce v roce 2020 uloženo celkem 52 pokut v celkové výši 3 536 000 Kč.

Na základě výše uvedeného je nutno podotknout, že v oblastech se zvýšenou pracovní úrazovostí dochází i ke zvýšené pozornosti z naší strany. Oblasti kontrolní činnosti inspektorů reflektují tuto skutečnost zejména v rámci hlavních či mimořádných úkolů, při kterých je prováděna nejen kontrola dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP, ale je i poskytováno poradenství kontrolovaným osobám, což může vést ke zlepšení stavu na úseku BOZP.

5.2 Stavebnictví

Staveniště je pracovištěm, na kterém se vyskytují pracovní činnosti, které obsahují rizika z mnoha odvětví. Z toho vyplývá zvýšená úroveň rizik a z nich vyplývající nebezpečí vznikající při práci na staveništi. K tomu přispívá i různá zkušenost a kvalita zhotovitelů staveb. Kontroly plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi při přípravě a provádění staveb se zaměřovaly na plnění povinností zadavatelů staveb a činnosti koordinátorů BOZP na staveništi, zda tyto subjekty dodržují povinnosti uložené jim zákonnými předpisy, a tím působí na snižování pracovní úrazovosti, která bývá způsobena ne vždy dostatečnou informovaností jednotlivých zhotovitelů o možných rizicích a úkonech prováděných jednotlivými zaměstnanci pro bezpečný výkon práce. Kontrolní činnost prováděná přímo na staveništích měla za úkol prověřit stav a úroveň zajišťování bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb a prověření dodržování povinností, vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP. Kontroly se zaměřily zvláště na práce ve výškách, které patří k nejrizikovějším činnostem na staveništích a k činnostem s nejvyšším počtem (téměř 65 %) smrtelných PÚ. Na dalších místech vykazujících nejvyšší úrazovost ve stavebnictví patří zemní práce (práce v nezajištěných výkopech) a dále vysoká úrazovost je při manipulaci s materiálem na staveništi a při montážních pracích (práce neprováděné v souladu s bezpečnostními požadavky). Kontrolní činnost byla opět průřezově zaměřena na všechny činnosti prováděné na staveništi.

Výběr subjektů ke kontrolní činnosti vycházel především z poznatků a skutečností zjištěných na konkrétních staveništích v rámci územní působnosti jednotlivých OIP, z databáze zaslaných oznámení o zahájení prací a z projektových dokumentací předložených k posouzení. Do plánu kontrol byly zařazeny rovněž ty subjekty, u kterých byly v minulosti při namátkových kontrolách zjištěny závažné nedostatky nebo u kterých došlo k PÚ a v neposlední řadě byly kontrolovány podnikající fyzické osoby, které nikoho nezaměstnávají.

Kontrolní činnosti byla rozdělena na dvě části:

- Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi
- Bezpečnost práce ve stavebnictví

Kontroly plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi byly zaměřeny zejména na:

- zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., a zda je zajištěno jeho vyvěšení na staveništi,
- zda zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán BOZP,
- zda na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP na staveništi v souladu se zák. č. 309/2006 Sb.,
- zda zadavatel zavazuje zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP,
- zda koordinátor BOZP plní povinnosti dané ust. § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a § 7 a § 8 NV č. 591/2006 Sb.

Kontroly bezpečnosti práce ve stavebnictví byly zaměřeny zejména na:

- zda se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi tyto subjekty vzájemně informují o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, v případech, kdy není ustanoven koordinátor BOZP na staveništi,
- zda zaměstnavatel vede dokumentaci o úrazech a vyhotovuje o nich záznamy,
- zda zaměstnavatel poskytuje zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce,

- zda zaměstnavatel chrání zaměstnance proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě),
- zda v případě, že zaměstnanci nejsou chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, mají zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, je určeno místo ukotvení a OOPP jsou pravidelně kontrolovány,
- zda stavba, pracoviště nebo zařízení staveniště je zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob,
- zda technické konstrukce, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídají svým provedením bezpečnostním požadavkům,
- zda je předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách,
- zda výkopové práce a stěny výkopů jsou bezpečně zajištěny a jsou provedeny bezpečné výstupy a sestupy,
- zda zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce a obsluha stroj ovládá v souladu s návodem výrobce,
- zda je provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojů prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy.

Celkem bylo provedeno 813 kontrol.

Tab. č. 15 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	1005	119	105	35	69	128	65	165	751*
Počet kontrol	121	123	107	35	69	139	67	170	831
Počet zjištěných porušení	150	220	260	78	199	208	225	498	1 838
Počet opatření	0	0	0	0	6	0	0	0	6

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

Tab. č. 16 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	894	48,6
NV č. 362/2005 Sb.	323	17,6
NV č. 591/2006 Sb.	313	17,0
zákoník práce	180	9,8
ostatní předpisy	128	7,0
Celkem	1 838	100

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zák. č. 309/2006 Sb.

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi

- **Zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na OIP, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb., a zda je zajištěno jeho vyvěšení na staveništi**

Splnění této povinnosti není pro zadavatele staveb nijak náročné a zadavatelé oznámení převážně zasílají. Často je zasílají i tehdy, kdy povinnost podle zákona nevznikla, především z důvodu neznalosti

určení potřebných kritérií. Vysoké procento oznámení však bylo doručeno na místně příslušný OIP až po zákonném termínu. Nejčastěji se jedná o několikadenní zpoždění, výjimkou však není i několik měsíců. Při kontrolách bylo zjištěno, že někteří zadavatelé stavby předali ve skutečnosti staveniště zhotoviteli mnohem dříve, než jak uvedli v oznámení o zahájení prací. Ve většině těchto případů bývá datum předání staveniště na oznámení účelově posunuto tak, aby při pouhé vizuální kontrole odpovídalo zákonem stanovenému termínu pro jeho odeslání, tj. 8 dní před předáním staveniště. V oznámeních zaslaných na OIP nejčastěji chybí údaj o určení koordinátora BOZP při přípravě stavby. Tento údaj (kolonka) je v některých oznámeních zcela vypuštěn, aniž by bylo např. uvedeno, že koordinátor BOZP při přípravě stavby určen nebyl. Oznámení o zahájení prací má většina staveb vyvěšeno u vstupu na staveniště. Pokud je při kontrole zjištěno, že vyvěšené oznámení není aktualizováno (zejména o aktuální zhotovitele), bývá to zpravidla zadavatelem stavby napraveno ještě v průběhu kontroly.

- **Zda zadavatel stavby zajistil, aby před zahájením prací na staveništi byl zpracován plán BOZP**

Z poznatků získaných při kontrolách na staveništích je možno konstatovat, že povinnost zajistit zpracování plánu BOZP při přípravě stavby většinou není plněna. Prověření zadavatelů při plnění tohoto bodu probíhá spíše formou upozorňování při doručování projektových dokumentací k posouzení. Z hlediska kontroly plánů BOZP je z poznatků získaných při posuzování projektových dokumentací nebo při kontrolách na staveništích možno konstatovat, že problémy jsou jednak ve lhůtě zpracovávání, kdy jsou zpracovávány na „poslední chvíli“ tzn. po dokončení projektové dokumentace na stavbu a často jsou zpracovávány až při realizaci staveb koordinátory BOZP ve fázi realizace stavby, tak i z hlediska obsahu, který je většinou obecným výpisem citací z NV č. 591/2006 Sb. a NV č. 362/2005 Sb., a jsou univerzální pro jakékoliv stavby. Oblíbeným tématem plánů BOZP je uvádění informací typu povinnosti zadavatele, stavbyvedoucího, koordinátora BOZP, poskytování první pomoci při úrazem elektrickým proudem, registry rizik, traumatologický plán atp. Ke zvýšení kvality plánů BOZP zatím nepřispěla novela NV č. 591/2006 Sb. s přílohou č. 6, která určuje požadavky na obsah plánu BOZP. Ze získaných poznatků lze konstatovat nízkou odbornou úroveň zpracovatelů plánů BOZP.

- **Zda na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP na staveništi v souladu se zák. č. 309/2006 Sb.**

Ve fázi přípravy stavby přetrvává stále velké množství neurčených koordinátorů BOZP. Toto se zjišťuje jednak ze zaslaných oznámení, kde se k tomu zasilatelé přiznávají, dále pak při kontrolách u zadavatelů. Z hlediska určování koordinátorů BOZP ve fázi realizace bylo zjištěno, že ne vždy jsou určeny zadavatelem, ale jsou určováni technickým dozorem inspektora, projektanty nebo zhotoviteli, což není akceptováno jako naplnění požadavku zákona. Byly zjištěny případy, kdy koordinátor BOZP byl formálně zadavatelem určen, ale platil jej zhotovitel ze svých finančních prostředků a také si jej sám zajišťoval. Ze strany zadavatelů (velkých staveb, zejména liniových) je po koordinátorech BOZP smluvně požadováno plnění dalších úkolů nad rámec zákonných povinností (např. šetření úrazů, dodržování smluvních požadavků jako používání OOPP bez ohledu na rizika apod.).

- **Zda zadavatel zavazuje zhotovitele k součinnosti s koordinátorem BOZP**

Tato povinnost je zadavatelům často opomíjena a je také v řadě případů nahrazena pouze formální informací o určení konkrétního koordinátora BOZP, v rámci realizace stavby, poskytnuté zadavatelem zhotovitelům stavebních prací na staveništi, v rámci uzavřeného smluvního vztahu, smlouvy o dílo. V těchto případech, je postavení koordinátora BOZP působícího na staveništi ve vztahu k jednotlivým zhotovitelům a k plnění jejich povinností obtížnější. Informace zhotovitelů o zvolených pracovních a technologických postupech, řešení rizik vznikajících při těchto postupech a přijatá opatření k jejich odstranění jsou poskytována koordinátorům BOZP často až v době, kdy již zhotovitel působí (vykonává stavební činnost) na staveništi a to ještě po několika opakujících se urgencích ze strany koordinátora BOZP.

- **Zda koordinátor BOZP plní povinnosti dané ust. § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a § 7 a § 8 NV č. 591/2006 Sb.**

Kontroly plnění povinností dané ust. § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a § 7 a § 8 NV č. 591/2006 Sb. byly prováděny u právnických osob i OSVČ. Poznatky z kontrol ukazují, že stále existuje velký počet koordinátorů BOZP, kteří plní požadavky vyplývající koordinátorům BOZP ze zák. č. 309/2006 Sb. a prováděcího předpisu NV č. 591/2006 Sb. pouze formálně. Kontrolních dnů se zúčastňují většinou pouze zástupci zadavatele stavby a prvního zhotovitele.

Neúčastní se však zástupci všech dotčených zhotovitelů nebo osoby jimi pověřené, jak požaduje ust. § 8 odst. 2 NV č. 591/2006 Sb. Koordinátoři BOZP je totiž na kontrolní dny organizovaných za účelem dodržování plánu BOZP ani nezvou, čímž si ulehčují svoji práci.

Mezi koordinátory BOZP se vyskytují také málo odborně vzdělaní lidé, kteří se v rámci své profesní rekvalifikace zaměřují na různé další činnosti.

Nejčastěji porušovanou povinností u koordinátorů BOZP je nesledování provádění zejména rizikových prací a neupozorňování na nedostatky, nevyžadování bezodkladné nápravy, nekontrolování dodržování plánu BOZP a nekontrolování zajištění obvodu staveniště. Uvedené nedostatky jsou způsobeny i neprůkaznou činností koordinátora BOZP, kteří o své činnosti nevedou žádné zápisy a prokazatelně neupozorňují zhotovitele na zjištěné nedostatky.

Nově koordinátorům BOZP přibyla povinnost nechat odsouhlasit a podepsat plán BOZP všemi zhotoviteli, pokud jsou v době zpracování plánu BOZP známi, popř. po jeho aktualizaci. O této povinnosti však koordinátoři BOZP zřejmě neví, protože ani v jednom případě nebyla splněna. Dále pak koordinátoři BOZP při své činnosti opomíjejí ust. § 18 odst. 2 písm. a) bodu 2. zák. č. 309/2006 Sb., který jim ukládá povinnost oznámit zadavateli stavby nedostatky, které nebyly napraveny.

Bezpečnost práce ve stavebnictví

- **Zda se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi tyto subjekty vzájemně informují o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, v případech, kdy není ustanoven koordinátor BOZP na staveništi**

Staveniště, na nichž neměl zadavatel stavby povinnost ustanovit koordinátora BOZP, byla při kontrole zjištěna zřídka. Většinou se jednalo o stavby vodovodních nebo kanalizačních řádů, které probíhaly ve stávající trase a nepožadovaly tudíž vydání stavebního povolení. Tato povinnost je víceméně plněna pouze formálně. Přetrvává problém, že si zaměstnavatelé mezi sebou předávají celé registry obecných (často zakoupených) rizik, které jsou zpracovány pro co nejvíce činností, aniž by měly vazbu na konkrétní stavbu. Bohužel, tyto obecné (často zakoupené) registry používají i OZO, které pro zhotovitele pracují.

Většinou je uvedeno, že se „zaměstnavatelé vzájemně informovali o rizicích“, aniž by byl k této informaci přiložen konkrétní seznam rizik pro konkrétní stavbu vč. konkrétních opatření, kterými bude ten který zaměstnavatel identifikovaná rizika eliminovat.

- **Zda zaměstnavatel vede dokumentaci o úrazech a vyhotovuje o nich záznamy**

Zaměstnavatelé mají zpravidla zavedenou knihu úrazů, která obsahuje všechny požadované údaje dle ust. § 2 NV č. 201/2010 Sb. Poměrně často je ale zjišťováno, že v knize úrazů není zaznamenán žádný PÚ. Inspektoři provádějící kontrolu byli pak při kontrole ujišťováni, že v dané společnosti k PÚ vůbec nedochází.

U PÚ s hospitalizací delší než 5 dní a smrtelných PÚ zaměstnavatelé vyhotovují záznamy o úrazu, ojediněle však dochází k tomu, že tyto záznamy nejsou v zákonem stanoveném termínu doručovány na OIP.

- **Zda zaměstnavatel poskytuje zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu OOPP na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce**

Celkově lze konstatovat, že základní OOPP (pracovní obuv, oděv, boty, rukavice) poskytuje každý zaměstnavatel. Nicméně, v seznamu OOPP není uváděna přesná specifikace OOPP v návaznosti na identifikované riziko (např. rukavice proti proříznutí, obuv s ochrannou tužinkou). U OOPP proti pádu je uváděn většinou jen bezpečnostní postroj bez potřebného příslušenství. Při kontrolách bylo zjištěno, že přidělené OOPP zaměstnanci nepoužívají (např. ochranu sluchu, oči někdy i OOPP proti pádu z výšky), chybí důslednější kontrola používání ze strany zaměstnavatelů. OSVČ OOPP obecně používají, ale někteří z nich na staveništi pracují v nevhodné pracovní obuvi (páskové boty, v letním období i pantofle).

- **Zda zaměstnavatel chrání zaměstnance proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě)**

V této oblasti je stále upřednostňována stránka finanční. Pokud to situace dovolí, je upřednostňováno používání prostředků osobní ochrany (OOPP proti pádu). Počátek všeho je již ve výběrových řízeních, ve výkazech výměr není zpravidla s kolektivním zajištěním počítáno, popř. jen minimálně. Záchytné sítě se používají při montáži prefabrikovaných hal zřídka, a to jen u zahraničních investorů. Na stavbách převažuje používání systémových lešení rámových nad klasickým trubkovým. Nicméně smontovaná a používaná lešení jsou jen zřídka bez závad.

Dočasné stavební konstrukce pro práce ve výšce, lešení jako prostředek kolektivní ochrany se používá zejména při práci na obvodovém zdivu spojené nejčastěji s dodatečnou montáží tepelné izolace stěn. Při kontrolách stavenišť jsou pravidelně zjištěny neustále se opakující nedostatky na těchto konstrukcích, spočívající v chybějících zarážkách u podlahy, chybějících podlahových dílcích – nesouvisle krytá pracovní podlaha, nevyhovujícím způsobu kotvení a v neposlední řadě také v chybějícím zábradlí zejména na volných příčných okrajích. Lešení na staveništi používají v průběhu výstavby různí zhotovitelé, kteří z důvodů např. montáže technologických prvků na venkovní fasádu, upravují konstrukci lešení (demontáží kotev, podlahových dílců a jiných prvků lešení). Tím již není lešení v těchto místech bezpečné pro výkon pracovní činnosti jiných, nově nastupujících zhotovitelů. Konstrukce lešení však není na staveništi denně kontrolována, prohlížena odpovědnou osobou za její užívání a tak odstranění těchto nedostatků je ve většině případů závislé na četnosti kontrol koordinátora BOZP, bezpečnostního technika zhotovitele, případně jedenkrát měsíčně prováděné kontrole zhotovitele lešení.

Nedostatky při zajištění osob proti pádu při montážích lešení se objevují i u subjektů, které se na montáž a demontáž dočasných stavebních konstrukcí přímo specializují.

- **Zda v případě, že zaměstnanci nejsou chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, mají zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, je určeno místo ukotvení a OOPP jsou pravidelně kontrolovány**

Tuto problematiku zaměstnavatelé silně podceňují. Používání těchto OOPP zaměstnanci při výkonu pracovní činnosti zaměstnavatel důsledně nekontroluje a zaměstnanci pak tyto přidělené OOPP, které omezují jejich pohyb na pracovišti, často raději nepoužijí. Proškolení ze způsobů správného používání jednotlivých prvků systému pro pracovní polohování nebo zachycení pádu bylo u zaměstnanců kontrolovaných subjektů omezeno na pouhé seznámení s návodem výrobce. Řádné vyškolení se zácvikem a praktickou ukázkou správných postupů při používání OOPP proti pádu, vyprošťovacích postupů OZO bylo pak zajišťováno většinou jen u zaměstnavatelů, jejichž zaměstnanci vykonávají pracovní činnost spojenou s pohybem ve výšce denně za pomoci OOPP proti pádu. Místa kotvení při realizaci menších staveb je určováno pouze obecně s odkazem na konstrukci stavby nebo je ponechán výběr místa kotvení na samotném zaměstnanci bez určení konkrétního kotvicího bodu OZO.

Nedostatkem zjišťovaným u zaměstnavatelů je také nevedení řádné evidence těchto OOPP a s tím spojeným prováděním jejich pravidelných kontrol a revizí dle návodu výrobce.

- **Zda zajištění stavby, pracoviště nebo zařízení staveniště je zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob**

Nedostatky v zajištění staveniště a zařízení staveniště proti vstupu byly zjišťovány při kontrolách, které byly prováděny na začátku výstavby nebo při kontrolách prováděných na základě podnětů. Při zahájení stavebních prací v době, kdy byly prováděny zemní práce, základy a zemní piloty byla stavba, přestože se nacházela v zastavěném území obce, často ohraničena pouze výstražnou páskou a nebyla souvisle oplocena do výšky nejméně 1,8 m proti vstupu nepovolaných fyzických osob. Nesouvislé oplocení staveniště bylo také zjišťováno u staveb, jejichž zadní část směřovala např. do zahrad a polí. Tato část staveniště bývá pak v lepším případě pouze ohrazena výstražnou páskou, což někteří koordinátoři BOZP tolerují jako dostatečné opatření proti vstupu fyzických osob, a to i u stavenišť bezprostředně sousedících s obydlenou částí.

- **Zda technické konstrukce, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídají svým provedením bezpečnostním požadavkům**

Pro práce na střeše se používání technických konstrukcí, kterými by byli zaměstnanci chráněni proti pádu, poněkud zanedbává. V případě, že jsou tyto konstrukce použity, zpravidla svým provedením neodpovídají bezpečnostním požadavkům. Riziko propadnutí střešní krytinou je na staveništích, pracovištích velmi podceňováno. Při provádění rekonstrukcí stávajících střech a pohybu po křehké velkoformátové krytině, která má podpěrnou nosnou konstrukci v osové vzdálenosti až 1,0 m dochází každoročně k případům pádu pracovníka z výšky po prolomení krytiny v souvislosti s pohybem zaměstnanců po střeše bez použití pomocné konstrukce, např. dřevěných fošen pro rozložení zatížení na krytinu střechy. V rámci kontrolní činnosti, a to zejména u OSVČ provádějících klempířské a pokrývačské práce, jsou zjišťovány případy, kdy se tito pohybují po ploše střechy bez jakéhokoli jistění proti pádu a tím ohrožují nejen sami sebe, ale často i osoby pohybující se pod jejich nezajištěným pracovištěm ve výšce. Riziko propadnutí se netýká jen střešních krytin, ale i otvorů v podlaze, které jsou na staveništích často vidět ve fázi hrubé stavby. Namísto řádně zhotovených poklopů bývají tyto otvory zakryty jen volně položenými prkny, dřevěnými paletami, či deskami, které nejsou v souladu se zákonnými předpisy zajištěny proti posunutí.

- **Zda je předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách**

Při kontrolách na pracovištích zhotovitelů stavebních prací se vyskytuje nedostatek v nezajištění prostoru pod místem práce ve výšce při realizaci rekonstrukcí střech, zejména u stávajících bytových domů spojených pouze se zateplením střechy, výměnou střešního pláště nebo opravou, výměnou klempířských prvků okapu případně atiky. Zhotovitelé, kteří provádějí tyto stavební práce si, zejména u těch krátkodobých, neuvědomují riziko možného pádu materiálu, náradí nebo i pracovníků do prostoru, ve kterém se mohou pohybovat fyzické osoby, např. obyvatelé bytového domu. Nezabezpečení ohroženého prostoru bylo zjišťováno i při používání zdvihacích nůžkových plošin při montáži zavěšené zdravotnické, kanalizačního potrubí, elektroinstalace pod stropní konstrukci v průběhu výstavby výrobních a skladovacích hal. Při manipulaci s materiálem pomocí jeřábů a jiné zdvihací techniky, je již téměř vždy nebezpečný prostor zajištěn ohrazením nebo zejména střežením.

- **Zda výkopové práce a stěny výkopů jsou bezpečně zajištěny a jsou provedeny bezpečné výstupy a sestupy**

Při kontrolách výkopových prací na staveništích je velmi často zjištěno, že zhotovitelé nedostatečně, nebo vůbec nezajišťují stěny výkopů proti sesutí při pohybu pracovníků ve výkopu při hloubce

od 1,5 m (1,3 m) do 2 m, kdy hrozí riziko zavalení zeminou. Zaměstnanci, kteří v takto hlubokých výkopech provádějí pokládku inženýrských sítí, si riziko nepřipouštějí a myslí si, že by v případě sesutí okamžitě z výkopu vyskočili. Zajištění bezpečných sestupů, výstupů pomocí žebříků, schodů nebo šikmých ramp do výkopu při takovýchto hloubkách zhotovitelé často vůbec neřeší. Nezapažené výkopy jsou často zjištěny také u krátkodobých zemních prací a prací prováděných na odlehlých místech stavenišť, kde tyto výkopy nejsou i v řadě případů ohrazeny nebo jinak zabezpečeny proti pádu fyzických osob do výkopu. Zhotovitelé těchto prací pak uvádí, že provedený výkop je ten samý den zasypán. Problém ale nastává při polední přestávce a opuštění pracoviště všemi zaměstnanci a pracovníky a bez zajištění alespoň střežení tohoto nebezpečného prostoru. Při zemních pracích prováděných na veřejných prostranstvích, je zjišťováno nedostatečně nebo nevhodně provedené zajištění výkopů. Okraje výkopů jsou mnohdy ve vzdálenosti menší než 0,5 m od okraje nadměrně zatěžovány (např. stavebními stroji, nákladními auty).

- **Zda zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce a obsluha stroj ovládá v souladu s návodem výrobce**

Zaměstnavatelé zpravidla neseznamují obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce, popř. seznámení neobsahuje všechny informace a pokyny důležité pro zajištění bezpečné a zdravé neohrožující práce.

Nedostatky při vlastních kontrolách byly zjištěny často při pohybu pracovníků v dosahu stavebních strojů, kdy není vymezen a dodržován zákaz vstupu do prostoru ohroženého činností stroje. Pracovníci při ručním dočišťování výkopů, zásypů a obsypů se často pohybují v bezprostřední blízkosti ramene (lopaty) zemního stroje a neuvědomují si riziko možného zasažení nebo přimáčknutí. U stavebních strojů staršího data výroby, které provozují většinou OSVČ, není při jejich provozu k dispozici průvodní nebo provozní dokumentace stroje a není tak možno ověřit seznámení s návodem výrobce s obsluhou a údržbou tohoto stroje. U drobné mechanizace, často používané na staveništích, je zanedbáváno seznámení pracovníků s obsluhou těchto strojů a na stavbách často se vyskytující UNC obsluhuje v řadě případů kterýkoli zaměstnanec, bez ohledu na to, zda byl pro obsluhu tohoto stroje řádně vyškolen.

- **Zda je provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojí prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy**

Na staveništích je používáno velké množství elektrických zařízení (dále jen „EZ“), zejména ruční elektrické nářadí. S tím souvisí potřeba zajištění přípojných míst pomocí dílčích (podružných) staveništních rozvaděčů a pohyblivých přívodů. Opakujícím se nedostatkem, bez ohledu na velikost kontrolovaného subjektu na staveništích, je nezajištění pohyblivých elektrických přívodních kabelů proti poškození, jak pohybem stavebních strojů a drobné mechanizace. Riziko úrazu elektrickým proudem vzrůstá také vlivem povětrnostních podmínek a při provádění tzv. mokrých procesů na staveništi, kdy prodlužovací přívody k jednotlivým EZ nejsou řádně vyvěšovány, jsou položeny na mokré, nebo i kalužemi pokryté podlaze. Staveništní rozvaděče jsou provozovány bez platných revizí jen velmi výjimečně, zejména u stavebních prací prováděných v delším časovém horizontu, kdy není již provedena následná periodická kontrola a revize.

V oblasti stavebnictví bylo v roce 2020 inspektory OIP uloženo celkem 114 pokut o celkové výši 1 502 800 Kč.

Z výsledků kontrolní činnosti je patrné, že staveniště je stále jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se setkáváme s pracovními činnostmi obsahujícími rizika z různých odvětví.

U menších subjektů a OSVČ, které přebírají staveniště od hlavních zhotovitelů nebo velkých stavebních společností, nejsou úkoly v prevenci rizik dostatečně plněny. Tyto subjekty nemají zaveden systém vyhledávání rizik a vnitřních kontrol BOZP na staveništi.

Při porovnání zjištěných nedostatků v roce 2019 s loňským rokem lze konstatovat, že množství i druh porušení je ve většině případů přibližně stejný. Nejvíce nedostatků bylo zjištěno u pracovních činností spojených s prací ve výšce, zajištění stavenišť, v přijímání opatření zaměstnavatelů k předcházení rizikům a také v provádění pravidelné údržby a kontroly strojů, technických zařízení a náradí. Nejčastější příčinou vzniku PÚ byl i v letošním roce pád z výšky, a to zejména propadnutí nebo sklouznutí ze střešní plochy. Na tyto práce se zvýšenou mírou rizika jsou hlavními zhotoviteli a zhotoviteli stavebních prací smluvně najímáni OSVČ nebo drobné podnikající právnické subjekty, kteří svou vlastní bezpečnost často velmi zanedbávají a svou činností na staveništích ohrožují i ostatní zhotovitele.

Podnikající fyzické osoby, které vykonávají nebezpečné práce, jako jsou práce ve výškách při montáži a demontáži dočasných stavebních konstrukcí, práce tesařské, klempířské a pokrývačské, berou jakoukoliv práci bez ohledu na rizika, kterým jsou vystaveni. Nebezpečí vnímají jako zbytečně zdržující faktor. Na úroveň zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zhotovitele, mají vliv podmínky stanovené zadavatelem, které se odrážejí v termínech na provedení prací, cenou zakázky a dalšími vlivy odrážejícími se v nedostatku kvalifikovaných pracovníků i za cenu nedodržení samotných technologických postupů stavby.

Většině případů zjištěných porušení BOZP při kontrolách na stavbách bylo možné předejít především důslednější kontrolou pracovišť a stavenišť vedoucími a odpovědnými pracovníky jednotlivých zhotovitelů, především jejich spoluprací s OZO působícími v oblasti prevence rizik a koordinátory BOZP na staveništích. Činnost koordinátorů BOZP by měla výraznou mírou přispět ke zvýšení úrovně BOZP na staveništích. Lze konstatovat, v porovnání s předcházejícím obdobím, že došlo k určitému zlepšení úrovně výkonu koordinátorů BOZP na staveništi, a to i z hlediska obsahu zpracovaných plánů BOZP.

Celkový počet kontrol v porovnání s předcházejícím rokem 2019 byl nižší vlivem epidemiologické situace spojené s šířením pandemie COVID-19. V průběhu jednotlivých vln zvýšeného výskytu koronaviru byla kontrolní činnost (zahajování nových kontrol) omezena a někteří inspektoři také dočasně působili na ÚP ČR při výkonu administrace podpůrných dotačních titulů „anticovid“. I přes epidemiologickou situaci v ČR stavební činnost probíhala bez omezení po celý rok. Celá řada zhotovitelů však začala trpět nedostatkem pracovních sil, zejména u pomocných stavebních prací, které zde vykonávali pracovníci ze zahraničí a kteří v řadě případů, v důsledku vzrůstajícího počtu nakažených osob, se již zpět (po odcestování do rodné země) nevrátili.

5.3 Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb

OIP jsou na základě § 5 odst. 1 písm. h) zákona o inspekci práce dotčenými orgány státní správy, které se vyjadřují k projektovým dokumentacím staveb, k jejich změnám a změnám v užívání staveb.

Projektové dokumentace jsou vybírány k posouzení v souladu s vnitřním předpisem SÚIP. Ve svých vyjádřeních ke kontrolovaným projektovým dokumentacím OIP upozorňují předkladatele na nedostatky v oblasti plnění právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předcházení možným PÚ. Dále pak účastí na kolaudačních řízeních staveb, kde lze podchytit řadu nedostatků vzniklých při provádění staveb, které by později během provozu a užívání staveb mohly vést ke vzniku mimořádných událostí (úrazy nebo havárie, ohrožení veřejnosti apod.).

Kontrolou projektových dokumentací a následně účastí na kolaudačním řízení se významně ovlivňuje prevence v oblasti bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení z hlediska budoucího provozu.

Kontroly byly prováděny ve dvou oblastech:

- Kontrola projektových dokumentací

- Účast na kolaudačních řízeních staveb

Kontroly projektových dokumentací byly zaměřeny na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z ohledem na zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Účast na kolaudačních řízeních se zaměřila na podchycení nedostatků bezpečnosti a ochrany zdraví při práci při užívání staveb.

Kontroly a účast na řízení k povolení užívání staveb byly prováděny zejména u staveb:

- určených pro výrobu a skladování, ve kterých bude zaměstnáno více než 20 osob,
- určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace,
- určených pro shromažďování více než 200 osob a dále u staveb, ve kterých se nacházel prostor určený k shromažďování osob, v němž počet a hustota osob převyšoval mezní normové hodnoty a byl určen ke kulturním, sportovním a obdobným účelům (ve smyslu § 3 písm. b) vyhl. Ministerstva pro místní rozvoj č. 268/2009 Sb.),
- určených pro výrobu a skladování nebezpečných chemických látek (dle zák. č. 350/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů) s výjimkou skladů a výroben výbušnin,
- hromadných garáží - vícepodlažních (ČSN 73 6058 odst. 4.2.2 Podle stavebního (dispozičního) řešení, a odst. 4.2.3 Podle výšky podlahy k okolnímu terénu),
- jaderných elektráren,
- kotelen I. a II. kategorie (vyhl. č. 91/1993 Sb.) a dále kotelen s parními a kapalinovými kotli (vyhrazeným tlakovým zařízením) ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 18/1979 Sb.,
- čerpacích stanic LPG/CNG,
- bioplynová stanice.

Projektové dokumentace

Dokumentace byly posuzovány z hlediska způsobu zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz. Při posuzování projektové dokumentace staveb bylo zjišťováno, zda jsou vyloučena nebo na nejnížší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu zvláště pak:

- u staveb s provozním, výrobním nebo technickým zařízením údaje o tomto zařízení a řešení skladování a vnitřní dopravy, včetně ploch pro obsluhu, údržbu a opravy,
- opatření k zajištění BOZP, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců a jiných osob při budoucím provozu,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popřípadě jejich souborů,
- způsob odvádění odpadních látek a emisí,
- podmínky pro zhotovení elektrických instalací (stanovení vnějších vlivů),
- zabezpečovací, pojistná a regulační zařízení,
- údaje o způsobilosti stavby - (během výstavby i provozu) řešit mimořádné situace při vzniku nehodové události - únikové východy, stabilní zařízení k likvidaci následků událostí (např. záchytné jímky apod.),
- konstrukční řešení, popř. opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby v době jejího užívání (např. kotvicí místa pro pomocné stavební konstrukce, technické konstrukce, popř. OOPP proti pádu z výšky, pohyblivé pracovní plošiny, přístupy k nadstřešním částem stavby, jako jsou komíny, zařízení vzduchotechniky, chladicí zařízení, čištění světlíků apod.),
- způsob zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz.

Kolaudační řízení

Při řízení k vydání kolaudačního souhlasu uplatňovali inspektoři OIP požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, a to zejména zda:

- byly odstraněny nedostatky zjištěné při posouzení projektové dokumentace stavby,
- byly odstraněny nedostatky vyplývající ze změn realizovaných v průběhu výstavby,
- stavba je provedena podle schváleného projektu a případné změny jsou vyznačeny v původní projektové dokumentaci,
- provedení stavby odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- umístění a prostorové uspořádání strojů (zařízení), popř. jejich souborů, včetně dopravních a manipulačních ploch a ploch pro obsluhu a údržbu odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- jsou realizována opatření k zajištění bezpečnosti práce, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců, popř. jiných osob či majetku,
- jsou realizována konstrukční řešení, popř. opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu nebo opravu stavby (její části) po dobu jejího užívání,
- jsou funkční ochranná zařízení,
- jsou provedeny všechny příslušné revize a zkoušky instalovaného zařízení.

Celkem bylo posouzeno 1 648 projektových dokumentací ke stavebnímu řízení. Na základě kontrol projektových dokumentací OIP vydal SÚIP v souladu s ust. § 4 odst. 2 písm. j) zákona o inspekci práce 1 závazné stanovisko ve společném územním a stavebním řízení pro stavby projektů společného zájmu energetické infrastruktury.

Tab. č. 17 – Projektové dokumentace

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných projektových dokumentací ke stavebnímu řízení	120	291	269	195	279	86	248	160	1 648

Tab. č. 18 – Řízení k vydání kolaudačního souhlasu

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrol k vydání kolaudačního řízení	3	111	309	85	230	75	40	29	882

Projektové dokumentace

Při posuzování projektové dokumentace byla náležitá pozornost věnována nejen posouzení podmínek pro provádění staveb z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví, ale i pro budoucí bezpečný provoz staveb, včetně zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců, kteří provádí údržby, opravy a revize stavebních konstrukcí, strojů a zařízení. Na posuzování projektových dokumentací se podíleli i inspektoři specialisté na VTZ.

Předkládané dokumentace v mnoha případech neměly dostatečnou vypovídající schopnost o řešení rizik při výstavbě i budoucím provozu a až na výjimky přetrvávala snaha předkládat dokumentace jen v minimálním rozsahu. V technických zprávách byly odkazy na neplatné předpisy a technické normy. Neúplné projektové dokumentace byly vráceny k doplnění a opětovnému předložení k posouzení.

Nejčastější důvody vrácení projektových dokumentací staveb k doplnění:

- dokumentace neodpovídaly z hlediska BOZP svým rozsahem a obsahem vyhl. č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb,
- projekty dostatečně neřešily způsob zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti při výstavbě a při užívání,
- chybí dokumentace výtahu, dispozice výtahové šachty a projekt EZ,
- v předložených projektových dokumentacích v části Silnoproudá elektrotechnika a ochrana před bleskem chybí v mnoha případech dokument „protokol o určení vnějších vlivů“,
- dále v mnoha předložených projektových dokumentacích chyběla informace, týkající se plnění podmínek, stanovených vyhl. č. 73/2010 Sb.,
- chyběla technologická část projektu týkající se výroby a skladování včetně vnitřní dopravy.

Předkládané projektové dokumentace v mnoha případech upřednostňovaly architektonické a technické řešení a méně se zabývaly bezpečností a ochranou zdraví při provádění, užívání a udržování staveb včetně působení předvídatelných vlivů. Vzhledem k závažnosti je této problematice věnována odpovídající stálá pozornost. V rámci prováděného poradenství jsou často vyřešeny nedostatky ještě před podáním dokumentací s žádostí o posouzení.

Kolaudační řízení

Při výběru a zvažování účasti inspektora na kolaudačním řízení byly upřednostňovány stavby většího rozsahu a stavby se zvýšenými riziky možného vzniku úrazů dle Metodického pokynu generálního inspektora SÚIP, stavby s provozem výrobního a skladového charakteru a stavby, u kterých byla posuzována projektová dokumentace. V těchto případech se také zjišťovalo, zda byly odstraněny závady, na které bylo upozorněno již při posuzování projektové dokumentace.

Nejčastější závady zjištěné při řízení k vydání kolaudačního souhlasu:

- neodlišené první a poslední schodišťové stupně,
- nevyznačení komunikací na pracovišti, jejich barevné odlišení od ostatních ploch ohraničujícími pruhy nebo jinou barvou povrchu zejména v prostorech určených pro skladování,
- nedostatečný prostor pro obsluhu strojních zařízení nebo manipulaci s materiálem, a skladování materiálu v prostoru určeném pro obsluhu strojů,
- volné okraje zvýšených komunikací nebo schodišť nebyly opatřeny ochranou proti pádu fyzických osob,
- regály nebyly označeny štítky s uvedením největší nosnosti buňky a nejvyššího počtu buněk ve sloupci,
- ovládací prvky EZ nebyly viditelně označeny,
- ve skladech nebyly umístěny tabulky určující maximální přípustnou nosnost podlahy,
- spodní hrany zdvižných mechanicky ovládaných vrat nebyly opatřeny bezpečnostním označením např. šikmým bezpečnostním šrafováním,
- únikové cesty byly zastavěny skladovaným materiálem,
- neúplná průvodní dokumentace - neurčení lhůt pro provádění všech příslušných revizí a zkoušek instalovaného zařízení po jeho uvedení do provozu,
- zaměstnavatel neurčuje osoby odpovědné za provoz VTZ,
- absence odborného a závazného stanoviska TIČR při uvádění do provozu EZ třídy I. Převážně se jednalo o EZ ve zdravotnických zařízeních a ve stavbách určených pro shromažďování více než 200 osob,
- sestavy tlakových zařízení nejsou řádně uváděny do provozu a vybaveny potřebnou dokumentací.

Ve většině případů nebyly zjištěny závady, které by bránily uvedení stavby do užívání. Některé stavby byly dobře připraveny k závěrečným kontrolním prohlídkám a některé zjištěné drobné nedostatky byly odstraněny během řízení. V případě uplatňovaných požadavků na odstranění větších závad byly stanoveny lhůty pro jejich odstranění. V několika případech nebyl vydán souhlas s uvedením stavby do provozu nebo byl souhlas podmíněn odstraněním nedostatků před uvedením stavby do provozu. Nesouhlasné a podmíněné souhlasy pro uvedení stavby do provozu se ve většině případů týkaly plynových a EZ.

Velký vliv účasti inspektorů při schvalování projektové dokumentace a při povolování staveb v rámci závěrečných kontrolních prohlídek za účelem vydání kolaudačního rozhodnutí na celkovou prevenci v oblasti BOZP včetně VTZ je nepopiratelný a nezpochybnitelný. Je to nejúčinnější nástroj, který vítají investoři a provozovatelé, protože je možno odstranit velké množství nedostatků v oblasti bezpečnosti práce a VTZ většinou na náklady zhotovitele. Zhotovitel je těmito kontrolami nucen provádět stavby kvalitněji, tak aby byly bezpečnější. Odstranění zjištěných závad má většinou efekt násobnosti odstraňování závad, protože si zhotovitel již málokdy dovolí opakovat závady zjištěné při kolaudačních řízeních.

Inspektoři se zaměřují v průběhu kolaudačních řízení na podchycení nedostatků, které by mohly negativně ovlivňovat BOZP při užívání staveb. Jedná se většinou o stavby, kde by v případě vydání kolaudačního souhlasu nebo povolení užívání stavby bez přítomnosti inspektorů OIP a tedy nezjištění případných závad, mohlo s velkou pravděpodobností dojít ke vzniku mimořádných událostí, jako jsou úrazy, havárie, ohrožení veřejnosti a podobně.

5.4 Doprava

Oblast dopravy patří pro svou vysokou míru úrazovosti k trvalým prioritám kontrolní činnosti SÚIP. Již dlouhodobě se v této oblasti věnuje velká pozornost kontrolám legislativních povinností při organizování BOZP, přijímání opatření k předcházení rizikům, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné na pracovišti, dodržování pokynů výrobců techniky dle návodů k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti řidičů a dále pak organizování PD zaměstnanců. V roce 2020 zařadil SÚIP poprvé kontrolu pracovního režimu strojvedoucích.

Ke kontrolní činnosti v dopravě mohly být vybrány subjekty poskytující služby v souvislosti s dopravou (logistická střediska, výcviková střediska, opravny kolejových vozidel, pneuservisy, dopravci MHD). V případě kontroly pracovního režimu strojvedoucích OIP dodatečně obdržely seznam dopravců na dráze, ze kterého měly vybrat 1 až 2 subjekty, kde kontrola byla plánovaně zaměřena pouze na organizování PD.

V rámci kontrolní činnosti byl opět kladen důraz na prevenci rizik a prosazování bezpečnějších a zdravějších podmínek na pracovišti, které souvisí se zlepšováním kvality pracovních míst a pracovních podmínek.

Přestože v rámci kontrolní činnosti nebylo možno provádět kontroly zahájené na základě podnětu, některé OIP tuto podmínku nedodržely a výsledky kontrolní činnosti mohou být touto skutečností zkráceny.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- obecnou prevenci rizik, vyhledávání rizik a provádění pravidelné kontroly úrovně BOZP na pracovišti,
- péči o zaměstnance, jejich odbornou a zdravotní způsobilost, školení k zajištění BOZP včetně školení o rizicích konkrétně vykonávané práce a přijímání opatření k eliminaci rizik,

- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci,
- bezpečnost práce na pracovišti, pracovní a technologické postupy pro činnosti vykonávané na pracovišti, průvodní a provozní dokumentaci strojů a zařízení; posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu,
- organizování a dodržování stanoveného pracovního režimu řidičů silničních vozidel a nově kontrolovaná problematika pracovního režim strojvedoucích.

V roce 2020 bylo provedeno 263 kontrol v oblasti dopravy a dotkly se 253 subjektů provozujících svou činnost v dopravě. Z tohoto počtu bylo 28 kontrolovaných osob osobami fyzickými, zbývající počet 225 bylo právnickými osobami. Během kontrol bylo zjištěno 474 porušení.

U téměř 33 % kontrolovaných subjektů nebylo zjištěno porušení.

Tab. č. 19 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	11	11	29	22	66	15	74	27	253*
Počet kontrol	11	11	30	22	71	15	76	27	263
Počet zjištěných porušení	28	17	94	64	99	28	110	34	474
Počet opatření	5	0	10	0	26	0	0	0	41

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

Tab. č. 20 – Typy objektu

Typ objektu	Počet nedostatků	Počet porušení	Počet subjektů
Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	107	113	74
Zdravotní a odborná způsobilost v dopravě	51	75	39
PD v dopravě pro BOZP	45	52	26
Provoz a údržba silničních vozidel	43	52	37
Výrobní a provozní budovy	28	40	20
Sklady a skladování	16	18	11
Transportní zařízení	14	26	5
OOPP	10	10	10
PD	6	6	4

Nejčastěji se vyskytující porušení bylo v oblasti řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích, které úzce souvisí mimo jiné s riziky, jako je jejich vyhledání, vyhodnocení, odstraňování rizik nebo minimalizování působení neodstranitelných rizik, seznámení a udílení vhodných pokynů k zajištění BOZP, pravidelná kontrola úrovně rizik, dále pak školení a další povinnosti zaměstnavatele podle ust. § 103 ZP, a pravidelná kontrola úrovně BOZP.

Oblast vyhledávání a přijímání opatření proti působení rizik u jiných typických činností charakteristických pro dopravu než nakládka či vykládka byla u některých dopravců spíše teoretickou záležitostí. Inspektoři se nadále setkávali se situacemi, kdy dopravce neměl vyhledaná rizika pro běžné činnosti v dopravě, jako např. údržba, kontrola nebo odstraňování poruch na vozidle v silničním provozu. Tato situace byla typická pro malé dopravce, kde BOZP zajišťují vlastními silami, s nedostatkem znalostí o právních a ostatních předpisech.

U většiny kontrolovaných dopravců nebyla zpracovaná zdravotní rizika práce, jako je poškození páteře či pohybového aparátu při manipulaci s nákladem, ať už při ruční manipulaci nebo pomocí dostupných technických zařízení.

Tab. č. 21 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	229	48,3
zák. č. 309/2006 Sb.	101	21,3
NV č. 589/2006 Sb.	40	8,4
NV č. 168/2002	12	2,5
ES 561/2006	18	3,8
NV č. 101/2005 Sb.	29	6,1
NV č. 378/2001 Sb.	19	4,0
ostatní	26	5,6
Celkem	474	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

- **Prevence rizik a prosazování bezpečnějších podmínek na pracovišti, vedoucích ke zlepšování kvality pracovních míst a pracovních podmínek, vyhledávání rizik a provádění pravidelné kontroly úrovně BOZP na pracovišti**

Tento kontrolní bod je pokračováním informací výše uvedených v souvislosti s oblastí řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích. Z výsledků kontrolní činnosti lze usoudit, že právě v oblasti prevence rizik zpracované OZO jsou největší rozdíly v kvalitě zpracování dokumentace a od toho se odvíjely další zjištěné nedostatky. Kontrolované subjekty předkládaly dokumentaci o vyhledaných a vyhodnocených rizicích práce a o opatřeních přijatých proti jejich působení v souladu se zákoníkem práce. Ve většině kontrolovaných subjektů byl zaveden vnitřní systém řízení BOZP a kontroly práce. Rizika byla zpracována buď v samostatných vnitřních dokumentech zaměstnavatele, nebo byla zahrnuta do místního provozního bezpečnostního předpisu (dále jen „MPBP“). Byly zjištěny případy, kdy rizika byla vyhodnocena, ale následná opatření k jejich eliminaci nebyla přijata v celém rozsahu vyhodnocených rizik. Někteří zaměstnavatelé splnili svou povinnost po formální stránce, ale na pracovišti nebyl naplněn smysl a účel hodnocení rizik.

Jak bylo výše uvedeno, u většiny dopravců nákladní dopravy nebyla zpracována rizika poškození páteře či pohybového aparátu při manipulaci s nákladem.

Nedostatek v souvislosti s prevencí rizik byl konstatován u 53 podnikatelských subjektů a týkal se 71 případů porušení, tzn. 21 % subjektů z kontrolovaného vzorku.

- **Péče o zaměstnance, jejich odbornou a zdravotní způsobilost, školení zaměstnanců o předpisech k zajištění bezpečnosti práce, školení o rizicích konkrétně vykonávané práce a opatření k jejich eliminaci a ověření znalostí**

Situace v této oblasti se více méně nemění. Zaměstnavatelé často neměli smluvně sjednaného poskytovatele pracovní lékařských služeb. Přibližně u 6 % kontrolovaných subjektů bylo zjištěno neprovedení vstupní lékařské prohlídky před uzavřením pracovního poměru. U 19,4 % kontrolovaných subjektů došlo k porušení povinnosti nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti. Stále se opakují nedostatky v obsahu lékařských posudků – posudky neobsahovaly údaje o skupině řídicího oprávnění a zejména o provedení psychologického vyšetření, což nemohly kontrolované subjekty doložit ani zvláštním psychologickým posudkem, zejména u kontrolovaných osob s malým počtem zaměstnanců.

Zde však byl při kontrolách zohledňován nouzový stav vyhlášený vládou v souvislosti s nálezou COVID-19.

Neprovedení školení o předpisech k zajištění BOZP bylo zjištěno pouze u 6 % kontrolovaných subjektů. U několika kontrolovaných subjektů bylo zjištěno neseznámení zaměstnanců s návody výrobců k obsluze zvedáků v provozovnách autoservisů.

Situace se nemění v oblasti seznamování zaměstnanců s interními předpisy, zejména s MPBP pro provoz dopravních prostředků, neboť tento nedostatek byl zjištěn opět u 10 % kontrolovaných zaměstnavatelů.

Při zajišťování školení k profesní způsobilosti řidičů, které byly zajišťovány akreditovanými školicími středisky, nebyly zjišťovány nedostatky.

Stále přetrvává porušení, kdy inspektoři zjistili, že školení k BOZP jsou prováděna pravidelně, avšak obsahují seznam školené problematiky s odkazy na právní předpisy, které jsou v některých případech již zastaralé (např. již zrušený předpis NV č. 11/2002 Sb.) a zaměstnavatelé nezaznamenali jejich novelizaci nebo školená problematika je označena pouze obecně bez odkazu na konkrétní právní předpisy. Nedostatek v oblasti školení o právních a ostatních předpisech byl zjištěn u 15 subjektů.

- **Poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci**

Nedostatky v oblasti poskytování OOPP byly zjištěny u 15 kontrolovaných subjektů. V ojedinělých případech bylo zjišťováno, že zaměstnavatelé neměli vypracován seznam OOPP na základě vyhodnocení rizik, ale přesto zaměstnancům poskytovali OOPP na základě vlastního uvážení. Rovněž byly zjištěny případy nevydání všech stanovených OOPP. U některých dopravců byla část vybavy OOPP umístěna jako součást vybavení vozidla z důvodu požadavku zákaznických firem, kde docházelo k nakládce nebo vykládce zboží. V těchto případech bylo zaměstnavatelům vytýkáno, že nelze poskytovat zejména ochranný pracovní oděv, rukavice, brýle, ani pracovní obuv společně pro ostatní zaměstnance – řidiče používající stejné vozidlo. Nelze tak činit jednak z hygienického důvodu, ani z důvodu, že pokud má jít o osobní ochranné pomůcky, nelze je poskytnout v univerzální velikosti, kdy nejsou přizpůsobeny fyzickým předpokladům a požadavkům každého z řidičů a tím přestávají plnit funkci bezpečného ochranného prostředku.

- **Bezpečnost práce na pracovišti, pracovní a technologické postupy pro činnosti vykonávané na pracovišti, průvodní a provozní dokumentaci strojů a zařízení; posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu**

V rámci kontrolní činnosti, byly ke kontrole vybrány subjekty zabývající se servisem nákladních vozidel a autobusů, kolejových vozidel i subjekty poskytující skladovací a logistické služby. V autoservisech byly zjištěny nedostatky týkající se bezpečnostního označení ochranného manipulačního prostoru kolem pracovních jam, nevyznačení výrazného odlišení komunikací od ostatních ploch ve skladu, neoznačení spodní hrany zdvižných mechanicky ovládaných vrat bezpečnostním šrafováním, skladovaný materiál tvořil překážky na komunikaci. Nedostatky ve vztahu k požadavkům upraveným v NV č. 101/2005 Sb. byly zjištěny u 17 subjektů při 29 porušení. U malého počtu subjektů, provozujících sklady s manipulačními vozíky, bylo zjištěno nevybavení vozíků zpětnými zrcátky pro zlepšení viditelnosti obsluhy směrem vzad podle požadavku NV č. 378/2001 Sb. Pouze v jednom případě bylo zjištěno porušení NV č. 375/2017 Sb., spočívající v neoznačení rizika střetu osob s překážkami (žlutočerné nebo červenobílé pruhy).

- **Organizování a dodržování stanoveného pracovního režimu zaměstnanců, řidičů a strojvedoucích**

U zaměstnanců servisů a školících zařízení (zaměstnanců s pravidelně rozvrženou PD) nebylo zjištěno porušení v evidenci PD těchto zaměstnanců. Obecně se dá říci, že tito zaměstnavatelé vedli evidenci PD, která však v některých případech neuváděla počátek a konec směny, počátek a konec práce přesčas.

U řidičů nákladních vozidel s nerovnoměrně rozvrženou PD, kde byl pracovní režim řidičů automaticky zaznamenáván tzv. digitálním tachografem, bylo pro vyhodnocování dodržování povolených časových úseků pracovního režimu použito softwarového programu Tagra. Tyto údaje byly srovnávány s vedenou evidencí PD. U 6 dopravců bylo zjištěno, že jejich řidiči měli směnu v noci delší než povolených 10 hodin.

U řidičů MHD, kteří mají rovněž nepravidelně rozvrženou PD, bylo u 2 subjektů zjištěno nedodržení ustanovení o délce PD, 1 dopravce nedodržel délku týdenního odpočinku řidiče MHD. U pracovního režimu strojvedoucích byly zjištěny u 4 subjektů nedostatky v organizování PD. U 2 subjektů na dráze nebyl dodržen odpočinek mezi směnami, týkalo se dvou různých zaměstnanců. U 2 subjektů se porušení týkalo délky povolené směny.

V roce 2020 bylo za přestupky zjištěné při kontrole BOZP v oblasti dopravy uloženo 13 pokut v souhrnné výši 82 500 Kč.

Z provedených kontrol v roce 2020 v rámci kontrolní činnosti v dopravě vyplývá, že vzrůstá počet subjektů, kde BOZP hraje důležitou roli a kontrolou u těchto subjektů nebyly zjištěny nedostatky. V případě zjištěných porušení šlo spíše o ojedinělé případy. Dopravci začínají BOZP věnovat patřičnou péči.

Přes výše uvedené, však nadále zůstává riziko PÚ v souvislosti s provozem, údržbou a servisem silničních vozidel. Je žádoucí, i nadále na subjekty v dopravě preventivně působit, neboť se zvyšováním nároků na pracovní výkonnost zaměstnanců v dopravě roste pravděpodobnost kolizních situací.

Závěrem lze konstatovat, že kontroly inspektorů u zaměstnavatelů s vozovým parkem jsou i nadále přínosné, a to jak pro samotné zaměstnavatele, tak celospolečensky. Zejména pokud jistěné nedostatky jsou inspektory prokonzultovány se statutárními orgány zaměstnavatele. Zaměstnavatelé tímto získávají mnoho dalších potřebných informací souvisejících s řešením BOZP v konkrétních podmínkách subjektu.

5.5 Zemědělství a potravinářský průmysl

Při provádění kontrol u zaměstnavatelů, kteří provozují stroje a technická zařízení (dále jen „zařízení“) v zemědělství a v potravinářském průmyslu jsme se i v roce 2020 setkávali se skutečností, že zaměstnavatelé nejsou tato zařízení vždy řádně a bezpečně provozována. Osoby, které obsluhují tato zařízení, jsou v důsledku nedostatečných znalostí s obsluhou, prováděním oprav či údržby těchto zařízení mnohdy ohroženy na svém zdraví, či i na svém životě.

Také při provádění kontrol příčin a okolností vzniku PÚ při obsluze, prováděním oprav a údržby uvedených zařízení v zemědělství a potravinářském průmyslu bylo zjištěno množství nedostatků. Jednalo se zejména o nefunkční ochranná zařízení (tato buď neplnila svou funkci, byla poškozena či jednoduše vyřazena z provozu), neprovádění pravidelných kontrol a revizí na zařízeních, při zjištění závady na zařízení při kontrole či revizi tyto nebyly odstraňovány, zařízení mnohdy nebyla v celkové dobrém technickém stavu, chyběly návody k obsluze, údržbě či opravám zařízení, chybějící MPBP atd.

Dále se při kontrolách inspektoři zaměřovali na poskytování OOPP obsluhám zařízení, zda OOPP jsou zaměstnancům poskytovány dle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik, zda

tato OOPP zaměstnanci skutečně používají a zda zaměstnavatelé toto používání přidělených OOPP kontrolují. Součástí kontrol bylo také prověřování zdravotní způsobilosti obsluhy zařízení a také jejich kvalifikace.

Na kontrolách se na jednotlivých OIP podíleli primárně inspektoři se zaměřením na zemědělství a potravinářský průmysl. Kontroly v oblasti bezpečného používání zařízení v zemědělství a potravinářském průmyslu se prováděly přednostně u subjektů, u kterých došlo ke vzniku PÚ, bez ohledu na velikost subjektu.

Cílem kontrol bylo nejen prověření, zda zaměstnavatelé provozují zařízení v oblasti zemědělství a potravinářském průmyslu bezpečně tak, aby nebyli ohroženi jejich zaměstnanci a další fyzické osoby na zdraví a životě, ale také aby inspektoři v rámci prevence působili na zaměstnavatele a případně poskytl zaměstnavateli základní poradenství v dané oblasti.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- kontrolu provozní dokumentace zařízení používaných v zemědělství a potravinářství (např. linky na sklizeň píce a kukuřice a pro výrobu krmných směsí, potravinářská výrobní technologie pro výrobu masa, mléka, cukrovinek atd.) – zejména návody výrobců k obsluze a údržbě nebo MPBP ke kontrolovaným zařízením,
- kontrolu vyhodnocení rizik pro práci na těchto zařízeních – přednostně při provádění údržby a opravy, při změně technologie výroby, při změně pracovního postupu apod.,
- kontrolu školení zaměstnanců (především seznámení s návodem k obsluze zařízení nebo MPBP) včetně jejich zdravotní způsobilosti,
- kontrolu vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP pro obsluhu zařízení, zda zaměstnavatelé kontrolují používání přidělených OOPP a zda na vlastní náklady tyto OOPP udržují v použitelném stavu,
- kontrolu ochranných a zabezpečovacích prvků zařízení a způsob zajištění zařízení proti zneužití,
- kontrolu provádění pravidelných revizí, kontrol a údržby zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti,
- kontrolu provozu a používání stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot, zařízení pro plynulou dopravu nákladů a kontrolu skladového hospodářství.

Při plnění této kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 357 kontrol u 350 kontrolovaných subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 1 103 porušení. Z tohoto počtu kontrol nebyly zjištěny žádné nedostatky u 101 provedených kontrol.

V následující tabulce jsou uvedeny konkrétní informace o provedených kontrolách a počtu zjištěných porušení na jednotlivých OIP.

Tab. č. 22 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	24	18	24	78	38	66	55	48	350*
Počet kontrol	25	18	24	80	39	66	57	48	357
Počet zjištěných porušení	57	63	97	71	152	405	145	113	1 103
Počet opatření	0	0	1	0	0	0	0	0	1

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

Následující tabulka uvádí soupis nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťovaná porušení se týkala nedodržování zákoníku práce, NV č. 101/2005 Sb. a zák. č. 309/2006 Sb.

V tabulce je uvedeno i procentuální zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 23 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	353	32,0
NV č. 101/2005 Sb.	303	27,4
zák. č. 309/2006 Sb.	280	25,5
NV č. 378/2001 Sb.	141	12,7
NV č. 27/2002 Sb.	5	0,5
vyhl. č. 48/1982 Sb.	4	0,4
ostatní	17	1,5
Celkem	1103	100

Zhodnocení výsledků kontrol dle zaměření

- **Kontrola provozní dokumentace zařízení používaných v zemědělství a potravinářství (např. linky na sklizeň píce a kukuřice a pro výrobu krmných směsí, potravinářská výrobní technologie pro výrobu masa, mléka, cukrovinek atd.) – zejména návody výrobců k obsluze a údržbě nebo MPBP ke kontrolovaným zařízením**

V oblasti zemědělství bylo při kontrolách provozní dokumentace zařízení zjišťováno, že zejména u starších provozovaných zařízení neměly kontrolované osoby k dispozici průvodní dokumentaci. Objevily se i případy, kdy tuto dokumentaci kontrolované osoby vlastnily, avšak pouze v jazyce výrobce zařízení (především zařízení vyráběna před rokem 1989, průvodní dokumentace v rumunštině či bulharštině). Některé dokumentace si kontrolované osoby nechaly „strojově“ přeložit pomocí různých softwarových překladačů. Kvalita takovýchto překladů však ve většině případů není příliš dobrá a mnohdy i zavádějící pro obsluhu těchto zařízení. Pokud neměla kontrolovaná osoba průvodní dokumentaci k dispozici, tak tuto nahrazovala MPBP. Toto se dělo pouze v malé míře, především u těch kontrolovaných osob, které zajišťovaly úkoly v prevenci rizik pomocí OZO. V řadě případů bylo zjištěno, že mnohé MPBP jsou zpracovávány pouze formálně, bez konkrétních požadavků, vycházející z informací na internetu. V případech, kdy kontrolovaná osoba používala při své činnosti novější zařízení, byla průvodní dokumentace v pořádku. Další dokumenty doplňující průvodní dokumentaci byly ve většině případů řádně dokládány. Zjištěné nedostatky v této oblasti se týkaly především chybějící dokumentace (návody výrobců, MPBP) u různých typů zařízení. Jedná se např. o různé typy starých traktorů, napáječek, stavby ohrad u pastevního chovu skotu při použití elektrických ohradníků, pásové dopravníky sypkých hmot, posklizňové linky.

Také v oblasti potravinářského průmyslu se inspektoři při kontrolách setkávali s chybějící průvodní dokumentací u zařízení, avšak v daleko menší míře než v oblasti zemědělství. V případě menších zaměstnavatelů či fyzických osob byla situace horší. Je to dáno hlavně tím, že menší zaměstnavatel či fyzická osoba si nemůže z finančních důvodů pořídit nová zařízení, kde je průvodní dokumentace jeho součástí, a používá při své činnosti zařízení starší. U těchto zařízení je zaměstnavateli zpravidla řádně vedena provozní dokumentace, avšak ta průvodní často chybí. Při kontrolách se inspektoři jednotlivých OIP setkávali často s problémem, že na zařízeních v potravinářském průmyslu často chyběly bezpečnostní značky a výstražné symboly, které mají upozornit obsluhu zařízení na možná rizika při práci se zařízením. Je to důsledkem častého čištění zařízení, jeho desinfekce (z hygienických důvodů), při kterém se symboly a značky často smažou či odlepí, a zaměstnavatel je opomene znovu obnovit. Mnozí malí zaměstnavatelé či fyzické osoby podnikající v oblasti potravinářského průmyslu

často neměli ponětí o tom, že v případě, kdy nemají k dispozici dokumentaci zařízení, musí tuto nahradit příslušným MPBP. Toto se dělo především u subjektů, které si plnili úkoly v prevenci rizik sami a nezajistili tuto činnost prostřednictvím OZO. Při kontrolách byly zjištěny nedostatky v oblasti vedení dokumentace např. u balíček knedlíků, hnětacích strojů, kutrů na maso, řezaček masa, separátorů masa, pasterů mléka apod.

- **Kontrola vyhodnocení rizik pro práci na těchto zařízeních – přednostně při provádění údržby a opravy, při změně technologie výroby, při změně pracovního postupu apod.**

Při kontrolách inspektory OIP bylo zjištěno, že většina subjektů podnikajících v oblasti zemědělství a potravinářském průmyslu má zpracovanou dokumentaci o vyhledávání a hodnocení rizik. Tyto dokumentace však mají mnohdy rozdílnou úroveň. Většina kontrolovaných subjektů si uvedenou dokumentaci nechává zpracovat OZO. Tyto osoby používají k hodnocení rizik různé programy (např. rizika ROVS apod.), které nalezená rizika automaticky vyhodnotí a přijmou opatření. Uvedené dokumentace jsou mnohdy velice obsáhlé a nepřehledné, neboť při identifikaci rizik OZO často v programu některá rizika „raději přidá“, aby náhodou na některá nezapomněla. Poté jsou ze strany subjektů při kontrolách předkládány dokumenty vyhledávání a vyhodnocení rizik, která mají více než 100 stran, avšak z obsahového hlediska je zde spousta věcí nadbytečných a některé konkrétní požadavky dané konkrétním typem provozovaného zařízení zde chybí. Při kontrolách inspektory OIP bylo také zjištěno, že některé OZO si za dokumentaci vyhledání a vyhodnocení rizik nenechaly zaplatit od konkrétního provozu, jeho složitosti, počtu zaměstnanců apod., ale dle počtu stran uvedené dokumentace. Platilo tehdy, čím obsáhlejší dokumentace byla, tím lépe. Kontrolami bylo rovněž zjištěno, že vyhledávání a hodnocení rizik není ze strany zaměstnavatelů prováděno soustavně. Právníkové osoby v mnoha případech neprovádí pravidelné aktualizace rizik. V případě, že zaměstnavatel začne provozovat nové zařízení či technologii, tak u těchto již rizika nevyhodnotí, nepřijme opatření a nezpracuje je do zpracované dokumentace. Ještě horší je situace u některých fyzických podnikajících osob. Tyto osoby mnohdy o povinnosti vyhodnocovat rizika a přijímat opatření na ochranu před jejich působením často nevěděly. V některých případech tyto osoby uvedly, že samy si vyhledat a vyhodnotit rizika nedovedou a OZO si z finančních důvodů nemohou dovolit.

V případě nových zařízení v zemědělství a potravinářském průmyslu jsou rizika vyhodnocena a opatření přijata již v průvodní dokumentaci od zařízení. V potravinářském průmyslu bylo často mylně předkládáno hodnocení rizik z pohledu dodržení správného technologického postupu při zpracování potravin - surovin a nakládání s hotovými výrobky podle jiných předpisů (HACCP). Subjekty často zaměňují rizika ohrožující kvalitu a nezávadnost potravin s riziky ohrožujícími zaměstnance na zdraví a životu při práci. Tato rizika se sice v některých částech přibližují (např. v oblasti čištění a sanitace) avšak by neměly být zaměňovány. Při kontrolách byly často zjišťovány nedostatky ve vedení dokumentace o vyhledávání a vyhodnocení rizik a o přijatých opatřeních u seček, pluhů, rozmetadel, kloubových hřidel, řezaček masa, mlýnků na maso, vaků Big Bag naplněných osivem atd. Inspektoři se při kontrolách také setkali s dokumentací, která neobsahovala vyhodnocení rizika výbuchu hořlavých prachů vznikajících v souvislosti se skladováním mouky v zásobnících sypkých hmot. Zákonná povinnost vést dokumentaci o vyhledávání a vyhodnocení rizik a o přijatých opatřeních byla často ze stran zaměstnavatelů zpochybňována. Mnoho zaměstnavatelů nevidí důvod, proč by měli sepisovat něco, „co je zřejmé a zaměstnanci o tom vědí“, nebo že v dané věci „nikdy nebyl problém a žádný úraz se zde taky nikdy nestal“.

- **Kontrola školení zaměstnanců (především seznámení s návodem k obsluze zařízení nebo MPBP) včetně jejich zdravotní způsobilosti**

Při provádění kontrol inspektory OIP bylo zjištěno, že zaměstnavatelé ve většině případů seznamovali a proškolovali své zaměstnance s návody k obsluze a údržbě, či s MPBP jimi používaných zařízení. Toto nebylo logicky provedeno u těch zaměstnavatelů, kteří neměli uvedené návody či MPBP k dispozici. Avšak i při těchto kontrolách bylo v některých případech zjištěno, že zaměstnavatel dle

osnovy školení seznámil své zaměstnance s návodem na obsluhu a údržbu jím používaného zařízení, avšak při podrobnějším zkoumání inspektor zjistil, že uvedený návod zaměstnavatel vůbec nevládní. Zaměstnanec obsluhující zařízení s ním tak nemohl být seznámen a proškolen, zaměstnavatel to provedl z důvodu vyhnutí se případného postihu ze strany kontrolního orgánu. Při některých kontrolách bylo také zjištěno, že někteří zaměstnavatelé při školení formálně seznamovali své zaměstnance se všemi zařízeními, kterými zaměstnavatel disponoval. Jednalo se v některých případech o desítky zařízení. Je pak otázkou, jakou kvalitu může mít takovéto školení zaměstnanců, které proběhne dle osnovy školení v časovém období např. 2 hodin a má obsáhnout informace o bezpečném používání desítek často velice rozdílných a složitých zařízení.

V zemědělství jsou často používána poměrně složitá zařízení a to jak konstrukčně, tak i z pohledu jejich obsluhy a je nutné, aby zaměstnavatelé zajistili pro obsluhu těchto zařízení řádné praktické zaučení. Mnoho větších zaměstnavatelů provádí praktické zaučení na zařízeních za pomoci zkušených zaměstnanců, kteří na zařízení již nějakou dobu pracují a mají o jeho bezpečném používání dostatečné znalosti. Tito zaměstnanci pak dělají novým obsluhám těchto zařízení po určitou dobu jakési mentory a seznamují je se správnou obsluhou těchto zařízení. Tato varianta praktického zaučení nových zaměstnanců při obsluze zařízení se jeví jako ideální. Ne u všech zaměstnavatelů je tato varianta možná. Především menší zaměstnavatelé nemají potřebné kapacity na to, aby se jejich zaměstnanci mohli po určitou dobu věnovat zaučení nového zaměstnance. V takových případech pak probíhá pouze formální „praktické“ zaučení zaměstnance tím, že podepíše prezenční listinu školení a tím je toto ukončeno. Při kontrolách byly často zjišťovány nedostatky ve vedení dokumentace o seznámení zaměstnanců s vnitřními předpisy a návody k obsluze, event. s MPBP používaných zařízení.

V rámci provádění kontrol inspektory OIP v oblasti zdravotní způsobilosti zaměstnanců byly zjišťovány nedostatky především v povinnosti zaměstnavatele zajistit zaměstnanci vstupní lékařskou prohlídku. Nejčastěji byl tento nedostatek zjišťována u fyzických podnikajících osob. Lékařské posudky nebyly vyhotoveny před vznikem pracovního poměru, ale až po uplynutí zkušební doby a mnohdy tyto posudky nebyly provedeny vůbec. Zaměstnavateli bylo často mylně zaměňováno provedení lékařské prohlídky s vlastnictvím zdravotního průkazu pro práci podle zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V oblasti zemědělství bylo při kontrolách zdravotní způsobilosti zaměstnanců často zjišťováno, že zaměstnanci nemají ověření zdravotní způsobilosti pro všechny pracovní činnosti, které u zaměstnavatele vykonávají. Mnohdy zaměstnavatelé opomenou vyslat zaměstnance na periodickou lékařskou prohlídku, neboť si nevzpomenou na uplynutí termínu. Často si zaměstnavatelé termíny spletou, když vycházejí z termínu periodické prohlídky dle kategorizace práce, ale opomenou na termín lékařské prohlídky dle rizika ohrožení zdraví. Pozitivní vývoj je možno zaznamenat při sjednávání smluvního vztahu se subjekty poskytovatelů pracovnělékařské péče, kdy se i zaměstnavatelům s nízkým počtem zaměstnanců daří poskytovatelskou smlouvu uzavřít.

- **Kontrola vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP pro obsluhy zařízení, zda zaměstnavatelé kontrolují používání přidělených OOPP a zda na vlastní náklady tyto OOPP udržují v použitelném stavu**

Při kontrolách vyhodnocení rizik pro přidělování OOPP v oblasti zemědělství bylo inspektory OIP zjištěno, že zaměstnavatelé poskytují svým zaměstnancům OOPP ve většině případů. Tyto OOPP však zaměstnavatelé neposkytují zaměstnancům vždy dle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Zaměstnavatelé nemají často tento seznam zpracován vůbec, nebo v něm nejsou zapracovány konkrétní rizika, před kterými by měly OOPP chránit. Tyto seznamy také mnohdy neobsahují některé pracovní profese, tzn., že ne pro všechny profese jsou určeny konkrétní OOPP, které mají mít zaměstnanci přiděleny. Většinou je to z toho důvodu, že osoba, která zpracovávala tuto dokumentaci, neměla přehled o všech činnostech, které souvisejí s daným pracovním zařízením. Zpracované vlastní seznamy pro poskytování OOPP nestanovovaly, jaký druh OOPP má být

konkrétně vydán. Např. při stanovení rizika poranění rukou bylo určeno, že má zaměstnavatel přidělit zaměstnanci pracovní rukavice. Nikde však nebylo specifikováno, zda mají být rukavice např. protirezné, tepelně odolné, chemicky odolné, dielektrické apod. Mnoho zaměstnavatelů uvedlo ve vlastním seznamu pro poskytování OOPP lhůty pro použití jednotlivých OOPP. Jednalo se především o zaměstnavatele, kterým tento seznam zpracovávala OZO. Zaměstnavatelé se řídili tímto seznamem, aniž by si uvědomili, že tyto lhůty jsou pouze orientační a neznamenají, že zaměstnanec nemá nárok na další OOPP daného druhu před uplynutím této lhůty. Zaměstnanci tak často používali nefunkční OOPP, který přestal chránit proti rizikům, neboť na nový dle výkladu zaměstnavatele neměli nárok. V oblasti potravinářství byla situace z hlediska poskytování OOPP lepší. Hlavním důvodem je především ta skutečnost, že v řadě podniků nelze bez OOPP pracovat z hlediska hygienických předpisů.

Kontrola používání a funkčnosti přidělených OOPP je prováděna ze strany zaměstnavatelů více v oblasti potravinářství. V oblasti zemědělství je situace horší a zaměstnavatelé v mnoha případech nejsou schopni prokázat, že provádějí kontrolu používání přidělených OOPP a jejich funkčnosti. Údržba OOPP je ve většině případů řešena poskytováním pracích prášků, mycích a desinfekčních prostředků. Jen výjimečně je zajištěna jejich údržba ve specializované čistírně.

Dále bylo při kontrolách zjištěno, že zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců se snaží objem poskytovaných OOPP omezit, v některých profesích s větší fluktuací zaměstnanců přidělovali OOPP až po uplynutí zkušební doby, tedy až poté co věděli, že jsou se zaměstnancem spokojeni a chtějí jej zaměstnávat. Na nově zřizovaných pracovištích bylo zjištěno, že se zaměstnavatelé snaží zavádět prostředky kolektivní ochrany před používáním OOPP. Jde např. o pokládku podlahových krytin do těchto provozů schválených, které jsou protiskluzné a odolné proti otěru.

- **Kontrola ochranných a zabezpečovacích prvků zařízení a způsob zajištění zařízení proti zneužití**

Při kontrolách ochranných a zabezpečovacích prvků zařízení bylo ze strany inspektorů OIP zjišťováno nejvíce nedostatků, a to především v oblasti zemědělství. Při kontrolách v uvedené oblasti byly nedostatky zjišťovány jak u osob fyzických, tak i právnických. Zařízení v zemědělství nejsou často vybaveny ochrannými kryty, nebo jsou vybaveny kryty poškozenými, které tak již neplní svou ochrannou funkci. V takových případech hrozí riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se částmi zařízení. Ochranné kryty byly často ze zařízení demontovány samotnými obsluhami těchto zařízení. Obsluhy si tímto způsobem často ulehčovaly práci na zařízení. Inspektoři se při kontrolní činnosti také setkávali s demontovanými ochrannými kryty zařízení, které odstranil zaměstnanec provádějící údržbu na zařízení, a po skončení údržby kryt zapomněl zpět nainstalovat. Nejčastěji vyskytující se nedostatky při kontrolách v zemědělské prvovýrobě byly chybějící kryty na kloubových náhonových hřídelích mezi traktorem a míchacím krmným vozem, rozmetadly chlévské mrvy, chybějící kryty sbíhavých míst u pohonů oběžných shrnovačů chlévské mrvy a vynašečů chlévské mrvy, chybějící kryty rotujících lopatkových kol u ventilátorů a chybějící kryty sbíhavých míst vývěv dojení. Častou závadou v zemědělských provozech (pracovištích) byla také absence ochranných zařízení proti pádu osob (schodiště bez zábradlí, nezakryté nádrže bez vhodného ohrazení, nezajištěné okraje u nepřechodných jímek a hnojných jímek). Ve většině případů, kdy inspektoři při své kontrole zjistili chybějící ochranný prvek zařízení a upozornili na danou skutečnost zaměstnavatele, tak ti zjištěnou závadu ihned odstranili. Při kontrole stavu ochranných zařízení v oblasti zemědělství u posklizňových linek bylo zjišťováno, že ochranná zařízení jsou ve většině případů v pořádku. V několika málo případech bylo ochranné zařízení poškozeno, a tedy neplnilo svoji funkci. Nedostatky v oblasti nezajištění zařízení proti zneužití byly zjišťovány především v oblasti manipulační techniky. Jedná se např. o ponechání klíčů ve spínací skřínce manipulátoru WEIDEMAN.

V oblasti potravinářství byly nedostatky při kontrolách ochranných a zabezpečovacích prvků zařízení zjišťovány inspektory OIP v menší míře a to především u starších zařízení. Jednalo se např. o hnětače těsta, které nebyly vybaveny ochranným zařízením zabráňujícím zachycení zaměstnanců rotujícím

hnětacím ústrojím, nebo nevybavení řetězového překlápěče díží TOPS ochranným zařízením tak, aby bylo odstraněno riziko zachycení nebo kontaktu zaměstnance s řetězovou dráhou a riziko kontaktu s manipulovanou díží. Také v těchto případech byly závady zjištěné inspektory při kontrolách ihned ze strany zaměstnavatelů odstraňovány. Dále byly zjištěny nedostatky v označování příslušných ovládacích prvků zařízení a chybějící bezpečnostní značky – výstražní symboly zařízení.

- **Kontrola provádění pravidelných revizí, kontrol a údržby zařízení včetně vedení dokumentace o této činnosti**

Při kontrolách provádění revizí, kontrol a údržby zařízení bylo ze strany inspektorů OIP zjištěno, že nedostatky se vyskytují především v oblasti zemědělství. Je to dáno především tou skutečností, že se v této oblasti používá velké množství zařízení, které se používají mnohdy jen v určitém časovém období roku, a zaměstnavatelé na provedení pravidelných kontrol, revizí a údržby těchto zařízení často opomenou. U fyzických podnikajících osob se inspektoři setkávali také s konstatováním, že revizi u zařízení neprovedli z důvodu vysoké finanční náročnosti u velkého množství zařízení. Problémy se vyskytovaly také s provádění revizí u kontrolovaných provozoven. Tyto provozovny jsou velice často situovány v objektech jiných vlastníků, kdy povinnost zajistit revizi elektrických rozvodů, nebo hromosvodu byla na majiteli objektu. Ve smlouvách o pronájmu a užívání objektů stále nebývá uvedeno, kdo má povinnost provádění revizí na starosti a tak toto bývá často opomenuto. Při kontrolách byly ze stran inspektorů OIP zjišťovány např. tyto nedostatky: neprovádění revizí elektrických spotřebičů (mlýnky na maso, řezačky masa, pražičky kávy), neprovádění provozní a vnitřní revize tlakových nádob stabilních (vzdušníky kompresorů), neprovedení revize EZ seníku.

Opětovně se při kontrolách objevily nedostatky týkající se nezpracování protokolu o určení vnějších vlivů, na jehož základě se stanovují termíny provádění revizí EZ. Zaměstnavatelé tak revize sice prováděli v pravidelných intervalech, ale ty nebyly v souladu s prostředím, ve kterém se jednotlivá zařízení provozují. V případech, kdy kontrolované osoby měly pro daná zařízení zpracovány revize, tak se často neseznámily s jejich závěrem a nevěděly, zda nedostatky v revizích uvedené byly odstraněny, případně jak. Při kontrolách bylo zjištěno, že někteří zaměstnavatelé nemají přehled o jednotlivých druzích kontrol, revizí, revizních zkoušek atd. jak u zařízení, tak u VTZ, která provozují. Toto vyplývá ze skutečnosti, že zaměstnavatelé často nemají zpracovány harmonogramy kontrol, zkoušek a revizí včetně jejich rozsahu pro provozovaná zařízení, včetně VTZ, jak požaduje § 3 odst. 4) písm. a) NV č. 101/2005 Sb. V oblasti zemědělství jsou revize elektroinstalace objektů a zařízení většinou prováděny. Stav odstraňování závad z revizí elektroinstalace objektů a zařízení se zlepšil. U revizí, kontrol a prohlídek plynových zařízení je situace horší. Protože jednotlivé kontrolní úkony mohou být prováděny různými subjekty, mají kontrolované osoby za to, že pokud je provedena např. kontrola plynového spotřebiče v rozsahu § 3 vyhl. č. 85/1978 Sb., tak je vše v pořádku a žádné jiné kontroly se již nemusí dělat. O tom, že má být provedena revize a v mezidobí revizí mají být provedeny kontroly celého plynového zařízení, již kontrolované osoby neví. Zaměstnavatelé mnohdy doložili, že u zařízení provádí pravidelné kontroly nejméně jednou za 12 měsíců, jak požaduje § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb., avšak v mnoha případech byly tyto kontroly pouze formální. Ze zápisů o provedené kontrole zařízení nebylo často poznat, co se u zařízení vlastně kontrolovalo. Bylo zde pouze uvedeno, že zařízení je v pořádku. Zda kontrola probíhala dle požadavků průvodní dokumentace či MPBP, co bylo jejím obsahem a kdo ji prováděl, se inspektor ze zápisu z kontroly nedozvěděl. Dále bylo při kontrolách zjištěno, že si zaměstnavatelé často pletli pojem servisu zařízení a kontroly zařízení dle § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb. Tyto servisy zařízení byly často zaměřeny pouze na zachování základní funkčnosti zařízení, např. broušení nebo výměně řezných nástrojů. Z takovýchto servisů zařízení často u zaměstnavatelů zůstává pouze faktura, z níž nejsou patrné úkony na zařízení provedené ani případné zjištěné nedostatky nejsou konstatovány.

- **Kontrola provozu a používání stabilních skladovacích zařízení sypkých hmot, zařízení pro plynulou dopravu nákladů a kontrolu skladového hospodářství**

Při kontrolách provozu a používání skladovacích zařízení sypkých hmot bylo inspektory OIP zjištěno, že u zaměstnavatelů, kteří provedli modernizaci svých zařízení, jsou tyto většinou provozovány v souladu s průvodní dokumentací. U starších zařízení byly zjišťovány nedostatky zejména z toho důvodu, že průvodní dokumentace k zařízení nebyla k dispozici a nebyla nahrazována MPBP. Problémy byly zjišťovány také u posklizňových linek. Přístup k jednotlivým ovládacím prvkům je často omezen uskladněným materiálem a vzniká tak riziko pádu zaměstnanců. Dalším častým nedostatkem je zabezpečení vstupů a otvorů do uzavřených nebezpečných prostor. U zařízení pro plynulou dopravu sypkých hmot je situace obdobná. Častým porušením byly demontované kryty náhonů dopravníků, které bylo nutné demontovat kvůli opravám. Po ukončení oprav ale nebyly tyto ochranné kryty vráceny na své místo. Při kontrolách byly také zjištěny nedostatky při skladování sena a slámy. Tyto se skladují v balících a při jejich stohování se tyto naklánějí a hrozí riziko jejich pádu. Také se často vyskytovaly nedostatky při zakrývání a odkrývání silážních jam, především těch, které jsou přeplněné. Dále byly zjištěny nedostatky u ramp u sil, které slouží také jako komunikace pro pěší. Tyto nebyly mnohdy podél volného okraje vybaveny vhodnou ochranou proti pádu osob.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Kontrolovaným osobám bylo uloženo 40 pokut v celkové výši 500 500 Kč.

Kontrolní činnost v roce 2020 byla silně ovlivněna vzniklou epidemiologickou situací v souvislosti s virovou nákazou COVID-19, přesto můžeme konstatovat, že zaměření a stanovený cíl byl pro rok 2020 splněn. Z výsledku provedených kontrol je zřejmé, že tyto mají svůj smysl. Mnoho kontrolovaných osob, u kterých byla provedena kontrola již v minulosti, si z této vzala ponaučení a nedostatky již nebyly zjištěny. V této skutečnosti lze vidět důležitost preventivní činnosti v rámci kontrol u subjektů, čímž se zvyšuje jejich povědomí k požadavkům BOZP. Zaměstnavatelé v zemědělství a potravinářství neustále modernizují používaná zařízení, která jsou většinou bezpečnější pro obsluhu a údržbu těchto zařízení. Tato skutečnost však přináší požadavek řádného seznámení a proškolení obsluh s daným zařízením a také jejich praktické zaučení. Při své kontrolní činnosti inspektory OIP byl také kladně hodnocen zvyšující se podíl OZO u kontrolovaných subjektů. Především u fyzických podnikajících osob, které mnohdy nemají o oblasti BOZP žádný přehled, je dobře vidět, že po zajištění služeb OZO se jejich povědomí o BOZP značně zvýšilo. Kontrolami bylo zjištěno, že největším problémem bezpečného provozování zařízení jsou chybějící či nefunkční ochranná zařízení těchto zařízení (mnohdy úmyslně vyřazena z provozu), chybějící průvodní dokumentace nebo MPBP od provozovaných zařízení a chybějící vyhodnocení rizik při provozování zařízení. Z výsledků kontrolní činnosti je patrné, že část zjištěných nedostatků z celkového počtu byla zjištěna v jiných, než úkolem požadovaných oblastech. Tyto zjištěné nedostatky se týkaly např.: nevedení evidence ostatních úrazů, zaměstnanci nejsou informováni o zařazení prací do kategorií, nevyznačení nosnosti podlahy ve skladech, neoznačení spodní hrany vrat, neoznačení prvního a posledního stupně schodů, nezajištěné nádrže a jímky proti pádu osob, nepřístupné nouzové východy, nezajištěné tlakové nádoby proti pádu, povrchy podlah v dílnách nebyly rovné a pevné, odstavené traktorové valníky nebyly zajištěny proti samovolnému pohybu, okraj silážní jámy u komunikace vedoucí bezprostředně po okraji jámy nebyl ohrazen zábradlím nebo jinou rovnocennou konstrukcí proti pádu.

Celkově lze říci, že se úroveň BOZP u subjektů působících v oblasti zemědělství a potravinářského průmyslu zlepšuje. Tato skutečnost se promítá i do počtu nedostatků a jejich závažností zjištěných při kontrole. Stále je však v souvislosti s provedenými kontrolami bezpečného provozování zařízení v zemědělství a potravinářském průmyslu důležité, aby se i v následujícím roce 2021 prováděly kontroly uvedených zařízení. Vyplývá to i ze skutečnosti, že mnoho inspektorů OIP mělo z důvodu probíhající epidemiologické situace v souvislosti s virovou nákazou COVID-19 značně zkrácený časový prostor na provádění kontrol.

5.6 Lesnictví a dřevozpracující průmysl

Nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu, zejména u lesních dělníků a obsluh dřevoobráběcích strojů, vyžadoval zvýšenou kontrolní činnost zaměřující se na dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP.

Vzhledem k těmto skutečnostem byla kontrolní činnost zaměřena jak na oblast lesnictví, tak na oblast dřevozpracujícího průmyslu.

V oblasti lesnictví se kontroly zaměřily na dodržování pracovních postupů stanovených zaměstnavatelem s ohledem na vykonávanou činnost, technologické postupy, zvláštnosti pracoviště, pracovní podmínky, bezpečnost provádění jednotlivých pracovních úkonů a možnost ohrožení nepříznivými povětrnostními podmínkami, zvířaty nebo hmyzem, činnosti představující závažná rizika pro zaměstnance, a zda byl zaměstnanec s těmito postupy a riziky seznámen před zahájením prací. Dále se kontrolní činnost zaměřila na technický stav jednotlivých strojů, technických zařízení a nástrojů, jako jsou řetězové pily, ruční nářadí, lanové zařízení, a další technika používaná zejména při těžbě a přibližování dříví. Součástí kontroly, kromě výše uvedeného, bylo také prověřování zdravotní způsobilosti zaměstnanců pracujících s řetězovými pilami, poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik pro tyto zaměstnance, a zda zaměstnavatel kontroluje nejen používání OOPP ale i dodržování stanovených pracovních postupů.

Druhá část kontroly byla zaměřena na oblast dřevozpracujícího průmyslu, zejména na stav bezpečnostních prvků dřevoobráběcích strojů, zda se používají k účelům a za podmínek, pro které jsou určeny v souladu s návodem výrobce nebo MPBP, jak jsou stroje a zařízení kontrolovány, opravovány, seřizovány, udržovány a čištěny a jakým způsobem je o těchto činnostech vedena dokumentace. Bylo také prověřováno, jakým způsobem provádí zaměstnavatel pravidelnou kontrolu strojů a technických zařízení. Stejně jako v lesnictví se i v dřevozpracujícím průmyslu kontrolovalo poskytování OOPP zaměstnancům na základě vyhodnocení rizik a jak zaměstnavatelé provádějí kontroly jejich používání.

OIP vybraly ke kontrole subjekty, které vykazovaly zvýšenou pracovní úrazovost nebo subjekty, kde se předpokládaly problémy s dodržováním BOZP při práci v:

- lese a na pracovištích obdobného charakteru,
- dřevozpracujícím průmyslu.

Kontroly v lese a na pracovišti obdobného charakteru byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání a hodnocení rizik a seznámení zaměstnanců s nimi,
- školení a přípravu k výkonu práce,
- zdravotní způsobilost pro práci s řetězovou pilou,
- poskytování OOPP a na kontrolu jejich používání,
- dokumentaci související s vyhledáváním rizik na pracovišti (např. předání pracoviště, upozornění na možná rizika, vzájemná informovanost),
- technický stav používaných zařízení (např. řetězových pil, křovinořezů, mechanizačních prostředků, harvesterů, vyvážecích souprav),
- technologické postupy pro práci v lese (např. těžbu dříví, práce s řetězovou pilou, zpracování polomů, vývratů, polovývratů a zlomů, soustředování dříví),
- skladování a manipulace s dřívím.

Kontroly v dřevozpracujícím průmyslu byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání a hodnocení rizik a seznámení zaměstnanců s nimi,

- školení a přípravu k výkonu práce,
- stanovení osob odpovědných za provoz a technický stav zařízení,
- poskytování OOPP a na kontrolu jejich používání,
- kontrolu obsahu provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení,
- bezpečné provozování technických zařízení, strojů a nářadí, včetně stavu bezpečnostních prvků,
- provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení,
- dodržování stanovených pracovních postupů pro práci na dřevoobráběcích strojích,
- bezpečné ukládání nástrojů.

V roce 2020 bylo provedeno celkem 355 kontrol u 341 subjektů, při kterých bylo zjištěno celkem 748 porušení. Z celkového počtu provedených kontrol nebyly zjištěny nedostatky u 103 kontrol. Tabulka níže obsahuje bližší údaje v rámci plnění tohoto úkolu.

Tab. č. 24 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	15	10	15	48	25	67	68	95	341*
Počet kontrol	15	10	15	48	25	67	79	96	355
Počet zjištěných porušení	1	11	22	43	64	140	99	368	748
Počet opatření	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

V níže uvedené tabulce je uveden přehled nejvíce porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování zákoníku práce, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb., NV č. 378/2001 Sb. a NV č. 339/2017 Sb. Z následující tabulky je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 25 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákoník práce	275	36,8
zák. č. 309/2006 Sb.	250	33,4
NV č. 101/2005 Sb.	96	12,8
NV č. 378/2001 Sb.	75	10,0
NV č. 339/2017 Sb.	31	4,1
vyhl. č. 48/1982 Sb.	16	2,1
ostatní	5	0,7
Celkem	748	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

Les a pracoviště obdobného charakteru

- Vyhledávání a hodnocení rizik a seznámení zaměstnanců s nimi

U zaměstnavatelů, tj. právnických osob a podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance, bylo kontrolováno, jestli mají zpracovanou dokumentaci k vyhledávání a hodnocení rizik a přijatých opatření pro jednotlivé pracovní činnosti pro práce v lese a na pracovištích obdobného charakteru a zda jsou zaměstnanci s vyhledanými riziky na pracovišti řádně seznámeni.

Kvalita zpracované dokumentace záležela na tom, jestli si tuto dokumentaci vedly kontrolované subjekty samy, anebo jim tuto činnost zajišťovala OZO v prevenci rizik.

U právnických osob a podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance bylo zjištěno několik nedostatků. Předložená dokumentace BOZP např. neobsahovala vyhodnocení rizik pro vykonávanou práci (kácení stromů vychýlených mimo těžiště, napružených nebo zmrzlých), případně nebylo přijato opatření k omezení jejich působení.

OSVČ jsou s riziky seznamováni při předávání pracoviště, kdy upozornění na rizika jsou často součástí smlouvy o dílo, kterou mají uzavřenou se zadavateli prací. Při kontrolách bylo po OSVČ vyžadováno, aby předložily návody k obsluze od výrobců, neboť tyto návody na možná rizika upozorňují. OSVČ, které prováděly těžbu dříví prostřednictvím řetězových pil, u sebe tyto návody neměly. Pokud ale OSVČ obsluhovaly speciální lesnický stroj (vyvážecí souprava či harvester), tak tento návod k obsluze měly u sebe v kabině stroje.

- **Školení a přípravu k výkonu práce**

Školení o právních a ostatních předpisech k BOZP pro zaměstnance právnických osob a podnikajících fyzických osob bylo ve většině případů prováděno buď samotnými vedoucími zaměstnanci, nebo byly k této činnosti využívány služby externích OZO v prevenci rizik. V případech odborných školení pro obsluhu řetězové pily či speciálního lesnického stroje, je tomu stejně tak. Při kontrolách je problematické, aby tito zaměstnavatelé prokázali splnění svých povinností daných ust. § 4 NV č. 339/2017 Sb., tzn., prokázali, že jejich zaměstnanci byli zacvičeni k předepsané činnosti (práce s řetězovou pilou, obsluha mechanizačních prostředků a soustředování dříví traktorem, koňmi nebo lanovým zařízením) a jejich dovednosti byly ověřeny zaměstnavatelem.

Školení a příprava k výkonu práce u OSVČ je ve většině případů prováděna u zadavatelů prací. Ale stále se lze při kontrole setkat i s OSVČ, které neabsolvovaly žádné školení a nemají ani povědomí o povinnostech, které jsou uvedeny v NV č. 339/2017 Sb.

- **Zdravotní způsobilost pro práci s řetězovou pilou**

Během kontrolní činnosti bylo u některých zaměstnavatelů zjištěno porušení ust. § 103 odst. 1 písm. a) zákoníku práce. Jednalo se o situace, kdy kontrolované subjekty připustily, že zaměstnanci vykonávali práci s řetězovou pilou, aniž byla ověřena jejich zdravotní způsobilost, a to např. neprovedením vstupních lékařských prohlídek před vznikem jejich pracovních poměrů. Pokud byly zjištěny další nedostatky, tak se jednalo spíše o formální záležitosti v dané dokumentaci.

Obecně se dá konstatovat, že kontrolované právnické osoby své zaměstnance na lékařské prohlídky posílají. V případě podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance či OSVČ je tato situace horší. Mnoho OSVČ pracujících v lesnictví často o této povinnosti stále ještě neví nebo se na to alespoň vymlouvá, případně jí nepřikládají velkým význam.

V roce 2020 bylo pro některé kontrolované subjekty komplikovanější naplnit zákonné požadavky, a to z důvodu šíření virového onemocnění COVID-19 na území ČR. Tato pandemická situace ovlivnila i způsob provádění lékařských prohlídek, a to jak vstupních, tak i periodických. Na základě postupného vydávání usnesení Vládou ČR byly standardní vstupní lékařské prohlídky, za určitých podmínek, nahrazovány čestným prohlášením.

- **Poskytování OOPP a na kontrolu jejich používání**

V oblasti poskytování OOPP a při její kontrole se objevily určité nedostatky, a to i přes to, že většina kontrolovaných subjektů měla o problematice OOPP širší povědomí.

Přidělování OOPP není stále u všech kontrolovaných osob prováděno podle vypracovaného seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce, ale mnohdy jen dle vlastního uvážení nebo momentální potřeby. V některých případech se na kartách vydaných OOPP nevyskytovala specifikace konkrétního OOPP. Zápis byl proveden pouze slovem „boty“ nikoli např. pracovní obuv

proti pořezání. Někteří zaměstnavatelé i přesto, že měli vypracované vlastní seznamy pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení příslušných rizik, tak tyto OOPP svým zaměstnancům neposkytovaly. Jednalo se např. o ochranu obuv proti pořezání či antivibrační rukavice. Zaměstnavatelé často své pochybení zdůvodňovali neochotou svých zaměstnanců používat při práci stanovené OOPP. Při některých kontrolách se inspektoři také setkali s tím, že zaměstnanci stanovené OOPP nepoužívali. Tím pádem nedocházelo k provádění kontrol ze strany kontrolovaných subjektů.

U obsluh mechanizačních prostředků a speciálních lesnických strojů (UKT, LKT, harvestor, vyvážecí souprava) bylo zjištěno, že při pohybu na pracovišti kolem stroje, kde probíhá těžba dříví nebo hrozí pád větví, nepoužívají ochrannou přilbu.

Při kontrolách pracovníků v těžbě dříví bylo zjištěno, že tito pracovníci nejsou vybaveni kmenovým spínačem. Kmenový spínač musí být použit při kácení stromů vychýlených mimo těžiště, napružených nebo zmrzlých, ale pokud ho pracovník vůbec nemá k dispozici, tak jej logicky v případě potřeby použít nemůže. Tento nedostatek je zjišťován jak u zaměstnanců, tak u OSVČ.

Častým nedostatkem také bylo, zejména u OSVČ, používání ochranné dřevorubecké přilby s prošlou užitnou dobou či poškozenou sítkou. Tento nedostatek souvisí pravděpodobně s vyššími náklady na pořízení nové ochranné dřevorubecké přilby.

- **Dokumentaci související s vyhledáváním rizik na pracovišti (např. předání pracoviště, upozornění na možná rizika, vzájemná informovanost)**

Kontrola dodržování ust. § 101 odst. 3 zákoníku práce, které pojednává o vzájemném informování o rizicích a přijatých opatření k ochraně před jejich působením byla u právnických osob kontrolována pouze tehdy, když na jednom pracovišti vykonávali pracovní činnost zaměstnanci dvou a více zaměstnavatelů.

O předání pracoviště jinému zaměstnavateli musí být dle ust. § 3 odst. 5 NV č. 339/2017 Sb., vyhotoven záznam, který musí obsahovat informace o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením.

OSVČ, které prováděly těžbu dříví prostřednictvím řetězové pily, byly většinou o rizicích informování při předání pracoviště zadavatelem. Rizika byla často součástí smlouvy o dílo, na jejímž základě prováděly v porostu těžební činnost. Téměř všechny OSVČ měly doklad o předání nebo převzetí pracoviště přímo u sebe. Občas bylo zjištěno, že tento doklad mají uložený v dopravním prostředku, se kterým přijely na pracoviště.

- **Technický stav používaných zařízení (např. řetězových pil, křovinořezů, mechanizačních prostředků, harvestorů, vyvážecích souprav)**

Při kontrole bylo sledováno, zda jsou stroje, technická zařízení a nářadí udržovány ve stavu neohrožujícím bezpečnost a zdraví zaměstnanců a s platnými potřebnými revizními zprávami. Jsou-li bezpečnostní prvky kontrolovaných strojů bez závad a plní svou funkci.

Mechanizační prostředky používané pro těžbu, soustředování nebo vyvážení dříví jsou běžně vybaveny ochranným rámem kabiny. V rámci kontrol nebyly zjištěny stroje bez ochranného rámu kabiny, pouze v několika případech bylo zjištěno poškození ochranného rámu kabiny. Šlo o poškození ochranného rámu v zadní části kabiny stroje, většinou od přetrženého lana při soustředování dříví.

U novějších speciálních lesnických strojů, sloužících k těžbě nebo soustředování dříví, se dá obecně říci, že provozovatelé těchto strojů termíny předepsaných kontrol a revizí dodržovali. Důvodem je skutečnost, že se jedná o stroje, u kterých je vysoká pořizovací cena. A dále také, pokud dojde k zanedbání preventivních kontrol, tak jsou následné opravy strojů mnohem dražší. Přesto, že se jedná o nové stroje, tak se inspektoři i u těchto strojů setkali s určitými nedostatky, které byly způsobeny

běžným provozem. Jednalo se o nečitelné výstražné symboly upozorňující na ohrožený prostor na hydraulických rukách, či nečitelné ovládací prvky.

U starších strojů byla situace horší. Jejich majitelé vynakládají svoje finanční prostředky primárně na zajištění provozuschopnosti těchto strojů. Na provedení revizí již potom nemají finance, nebo mají provozovatelé těchto strojů strach, že by jejich stroj revizí neprošel. V některých případech bývaly kontroly a revize strojů a strojních zařízení prováděny po více letech a to až z důvodu právě ohlášené či probíhající kontroly.

Častým nedostatkem bylo nebezpečné ukončení ocelových lan u lanových zařízení a volně ložené nářadí v kabinách mechanizačních prostředků, které bylo zjišťováno u všech typů kontrolovaných subjektů.

Mezi nejčastěji zjišťované nedostatky u používaných řetězových pil patřil chybějící příp. nadměrně opotřebený, a tedy nefunkční, zachycovač roztrženého řetězu, nefunkční brzda řetězu, nefunkční pojistka plynové páky či nadměrné opotřebení pilového řetězu. Při kontrolách bylo zjištěno několik porušení ust. § 8 odst. 6 NV č. 339/2017 Sb., tzn., že kontrolované subjekty nevedly evidenci o výsledcích revizí, kontrol a oprav používané motorové pily.

- **Technologické postupy pro práci v lese (např. těžbu dříví, práce s řetězovou pilou, zpracování polomů, vývratů, polovýratů a zlomů, soustředování dříví)**

Během kontroly bylo velmi problematické zjistit, zda jsou při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru dodržovány stanovené pracovní postupy, zejména při těžbě dříví, soustředování dříví a při práci s řetězovou pilou. Je to dáno především tím, že v přítomnosti inspektora byla velmi často programově zastavena každá práce, která zastavena být mohla, a nedodržování pracovních postupů před kontrolujícím inspektorem předvedl jen značně omezený počet jedinců. Posoudit, jak pracovník dodržuje zásady BOZP šlo mnohdy jen dle stavu pracoviště po provedení těžby případně po provedeném soustředování dříví, nebo až na základě PÚ.

Na pracovišti byly takto zjišťovány např. neodstraněné zavěšené stromy, stopy po odstraňování zavěšených stromů nedovoleným způsobem - špalkováním, pařezy bez ponechaného nadořezu nebo s mělkým směrovým zářezem apod. Všechny tyto nedostatky byly na pracovišti dobře viditelné a šlo podle nich celkem snadno posoudit úroveň daného pracovníka.

U zaměstnavatelů, tj. právnických osob a podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance, bylo zjišťováno, zda mají vypracované bezpečné pracovní postupy pro těžbu dříví, soustředování dříví a pro práci s řetězovou pilou a zda s těmito pracovními postupy byli zaměstnanci prokazatelně seznámeni. U těchto subjektů byly zjištěny nedostatky, jako jsou např. nezabezpečené pracoviště proti vstupu nepovolaných osob, nevydání potřebných MPBP a obecně zpracované postupy, které nebyly na konkrétní pracoviště.

Naproti tomu u OSVČ bylo kontrolováno zejména to, jestli mají doklad o předání nebo převzetí pracoviště včetně upozornění na možná rizika na daném pracovišti (s ohledem na místní podmínky a charakter terénu) u sebe a zda dodržují požadavky uvedené v NV č. 339/2017 Sb.

Během kontrol bylo zjištěno několik případů, kdy zejména OSVČ provádějící těžbu s řetězovou pilou pracují na pracovišti osamocené.

- **Skladování a manipulace s dřívím**

Na skládkách dříví v lesních porostech docházelo v souvislosti se stále probíhající intenzivní těžbou kůrovcového dříví k přetlaku dřevní hmoty, což vedlo ke skladování kulatiny do vysokých hrání podél veřejně přístupných cest. Důležité proto je dodržování všech zásad BOZP, především zajištění hrání proti sesunutí a označení zákazu vstupu do těchto prostor skládek, kde hrozí rozvalení hromad a zavalení zaměstnance, což kontrolované subjekty ne vždy provedly.

Dále se při kontrolách skladování dříví inspektoři setkávali s překříženými kmeny na skládce dříví, nepovoleným sklonem hromad apod. Tyto nedostatky byly zjištěny jak u právnických osob, tak u podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance či OSVČ.

Dřevozpracující průmysl

- **Vyhledávání a hodnocení rizik a seznámení zaměstnanců s nimi**

U zaměstnavatelů, tj. právnických osob a podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance, bylo kontrolováno, jestli mají zpracovanou dokumentaci k vyhledávání a hodnocení rizik a přijatých opatření pro jednotlivé pracovní činnosti v oblasti dřevozpracujícího průmyslu a zda jsou zaměstnanci s vyhledanými riziky na pracovišti řádně seznámeni.

Kvalita zpracované dokumentace k vyhledání a hodnocení rizik záležela na tom, jestli si tuto dokumentaci vedly kontrolované subjekty samy, anebo jim tuto činnost zajišťovala OZO v prevenci rizik.

U právnických osob a podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance bylo zjištěno hned několik nedostatků. Nejčastěji těmto subjektům bylo vytýkáno, že neměly provedené vyhodnocení rizik pro jednu nebo více konkrétních činností. Během kontrol se také objevily případy, kde v rámci vyhodnocených rizik byly zakomponované činnosti a přijatá opatření, které vůbec nebyly součástí daných pracovišť kontrolovaných subjektů.

U OSVČ záleželo na tom, jestli měly tyto kontrolované OSVČ již nějakou zkušenost s kontrolou se strany inspekce práce. V případech, kdy byla u tohoto kontrolního subjektu již v minulosti ze strany OIP provedena kontrola zaměřená na oblast bezpečnosti práce, tak byla dokumentace k vyhledávání a hodnocení rizik většinou v pořádku. U takovýchto subjektů se nejčastěji vyskytovaly nedostatky spojené s nevyhodnocením rizik pro nově zakoupené stroje nebo pro nově prováděnou činnost. Výše uvedené souviselo s tím, že si tyto OSVČ nechávaly většinou tuto dokumentaci BOZP jednorázově vypracovat externí OZO v prevenci rizik, ale poté si již nenechaly dokumentaci aktualizovat.

Při kontrolách OSVČ, u kterých do té doby nebyla OIP provedena kontrola v oblasti bezpečnosti práce, byla situace většinou mnohem horší. Dokumentace s vyhodnocenými riziky nebyla zpracována vůbec nebo její úroveň byla velmi slabá.

- **Školení a přípravu k výkonu práce**

Školení o právních a ostatních předpisech k BOZP pro zaměstnance bylo ve většině případů prováděno buď samotnými vedoucími zaměstnanci, nebo byly k této činnosti využívány služby externích OZO v prevenci rizik.

Častým zjištěním bylo, že dokumentace o provedeném školení obsahovala zejména nedostatky v obsahu osnovy školení, která mnohdy neobsahovala všechny potřebné platné předpisy BOZP. V osnovách daných školení byly uváděny pouze odkazy na právní předpisy a chyběly tak zcela návody na obsluhu daného stroje či zařízení a interní směrnice a předpisy, jako jsou např. MPBP, konkrétní provozní předpisy a pracovní postupy pro činnosti, které tyto kontrolované subjekty vykonávaly.

Při kontrolách se inspektoři čím dál častěji setkávali s tím, že na pracovištích vykonávali práce zaměstnanci jiných zaměstnavatelů, a to buď agenturní zaměstnanci, nebo osoby vykonávající práce na základě smluv o dílo uzavřených podle občanského zákoníku. Cizí státní příslušníci, kteří byli k zaměstnavateli přiděleni zejména agenturou práce, mnohdy nerozuměli česky a jejich školení o právních a ostatních předpisech k BOZP, tak pravděpodobně neproběhlo vždy tak, jak by bylo potřeba a v souladu s předloženou osnovou školení.

- **Stanovení osob odpovědných za provoz a technický stav zařízení**

V praxi se inspektoři stále setkávali s nestanovením osob odpovědných za provoz a technický stav zařízení. Tento nedostatek vyplýval především z nenastudování návodů k obsluze stroje nebo technického zařízení, kdy kontrolované osoby předpokládaly, že stanovení osoby odpovědné za provoz a technický stav zařízení není potřeba. Proto bylo nutné kontrolovaným subjektům zdůraznit, že se návody ke strojům a technickým zařízením mohou lišit, i když se jedná o podobné nebo zcela identické stroje a technická zařízení, která se mnohdy liší pouze výrobcem.

Písemné jmenování opomíjely jak právnické osoby, tak podnikající fyzické osoby zaměstnávající zaměstnance. Častým sdělením těchto podnikajících fyzických osob bylo, že za danou problematiku odpovídá sám podnikatel.

Obecně lze říci, že nejčastěji nebyla písemně jmenována odpovědná osoba za provoz EZ nebo vysokozdvížného vozíku.

- **Poskytování OOPP a na kontrolu jejich používání**

Také v dřevozpracujícím průmyslu se v oblasti poskytování OOPP a při její kontrole objevily určité nedostatky, a to i přes to, že většina kontrolovaných subjektů měla o problematice OOPP širší povědomí.

Nedostatky v poskytování OOPP byly zjištěny jen výjimečně. Z toho vyplývá, že dnes poskytuje OOPP svým zaměstnancům téměř každý zaměstnavatel. Zjištěné nedostatky se týkaly zejména toho, že zaměstnavatel nepředložil při kontrole vypracovaný, případně aktualizovaný, seznam poskytování OOPP, a to podle vyhodnocení rizik konkrétních podmínek vykonávaných prací a charakteru pracovišť. Jednalo se zejména o malé zaměstnavatele, kteří OOPP nakupovali podle vlastního uvážení a o jejich přidělení jednotlivým zaměstnancům mnohdy nevedli žádnou evidenci.

Během kontrol bylo zjištěno, že zaměstnanci v některých případech nenosili předepsanou obuv se zpevněnou špicí, nepoužívali ochranu uší v průběhu pracovní činnosti, místo ochranných brýlí používali dioptrické brýle, vyztuženou zástěru k ochraně břišní části těla vůči účinkům zpětného vrhu zaměňovali za zástěru určenou pro kováře, která byla kožená, ale nebyla vyztužená.

Největším problémem při poskytování a používání OOPP byly práce s řetězovou pilou, kde byla řetězová pila používána během PD jen občas. Častým argumentem při kontrole bylo, že zaměstnanec s pilou pracuje málo, a proto není nutné ho vybavovat nákladnými OOPP. Dalším argumentem bylo, že v neprůřezných kalhotách je v létě teplo a proto by je zaměstnanci stejně nepoužívali, i kdyby je měli k dispozici. Stejná situace byla i v případě vybavení a kontroly používání krátké vyztužené zástěry u kotoučových a válcových pil.

Dalším podstatným problémem v oblasti poskytování OOPP byl zjištěn u agenturních zaměstnanců, převážně ze zahraničí, kdy docházelo k nedodržování „Rámcových smluv“, které byly uzavřeny mezi agenturou a zaměstnavatelem, ke kterému byl agenturní zaměstnanec přidělen. Těmto zaměstnancům nebyly mnohdy poskytovány OOPP a problematičtá u nich byla i kontrola používání, v případech, kdy tyto OOPP obdrželi.

Při kontrole pomůcek a přípravků pro práci bylo v několika případech zjištěno, že zaměstnanci, kteří obsluhovali zejména různé stolní kotoučové pily, nepoužívali předepsané přípravky nebo pomůcky pro odsun řezaného materiálu od pilového kotouče. K této činnosti často používali řezaný materiál, který měli nejbližší „po ruce“. Tento materiál však mnohdy nebyl svými rozměry dostatečný a proto vznikalo velmi vysoké riziko pořezání zaměstnance pilovým kotoučem.

Výše uvedené nedostatky byly zjišťovány jak u právnických osob, tak u podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance i OSVČ.

- **Kontrolu obsahu provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení**

Častým kontrolním zjištěním byla chybějící nebo nedostatečná provozní dokumentace, zejména pak u strojů a technických zařízení staršího data výroby, které pak kontrolované osoby řešily zpracováním MPBP. Ty ale nebyly ze stran kontrolovaných subjektů často dostatečně propracovány, nebyly v nich např. uvedeny zásady bezpečné práce při práci na stroji a technickém zařízení, mazací plán, plán údržby, potřebné OOPP pro práci apod.

Při kontrole provozních dokumentací byly zjištěny i případy, kdy byly k dispozici pouze návody k obsluze v cizím jazyce. Tento nedostatek byl pozorován především u strojů a technických zařízení zakoupených v zahraničí.

Taktéž bylo opakovaně zjišťováno, že zaměstnavatelé nevedli záznamy o prováděných kontrolách a údržbě provozovaných strojních a technologických zařízení dle požadavků výrobce podle průvodní dokumentace, přičemž fakticky kontroly a údržbu zajišťovali. Toto nejčastěji souviselo s tím, že dokumentace ke stroji či technickému zařízení nebyla dostatečně prostudována, což také vedlo v některých případech k neurčení osoby odpovědné za provoz a technický stav zařízení.

Pokud šlo o OSVČ, tak tyto subjekty provozní a průvodní dokumentaci strojů a technických zařízení často nevedly, ale návody většinou uchovávaly, pokud je ke stroji dostaly.

- **Bezpečné provozování technických zařízení, strojů a nářadí, včetně stavu bezpečnostních prvků**

Při kontrole bylo sledováno, jestli stroje, technická zařízení a nářadí jsou udržovány ve stavu neohrožujícím bezpečnost a zdraví zaměstnanců a jestli jsou bezpečnostní prvky u uvedených zařízení bez závad a plní svou funkci. Pozornost inspektorů byla zaměřena nejen na právnické osoby a podnikající fyzické osoby zaměstnávající zaměstnance, ale také na OSVČ. Z provedených kontrol vyplynulo, že provozování technických zařízení, strojů a nářadí, včetně stavu bezpečnostních prvků je podceňováno všemi uvedenými subjekty.

Při kontrole bylo v několika případech zjištěno, že jsou stroje a zařízení v dřevozpracujícím průmyslu provozovány s chybějícím nebo poškozeným ovládacím tlačítkem – central stop. K poškození tlačítka docházelo většinou jeho nevhodným umístěním na takové místo, kde vlivem běžného provozu na daném pracovišti docházelo k jeho poškození (např. provozem motorového vysokozdvížného vozíku).

Častým nedostatkem byl poškozený nebo chybějící zachycovač zpětného vrhu u tloušťkovacích frézek a podobných strojů, čímž se zvyšovalo riziko vymrštění obráběného materiálu směrem k obsluze stroje.

Kontrolou kotoučových pil bylo v mnoha případech zjištěno, že nebyly provozovány s potřebnými bezpečnostními prvky. Nejčastěji na kotoučových pilách chybělo vodící pravitko, vyměnitelná vložka a při podélném řezání rozvírací klín.

Mezi pohybující se části pracovního zařízení patří různé točivé pracovní nástroje používané k obrábění dřeva. Nejčastěji zjišťovaným nedostatkem v této oblasti byl chybějící ochranný kryt řezného nástroje. Typickým příkladem je stolní kotoučová pila bez krytu řezného kotouče. Dalším problémem u kotoučových pil byl, že když už byla pila vybavena ochranným krytem, tak tento ochranný kryt plnohodnotně neplnil svojí funkci. Ochranné kryty byly mnohdy různě upravovány a při kontrolách bylo zjištěno, že ochranný kryt je ke stroji přichycen napevno a nelze jej volitelně nastavovat podle tloušťky řezaného materiálu.

V pilařských provozech se inspektoři setkávali s uvolněnými kryty u starších zařízení, která jsou stále v provozu. Tyto kryty byly často provizorně zafixovány kusem drátu nebo provazu. Po upozornění na nedostatek však toto bylo na místě odstraněno.

Důležitou oblastí byla kontrola pohybujících se částí zařízení. Mezi pohybující se části zařízení patří řetězové a řemenové převody na technologických linkách a dopravnících. Zejména starší typy

dopravníků nebyly opatřeny ochrannými kryty nebo ochranným zařízením na všech úsecích. Problémem byly starší stroje zakoupené tzv. „z druhé ruky“, kde mnohdy byly provedeny úpravy bývalým majitelem a vznikaly tak nová riziková místa – otvory na čištění stroje, kde by mohlo dojít k úrazu zaměstnance. Zaměstnavatelé často argumentovali, že stroj nebyl ze strany výrobce žádným ochranným krytem nebo ochranným zařízením vybaven, proto se domnívali, že je v pořádku.

- **Provádění předepsaných kontrol, revizí a údržby strojů a technických zařízení**

V oblasti provádění předepsaných kontrol a revizí bylo zjištěno, že převážná část strojů a technických zařízení byla provozována s platnými předepsanými kontrolami a revizními zprávami. Kontroly a revize byly nejčastěji prováděny externí odbornou firmou. V některých případech bylo zjištěno, že revize byly prováděny v nepravidelných termínech. V mnoha případech kontrolované osoby neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze se skutečností, že revizní zpráva byla vyhotovena. Pokud uvedené závady v revizních zprávách v daném termínu odstranily, tak o tomto odstranění často chyběl písemný zápis. Mnohdy nebyly vedeny záznamy o údržbě strojů a technických zařízení do „provozního deníku“, který vychází z návodu k obsluze stroje.

- **Dodržování stanovených pracovních postupů pro práci na dřevoobráběcích strojích**

Při kontrolách se inspektoři setkávali se skutečností, že kontrolované subjekty neměly písemně zpracované pracovní postupy pro práci na dřevoobráběcích strojích, ačkoliv se mnohdy jednalo o velmi nebezpečné pracovní činnosti, při kterých bylo velké riziko vzniku PÚ. Jednalo se zejména o činnosti při odstraňování poruch na těchto dřevoobráběcích strojích. Kontrolované osoby se v těchto případech spoléhaly na návod k obsluze daného dřevoobráběcího stroje, ale tyto návody často neobsahují konkrétní pracovní postupy pro danou činnost. Vzhledem k tomu, že při návštěvě kontrolního orgánu byla prakticky zastavena každá práce, která zastavena být mohla, bylo velmi těžké zkontrolovat dodržování pracovních postupů.

Posoudit, jestli pracovník dodržuje zásady BOZP šlo mnohdy jen dle stavu pracoviště, nebo až na základě PÚ.

- **Bezpečné ukládání nástrojů**

Při kontrolách bezpečného ukládání nástrojů bylo častým zjištěním, že nástroje (např. pilové pásy nebo kotouče) byly skladovány na nevhodných místech a konstrukcích. V rámci kontrol bylo zjištěno i několik případů, kdy byly nástroje skladovány nevhodným způsobem na konstrukcích vlastní výroby. V provozech mnohdy docházelo i k zavěšování nástrojů na průmyslové rozvody (voda, topení). Tyto nedostatky plynuly z nedostatečného místa pro skladování na daném pracovišti a byly zjišťovány jak u právnických osob a podnikajících fyzických osob zaměstnávajících zaměstnance, tak u OSVČ.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo uloženo celkem 17 pokuty, a to v celkové výši 144 000 Kč.

Lze konstatovat, že zaměření a cíl byl splněn, a to i přes různá opatření spjatá s pandemií virového onemocnění COVID-19 na území ČR. Výsledky kontrolní činnosti prokázaly, že požadavky BOZP dle platných právních předpisů jsou v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu v některých případech podceňovány.

Kontroly byly prováděny nejen u větších zaměstnavatelů (právnických osob), ale také u drobných živnostníků (podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance) a u OSVČ.

Situace v lesnictví v roce 2020 byla nadále velmi ovlivněna pokračující kůrovcovou kalamitou, při které byla uplatňována nahodilá těžba kůrovcem napadaného dříví před plánovanou mýtní těžbou. Z hlediska bezpečnosti práce byl zejména velký problém nedostatek kvalifikovaných pracovníků pro těžbu dřeva. Tuto skutečnost navíc negativně ovlivnil i výskyt virového onemocnění COVID-19 prakticky po celém

světě, v jehož důsledku byly po určitou dobu uzavřeny státní hranice, a proto bylo velmi těžké využívat na práci zahraniční pracovníky.

Kontroly v oblasti dřevozpracujícího průmyslu především směřovaly do oblasti zajišťování bezpečnosti práce při provádění zpracování dřevní hmoty na pilách, ale také při provádění ostatní činnosti v truhlárnách a nábytkářských provozech, kde jsou používány dřevoobráběcí stroje.

Obecně lze konstatovat, že úroveň BOZP v oblasti větších zaměstnavatelů byla lepší, neboť úkoly v oblasti BOZP byly zajišťovány OZO v prevenci rizik. Zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců a OSVČ služby OZO v prevenci rizik téměř nevyužívaly a docházelo u nich velmi často k podcenění pracovního rizika a nedodržování pracovních postupů. U OSVČ byly tyto nedostatky shledávány nejčastěji v souvislosti s neznalostí právních předpisů k zajištění BOZP a přesvědčení, že se na ně tyto požadavky nevztahují.

Součástí prováděných kontrol byla i osvěta a poradenská činnost zaměřená především na oblast bezpečnostních a pracovněprávních předpisů.

Vzhledem k počtu zjištěných porušení u kontrolovaných subjektů v oblasti lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu bude zapotřebí těmto odvětvím i nadále věnovat zvýšenou pozornost. Proto i v roce 2021 budou v této oblasti prováděny kontroly.

5.7 Chemický průmysl

Kontrola zaměstnavatelů, kteří na svých pracovištích nakládají s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi (dále jen „nebezpečné látky“), byla v roce 2020 opět zařazena do kontrolní činnosti, a to z důvodu opakujících se PÚ souvisejících s nebezpečnými látkami nejen při každodenní práci, ale zejména při provádění údržby strojů a zařízení. Shrňme-li nejčastější příčiny těchto PÚ, dostaneme se k neinformování o nebezpečných vlastnostech daných látek a podcenění rizik, dále k nepřidělování OOPP či k nebezpečným způsobům práce tolerovaným zaměstnavatelem.

Dalším důvodem provádění těchto kontrol byla také skutečnost, že legislativa prevence závažných havárií (dále také „PZH“) se poměrně důkladně zaměřuje na subjekty, které nakládají s větším množstvím nebezpečných látek, a tedy celková BOZP je již v těchto subjektech na dobré úrovni, ale naopak v menších subjektech není příliš povědomí o bezpečné práci s těmito látkami.

Ke kontrolám byly vybírány subjekty, které nakládají s nebezpečnými látkami, ale nespádají do působnosti zák. č. 224/2015 Sb. Tento úkol se týkal každého inspektora OIP se specializací na chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky.

Úkol byl zaměřen z velké části i preventivně a díky inspektorům specialistům i informativně, protože velká část menších právních subjektů (bohužel i OZO) nemá dostatečné znalosti o bezpečném nakládání s nebezpečnými látkami a ani o evropské legislativě, která je v ČR přímo aplikovatelná a závazná (zejména Nařízení REACH a Nařízení CLP).

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledání a hodnocení rizik a seznámení zaměstnanců s nimi,
- způsobilost zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami,
- školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a zejména seznámení zaměstnanců s účinky nebezpečných látek, se způsoby, jak s nimi zacházet, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruch a havárií (přístup k informacím v bezpečnostních listech),

- dostatečnost OOPP pro práci s nebezpečnými látkami na základě vyhodnocených rizik a vlastního seznamu,
- povinnosti na úseku pracovní úrazovosti, evidence úrazů, kontrola příčin a okolností vzniku PÚ, opatření proti opakování PÚ a jejich realizace, zasílání záznamů o úrazech příslušným institucím,
- pracovní a technologické postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami,
- opatření na ochranu proti výbuchu (prevence rizik, klasifikace prostorů, písemná dokumentace o ochraně před výbuchem (dále jen „DOPV),
- stav pracoviště a značení a bezpečné skladování nebezpečných látek.

Kontroly dodržování povinností souvisejících s nakládáním s nebezpečnými látkami nebyly v roce 2020 zaměřeny pouze na chemický či ropný průmysl, jelikož smyslem úkolu bylo monitorovat, ve kterých oblastech lidské činnosti je o bezpečné práci s nebezpečnými látkami nejméně povědomí. Toto povědomí a celkové znalosti problematiky bezpečné práce s nebezpečnými látkami je na nižší úrovni u těch zaměstnavatelů, kteří tyto látky využívají pouze jako součást výrobního procesu či jen okrajově (např. jako čisticí prostředky, mazadla, hnojiva, dezinfekce atd.).

Dalším důvodem k provádění těchto kontrol byla skutečnost, že s nebezpečnými látkami přicházíme všichni do styku každý den a pouze málo zaměstnanců i zaměstnavatelů si opravdu uvědomuje rizika spojená s těmito látkami, které mohou ohrozit zdraví, majetek či životní prostředí. Kontroly byly také zaměřeny na subjekty, ve kterých ještě kontroly neproběhly, a dále u těch, které vykazovaly vyšší míru pracovní úrazovosti.

Mezi subjekty vybranými ke kontrole se objevily např. následující:

- úklidové společnosti, prádelny a čistírny,
- ordinace,
- bazény,
- lakovny,
- subjekty zabývající se mícháním barev,
- subjekty zabývající se zpracováním dřeva,
- čistírny odpadních vod,
- sběrné dvory,
- výrobní společnosti (např. výroba čisticích a kosmetických prostředků, osvěžovačů vzduchu, stavební chemie a materiálů),
- zinkovny,
- gastronomické provozy,
- polygrafická výroba,
- a další.

V rámci kontrolní činnosti bylo zkontrolováno celkem 95 právních subjektů, z toho 86 právnických osob a 9 fyzických osob. U těchto subjektů bylo provedeno celkem 97 kontrol, viz tabulka níže.

Tab. č. 26 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	0	21	7	19	19	10	14	5	95
Počet kontrol	0	21	7	20	20	10	14	5	97
Počet zjištěných porušení	0	45	5	20	55	23	8	14	170
Počet opatření	0	1	0	0	0	0	0	0	1

Celkový počet kontrol bez zjištěných nedostatků činil 40, tedy cca 40 % všech kontrol, což potvrzuje význam kontrol. Subjekty, které byly kontrolovány, si často neuvědomovaly rizika spojená s nebezpečnými látkami, jelikož manipulace s těmito látkami není jejich hlavní činností, a v některých případech si ani nebyly vědomy skutečnosti, že s nebezpečnými látkami nakládají.

Při zbývajících 57 kontrolách bylo zjištěno celkem 170 porušení právních předpisů s celkem 143 nedostatky. V rámci svých pravomocí inspektoři OIP během kontrol vydali celkem 1 opatření.

Nejčastěji porušené právní předpisy a jejich četnost uvádí následující tab. č. 26 - Přehled nejčastěji porušovaných předpisů.

Tab. č. 27 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zákoník práce	68	40,0
zák. č. 309/2006 Sb.	38	22,3
NV č. 101/2005 Sb.	33	19,4
NV č. 378/2001 Sb.	12	7,1
NV č. 375/2017 Sb.	9	5,3
vyhl. č. 48/1982 Sb.	4	2,3
NV č. 201/2010 Sb.	3	1,8
NV č. 406/2004 Sb.	2	1,2
NV č. 495/2001 Sb.	1	0,6
Celkem	170	100

Zhodnocení výsledků kontrol dle zaměření

- **Vyhodnocení rizik**

Při hodnocení rizik při práci s nebezpečnými látkami je důležité hodnotit nejen nebezpečné vlastnosti látek, ale zejména i jejich koncentrace na pracovišti, teploty, tlak či meze výbušnosti, a také zejména možnost vzájemných chemických reakcí s jinými látkami.

Na hodnocení rizik souvisejících s nebezpečnými látkami často zapomínají ti zaměstnavatelé, pro které je nakládání s nebezpečnými látkami pouze okrajová činnost a k použití těchto látek dochází jen např. při úklidu nebo při údržbě strojů a zařízení.

Celkově bývá hodnocení rizik a především provádění revizí a kontrol problémem pro zaměstnavatele s menším počtem zaměstnanců, kteří nevyužívají služeb OZO.

Inspektoři také při kontrolách zjistili, že většina zaměstnavatelů má vyhodnocena rizika související s nebezpečnými látkami, ke kterým je k dispozici bezpečnostní list (typicky se jedná o vstupní a výstupní nebezpečné látky). Nepříznivější situace bývá u meziproductů či následně u obalů znečištěných nebezpečnými látkami a odpadů, se kterými není při prevenci rizik počítáno, a mohou se stát zdrojem či komponentem mimořádných událostí.

- **Způsobilost zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami**

Odborná i zdravotní způsobilost zaměstnanců nakládajících s nebezpečnými látkami nebyla ve většině případů v rozporu s právními předpisy. V menší míře bylo zjištěno pozdní provedení zdravotní prohlídky a zaměstnavatel tak připustil, že zaměstnanec mohl vykonávat zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti.

- **Školení a informovanost o nebezpečných látkách**

Zaměstnanci pracující s nebezpečnými látkami musí být seznámeni s účinky těchto látek, se způsoby, jak s nimi zacházet, s ochrannými opatřeními, se zásadami první pomoci, s potřebnými asanačními postupy a s postupy při likvidaci poruchu a havárií. Přístup k informacím o nebezpečných vlastnostech daných látek požaduje také Nařízení REACH.

Při kontrolách bývá často zjišťováno pouhé formální seznámení s mnoha bezpečnostními listy látek a zaměstnanec tak reálně netuší, jak mu daná nebezpečná látka může poškodit zdraví či jakou mimořádnou událost může způsobit. Jako typický příklad můžeme uvést styk hořlavin s horkými povrchy a následné vznícení par zakončené požárem či výbuchem.

- **OOPP**

Mnohým zaměstnavatelům se daří prevence rizik na úseku nebezpečných látek v tom smyslu, že zcela či částečně nahrazují nebezpečné látky či využívají prostředky kolektivní ochrany zaměstnanců a organizaci práce tak, aby byli zaměstnanci před nebezpečnými vlastnostmi látek chráněni.

U poskytování OOPP pro bezpečnou práci s nebezpečnými látkami je důležité mít na paměti, že bezpečnostní list je pouze základním dokumentem pro zhodnocení nebezpečnosti látek a pro bezpečné nakládání s nebezpečnými látkami je potřeba využít zejména vyhodnocení rizik konkrétních podmínek práce.

U OOPP používaných při práci s nebezpečnými látkami je také velmi důležité nezapomenout na reaktivní účinky nebezpečných látek, kdy mohou vznikat nebezpečné situace při potřísnění OOPP více na sebe reagujícími látkami.

Důsledné používání OOPP správným způsobem, a také jejich udržování v použitelném stavu, patří mezi základní zásady bezpečné práce s nebezpečnými látkami. Při kontrolách inspektoři zjišťují, že zaměstnavatelé mají vyhodnocena rizika, mají poskytnuté OOPP, ale už zaměstnance neproškolí o správném použití OOPP a o jejich údržbě či vedoucí zaměstnanci dostatečně nekontrolují používání OOPP zaměstnanci při práci s nebezpečnými látkami. Často si tak neuvědomují, že např. nepoužití antistatických OOPP v zónách s nebezpečím výbuchu může mít za následek nejen škody na lidském životě, ale i škody materiální, a že např. netěsnící masky na ochranu dýchacích cest s prošlými filtry život a zdraví neochrání.

- **Pracovní úrazovost**

Při kontrolách se ukázalo, že knihy úrazů byly vedeny řádně, záznamy o úrazech byly zasílány stanoveným institucím dle NV č. 201/2010 Sb., ale byly zjištěny např. případy neohlašování úrazů bez zbytečného odkladu.

Celkový stav na úseku pracovní úrazovosti byl u kontrolovaných osob na dobré úrovni, příčiny PÚ byly šetřeny, s PÚ byli zaměstnanci seznamováni a opatření proti jejich opakování byla přijímána.

V souvislosti s nebezpečnými látkami došlo v roce 2020 ke dvěma smrtelným PÚ. V obou případech se jednalo o úmrtí zaměstnance způsobené nedýchatelnou atmosférou ve stísněném prostoru.

Došlo také k PÚ s hospitalizací delší než 5 dní spojeným s nebezpečnými látkami.

Jednalo se např. o:

- poleptání jícnu při požití čisticího prostředku umístěného v neoznačené PET lahvi,
- poleptání čpavkem či kyselinou sírovou při přečerpávání železničních cisteren,
- popálení těla při současném použití hořlaviny na odmašťování a horkovzdušné pistole,
- popálení od vznícení pracovního oděvu potřísněného navzájem reagujícími látkami.

- **Pracovní postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami**

Pracovní postupy spojené s nakládáním s nebezpečnými látkami v mnohých případech dostatečně nereflktují nebezpečnost daných látek a např. v chemických výrobních je více věnována pozornost kvalitě výstupního produktu než bezpečnosti zaměstnanců při práci.

Při kontrolách se také setkáváme se situací, kdy sice je stanoven pracovní postup, avšak jej nelze přímo aplikovat na místní podmínky kontrolované osoby a bývá na zaměstnanci, aby si rizika vyhodnotil sám. Poměrně často nastává i situace, kdy kontrolované osoby mají vyhodnocena rizika a dokumentované pracovní postupy, avšak v praxi k realizaci opatření k přecházení rizikům nedochází.

V průběhu roku 2020 došlo ke zrušení povinnosti zpracovávat písemná pravidla pro nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi dle zák. č. 258/2000 Sb. Kontrolované osoby tato pravidla i nadále v různých formách používají, což lze hodnotit velmi kladně.

- **Protivýbuchová ochrana**

Protivýbuchová ochrana bývá vzhledem ke své komplikovanosti častým zdrojem nedostatků zjišťovaných při kontrolách a celkově je používání hořlavých či výbušných látek v praxi velmi podceňováno. Mnozí zaměstnavatelé si také neuvědomují riziko možného výskytu hořlavých či výbušných par či prachů, které mohou být následně iniciovány (např. prostřednictvím horkých povrchů, mechanických jisker, EZ či statické elektřiny), a může tak dojít až k samotnému výbuchu.

Písemná DOPV se zpracovává v návaznosti na výsledky posuzování rizika výbuchu. Kvalita zpracování DOPV hraje velkou roli v protivýbuchové ochraně. Nejčastějším zjišťovaným nedostatkem týkajícím se této dokumentace bývá její neaktuálnost či nedůsledné provedení stanovených opatření v praxi, což může mít za následek vystavení zaměstnanců nebezpečí výbuchu.

- **Stav pracoviště, značení, skladování nebezpečných látek**

Větší množství nebezpečných látek bývá skladováno v samostatných skladech tomu určených a zkolaudovaných, zatímco menší množství látek bývá skladováno ve speciálních skříních. Méně příznivý stav z hlediska bezpečného skladování nebezpečných látek bývá zpravidla opět u zaměstnavatelů, kteří tyto látky využívají jen velmi okrajově. Takoví zaměstnavatelé často nemají dostatečné prostory ani potřebné znalosti právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP, které by umožnily bezpečné skladování nebezpečných látek.

Při kontrolách skladování nebezpečných látek se inspektoři setkávali zejména s nebezpečným skladováním vzájemně reagujících látek, nezdědká se tyto látky skladovaly na společné záchytné vaně.

V oblasti značení nebezpečných látek se ve skladech nevyskytl zásadní problém, avšak náhradní obaly sloužící pro manipulaci s menším množstvím nebezpečných látek bývají nedostatečně značeny a tyto obaly bývají nevhodné (PET lahve), což může mít za následek následné požití nebezpečné látky. Mezi typický příklad můžeme zařadit mazací olej či dezinfekci v neoznačených nápojových PET lahvích.

Při hodnocení pracovišť bývá podceňována i možnost rychlého úniku v případě mimořádné události, při kontrolách byly zjišťovány i chybně značené či neznačené únikové východy či zastavěné únikové cesty materiálem a surovinami pro výrobu.

Hlavním nedostatkem za rok 2020 bylo především nedostatečné seznamování zaměstnanců s účinky nebezpečných látek a podceňování rizik možné reakce nebezpečných látek. Stále tak dochází k podceňování nebezpečných vlastností chemických látek, a proto je nutné na právní subjekty neustále preventivně působit, ať už při samotných kontrolách či v rámci poradenství.

Kontroly bezpečné práce s nebezpečnými látkami považujeme za velmi důležité, jelikož tyto látky nejsou nebezpečné jen při nakládání s nimi, kdy může dojít k požáru či výbuchu, ale jejich nepříznivé účinky (např. karcinogenní) se mohou u zaměstnanců projevit až za několik let. PÚ spojených

s nebezpečnými chemickými látkami nebývá mnoho, ale z hlediska závažnosti bývají velmi závažné, zvláště v kombinaci s požáry, výbuchy a úniky nebezpečných látek.

Nebezpečné látky se vyskytují snad v každém oboru lidské činnosti a zvláště s pandemií COVID-19 a rozšířením dezinfekčních přípravků se počet zaměstnavatelů a zaměstnanců, kteří s nebezpečnými látkami neprijdou do styku, snížil na minimum.

Za zjištěná porušení právních předpisů bylo v roce 2020 uloženo 22 sankcí ve výši 291 500 Kč.

I když byly kontroly v chemickém průmyslu určeny jen pro inspektory se specializací na chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky, vykonali kontroly i inspektoři jiných specializací, a to lesnictví a dřevozpracující průmysl (9 kontrol OIP 9), terciární sféra (2 kontroly OIP 9), zpracovatelský průmysl (1 kontrola OIP 10) a zemědělství a potravinářství (1 kontrola OIP 10).

5.8 Terciární sféra

Kontrolní činnost v oblasti terciární sféry byla v roce 2020 zaměřena na kontrolu zajišťování BOZP v rámci vybraných služeb vůči veřejnosti. Konkrétně tak na malé a střední prodejny stavebnin, mimo velké obchodní řetězce (obecně tzv. stavebniny), koupelnová studia, středně velké prodejny železářství a půjčovny stavebního nářadí, včetně toho elektrického. Ve všech uvedených subjektech musela být dodržena podmínka manipulace a skladování zboží a materiálů (manipulační jednotky) v jejich prostorách. Zaměření na dané subjekty vycházelo i z důvodu určení, zda byla v dané době dostatečně vyhodnocena rizika, a to zejména z pohledu zvolených pracovních postupů, pracovních technologických postupů vyplývajících z MPBP, velikostí, technických stavů a úklidů pracovišť zahrnujících vnitřní, ale i často vnější provozní plochy skladů, u kterých musely být vypracovány „Místní řady skladů“, včetně řešení otázek pohybu osob na pracovištích, dopravy na pracovištích a vlastního zacházení zaměstnanců s manipulačními jednotkami. Kontrolní činnost nebyla zaměřena na jiné prodejny (obchody), na OSVČ a na subjekty, které provozovaly závody a činnosti k výrobě stavebního a jiného materiálu. Určení velikosti subjektů vyplývalo i z důvodu vykonání komplexnější kontrolní činnosti BOZP a zároveň i zohlednění vůči realizaci dalších stanovených úkolů jiných specializací na úseku inspekce BOZP.

Mimo uvedené se kontrolní činnost zabývala i vlastními činnostmi subjektů, které z důvodu manipulace s různorodými břemeny a jejich prováděním, např. práce s nebezpečím pádu z výšky, dodržování pracovních postupů, poskytování a kontrolování OOPP, používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí (obecně zařízení), vykazovaly stálou rizikovost. V tomto případě se jednalo pouze o kamenické práce, tj. kamenictví s možností přidruženého sochařství, dále kominictví a klempířství. U uvedených subjektů se kontroly běžně vykonávaly u právnických osob, ale také i u OSVČ. Zároveň je nutné zdůraznit, že tato kontrolní činnost se opět netýkala pracovišť pro výrobu stavebního materiálu, např. výroby betonových dlažeb, těžby kamene, šterků, drtě apod. Jednalo se o jeho zpracování v rámci daných služeb. Vzhledem ke specifikám jednotlivých krajů byly do kontrol zařazeny i kontroly sběrných dvorů obcí a měst. Dále i kovošroty, které provozovaly právnické osoby, případně obce a města, jež však svým zařazením nepatřily pod technické služby obcí a měst. Důvodem jejich zařazení bylo zhodnocení stavu a samotného provozu těchto subjektů a jejich pracovišť a mimo, již výše uvedené povinnosti zaměstnavatele v souvislosti s BOZP, také kontrola např. minimálních požadavků na bezpečný provoz a používání zařízení, kontrola zařízení včetně příslušných revizí.

Výše uvedený celkový výběr byl zvolen i z důvodu toho, že dané subjekty nebyly v rámci samostatné kontrolní činnosti terciární sféry ještě kontrolovány. Tímto jsme považovali za zásadní provést kontrolu u zmíněných subjektů s ohledem na zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů, OSVČ, ale také k jejich přístupu k problematice BOZP.

Každý OIP provedl kontrolu u uvedených subjektů terciární sféry. Kontroly byly prováděny inspektory práce se specializací na terciární sféru. Každý inspektor se specializací na terciární sféru tak měl provést kontrolu minimálně u 15 výše uvedených subjektů.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě, opravách používaných zařízení u zmíněných subjektů včetně manipulace (i ruční) a skladování břemen; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením,
- zpracování požadovaných MPBP (zahrnujících i příslušné pracovní technologické postupy pro používání zařízení) včetně „Místního řádu skladu“, seznámení zaměstnanců s uvedenými dokumenty,
- požadavky na organizaci práce a pracovní postupy dle oblasti činnosti kontrolovaného subjektu včetně ruční manipulace a skladování břemen, zajištění BOZP na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky (např. obsluha ve skladech, pracovní činnosti u kominictví a klempířství),
- OOPP – zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání, dodržování povinnosti používání i u OSVČ,
- dodržování požadavků na bezpečný provoz a používání zařízení (zejména provozní dokumentace, údržba, kontroly, revize zařízení používaných u uvedených subjektů, používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které bylo určeno, a to v souladu s návodem výrobce, bezpečné ovládání a vybavenost ochranným zařízením včetně jejich funkčnosti),
- doložení zdravotní způsobilosti, informování zaměstnanců zaměstnavatelem o kategorii vykonávané práce, mimo OSVČ,
- školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávané práci, povinnost zaměstnavatele o vedení dokumentace o provedeném školení,
- vedení evidence o PÚ v knize úrazů včetně zpracování záznamu o PÚ.

V rámci plnění kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 365 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 599 nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol nebyly u 123 z nich zjištěny nedostatky.

Dále bylo v rámci kontrolní činnosti navrženo celkem 13 technicko-organizačních opatření (dále jen „TOO“). Níže zobrazená tabulka obsahuje bližší údaje v rámci plnění kontrolní činnosti.

Tab. č. 28 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	58	15	53	41	28	15	99	52	350*
Počet kontrol	59	15	53	41	28	15	102	52	365
Počet zjištěných porušení	57	44	75	36	45	43	232	228	760
Počet opatření	0	0	0	0	0	1	1	0	2

Pozn.: *Subjekty nelze počítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

V níže uvedené tabulce je pro představu uveden přehled nejvíce porušovaných právních předpisů.

Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování zákoníku práce, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Z následující tabulky je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 29 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	305	40,1
zák. č. 309/2006 Sb.	266	35,0
NV č. 101/2005 Sb.	104	13,7
NV č. 378/2001 Sb.	53	7,0
vyhl. č. 48/1982 Sb.	14	1,8
NV č. 168/2002 Sb.	6	0,8
NV č. 362/2005 Sb.	4	0,5
ostatní	8	1,1
Celkem	760	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

- **Vyhodnocení rizik při práci, obsluze, údržbě, opravách používaných zařízení u zmíněných subjektů včetně manipulace (i ruční) a skladování břemen; seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením**

Kontrolované subjekty měly zpravidla zpracovanou dokumentaci k vyhledávání a hodnocení rizik a přijatých opatření, která byla na velmi dobré úrovni. Zejména ze stran OZO, které měly s kontrolovanými subjekty uzavřené smlouvy, byla kvalitně zpracovaná podle vyhledaných a vyhodnocených rizik a přijatých opatření s ohledem na vykonávané činnosti kontrolovaných subjektů. Takto byla přijímána a prováděna technická, organizační a jiná opatření k prevenci rizik. Seznámení s těmito riziky bylo u zaměstnanců běžně prováděno při školeních o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, a to jak při jeho vstupním, tak i opakovaném zajištění ze strany kontrolovaných subjektů.

Samozřejmě i využitím služeb OZO záleželo na kvalitě služeb těchto osob. V některých případech bylo během kontrolní činnosti zjištěno, že OZO pro kontrolované osoby zpracovávaly rizika z různých obecných registrů, která pak pro běžné zaměstnavatele vytvářela nepřehlednou dokumentaci k BOZP. Zároveň tímto způsobem nebyla mnohdy pokryta skutečná rizika v konkrétních provozech a nebyla tak přijímána adekvátní opatření. V této souvislosti také zpracovaná dokumentace uváděla pouze obecné možnosti, typy rizik při různých pracovních činnostech a opatření pouze naznačovala, bez uvedení konkrétních údajů pro dané pracoviště, pracovní činnosti a konkrétní osoby (zaměstnance). V návaznosti na takové vyhodnocení rizik pak docházelo někdy i k nesprávnému výběru OOPP.

Během kontrol se také objevily případy, kde v rámci vyhodnocených rizik byly zakomponované činnosti a přijatá opatření, které vůbec nebyly součástí daných provozoven kontrolovaných subjektů (např. na plynová zařízení, jež nebyla součástí objektů apod.). Dále také např. daná dokumentace BOZP neobsahovala vyhodnocení rizik pro vykonávanou práci, případně nebylo přijato opatření k omezení jejich působení, a to např. rizik z pohledu skladování a manipulace břemen, ukládání manipulačních jednotek ve skladech železářství, kamenictví a prodejen stavebnin. Tyto typu nedostatků byly zjištěny jak u podnikajících právnických osob, tak i podnikajících fyzických osob zaměstnávající zaměstnance.

V případě OSVČ, coby kontrolovaných subjektů, nebyla dokumentace o vyhledávání a vyhodnocování rizik vedena jako taková, ale opatření na ochranu před jejich působením byla často přijímána na základě návodů k obsluhám používaných zařízení a z nich vyplývajících bezpečnostních pokynů.

Samotný způsob skladování manipulačních jednotek v některých případech nebyl často řešen s ohledem na riziko možného ohrožení zaměstnanců (i zákazníků) při pohybu manipulačních motorových vozíků (vysokozdvíhových vozíků) v prostorách venkovních skladů kontrolovaných subjektů. Stohování manipulačních jednotek a ponechání komunikací pro pěší mezi nimi tak bránila dostatečnému rozhledu

a situaci na daných pracovištích, a to při náhlém opuštění těchto prostorů a vstupu na komunikace, kde se pohybovaly dopravní prostředky. Většinou v dané dokumentaci BOZP šlo tak dohledat pouze vyhodnocené riziko „*Srážky osob a manipulační techniky*“ s opatřením „*Dbát zvýšené opatrnosti při pohybu...*“.

Obecně lze konstatovat, že nedostatky v této oblasti byly zjištěny zejména u malých a středních prodejen stavebnin.

- **Zpracování požadovaných MPBP (zahrnujících i příslušné pracovní technologické postupy pro používání zařízení) včetně „Místního řádu skladu“, seznámení zaměstnanců s uvedenými dokumenty**

MPBP tak ty byly u většiny kontrolovaných subjektů zpracovány a v těchto případech byly i k dispozici na daných pracovištích. V některých případech byla absence doložení „Místních řádů skladů“ u venkovních skladů, kde kontrolované subjekty si neuvědomily dodržení této povinnosti pro venkovní objekty sloužící ke skladování materiálů. Během kontrolní činnosti byly také v souvislosti s MPBP zjištěny i nedostatky v podobě chybějících „Dopravních řádů“ u kontrolovaných subjektů využívající pro svoje činnosti dopravní prostředky.

Případný výskyt absence některých dokumentů u kontrolovaných subjektů spojených s pracovními technologickými postupy (např. pro ruční manipulaci, skladování břemen a manipulačních jednotek, manipulaci za pomoci manipulačních motorových vozíků) byl ovlivněn tím, zda si kontrolovaný subjekt oblast BOZP řešil sám, či za pomoci služeb OZO.

Samozřejmě i u některých kontrolovaných subjektů bylo kontrolní činností zjištěno, že danou dokumentaci (provozní předpisy) měly zpracovanou, ovšem někdy chyběla jejich aktuálnost ke skutečnému stavu. Konkrétně tak např. v případě výstavby nových skladů, nákupu nového zařízení apod. V těchto případech pak nebyly změny, např. v případě výměny strojního zařízení za nové, zahrnutý do současných MPBP.

Některé „Místní řady skladů“ předložené kontrolovanými subjekty v sobě zahrnovaly body, např. „*Je nutno dodržovat bezpečnou vzdálenost...*“, aniž by tato byla určena. Dále také „*Stohy musí být stabilní*“, přičemž nebylo určeno, co konkrétně je tímto pro dané manipulační jednotky myšleno. Případně „*Zaměstnanci musí dbát zvýšené opatrnosti*“.

I když byli standardně zaměstnanci s MPBP včetně „Místních řádů skladů“ a dalšími návaznými dokumenty seznámeni, tak v některých situacích měly tyto dokumenty spíše obecnější povahu coby sdělení zaměstnancům (viz výše). Ve výsledku pak docházelo k tomu, že zaměstnanci neměli stanovená jasná pravidla pro bezpečný výkon své pracovní činnosti. V menším zastoupení pak nebyli někteří zaměstnanci seznámeni s MPBP u svých zaměstnavatelů.

- **Požadavky na organizaci práce a pracovní postupy dle oblastí činnosti kontrolovaného subjektu včetně ruční manipulace a skladování břemen, zajištění BOZP na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky (např. obsluha ve skladech, pracovní činnosti u kominiectví a klempířství)**

Ve většině případů měly kontrolované subjekty zpracovány pracovní postupy, a to např. v MPBP. Pokud byla používána manipulační technika, zaměstnanci byli ze strany zaměstnavatelů seznámeni s návody výrobců k obsluze. V častých případech jim bylo zajištěno školení pro obsluhu této techniky prostřednictvím externích odborných společností. Zaměstnancům také byla kontrolovanými subjekty rovněž zajištěna instruktáž na konkrétním pracovním místě. Ve většině případů byl k této skutečnosti doložen písemný záznam z tohoto školení k BOZP.

Vypracované pracovní postupy pro ruční manipulaci s břemeny se mnohdy omezovaly jen na hygienické limity břemen. V konkrétních případech tak také chyběla poučení o jejich bezpečném úchopu,

manipulací a skladování. To platilo např. u pracovních postupů k uložení kulatiny v tzv. stromečkových regálech a dále pro skladování velkoplošných materiálů.

U kontrolovaných subjektů, kde existovalo nebezpečí pádu z výšky (zejména spojených s prací na žebřících) byly doloženy návody výrobců k obsluze těchto žebříků a záznamy o seznámení zaměstnanců s nimi byly součástí dokumentace BOZP.

Co se týče provozoven železářství, zde nebyla zjišťována porušení. Jednalo se zejména o ruční manipulaci dle stanovených předpisů. Ruční manipulace a skladování břemen v souvislosti s nebezpečím pádu z výšky byla také prováděna z pravidelně a řádně kontrolovaných žebříků a schůdků.

Zaměstnanci u subjektů, které provozovaly kamenické práce, byli zpravidla seznámeni s obsluhou strojních zařízení, konkrétními bezpečnostními pokyny a s možnými riziky prostřednictvím odborných osob z autorizovaných servisů. Právě také kontrolované subjekty v oboru kamenictví tak často neprováděly vlastní výrobu. Z praxe vyplynulo, že kontrolovaný subjekt často prodával a kompletoval urnové hroby zakoupené u zahraničního výrobce anebo jen komponenty z kamene prodával dalším osobám. V případě OSVČ se většinou jednalo o renovace nápisových desek na urnových hrobech, nebo o následný prodej částí kamenných náhrobků na urnové hroby.

BOZP na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky u pracovní činnosti klempířství si OSVČ jednak zajišťovaly formou účasti na školeních poskytovaných OZO a na větších staveništích byly také zpravidla účastníky na školeních v rámci předání a převzetí pracoviště, které poskytovali zhotovitelé staveb. V případě OSVČ u pracovní činnosti kominictví si tyto osoby zajišťovaly školení BOZP v jejich profesi prostřednictvím OZO.

V průběhu kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že u pracovišť kontrolovaných subjektů s přístupem veřejnosti byla navíc zanedbávána prevence působení rizik, která by mohla ohrozit zákazníky (také zaměstnance). Nejvíce rizikové provozy v tomto směru byly např. prodejny stavebnin a sběrné dvory. Zákazníci tak vstupovali do prostorů, kde se pohybovala manipulační technika, byla skladována objemná břemena či nebezpečný materiál. Lze tedy říci, že zde byla v daných případech zanedbávána organizace práce z pohledu dopravy na těchto pracovištích a prevence rizik ohrožení osob, které se na pracovištích s vědomím kontrolovaných subjektů zdržovaly.

Obecně lze říci, že absence zpracovaných pracovních postupů byla zjišťována u malých a středních stavebnin, kde nebylo zajištění BOZP prostřednictvím OZO.

- **OOPP – zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání, dodržování povinnosti používání i u OSVČ**

V oblasti OOPP bylo během kontrolní činnosti zjištěno, že ve většině případů kontrolované subjekty si plnily své povinnosti dle ust. § 104 ZP, a to tak, že především v dostatečném rozsahu poskytovaly svým zaměstnancům příslušné OOPP. Právě OOPP byly zaměstnancům ze strany zaměstnavatelů přidělovány na základě vyhodnocených rizik a v souvislosti s danými profesemi. Evidence o OOPP byla kontrolovanými subjekty vedena jak v elektronické, tak i listinné podobě. Zejména v případech, kde zaměstnavatelé využívali služeb OZO, nebyly zjištěny nedostatky v dané dokumentaci BOZP či k fyzickému poskytnutí OOPP ze strany zaměstnavatelů. Kontrola používání OOPP byla u řady kontrolovaných subjektů doložena i v prověrkách BOZP.

Samozřejmě i v této oblasti se objevily určité nedostatky, i když většina kontrolovaných subjektů měla o problematice OOPP širší povědomí. Na jedné straně byly zjištěny případy, kdy zaměstnavatelé vybavili své zaměstnance OOPP pro dané pracovní činnosti, ovšem ne na základě zpracovaných vlastních seznamů pro poskytování OOPP. Na druhé straně zaměstnavatelé tak často poskytovali zaměstnancům OOPP na základě svých dosavadních zkušeností a znalostí. Přesto, že měli vypracované vlastní seznamy pro poskytování OOPP na základě vyhodnocených příslušných rizik, nebyla např. zaměstnavateli převážně poskytnuta ochranná obuv proti proříznutí či úderu. Zaměstnavatelé často

své pochybení zdůvodňovali neochotou svých zaměstnanců, používat při práci stanovené OOPP. Při některých kontrolách se inspektoři BOZP také setkali s tím, že zaměstnanci stanovené OOPP nepoužívali. Tím pádem nedocházelo k provádění kontrol ze strany kontrolovaných subjektů. Případně byly někdy ze strany kontrolovaných subjektů voleny nevhodné OOPP, které proti daným rizikům jejich zaměstnance nechránily nebo chránily jen omezeně.

Nejvíce náročnými profesemi byly, z hlediska vybavenosti OOPP, kontrolované subjekty provádějící práce ve výškách (kominíci, klempíři), a to z hlediska používání OOPP u složitých konstrukcí (např. za využití zachycovačů pádu apod.).

Problémem však zůstávalo používání OOPP zajišťujících ochranu proti pádu z výšky, a to dle povinností vyplývajících z ust. NV č. 362/2005 Sb., a to zejména u OSVČ, které vykonávaly svoji pracovní činnost u menších staveb. Pokud nebyla ochrana proti pádu z výšky přednostně zajištěna prostředky kolektivní ochrany, např. technickou konstrukcí, tj. lešením, tak OSVČ provozující klempířskou činnost byly sice vybaveny zachycovači pádu, ale často prováděly práci ve výškách bez jištění.

- **Dodržování požadavků na bezpečný provoz a používání zařízení (zejména provozní dokumentace, údržba, kontroly, revize zařízení používaných u uvedených subjektů, používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které bylo určeno, a to v souladu s návodem výrobce, bezpečné ovládání a vybavenost ochranným zařízením včetně jejich funkčnosti)**

Většina kontrolovaných subjektů měla u svých strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí, tj. obecně zařízení, danou průvodní dokumentaci (originální návody na obsluhu zařízení). U starších zařízení, kde průvodní dokumentace nebyla, nebo u zařízení, u nichž byla dokumentace v cizím jazyce, byly vyhotovené MPBP, zpracované OZO ve spolupráci s techniky, kteří měli na starosti dotyčná technická zařízení. Zařízení tak byla většinou provozována i v souladu s provozní dokumentací. Kontrolované subjekty si také byly z velké části vědomy nutnosti provádění pravidelných kontrol a revizí u VTZ, např. EZ s předložením této dokumentace během kontrolní činnosti inspektorů BOZP.

Během kontrol byly také zjištěny situace, kdy kontrolované subjekty prováděly svoji podnikající činnost v nemovitostech, ve kterých byly často na základě nájemních vztahů. Právě u těchto zaměstnavatelů bylo v některých případech zjištěno, že nemají platné revizní zprávy na zařízení, která se na pracovištích objevovala. Nicméně někdy tyto povinnosti byly přímo naplněny vlastníky nemovitostí, kteří si sami nechali ze strany odborných osob dané revize u elektrických instalací v objektech, plynových zařízení, nebo výtahů zpracovat.

Vzhledem k tomu, že převážná část kontrolovaných subjektů se zabývala problematikou skladování, byly během kontrol nalezeny nedostatky i v této oblasti. Zejména se jednalo o porušení povinností zaměstnavatelů vyplývajících z přílohy NV č. 101/2005 Sb., a to nejčastěji v případě stavebnin, v menší míře pak u koupelných studií či železářství. Konkrétně se jednalo např. o nedostatky při označování regálů, kde chyběla trvalá označení štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích, a to zejména u malých pomocných regálů, používaných ve skladech. Dále pak často v důsledku nedostačujících skladových prostor nebyly komunikace v těchto prostorech používané pro pěší trvale volné a dostatečně široké, stejně tak jako materiál a předměty nebyly skladovány a stohovány tak, aby se i při ukládání, manipulaci nebo odebírání nemohly sesunout.

Nadále bylo velmi rozšířené provozování zařízení bez funkčních ochranných zařízení dle ust. § 4 odst. 1 písm. a) zák. č. 309/2006 Sb. Typickým příkladem u manipulace s břemeny byly např. chybějící, či nefunkční pojistky na hácích jeřábů, nebo aretační čepy vidlic manipulačních motorových vozíků. Při tzv. ročních kontrolách bývala mnohdy opomíjena „neelektrická“ zařízení, jako byla např. právě úchopová zařízení u zdvihacích zařízení, nebo přídatná zařízení u manipulačních motorových vozíků.

Uvedené nedostatky byly u zařízení, které kontrolované subjekty provozovaly zejména v prodejnách stavebnin, ve sběrných dvorech či kovošrotech. Právě u uvedených vozíků byly dalšími nedostatky nezabezpečení před spouštěním nepovolanými zaměstnanci (ponechané klíče ve spínacích skříňkách vozíků).

V případě stavebnin se tak při pohybu této manipulační techniky ve venkovních prostorách a manipulaci s těžkými břemeny jednalo o rychlejší opotřebení těchto zařízení, nebo v klempířských a kamenických provozovnách byly často používány starší manipulační motorové vozíky, které potřebovaly pravidelnější údržbu. Právě ze strany zaměstnavatelů nebyly u těchto pojízdných zařízení prováděny adekvátní kontroly, opravy a údržby. S tím souvisely i nadměrně opotřeбенé vidlice těchto vozíků, jejich pneumatiky a osvětlení.

U některých zaměstnavatelů nebyly také dodrženy minimální požadavky na bezpečný provoz a používání zařízení, a to např. stavem jejich ovladačů, přívody energií k zařízení, případně dispozicemi pracovišť (nedostatečné manipulační prostory a nevhodná organizace práce).

Obecným trendem u kontrolovaných subjektů, které prováděly kamenické práce, bylo omezení používání nebo samotná náhrada manuálních strojů na opracování kamene, a to automatickými stroji pro řezání, tvarování a leštění kamene. Často tak odborné osoby od výrobců těchto strojů zajišťovali školení obsluh těchto zařízení u kontrolovaných osob. Dále jim také prováděli záruční i pozáruční servis. Pokud byly u některých zaměstnavatelů využívány i manuální stroje na opracování kamene, byly tak používány v souladu s návody výrobců v záručních dobách. Po jejich ukončení byly většinou nahrazeny novými stroji.

V případě půjčoven stavebního nářadí, včetně toho elektrického, byla tato pracoviště z pohledu jejich stavu i provádění revizí u EZ bez větších nedostatků. U kontrolovaných subjektů, kde zaměstnanci používali pro svoji pracovní činnost žebříky a schůdky, byly u těchto zařízení prováděny pravidelné kontroly a zaměstnanci byli zaměstnavateli povětšinou dostatečně proškoleni s jejich používáním.

- **Doložení zdravotní způsobilosti, informování zaměstnanců zaměstnavatelem o kategorii vykonávané práce, mimo OSVČ**

V oblastech dokládání zdravotních způsobilostí a informování zaměstnanců zaměstnavateli o kategoriích jejich vykonávaných prací, nebyly během kontrol zjištěny velké nedostatky. Kategorie vykonávaných prací byly zpravidla vždy uvedeny v dokladech k ověření zdravotní způsobilosti a dále byly také uváděny v osnovách školení o právních a ostatních předpisech k BOZP, se kterými byli zaměstnanci seznámeni.

Během kontrolní činnosti však bylo u některých zaměstnavatelů zjištěno porušení ust. § 103 odst. 1 písm. a) ZP. Jednalo se o situace, kdy kontrolované subjekty připustily, že zaměstnanci vykonávali práce, aniž byla ověřena jejich zdravotní způsobilost, a to např. neprovedením vstupních lékařských prohlídek před vznikem jejich pracovních poměrů. Pokud byly zjištěny další nedostatky, tak se jednalo spíše o formální záležitosti v dané dokumentaci, např. opomenutí při vyplnění formuláře apod.

V některých případech nebyla ověřena zdravotní způsobilost k práci u zaměstnanců zařazených do kategorie 1. podle zák. č. 258/2000 Sb., kdy může zaměstnavatel zajišťovat provádění pracovnělékařských prohlídek a posuzování zdravotní způsobilosti k práci na základě písemné žádosti u poskytovatele, který je registrujícím poskytovatelem zaměstnance.

Dle zjištěných skutečností bylo u některých menších zaměstnavatelů problematické uzavřít smlouvu o poskytování pracovnělékařské péče s registrujícím poskytovatelem pracovnělékařských služeb.

Obecně bylo dění v roce 2020 komplikované pro kontrolované subjekty, a to z důvodu šíření virového onemocnění COVID-19 na území ČR. Tato pandemická situace ovlivnila i způsob provádění lékařských

prohlídek, a to jak vstupních, tak i periodických. Na základě postupného vydávání usnesení Vládou ČR byly standardní vstupní lékařské prohlídky, za určitých podmínek, nahrazovány čestným prohlášením. V případě periodických lékařských prohlídek tak za této situace prakticky nedocházelo k prohlídkám zaměstnanců u poskytovatelů pracovnělékařských služeb jejich zaměstnavatelů.

- **Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP k vykonávané práci, povinnost zaměstnavatele o vedení dokumentace o provedeném školení**

Školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k BOZP byla běžně kontrolovanými subjekty vůči jejím zaměstnancům zajišťována a prováděna, a to např. vedoucími zaměstnanci, nebo OZO. Obsahem těchto školení bylo tak např. seznámení s právními a ostatními předpisy k zajištění BOZP, zásady 1. pomoci, pracovní postupy k daným činnostem, návody k obsluze zařízení apod. Četnost těchto školení se většinou pohybovala v rozmezí 1 – 3 let. O daných školeních byly zaměstnavateli vedeny záznamy, které byly součástí dokumentace BOZP.

Někteří zaměstnavatelé však tuto oblast ponechali zcela na OZO. Občas však tohle řešení v sobě nezahrnovalo spolupráci na úrovních vedoucích zaměstnanců (vedoucích provozů), kteří tak i z pozice svého postavení mohli lépe napomoci při popisu prováděných činností na pracovištích a vyhodnocení rizik do dokumentace BOZP u daných zaměstnavatelů.

OSVČ také využívaly služeb OZO pro absolvování daných školení, a to např. pro obsluhu motorových manipulačních vozíků, pro práci ve výškách apod.

I když kontrolované subjekty si v této oblasti BOZP povětšinou naplnily své zákonné povinnosti, tak často záleželo i na kvalitě samotného školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP. Někteří zaměstnavatelé prováděli toto školení prostřednictvím tzv. e-learningu a často tak během kontrol nebyli schopni doložit osnovu tohoto školení a i konečný doklad o proškolení konkrétního zaměstnance. V těchto případech také kontrolovaným subjektům chybělo bližší seznámení jejich zaměstnanců s MPBP, bezpečnostními pokyny a návody k obsluze k provozovaným strojům a technických zařízení.

Zaměstnavatelé občas ke školení o právních a ostatních právních předpisech k zajištění BOZP zastávali formalistický přístup, tzn., často špatně chápali, co má být účelem těchto školení. V osnovách daných školení byly uváděny pouze odkazy na právní předpisy, a to i na takové, které s BOZP prakticky nesouvisely. U těchto zaměstnavatelů tak zcela chyběly konkrétní provozní předpisy a pracovně technologické postupy pro činnosti, které tyto kontrolované subjekty vykonávaly.

- **Vedení evidence o PÚ v knize úrazů včetně zpracování záznamu o PÚ**

Kontrolované subjekty plnily povinnosti spojené s vedením evidence o PÚ v knize úrazů včetně zpracování záznamů o PÚ a jejich hlášení v souladu s požadavky NV č. 201/2010 Sb. Při kontrolách byly požadovány a doloženy knihy úrazů, která byly kontrolovanými subjekty vedeny buď v elektronické podobě anebo v listinné podobě.

Kontrolované OSVČ si povětšinou vedly knihy úrazů v listinné podobě.

I když byla u zaměstnavatelů vedena příslušná dokumentace k problematice pracovní úrazovosti, v některých případech sloužila pouze formálně, tzn., že nedošlo k přijetí účinných opatření proti opakování PÚ.

Jedním z příkladů bylo např. to, že kontrolovaný subjekt měl na svých pracovištích v minulosti několik PÚ následkem srážky osob s manipulační technikou, přesto však nepřijal opatření v organizaci práce proti jejich opakování.

Mimo již výše uvedené zhodnocení jednotlivých oblastí vyplývajících z kontrolní činnosti je níže uveden přehled nejčastěji zjištěných nedostatků u konkrétních kontrolovaných subjektů.

- **Prodejny stavebnin**

V případě provedených kontrol v prodejnách malých a středních stavebnin byly případné nedostatky častěji zjištěny u kontrolovaných subjektů, které nevyužívaly služeb OZO. Z tohoto pohledu tak často tito zaměstnavatelé nevedli dokumentaci o vyhledaných a vyhodnocených rizicích v souvislosti s přijímáním opatření k prevenci rizik, a to na základě vyhledávání, posuzování a vyhodnocování rizik možného ohrožení života a zdraví, která se týkala výkonu práce jejich zaměstnanců.

U kontrolovaných subjektů, kde úkoly v oblasti prevence rizik zajišťovaly OZO, byly z velké části bez nedostatků.

Kontrolní činnosti v prodejnách stavebnin v sobě zahrnovaly především kontrolu vnitřních a venkovních skladů, kde zde nejčastěji používanou manipulační technikou byly manipulační motorové vozíky. U těch prováděli servis nejčastěji přímo dodavatelé těchto zařízení. V případě provedených kontrol u zařízení a technických vybavení kanceláří a dalších zázemí (např. kuchyní) byly revize často vykonány externími revizními technikami s patřičnými oprávněními pro dané činnosti.

Časté nedostatky tak vyplývaly z nedodržení povinností k podrobnějším požadavkům na daná pracoviště. Mezi konkrétní příklady lze uvést např. absence vyznačených dopravních komunikací, prostorů pro vykládání a nakládání materiálů a komunikací pro pěší, neoznačení spodních hran u zdvižných vrat ve skladech materiálů, špatně viditelná bezpečnostní značení poničená vnějšími vlivy (např. prachem) a provozem manipulační techniky, poničený povrch podlah (prohlubně), zatarasené únikové cesty apod.

V případě samotné problematiky skladování se i u prodejen stavebnin našli zaměstnavatelé, kteří neměli regály trvale označeny štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích, tabulky určující maximální přípustné nosnosti podlah, zastavené uličky překážkami (např. vybalená zboží na podlahách před regály), případně také nedostatečné ukotvení a technické zabezpečení samotných regálů, ve kterých byly umístěny stavební materiály včetně chemických látek a chemických směsí pro stavby (např. nátěrové hmoty, spojovací materiály apod.). Samozřejmě i samotné skladování a stohování materiálů, předmětů a manipulačních jednotek vykazovalo nedostatky v podobě jejich nedostatečných zajištění proti nahodilým pádům. Tímto tak nebyly ze strany kontrolovaných subjektů dodrženy zásady bezpečného chování na pracovištích s možností ohrožení zaměstnanců padajícími nebo vymrštěnými předměty dle ust. § 5 odst. 1 písm. b) zák. č. 309/2006 Sb.

Mimo výše uvedené se také porušení ze strany zaměstnavatelů vztahovala k používaným zařízením a jejich obsluhám, a to např., že nebyly prováděny kontroly používaných vázacích prostředků, neseznámení obsluh zdvihacích zařízení (jeřábů) s návody obsluh k těmto jeřábům či k přídatným úchopovým zařízením, neseznámení obsluh LPG manipulačních vozíků s příslušnými předpisy, neseznámení a neproškolení obsluh motorových manipulačních vozíků s návody k obsluze k přídatným zařízením k těmto vozíkům, neurčení osob k dodržování termínů a lhůt za provoz EZ.

Další nedostatky také vyplývaly s možného rizika ohrožení osob dopravou na pracovištích zaměstnavatelů. Do této kategorie osob patřily jak jejich zaměstnanci, tak i zákazníci, které lze dle ust. § 101 odst. 5 ZP chápat jako fyzické osoby, které se s jejich vědomím zdržovaly na jejich pracovištích.

Jako příklad lze uvést situaci, kdy při kontrole prodejny stavebnin bylo zjištěno, že zákazníci si přímo v prostoru venkovního skladu stříhají kari síť na rozměry, které by byli schopni následně naložit do svého dopravního prostředku. Přičemž v těsné blízkosti kolem nich se pohybovaly manipulační motorové vozíky provádějící vykládku dovezených manipulačních jednotek (palet cihel). Zároveň bylo při této kontrole zjištěno, že ačkoliv byla stanovena jednosměrná organizace dopravy na venkovním pracovišti, nebylo zákazníkům, ale ani obsluhou uvedených vozíků (zaměstnanci) toto dodržováno (docházelo tak zcela běžně k jízdě v protisměru).

Dále také ve veřejně přístupných místech (dvory) byl navíc jako problém v některých případech pohyb veřejnosti, tedy osob neznalých místních provozních podmínek. Kontrolované subjekty tomuto nevěnovaly dostatečnou pozornost. Při kontrolách bylo zjištěno, že do některých prostor byl přístup/vjezd zcela volný „z ulice“, aniž by byl zákazník někým poučen. Dále také jeho pohyb v areálu nebyl regulován (kde zaparkovat, kde nevstupovat, doprovod kompetentní osoby, použití přílby a výrazného oblečení apod.). Chyběla i např. pravidla či schémata umístěná při vstupu do venkovních pracovišť těchto prodejen stavebnin.

Zvláštní kapitolou bylo také během kontrol zjištění, že některé kontrolované subjekty měly v rámci svých provozoven zřízeny i půjčovny stavebních strojů a zařízení, nářadí, případně dokonce pracoviště pro základní úpravu prodávaného zboží – zejména plechů, kovových profilů, kari sítí. Tyto mohli využívat i zákazníci. Takto byly zjištěny nedostatky ve způsobu předání pracoviště/zařízení, zpracování pravidel pro jejich užívání a provádění kontrol u těchto provozovaných zařízení (strojů).

- **Koupelnová studia**

U zaměstnavatelů provozujících koupelnová studia se nevyskytovala porušení ve velké míře. Většinou se jednalo o nedostatky související s nedodržením povinností na pracoviště (vnitřní sklady), jako bylo např., že regály nebyly trvale označeny štítky s uvedením největších nosností buněk a nejvyšších počtů buněk ve sloupcích, absence tabulek určující maximální přípustné nosnosti podlah. V ojedinělých případech se také vyskytly tyto nedostatky: nevedení evidence úrazů, nevedení evidence odpracovaných směn zaměstnanců atd.

Během kontrolní činnosti byl u kontrolovaného subjektu zjištěn nedostatek, kdy neprovedl revize elektrického nabíjecího zařízení nutného pro nabíjení manipulačního vozíku.

- **Prodejny železářství**

Kontrolované subjekty, které jako podnikající právnické osoby, případně podnikající fyzické osoby (zejména u menších prodejen) prodávaly sortiment ze železářství, také vykazovaly na svých pracovištích jisté nedostatky. Konkrétně tak např. nedoložení dokumentací při kontrole obsahu a četnosti školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, nevyhotovení vlastních seznamů pro poskytování OOPP zaměstnancům, nevyhledání rizik pro obsluhy plynových zařízení, skladování materiálů s možností jejich sesunutí, nezajištění rovných povrchů podlah komunikace bez prohlubní ve skladech apod.

Kromě těchto standardních prodejen železářství byl také spojovací materiál a profilový materiál nabízen v prodejních stavebnin.

- **Půjčovny stavebního nářadí včetně elektrického**

U provozovatelů půjčoven stavebního nářadí, včetně toho elektrického, kteří se zabývali pouze touthle podnikatelskou činností, byly mnohdy nedostatky v podobě např. nevedení evidence úrazů, nevyhotovení vlastních seznamů pro poskytování OOPP zaměstnancům apod.

Některé půjčovny stavebního nářadí byly také u kontrolovaných subjektů součástí prodejen stavebnin. V rámci těchto zaměstnavatelů byly zjištěny častější nedostatky, protože se zpravidla jednalo o větší provozovny, které v sobě zahrnovaly jak vnější, tak i vnitřní prostory. Samozřejmě nastavená úroveň BOZP také závisela na tom, zda se tyto prodejny nacházely v novějších či starších budovách.

- **Kamenictví s možností přidruženého sochařství, kominictví, klempířství (včetně OSVČ)**

V uvedených oblastech se zpravidla jednalo o kontrolované subjekty s menším počtem zaměstnanců, které svoji činnost prováděly z větší části na stavbách, montážích či přímo u zákazníků. Vzhledem k tomu se tak u nich objevovala různá rizika. U stavebních činností tak byla povětšinou ze strany

zaměstnavatelů zanedbávána povinnost vzájemného informování se o rizicích a přijatých opatřeních k ochraně proti jejich působení mezi jednotlivými se zde vyskytujícími subjekty.

V případě pracovních činností, které zaměstnavatelé přímo vykonávali pro koncové zákazníky, tak byla absence předem stanovených pravidel během řešení dané zakázky a s tím i spojené postupy pro přípravu, realizaci a zajištění pracovišť.

Během kontrol byly obecně u těchto kontrolovaných subjektů porušovány některé z jejich zákonných povinností, a to v souvislosti s problematikou skladování materiálů a předmětů (např. náhradních dílů, spojovacích materiálů, izolací, nástrojů, náradí, použitých nebo demontovaných součástí ze zakázek,...). Mnohdy tak docházelo k přetěžování regálů a také k nestabilnímu ukládání různorodých břemen do nich. Větší kusy byly ukládány v uličkách mezi regály, na dopravní komunikace. Nejhorší stav v této oblasti byl zjištěn v kamenických provozech. Uskladňován zde byl objemný materiál včetně např. kamenných ploten, a to často nevhodným způsobem (jejich opírání o konstrukce budov, potrubí, elektrické instalace apod.). Jejich ukládání bylo i v místech, která nebyla pro skladování určena, např. na dopravních komunikacích, únikových cestách. Nevyhovující byla v některých případech i zvolená manipulace, a to např. v podobě nestabilního uložení materiálů na vidlicích manipulačních vozíků, nebo nadlimitní zátěž při ruční manipulaci.

Zpravidla však u kontrolovaných osob v oboru kamenictví byla úroveň BOZP na vyšší úrovni, a to především tam, kde byla zajišťována OZO. Pokud byly u kamenických prací kontrolovanými subjekty OSVČ, tak zpravidla vykonávaly svoji činnost na menších pracovištích, jejichž součástí byly malé sklady na náradí.

U zaměstnavatelů, zabývajících se kominictvím, byly během kontrolní činnosti inspektorů BOZP zjištěna porušení, a to např. taková, že nebyly provedeny revize přenosného elektrického náradí, nebyly stanoveny termíny, lhůty a rozsahy kontrol, zkoušek a revizí elektroinstalací, uvedeného náradí, nebo prodlužovacích kabelů. Podobné nedostatky se také objevily u OSVČ podnikajících v oborech kominictví a klempířství. Těmi byly např. neprovedené revize prodlužovacích kabelů, nestanovení termínů lhůt kontrol a revizí používaných zařízení, neprovádění kontrol technických stavů žebříků.

Problematickou oblastí nadále zůstávají práce ve výškách bez zajištění proti pádu u OSVČ, a to především v oboru klempířství.

- **Sběrné dvory obcí a měst, kovošroty obcí, měst a právnických osob**

U sběrných dvorů a kovošrotů obcí a měst a kovošrotů právnických osob se tak inspektoři BOZP setkali s nedostatky, mezi které patřilo např. neproškolení zaměstnance jiného zaměstnavatele z oblasti BOZP na jeho pracovišti, neproškolení obsluh manipulačních motorových vozíků s návody k obsluze k těmto vozíkům a také k jejich přídavným zařízením, používání přídavných zařízení k manipulačním motorovým vozíkům bez funkčních ochranných zařízení, neodlišení dopravních komunikací na venkovních pracovištích od ostatních ploch, neorganizovaná práce a pracovní postupy v případě dopravy na pracovištích, neoznačení venkovních ramp značkami označujícími nebezpečné hrany apod.

V řadě případů se jednalo o nedostatky uvedené již u prodejen stavebnin, které se rozložením jednotlivých pracovišť a používáním manipulační techniky a dopravních prostředků shodovaly i s výskytem podobných rizik.

Pozitivním zjištěním bylo u provozoven tohoto typu to, že u nich měli zaměstnavatelé zpracovány „Provozní řády“, které relativně dobře popisovaly konkrétní objekty a činnosti zde vykonávané. Obsahově byly tedy použitelné pro kvalifikaci obsluh a samotné řízení provozu v areálu.

Problémy naopak byly zjištěny v oblasti písemného předávání dokumentace o rizicích a přijatých opatřeních mezi jednotlivými subjekty, tzn. nejčastěji v podobě provozovatelů sběrných dvorů

a subjektů vyvážejících kontejnery. Dále také i u provozních dokumentací k technickým zařízením, např. u kontejnerů.

Během nejméně frekventovanějších časů provozních dob sběrných dvorů obcí a měst často bylo složité, pro většinou jednočlennou obsluhu dvora, dohlížet i na samotné chování všech zákazníků, kteří se na pracovištích pohybovali (častá neukázněnost, nedodržování pokynů pro vjezd jen jednoho dopravního prostředku atd.).

Provedené kontroly tak mohly reflektovat i špatný stav venkovních komunikací sběrných dvorů a někdy i kovošrotů. Právě sběrné dvory obcí a měst byly nejčastěji majetkem samotných obcí a měst, u kterých případné modernizace těchto pracovišť byly spjaty s vysláním výběrových řízení apod. Ty samotné ovlivňují možnosti k nastavení dobré úrovně BOZP. Mimo samotný stav pracovišť byly v této oblasti zjištěny i nevyhovující stavy používaných zařízení z důvodů nedostatečných údržeb, kontrol, případně revizí. Např. u třídících linek, kontejnerů včetně jejich pevně zabudovaných žebříků, dalších žebříků na pracovištích apod.).

Mimo již uvedené také v daných interních předpisech zaměstnavatelů nebyla mnohdy řešena vyvážka plných kontejnerů a navážka prázdných. Manipulace s kontejnery také probíhala za plného provozu např. sběrného dvora (bez vyloučení zákazníků v této době). Také bylo zjištěno např. i porušení ze strany zaměstnavatele při práci jeho zaměstnance s možností pádu z výšky, kdy obsluha dvora nasazovala na kontejner ochrannou síť proti spadávání materiálů během převozu kontejneru tak, že se pohybovala po horní hraně stěn kontejneru bez jakéhokoliv zajištění.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo uloženo celkem 10 pokut, a to v celkové výši 101 500 Kč.

V rámci provedených kontrol bylo zjištěno, že většina kontrolovaných subjektů využívala převážně služeb OZO, které neprováděly jen úkoly v hodnocení a prevenci rizik, ale zajišťovaly i zavedení vnitřního systému řízení BOZP u daných subjektů. I vzhledem k této skutečnosti lze zhodnotit, že BOZP bylo ve většině případů na velmi dobré úrovni. Obecně i vlastní spolupráce mezi kontrolovanými subjekty a inspektory OIP byla v průběhu kontrolní činnosti na dobré úrovni, bez výraznějších komplikací. Úrazovost u kontrolovaných subjektů nevykazovala vyšší hodnoty. Na základě provedených kontrol lze uvést, že zaměření a cíl byl splněn, a to i přes různá opatření spjatá s virovým onemocněním COVID-19 na území ČR.

Lze konstatovat, že počet zjištěných nedostatků u kontrolovaných subjektů se odvíjel od řady faktorů, které měly vliv na jejich vlastní působení. Jednalo se např. o vlastnictví objektů; jejich stáří; druh provozovaných činností kontrolovaných subjektů; velikosti daných subjektů; postavení v roli zaměstnavatelů, nebo OSVČ; a v neposlední řadě i výdaje finančních nákladů na BOZP včetně případných modernizací objektů a samotných pracovišť.

V návaznosti na již výše uvedený text byly zjištěny především porušení týkající se podrobnějších požadavků na pracoviště; prostorového a konstrukčního uspořádání a vybavenosti pracovišť z hlediska odpovídajících podmínek na BOZP zaměstnanců a požadavků na pracoviště; používání zařízení k účelům a za podmínek, pro která byla určena, včetně doložení dokumentací k nim i s provedenými kontrolami a revizemi; neseznámení zaměstnanců zaměstnavateli s riziky a s opatřeními, které se týkaly vykonávaných prací a daných pracovišť; případně i neseznámení a nedostatečné proškolení zaměstnanců (např. obsluh zařízení) s návody k obsluze k těmto zařízením.

V souvislosti s uvedenými výstupy z kontrol je nadále nutné věnovat pozornost těmto kontrolovaným subjektům, a to i se zaměřením se na ně v rámci kontrolní činnosti v budoucích letech. Důvodem jsou i postupné změny v právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP a podpora těchto subjektů v jejich informovanosti o problematice BOZP.

Nicméně vzhledem k počtu zjištěných nedostatků u kontrolovaných subjektů provozující prodejny stavebnin, budou tyto subjekty opětovně zařazeny ke kontrolám v oblasti terciární sféry v roce 2021.

5.9 Zpracovatelský průmysl

Z údajů uvedených v IS o PÚ, který vede SÚIP dle zákona o inspekci práce vyplývá, že ve zpracovatelském průmyslu a strojírenských provozech vzniká značné množství závažných a ostatních PÚ, ale také PÚ smrtelných. Kontroly byly přednostně zaměřeny na dodržování bezpečných technologických postupů, dále na zajištění bezpečného pracovního prostoru, účinnost instalovaných ochranných prvků (koncových spínačů, světelných clon, mříží, zakrytování, zabránění kontaktů s pohyblivými částmi nástrojů apod.), dále i na provádění pravidelné a řádné údržby, kontrol a revizí strojních zařízení, přístrojů a náradí a odstraňování zjištěných nedostatků.

Cílem úkolu bylo proto, u zaměstnavatelů, kontrolou ověřit, jakým způsobem jsou provozována strojní zařízení ve zpracovatelském průmyslu (textilní a papírenský průmysl, výroba pryžových a plastových výrobků, výroba skla a skleněných výrobků atd.) a v odvětví strojírenství (obráběcí a tvářecí stroje, svařování atd.) případně v metalurgii. Ověřit přístup zaměstnavatelů k vyhodnocení rizik souvisejících s bezpečným provozem strojních zařízení ve zpracovatelském průmyslu a v odvětví strojírenství, případně i v metalurgických provozech, včetně manipulace s materiálem a skladování.

OIP vybraly ke kontrole minimálně 15 subjektů na jednoho inspektora se specializací pro strojírenství (hutnictví) a zpracovatelský průmysl, které vykazují zvýšenou pracovní úrazovost nebo subjekty, kde se předpokládají nedostatky při používání strojních zařízení. Stejná pozornost byla také věnována i subjektům, u nichž bylo v předcházejícím období zjištěno porušení povinností na úseku provozování strojních zařízení.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- používání strojních zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, v souladu s průvodní a provozní dokumentací,
- vyhodnocení rizik práce u strojních zařízení a přijetí dalších požadavků na bezpečnost práce v souladu s MPBP,
- zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy u strojních zařízení a dostatečný manipulační prostor a okolí strojních zařízení se zřetelem na technologický proces a organizaci práce umožňující bezpečné používání strojních zařízení,
- označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter a nejsou poškozeny,
- zajišťování odborné kvalifikace (školení teoretické a praktické) osob obsluhy a údržby strojních zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz,
- provádění kontrol bezpečnosti provozu strojních zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků,
- OOPP (zpracování seznamu na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování, seznámení a kontrola používání) se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu, dále v odvětví strojírenství i v metalurgii.

V rámci plnění tohoto úkolu bylo v roce 2020 provedeno inspektory OIP celkem 951 kontrol.

Kontrolováno bylo 930 subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno 2 421 porušení.

Tab. č. 30 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	71	26	71	115	54	248	263	87	930*
Počet kontrol	72	56	71	119	60	250	265	88	951
Počet zjištěných porušení	74	91	239	121	219	879	545	253	2 421
Počet opatření	0	0	3	2	0	22	0	1	28

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

Nejčastěji zjišťované porušení se týkaly nedodržování ust. zák. č. 309/2006 Sb., dále zákoníku práce, NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Tab. č. 31 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	795	32,8
zákoník práce	743	30,7
NV č. 101/2005 Sb.	532	22,0
NV č. 378/2001 Sb.	253	10,5
vyhl. č. 48/1982 Sb.	32	1,3
ostatní	66	2,7
Celkem	2 421	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

- **Používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, v souladu s provozní dokumentací**

V oblasti kontroly technických zařízení, strojů, přístrojů a nástrojů byly zjištěny nedostatky především u provozních dokumentací. Jednalo se zejména o nesplnění požadavků od výrobce uvedené v průvodní dokumentaci např. pravidelná a řádná údržba, provádění kontrol. Dále bylo také velmi často zjištěno, že si provozovatelé také i upravují zařízení v rozporu s provozní dokumentací nebo odstraňují některé ochranné prvky zařízení např. ochranné kryty u úhlové brusky, kotoučové pily apod. V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno poškození ochranných zařízení, i když výrobce striktně stanoví plnou funkčnost těchto ochranných zařízení (CNC soustruhy, CNC brusky, hydraulické lisů a nůžky atd.). K novým strojním zařízením byly často předkládány provozní dokumentace v jiném úředním jazyce, který neodpovídá státu, ve kterém je zařízení provozováno. Problémem jsou již relativně starší strojní zařízení, kde již dokumentace není k dohledání a musí být pro potřeby seznámení zaměstnanců nahrazována MPBP. Větší organizace nemají s řešením této problematiky tak velké problémy, jako malé firmy a podnikající fyzické osoby. Ve většině případů je dokumentace uložena zpravidla v archivech. V případě záznamů o seznámení zaměstnanců s danými strojními zařízeními nebyly zjištěny vážnější nedostatky.

- **Vyhodnocení rizik práce na zařízeních a přijetí dalších požadavků na bezpečnost MPBP**

Kontrolní činností bylo zjištěno, že většina zaměstnavatelů vede dokumentaci o vyhledávání rizik a stanovených opatřeních na provozovaných zařízeních. V předcházejícím období byla dokumentace o rizicích spíše formální záležitostí, zpracovávána dle různých programů. V současnosti působící OZO čím dál tím častěji nastavují vlastní systém vedení dokumentace o vyhledávání rizik a zároveň vycházejí z návodů od výrobců, kde konkrétní rizika jsou již vedena. Další zbytková rizika bývají dopracována dle konkrétních podmínek práce a pracovního prostředí.

- **Zaměstnavatelem stanovený bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor se zřetelem na technologický proces a organizaci práce, umožňující bezpečné používání zařízení**

Bezpečný přístup obsluhy k zařízení a dostatečný manipulační prostor s ohledem na prováděnou činnost je oblast BOZP, ve které převažuje porušení právních předpisů. V rámci kontrolní činnosti bylo opakovaně zjištěno, že zaměstnavatelé pro skladování využívají i plochy, které musí být trvale volné např. před rozváděcími skříněmi, hlavními uzávěry plynu, únikovými východy apod. Materiál také je uložen i přímo na technických zařízeních, což představuje možné riziko ohrožení obsluhy. V řadě případů je materiál ukládán na stropní konstrukci, především administrativních místností nebo přístavků ve výšce cca 2,5 m nad podlahou, přestože uvedený prostor není pro jeho skladování určen.

- **Přívádění nebo odvádění všech forem energií a látek, užívaných nebo vyráběných, bezpečným způsobem**

Většina pracovišť strojírenských a zpracovatelských provozů má přívod a odvod všech forem užívaných energií a látek zajištěn bezpečným způsobem. Při kontrolách v této oblasti nebyly zjištěny vážnější nedostatky.

Byly zjištěny ojedinělé nedostatky související např. s nedostatečným odvodem zplodin mimo prostor obsluhy, což lze především spatřovat u svářečských profesí a jejich zařízení. Rovněž u nevhodně uložených prodlužovacích přívodů ke strojním zařízením, které v několika případech vedly přes komunikace, aniž by byla zajištěna dostatečná ochrana před jejich poškozením vlivem pojezdů manipulační techniky. Dalším zjištěním byl i únik rezné emulze z obráběcích a brousících strojů.

- **Vybavení zařízení zábranou nebo ochranným zařízením nebo přijetí opatření tam, kde existuje riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se částmi pracovního zařízení nebo pádu břemene**

Opakujícím nedostatkem při kontrolní činnosti jsou chybějící ochranná zařízení, a to především pevné kryty. Tyto buď zcela chybí, nebo jsou poškozené a neplní tudíž funkci, pro kterou byly instalovány. U starších strojů, jejichž ochranné prvky jsou poplatné době výroby. Problém je řešen většinou dovybavením potřebných krytů a zábran provozovatelem. Tam, kde není možné aplikovat kryty a zábrany, provozovatel stanoví pravidla pro bezpečnou obsluhu a údržbu MPBP.

Zjišťovanými nedostatky u koncových spínačů v několika případech bylo zjištěno jejich vyřazení z provozu, a to za účelem zrychlení pracovní činnosti, což nebylo vyhodnoceno jako riziko, a tudíž nebylo přijato odpovídající opatření v oblasti technického či organizačního charakteru. V některých případech bylo zjištěno, že zaměstnavatelé neprovádí pravidelnou kontrolu ochranných zařízení, která by odhalila absenci ochranného zařízení, které odstranil např. zaměstnanec nebo seřizovač, údržbář.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- poškozené ochranné kryty,
 - chybějící kontrola bezpečnostních prvků strojního zařízení,
 - vyřazené bezpečnostní spínače např. světelné clony apod.
- **Ochrana zaměstnance proti nebezpečnému dotyku u zařízení pod napětím a před jevy vyvolanými účinky elektřiny**

Elektroinstalace ve výrobních a provozních budovách strojírenských a zpracovatelských provozů jsou až na výjimky v uspokojivém stavu. Zdrojem nebezpečí z hlediska možného úrazu zaměstnanců elektrickým proudem jsou většinou poškozené izolace u prodlužovacích a přívodních kabelů ručního náradí. Přestože se zaměstnavatelé snaží o jejich pravidelnou kontrolu a údržbu, je v této oblasti zjišťováno stále mnoho nedostatků.

- **Umístění ovládacích prvků ovlivňujících bezpečnost provozu zařízení mimo nebezpečné prostory, bezpečné ovládání, a to i v případě jejich poruchy nebo poškození, dobrá viditelnost, rozpoznatelnost a v určených případech příslušné označení**

V této oblasti je nejčastěji zjišťováno, že jsou nečitelné popisky u nejvíce používaných ovládacích prvků jednotlivých strojních zařízení. Zejména u starších technologií nebyly rozpoznatelné funkce ovládacích prvků, neboť chybí jejich dobrá viditelnost, rozpoznatelnost a v určených případech příslušné označení (piktogram, konkrétní popis např. stop; změna rychlosti, atd.).

Častým zjišťovaným nedostatkem týkajícím se především starších tvářecích strojů, je absence chybějícího krytu nožního ovladače, který musí být chráněn krytem z horní a boční strany. Dále byly zjištěny nedostatky v nečitelnosti a chybějícím barevném značení ovládacích prvků např. v důsledku poškození, což představuje značné riziko záměny funkcí jednotlivých ovládačů.

- **Vybavení ovládačem pro úplné bezpečné zastavení; v době, kdy se zařízení nepoužívá, jeho vypnutí a ve stanovených případech jeho odpojení od zdrojů energií a zabezpečení**

V této souvislosti bylo zjištěno několik porušení týkajících se chybějícího uzamykatelného vypínače příslušných strojů a zařízení tak, aby na zařízení nemohli pracovat neoprávněné osoby.

- **Vybavení ovládačem pro nouzové zastavení, který zablokuje spouštěcí ovládače tam, kde je to nutné**

Bylo zjištěno, že zaměstnavatel v několika případech neprovozoval EZ v souladu s požadavky předpisů k zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení tím, že provozoval strojní zařízení bez STOP tlačítka sloužícího k nouzovému zastavení stroje nebo jeho části v případě nebezpečí. STOP tlačítka byla, zejména u provozovaných starších zařízení, výrazně poškozena.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- poškozená STOP tlačítka,
- zavěšení např. částí pracovních oděvů, opření polotovarů materiálů apod. na STOP tlačítko.
- **Vybavení zařízení zřetelně identifikovatelnými zařízeními pro jeho odpojení od všech zdrojů energií**

Ojedinelé kontrolní zjištění, zejména u podružných rozvodných zařízení, ukázala, že nejsou hlavní vypínače zřetelně označeny piktogramem či konkrétním popisem, např. STOP.

- **V případě potřeby označení výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné, mají jednoznačný charakter**

Informační značky a značení jsou ve strojírenských a zpracovatelských provozech dost často poškozené, což je dáno charakterem pracovišť. Akustická a optická signalizace zvláště rozsáhlých výrobních linek bývá ve většině případů v dobrém stavu, neboť je to jeden z nejdůležitějších prvků pro zajištění bezpečného a zdraví neohrožujícího pracovního prostředí. V mnoha případech byly na zařízeních zjištěny chybějící popisky ovládačů a sdělovačů jejich funkcí, popřípadě nebylo zařízení udržováno v takovém stavu, aby byl splněn požadavek na jejich srozumitelnost. Zaměstnavatelé zanedbávají obnovování stávajícího značení např. u spodních hran zdvižných vrat.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- informace na zařízeních v řadě případů nejsou v českém jazyce,
- ve výrobních provozech i administrativních budovách chybí značky označující riziko střetu osob s překážkami nebo pádu osob např. v případě průhledných nebo prosklených dveří, únikových východů nebo vystupujících konstrukčních prvků apod.

- **Zajišťování odborné kvalifikace osob obsluhy a údržby zařízení, ustanovení osoby odpovědné za jejich provoz**

Požadavky na odbornou kvalifikaci obsluh zařízení a zejména VTZ a jmenování osob zodpovědných za jednotlivá VTZ jsou u větších organizací většinou splněny. Problém s těmito požadavky mají většinou malé firmy a podnikající fyzické osoby.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- v řadě případů osnovy školení neobsahují právní a ostatní předpisy, které se týkají práce, které zaměstnanci vykonávají a vztahují se k rizikům,
- chybí prokazatelné seznámení zaměstnanců s konkrétními návody zařízení,
- pro manipulaci jsou používány různé bezmotorové pomocné podvozky nebo vozíky, často poškozené a bez průvodní dokumentace.
- **Provádění kontrol bezpečnosti provozu zařízení, revizí, preventivní údržby a odstraňování zjištěných nedostatků**

Kontroly a revize, stanovené výrobcem v návodu na obsluhu, jsou prováděny zejména tam, kde dodavatelská organizace u strojů nebo zařízení zajišťuje servisní služby. Tam, kde nemá zaměstnavatel smluvně sjednány servisní služby, bylo často zjištěno, že kontroly a revize dle návodů výrobců prováděny nejsou. Kontroly a revize VTZ jsou většinou pravidelně prováděny dle vypracovaného harmonogramu. Opomenutí kontrol či následných revizí souvisí spíše s nedůsledností konkrétní osoby než s chybně nastaveným systémem řízení BOZP. Bylo však také zjištěno, že kontrolované osoby nedoložily provedení kontroly bezpečnosti zařízení před uvedením do provozu.

- **Používání bezpečných a vhodných postupů při práci na zařízeních**

Pracovní postupy u mnoha zaměstnavatelů jsou stanoveny pouze rámcově a obecně, většinou nezohledňují specifika konkrétního pracoviště, ale pouze opakují ust. právních předpisů. Zaměstnavatelé kladou důraz spíše na technologické předpisy kvalitativního charakteru pro splnění požadavků zákazníka, v menší míře pak na zásady bezpečného chování na pracovišti. Bylo často zjištěno, že ze strany zaměstnavatelů není prováděna důsledná kontrola za účelem zjištění, zda zaměstnanci kontrolované osoby podle stanovených pracovních postupů skutečně pracují.

Přetrvávají však nedostatky v oblasti pracovišť a pracovního prostředí, především na úseku skladování a manipulace s materiálem. Např. neoznačování potrubních rozvodů v závislosti na druhu a směru dopravovaných látek, nebezpečných hran ramp, neoznačování schodišťových stupňů, spodních hran zdvižných vrat, chybějící zábradlí, madla, nerovný povrch podlah, neodlišení dopravních komunikací od ostatních ploch se stejnou úrovní, ukládání materiálu mimo místa k tomu určené a do pěší a dopravní komunikace, nevhodné a nevyhovující komunikace pro pohyb motorových manipulačních vozíků, atd.

- **OOPP se zaměřením na pracovní činnosti ve zpracovatelském průmyslu**

OOPP již dnes vydává zaměstnancům téměř každý zaměstnavatel. Povinnost vydávat OOPP dle vlastního seznamu, kontrolovat jejich stav a používání zaměstnavatelé znají a až na výjimky ji také plní. Stále je však zjišťováno, že zaměstnavatelé nekontrolují a nevyžadují jejich používání. Zatímco malé organizace si zajišťují výměnu a údržbu OOPP samy, větší organizace řeší tuto problematiku dodavatelským způsobem. Častým problémem je kontrola používání OOPP ze strany zaměstnavatele, kdy tato probíhá v mnoha případech jen při roční prověře BOZP.

Nejčastěji zjištěné nedostatky:

- zaměstnavatelem není stanoven způsob, podmínky a doba používání OOPP,
- chybí prokazatelný doklad o předání OOPP zaměstnancům.

V rámci kontrol bylo inspektory OIP uloženo kontrolovaným subjektům celkem 65 pokut v celkové výši 1 041 500 Kč.

Vyhodnocením kontrolní činnosti, lze konstatovat, že velmi vážná zjištění byla v oblasti organizace práce a pracovních postupů, a to proto, že nebyla důsledně vyhledána a vyhodnocena rizika. Kontrolní činností bylo také i zjištěno, že většina zaměstnavatelů vede dokumentaci o vyhledávání rizik a stanovených opatřeních na provozovaných zařízeních.

S ekonomickým růstem souvisí nedostatek zaměstnanců a tím i jejich kvalita, která se promítá do celkové úrovně bezpečnosti a počtu PÚ. Úroveň bezpečnosti práce je také i spojena s fluktuací zaměstnanců, dále s agenturním zaměstnáváním a stavem učňovského školství.

Velmi rozdílná je však kvalitativní úroveň fyzických OZO k zajišťování úkolů v prevenci rizik poskytující společností služby v oblasti bezpečnosti práce, což je zřejmé v případě zpracování např. vnitřních organizačních směrnic nebo osnov školení. V této oblasti však dochází k mírnému zvýšení úrovně zpracovaných dokumentů, jsou tedy konkrétnější a blíží se skutečným provozním podmínkám.

Z výsledků kontrolní činnosti lze konstatovat, že díky technickému pokroku řada kontrolovaných subjektů investuje do nákupu nové výrobní technologie. Zaměstnavatelé obnovují strojní park např. numericky řízenými obráběcími centry a zavádějí robotizovaná pracoviště. V případě těchto pracovišť je nutné dbát na školení nejen obsluhy, ale zejména seřizovačů a údržbářů, kteří vstupují do nebezpečného pracovního prostoru stroje.

Zástupci kontrolovaných subjektů velmi často využili přítomnost inspektorů ke konzultacím pro zlepšení stavu zajišťování BOZP. Na základě těchto zjištění je zřejmé, že prováděné kontroly, kromě zjištění nedostatků, měly i velký význam jako preventivní opatření pro zvýšení povědomí v oblasti BOZP.

Součástí a smyslem prováděných kontrol, by mělo být, ale také i bylo, pochopení ze strany podnikatelských subjektů, že trvalým zvyšováním úrovně BOZP v organizaci lze snížit vznik PÚ, nemocí z povolání a ztrát na majetku, ale také zvýšit kulturu práce a pracovního prostředí a s tím související i ekonomický přínos (vyšší produktivita práce). Péče o bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci musí tak být nedílnou součástí systému řízení BOZP ve společnosti, zejména však vedoucích zaměstnanců na všech stupních řízení v rozsahu pracovních míst, která zastávají. Zaměstnavatel musí přijímat velmi účinná opatření organizační, výchovná zejména však technická.

Závěrem lze konstatovat, že stanovený cíl tohoto úkolu byl splněn všemi OIP.

5.10 Elektrická zařízení

V provozovnách, kde dochází ke zpracování dřeva (pily, výrobci palet apod.), se vyskytují, mimo rizika úrazu elektrickým proudem, také ve větší míře rizika vzniku požáru či výbuchu hořlavých prachů. Ze statistik hasičského záchranného sboru (dále jen „HZS“) plyne, že ve více případech byla příčinou požáru vadná elektrická instalace.

Záměrem úkolu v oblasti EZ v prostorách, kde dochází ke zpracování dřeva, je ověřit u zaměstnavatelů, jakým způsobem jsou zajišťovány kontroly, revize a údržba EZ. Dále byla kontrolována předepsaná provozní dokumentace k provozovaným EZ, zda jsou řešena bezpečnostní opatření a pracovní postupy pro činnosti na EZ.

Úkol měl mít rovněž preventivní charakter, neboť je vhodné osvětou přimět zaměstnavatele k dodržování právních norem v dané oblasti.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování činnosti v oblasti EZ,
- školení, seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným EZ,
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik podle konkrétních činností,
- ochrana před úrazem elektrickým proudem,
- provedení elektrických instalací,
- pohyblivé a poddajné přívody,
- provozní dokumentace EZ,
- odborná způsobilost pracovníků v elektrotechnice,
- revize a kontroly EZ,
- DOPV.

V rámci tohoto úkolu bylo v roce 2020 provedeno celkem 413 kontrol. Při všech kontrolách bylo zjištěno 1 143 nedostatků představujících 1 581 porušení závazných právních předpisů. Dále bylo navrženo v rámci kontrol 86 TOO.

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo v 98 případech uloženo, podle ust. § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V 1 045 případech nebylo vydáno opatření, protože nedostatky byly odstraněny zpravidla v průběhu kontroly.

Tab. č. 32 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	24	2	18	36	37	99	75	115	405*
Počet kontrol	25	2	19	36	38	99	78	116	413
Počet zjištěných porušení	6	10	28	30	98	228	148	1033	1 581
Počet opatření	1	0	1	0	0	1	0	14	17

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce v části páté, vyhl. č. 48/1982 Sb., zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb., a NV č. 378/2001 Sb.

Tab. č. 33 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	541	34,2
vyhl. č. 48/1982 Sb.	375	23,7
zák. č. 309/2006 Sb.	275	17,4
NV č. 101/2005 Sb.	181	11,4
NV č. 378/2001 Sb.	171	10,8
vyhl. č. 50/1978 Sb.	13	0,8
NV č. 406/2004 Sb.	11	0,7
NV č. 495/2001 Sb.	6	0,4
NV č. 201/2010 Sb.	4	0,3
vyhl. č. 73/2010 Sb.	2	0,1
zák. č. 174/1968 Sb.	2	0,1
Celkem	1 581	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

- **Vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování činnosti v oblasti EZ**

Je nutno konstatovat, že vyhledávání rizik, včetně stanovení opatření, je velmi často prováděno pouze formálně a často v nich chybí vyhodnocení rizik týkající se provozu EZ, a pokud je vypracována příslušná dokumentace, má často nízkou kvalitu. Analýza rizik je prováděna pracovníky bez znalostí technologie a bez odborné praxe v oboru EZ v prostorách s nebezpečím požáru a výbuchu hořlavých prachů. Při nedodržování předpisů k zajištění bezpečného provozu EZ může za určitých okolností dojít k ohrožení zdraví a života nejen značného počtu zaměstnanců kontrolovaných osob, ale široké veřejnosti a současně i ke značným materiálním škodám.

- **Školení, seznamování s předpisy ve vztahu k provozovaným EZ**

V této kontrolní oblasti byly zaznamenány nedostatky ve školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců, zejména se jednalo o neseznámení zaměstnanců s provozní dokumentací a neseznámení zaměstnanců s riziky vznikajícími při práci na EZ.

Zaměstnavatelé neměli k dispozici pro poskytované EZ provozní dokumentaci (návody k obsluze, údržbě a opravám), a nemohli tak vytvořit odpovídající podmínky pro BOZP. Toto vedlo k tomu, že kontrolované subjekty nepřijímaly opatření k předcházení rizikům tím, že zaměstnanci nebyli proškoleni a seznámeni s návody k obsluze přidělených elektrických strojů, přístrojů a zařízení.

- **Zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik podle konkrétních činností**

Kontrolované subjekty nezajistily vypracování nebo aktualizaci vlastního seznamu pro poskytování OOPP, a to na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ. Kontrolované subjekty v důsledku nedostatečného zhodnocení rizik nevybavují pracovníky vhodnými OOPP, např. ve vztahu k ohrožení elektrickým obloukem při práci na EZ.

Nedostatky byly dále zjištěny v oblasti evidence OOPP a návazně v jejich prokazatelném přidělování. V souvislosti s těmito skutečnostmi kontrolované subjekty nekontrolují, zda zaměstnanci přidělené OOPP používají a zda tyto OOPP vyhovují z hlediska jejich technického a funkčního stavu.

- **Ochranu před úrazem elektrickým proudem**

Z pohledu zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem nebyla kontrolovanými osobami učiněna dostatečná opatření, zejména:

- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za normálních podmínek (ochrana před nebezpečným dotykem živých částí),
- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za jedné poruchy (ochrana před dotykem neživých částí),
- nebyly dodrženy veškeré požadavky u prostředků zvýšené ochrany před úrazem elektrickým proudem,
- nebyla aplikována předepsaná doplňková ochrana proudovým chráničem,
- nebyla přijata dostatečná opatření proti nebezpečným účinkům elektrického oblouku.

- **Provedení elektrických instalací**

V oblasti elektrických instalací nebyly tyto instalace vždy mechanicky pevné a spolehlivě upevněné (uvolněné zásuvky, vytržené vypínače a zářivková svítidla ze zdi, vytržené svody hromosvodů z pláště budov apod.).

Dále pak kryty chránící před dotykem živých částí byly nedostatečné a poškozené (rozvaděčové dveře nebylo možné zavřít, nebo se jednalo o poškozené rozvaděčové skříně), části EZ nebyly dostatečně dimenzovány a chráněny proti účinkům zkratových proudů a přetížení.

Nebyly použity vhodné elektroinstalační prvky pro daný případ použití z hlediska bezpečnosti a funkce a nebyla učiněna veškerá opatření proti škodlivému působení prostředí na bezpečnost EZ.

Ovládací prvky EZ nebyly označeny výstražnými nebo informačními značkami, sděleními, značením nebo signalizací, které jsou srozumitelné a mají jednoznačný charakter (např. jisticí prvky v elektrických rozvaděčích nebyly řádně označeny tak, aby byla patrná příslušnost těchto jisticích prvků k danému jištěnému obvodu).

Nebyl zajištěn bezpečný přístup k elektrickým rozvaděčům či rozvodnicím. Kryty a dveře rozvaděčů a rozvodnic nebyly označeny značkou upozorňující na umístění hlavního vypínače EZ.

- **Pohyblivé a poddajné přívody**

Pohyblivé a poddajné přívody nebyly používány jen za provozních a pracovních podmínek, pro které byly konstruovány a vyrobeny. Dále tyto nebyly kladeny a používány tak, aby nemohly být poškozeny. U pohyblivých a prodlužovacích přívodů nebyly z hlediska bezpečnosti a funkčnosti použity vhodné elektroinstalační prvky.

- **Provozní dokumentace EZ**

Při kontrole provozních dokumentací EZ byly zjišťovány nedostatky zejména v oblasti stanovování prostředí a vnějších vlivů pro daná EZ. Provozní dokumentace neodpovídala skutečnému stavu provozovaného zařízení. Dále u provozovatelů EZ nebyly uloženy revizní zprávy EZ přístupné kontrolním orgánům.

- **Odborná způsobilost pracovníků v elektrotechnice**

Zkoušky a přezkušování (i u větších firem) jsou většinou zajišťovány externě u jiných firem, osvědčení o odborné způsobilosti pak nejsou vydávána vlastním zaměstnavatelem, ale pouze převzata, a to zpravidla bez zápisu o zkoušce, přezkoušení, kdy zaměstnavatel má za to, že sama existence osvědčení je dostačující pro činnost uvnitř jeho organizace. Následkem je nepotvrzení tohoto osvědčení ze strany kontrolovaných subjektů nebo pověřování činností, řízením činnosti a prováděním revizí pracovníky, kteří neměli odpovídající kvalifikaci ve smyslu příslušné vyhlášky.

- **Revize a kontroly EZ**

V této oblasti byly nedostatky nejčastěji zjišťovány při kontrole plnění bezpečnostních předpisů týkajících se provozu EZ. Jednalo se zejména o neprovádění předepsaných kontrol a revizí nebo jejich provádění mimo stanovené lhůty. Dále kontrolované osoby při plnění zákonné povinnosti nezajistily stanovení lhůt a rozsahu předepsaných kontrol a revizí EZ. Rovněž kontrolované osoby nevedly záznamy o stanovení lhůt a rozsahu revizí EZ a nevedly kontrolní záznamy o předepsaných kontrolách EZ. Často bylo zjišťováno, že kontrolované subjekty neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze se skutečností, že revizní zpráva je vyhotovena.

V mnoha případech kontrolované subjekty nerozlišují mezi pojmy kontrola a revize EZ. Na žádost kontrolního orgánu o předložení záznamu o kontrole EZ (roční kontrola ve smyslu ust. § 4 odst. 2 NV č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí) předkládají kontrolované osoby revizní zprávy EZ.

- **DOPV**

Při kontrolách bylo zjištěno jen pár drobných pochybení v DOPV (opomenutí vyznačení zón, stanovení postupů pro údržbu a servis v prostorech s nebezpečím výbuchu). Kontrolované osoby DOPV měly vypracovanou ve spolupráci s externími bezpečnostními techniky a revizními techniky EZ. Dále bylo zjištěno, že na tuto oblast se při svých kontrolách zaměřuje i ZHS.

Při provozu EZ v prostorech s nebezpečím výbuchu nebyly aplikovány požadavky NV č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu. Jednalo se zejména o nezpracování písemné DOPV a neoznačení míst vstupů do prostorů s nebezpečím výbuchu bezpečnostními značkami výstrahy s černými písmeny EX označujícími "nebezpečí - výbušné prostředí".

V rámci kontrol bylo inspektory OIP uloženo kontrolovaným subjektům celkem 12 pokut v celkové výši 123 000 Kč.

Na celkový počet kontrol, nejen v oblasti EZ, mělo značný vliv utlumení veškerých činností inspektorů vyhlášením nouzového stavu v souvislosti s pandemií COVID-19.

Kontroly byly primárně zaměřeny na preventivní působení u zaměstnanců a zaměstnavatelů působících v oblasti zpracovávání dřeva, a to v souvislosti s nebezpečím možného rizika vzniku požáru či výbuchu hořlavých prachů.

Poznatky z dalších kontrolovaných oblastí ukazují, že největší nedostatky jsou v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťují v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize provozovaných EZ. V přímé souvislosti s těmito nedostatky je pak nestanovení osoby odpovědné za stav a provoz EZ.

Pro kontrolní činnost v roce 2021 jsme se rozhodli u společností, které provádějí provoz a údržbu veřejného osvětlení (včetně instalace a demontáže sezónní světelné výzdoby měst a obcí, např. vánoční výzdoby atd.). V minulých letech měly tyto práce přímou i nepřímou souvislost s několika závažnými i smrtelnými PÚ. A to nejen v souvislosti s pádem zaměstnanců z výšky nebo do hloubky, ale i v přímé souvislosti s prací pod napětím a v blízkosti živých částí pod napětím. Záměrem úkolu v oblasti EZ v souvislosti s provozem a údržbou pouličního osvětlení je ověřit u zaměstnavatelů, jakým způsobem jsou stanoveny pracovní postupy a zajišťovány kontroly, revize a údržba těchto EZ. Dále bude kontrolována odborná způsobilost zaměstnanců provádějících činnost na EZ, zajištění OOPP, pracovní postupy (práce pod napětím, práce ve výškách apod.), rozsah kontrol a revizí.

5.11 Zdvihací zařízení

Na základě závažných kontrolních zjištění z předcházejícího období v oblasti zdvihacích zařízení, např. nevyhodnocení konkrétních rizik, dále nezpracování konkrétního systému bezpečné práce (dále jen „SBP“), ale také i klesající úroveň odborných předpokladů zaměstnanců, bylo vhodné a účelné se problematice zdvihacích zařízení opakovaně věnovat.

Inspektoři specializace pro vyhrazená technická zařízení – zdvihací zařízení (dále jen „VTZ – ZZ“), se zaměřili na bezpečnost práce při provozování zdvihacích zařízení bez rozdílu nosnosti a způsobu použití včetně prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen. Kontroly se dále také zaměřily, jak na podmínky provozování zdvihacích zařízení, jejich naplňování z hlediska dodržování právních a ostatních předpisů včetně interních předpisů zaměstnavatelů na úseku provozu zdvihacích zařízení. V rámci kontrolní činnosti byla pozornost věnována i dodržování povinností zaměstnavatelů z hlediska zabezpečení odpovídající obsluhy, technického stavu, provádění předepsaných kontrolních úkonů a vedení předepsané dokumentace zdvihacích zařízení. Zvláštní pozornost pak byla věnována

bezpečnému provozu výtahů např. v ubytovacích zařízeních, dále nákladních výtahů v obchodních centrech, skladových objektech, apod.

Cílem preventivní kontrolní činnosti bylo také i přispět k větší bezpečnosti zaměstnanců pracujících na těchto zařízeních, stejně jako zaměstnanců a dalších osob nezúčastněných, avšak jejich provozem dotčených. Ověřit přístup zaměstnavatelů k vyhodnocení rizik souvisejících s bezpečným provozem zdvihacích zařízení.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- prevenci rizik, dále na způsob vedení dokumentace o vyhledaných a vyhodnocených rizicích a také na to, jak zaměstnavatelé přijímají opatření k jejich odstranění,
- odbornou způsobilost (teoretickou a praktickou přípravu) včetně ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti,
- ověření, zda provozovatelé zdvihacích zařízení mají k dispozici provozní dokumentaci zařízení, dále zda používají zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno,
- MPBP – rozsah SBP ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny,
- provádění odborných úkonů k prověření technického stavu zdvihacích zařízení, tzn., zda zdvihací zařízení jsou řádně revidována, kontrolována a udržována,
- volbu, označení, kontroly, uložení a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu.

V rámci stanoveného úkolu byla provedena kontrolní činnost v souladu se zákonem o inspekci práce s 16 inspektory specializace VTZ - ZZ. Bylo provedeno celkem 460 kontrol a zjištěno 874 porušení, což je o 39 více, jak v předcházejícím období. Dále bylo vydáno 12 TOO (viz tabulka níže).

Z toho vyplývá, že celkově za SÚIP byl počet stanovených kontrol splněn.

Tab. č. 34 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	31	25	40	47	26	77	74	133	449*
Počet kontrol	31	25	40	49	28	80	74	133	460
Počet zjištěných porušení	28	64	98	5	30	77	129	443	874
Počet opatření	0	10	2	0	0	0	0	0	12

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

Nejčastěji byl porušován zák. č. 309/2006 Sb., a to v oblasti požadavků na výrobní a pracovní prostředky a zařízení, jak vyžaduje ust. § 4 odst. 1 písm. c) zák. č. 309/2006 Sb. (pravidelná a řádná údržba, kontroly a revize). Opakovaně kontrolované osoby také porušovaly i požadavky na organizaci práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti (§ 5 odst. 1).

Jako další byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce a to v oblasti prevence rizik (§ 102), dále v oblasti nezajištění školení a neurčení obsahu a četnosti školení včetně nevedení evidence o školení zaměstnanců (§ 103) a nepřidělení OOPP dle vlastního seznamu na základě vyhodnocených rizik (§ 104). Velmi často zjišťovaným nedostatkem je však i nadále absence záznamu o provedení ověření znalostí školených zaměstnanců.

Dalším závažným zjištěním v oblasti bližších požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí bylo nedodržení požadavků stanovených NV č. 378/2001 Sb. (§ 3 a § 4).

V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že v řadě případů kontrolované osoby porušovaly např. ust. § 3 NV č. 101/2005 Sb. (viz následující tabulka).

V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že zaměstnavatelé nestanovují lhůty pro provádění periodických lékařských prohlídek v souladu s vyhl. č. 79/2013 Sb.

Tab. č. 35 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zák. č. 309/2006 Sb.	326	37,3
zákoník práce	287	32,8
NV č. 378/2001 Sb.	149	17,0
NV č. 101/2005 Sb.	102	11,7
ostatní	10	1,1
Celkem	874	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

- **Prevence rizik, vyhledání a hodnocení rizik a přijímání opatření k jejich odstranění**

V rámci kontrolní činnosti byl také kladen důraz na prevenci rizik, tzn. na všechna opatření vyplývající z právních či ostatních předpisů k zajištění BOZP a z předpisů zaměstnavatele, které mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat působení neodstranitelných rizik při provozu zdvihacích zařízení.

Vyhledávání pracovních rizik na pracovištích, spojených s provozem zdvihacích zařízení, trvale vykazuje v řadě případů formální přístup. Opakovaně je tato situace zjišťována v případech, kdy zaměstnavatelé využívají služeb komerčních externích techniků BOZP, kteří ve značné míře využívají komerčně zajišťované, již předem zpracované soubory rizik, bez konkretizace na místní podmínky jednotlivých provozovatelů zdvihacích zařízení a specifika jednotlivých činností spojených s provozem a obsluhou zdvihacích zařízení, případně prostředků pro vázání a zavěšení břemen. Opakovaně se vyskytují nedostatky ve zpracování základní předepsané dokumentace, která mnohdy není zpracována odpovídajícím způsobem, opět především s ohledem na konkrétní podmínky provozovatele-uživatele vyhrazených zdvihacích zařízení. Tak jako v předchozích letech, tak i v roce 2020, byly zjišťovány nedostatky v úrovni zpracování organizačních směrnic pro provoz zdvihacích zařízení, jmenovitě SBP pro provoz zdvihacích zařízení, stejně tak jako v dalších interních předpisech, jako jsou technologické postupy, pracovní návody, pokyny a dalších interních předpisů. Jde především o neaktuálnost těchto dokumentů, jejich povšechné pojetí, případně nesoulad jejich obsahu se zjištěnou skutečností.

- **Odborná způsobilost a ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti, a to u vyhrazených a tzv. „nevýhrazených“ zdvihacích zařízení**

V rámci kontrolní činnosti byly zjištěny vážené nedostatky v osnovách školení, kde nebyly uvedeny např. příslušné platné předpisy, podle kterých byl zaměstnanec seznámen se svými povinnostmi. Osnovy byly tedy obecné a velmi často obsahovaly i již neplatné technické normy. Při kontrolní činnosti bylo v některých případech také zjištěno, že zaměstnanci nebyli seznámeni s návody na obsluhu konkrétního zdvihacích zařízení včetně používaných prostředků pro zavěšení a uchopení břemen. Nejčastějším nedostatkem bylo neuvedení v osnově školení jeřábníků, pro jaký konkrétní typ jeřábu byl vyškolen. Dalším zjištěním je skutečnost, že v řadě kontrolovaných subjektů není určena pověřená osoba odpovědná za provoz jeřábů a zdvihadel. U některých zaměstnavatelů převládá také i názor, že předložením např. průkazu jeřábníka nebo vazače automaticky problematiku ovládá a vše zná, takže jej nemusí zaměstnavatel školit. Dále v rámci kontrolní činnosti, zejména na staveništích, kde se manipulovalo s břemeny za pomoci mobilních jeřábů, byl zjištěn zvýšený výskyt vazačů bez příslušného zaškolení ve vázání břemen.

Při kontrolách bylo dále zjištěno, že zaměstnavatelé, jejichž zaměstnanci obsluhovali vypůjčené pojízdné zdvihací pracovní plošiny, nezajistili zaměstnancům příslušené základní školení ve smyslu čl. 6.1 ČSN ISO 18878 Pojízdné zdvihací pracovní plošiny – Školení obsluhy, kdy obsluha nebyla zaškolená ani s konkrétním typem plošiny.

- **MPBP - rozsah SBP ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny**

Zpracování místního bezpečnostního předpisu, tzv. „SBP“ je dán požadavkem ČSN ISO 12480-1. Při kontrolní činnosti bylo zjištěno, že zaměstnavatelé jsou si vědomi povinnosti zpracování SBP. Předložené SBP však v řadě případů neměly požadovaný rozsah, a tudíž neobsahovaly činnosti jeřábu tak, aby byly prováděny bezpečně s přihlédnutím ke všem předvídatelným rizikům. Zaměstnavatelé, aby splnili svoji povinnost, si většinou nechávají zpracovat SBP externími revizními technikami zdvihacích zařízení, a tak často dochází k tomu, že je napsán obecně a neodpovídá konkrétním podmínkám provozu. Převažuje také i skutečnost, že SBP nejsou schváleny odpovědným vedoucím kontrolované osoby.

Dalším zjištěným nedostatkem v řadě případech bylo nenaplnění požadavku čl. 4.1 písm. b) ČSN ISO 12480-1 – výběr, zajištění a použití vhodného jeřábu a příslušenství, kdy SBP neobsahovaly příslušenství, které se používá v souvislosti s provozem jeřábů, jako jsou např. vhodné vázací prostředky.

Pro provoz pojízdných zdvihacích pracovních plošin zaměstnavatelé v převážné většině neměli zpracován pracovní systém ve smyslu ust. čl. 4.2 ČSN ISO 18893 Pojízdné zdvihací pracovní plošiny – Bezpečnostní zásady, prohlídky, údržba a provoz.

- **Používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s návodem výrobce (provozní dokumentací)**

V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že zaměstnavatelé často nemají vypracovaný plán kontrol revizí a údržby. Většinou se spoléhají na to, že jim externí firmy budou hlídat lhůty provádění výše uvedených kontrol a tím dochází k tomu, že kontroly nejsou provedeny v předepsaných lhůtách nebo nejsou provedeny vůbec. Zaměstnavateli, který má zpracovaný pouze roční plán, bylo v rámci preventivních opatření také doporučeno, aby si zpracoval plán kontrol, revizí a zkoušek v rozsahu od revizní zkoušky k revizní zkoušce a tím se postihl celý cyklus kontrol. Velmi často bylo zjišťováno, že kontrolovaná osoba nerespektuje závěry revizního technika a neodstraňuje závady, které byly uvedeny v revizní zprávě.

V rámci kontrolní činnosti bylo nejčastěji zjištěno:

- obsluhovatelé zdvihacích zařízení nejsou proškoleni z předpisů, které doplňují jejich odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce - nejsou prokazatelně proškoleni a seznámeni s předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při obsluze konkrétního zdvihacího zařízení, školení neobsahuje návody na obsluhu a pracovní postupy pro konkrétní typ zdvihacího zařízení,
- MPBP SBP pro činnosti jeřábu (jeřábové dopravy) bývá často velmi obecný a obsahově nedostatečný. Postrádá popis konkrétních činností při obsluze jeřábu tak, aby odpovídaly danému provozu a byly prováděny bezpečně a obsahuje odkazy na neplatnou legislativu,
- prostředky pro vázání, zavěšování a uchopení břemene nebyly označeny tak, aby bylo možné určit charakteristiky podstatné pro jejich bezpečné použití (např. nosností) a nebyly pravidelně kontrolovány dle provozní dokumentace anebo nebyly provozní dokumentací vůbec vybaveny,
- u permanentních břemenových magnetů často scházely identifikační štítky magnetů s uvedením minimální tloušťky břemene v závislosti na jeho hmotnosti.

- **Volba, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu**

Řada zaměstnavatelů v oblasti vázacích prostředků nestanovuje termíny kontrol vázacích prostředků s ohledem na četnost používání a na prostředí, ve kterém jsou používány. Velmi vážná zjištění jsou v případech, kdy zaměstnavatelé se domnívají, že pokud zaměstnanec předloží vazačský průkaz, který nabyl v předchozím zaměstnání, např. méně jak rok starým záznamem od revizního technika zdvihacích zařízení o absolvování školení vazače břemen, takže tomuto zaměstnanci nemusí zajistit tzv. „nové“ školení ve způsobech vázání břemen. Kontrolní činnost prokázala, že zaměstnavatelé zpravidla nevědí nebo nechtějí vědět, že školení by mělo obsahovat informace o konkrétních vázacích prostředcích používaných u daného zaměstnavatele, dále seznámení s konkrétním SBP a dalšími pracovními postupy konkrétního pracoviště. Kontrolou bylo také i zjištěno, že zaměstnavatelé nemají v některých případech k dispozici návody výrobce k používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen zejména na staveništích např. velmi poškozené články řetězů, poškozené záplety ocelových lan.

Konkrétně byly zjištěny zejména tyto nedostatky:

- zaměstnavatelé v řadě případů nemají k dispozici návody výrobce k používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen, tzn., při nákupu je prodejce nepředá a provozovatelé je v zásadě ani nepožadují,
- prostředky pro vázání, zavěšování a uchopení břemene nebyly označeny tak, aby bylo možné určit charakteristiky podstatné pro jejich bezpečné použití (např. nosností) a nebyly pravidelně kontrolovány dle provozní dokumentace,
- prostředky pro vázání, zavěšování a uchopení břemene nebyly skladovány tak, aby nedošlo k jejich poškození,
- háky řetězů nebyly vybaveny bezpečnostní pojistkou, i když bylo patrné, že touto pojistkou byly od výrobce vybaveny.

V rámci kontrol bylo inspektory OIP uloženo kontrolovaným subjektům celkem 8 pokut v celkové výši 100 000 Kč.

Obsah a zadání této kontrolní činnosti výrazně přispělo ke snížení PÚ, ale také i ke zlepšení stavu v oblasti bezpečnosti práce u zdvihacích zařízení, jak vyhrazených, tak i u tzv. „nevýhrazených“. Při kontrolní činnosti se poukázalo na nedostatky, které se opakovaně vyskytují v oblasti bezpečného provozu zdvihacích zařízení, a to bez rozdílu nosnosti a způsobu používání včetně manipulace s břemeny. Mezi tyto převažující nedostatky patřilo nedodržování SBP na konkrétních pracovištích, dále nedodržování návodu výrobce a MPBP. Poznatky získané při plnění tohoto úkolu lze hodnotit jako velmi užitečné, a tudíž je nutné této oblasti věnovat i nadále trvalou pozornost, jelikož nedostatky na straně zaměstnavatelů se stále opakují.

Z charakteru nejčastěji porušovaných předpisů, a to v souvislosti s bezpečným používáním zdvihacích zařízení a prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene lze konstatovat, že zaměstnavatelé - provozovatelé opakovaně porušují zákoník práce, dále zák. č. 309/2006 Sb., ale i další související předpisy, které se vztahují k bezpečnému provozu zdvihacích zařízení (NV. č. 378/2001 Sb., NV č. 101/2005 Sb.).

Na základě výsledků provedených kontrol v roce 2020 v oblasti zdvihacích zařízení, inspektoři pro VTZ – ZZ jednoznačně doporučují, aby se i v následujícím období prováděly kontroly provozu zdvihacích zařízení v rámci kontrolní činnosti, jelikož byly zjišťovány závažné nedostatky, které bezprostředně ohrožovaly životy a zdraví zaměstnanců a jiných osob, které se vyskytovaly v blízkosti těchto zdvihacích zařízení. Při kontrolách byla zjišťována velmi často nízká úroveň odborných znalostí

jeřábníků i vazačů břemen, což se projevovalo zvýšenou pracovní úrazovostí u zdvihacích zařízení a při manipulaci s břemeny.

Z výše uvedeného je zřejmé, že v následujícím období je vhodné se opakovaně zaměřit na kontrolu zdvihacích zařízení bez rozdílu nosnosti a účelu použití včetně prostředků pro vázání (ocelová a textilní lana, řetězy), dále zavěšení (traverzy, „S“ a „C“ háky) a uchopení břemene (magnety, svěrky, přísavky). V rámci kontrolní činnosti inspektoři zdvihacích zařízení zaměří pozornost na dodržování povinností zaměstnavatelů z hlediska zabezpečení odpovídající obsluhy, dále technického stavu, provádění předepsaných kontrolních úkonů a vedení předepsané dokumentace zdvihacích zařízení. Zvláštní pozornost v rámci kontrolní činnosti je nutné věnovat zejména bezpečnému provozu mostových, mobilních, nakládacích, konzolových a sloupových jeřábů provozovaná např. v hutním a zpracovatelském průmyslu, dále při galvanické povrchové úpravě kovů a plastů, vlastní výrobě a v ní využívaná zdvihací zařízení apod.

Cíl a zadání úkolu splnily všechny OIP.

5.12 Plynová zařízení

Při kontrolách bezpečného provozu plynových zařízení v různých oblastech výroby, provozu a služeb jsme se stále setkávali se skutečností, že ze strany provozovatelů nebylo vždy řádně zajištěno jejich bezpečné provozování. Kontroly v minulých letech ve zmíněných oblastech ukázaly, že největší nedostatky byly v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťovaly v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize zejména starších zařízení. Nedostatky byly zjišťovány také v organizaci práce, provozní dokumentaci, odborné způsobilosti obsluhy plynových zařízení a v zajištění ochrany před úniky plynů. Toto byly tedy oblasti, kterým bylo potřeba i nadále věnovat trvalou pozornost, a na které byla rovněž směřována kontrolní činnost v roce 2020 v rámci kontroly bezpečnosti provozu plynových zařízení.

Vysoká rizikovost provozu z pohledu použitého média, stav a úroveň dodržování předpisů k zajištění bezpečnosti práce při provozu plynových zařízení, může být zdrojem nebo příčinou ohrožení života a zdraví osob, a to nejen zaměstnanců kontrolovaného subjektu. V minulých letech tyto zmíněné aspekty vedly ke značným materiálním škodám a za určitých podmínek zapříčinily vznik nehodových a v některých případech i velmi tragických událostí. Z těchto důvodů byly kontroly v roce 2020 zaměřeny na provoz plynových zařízení v různých oblastech výroby, provozu a služeb.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- vyhledávání a hodnocení rizik při provozu plynových zařízení,
- odbornou a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- vedení provozní dokumentace a provádění její aktualizace - provozní řády, provozní deníky, doklady o kvalifikaci osob, harmonogram revizí,
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP, na základě vyhodnocení rizik i z pohledu provozu plynových zařízení, poskytování OOPP zaměstnancům včetně seznámení s jejich používáním a provádění kontroly jejich používání, zda zaměstnavatelé na vlastní náklady tyto OOPP udržují v použitelném stavu,
- stanovení opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem plynových zařízení,
- zajištění bezpečného stavu provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou, servisem, předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň dokladů z kontrol a revizí,
- zajištění bezpečného přístupu pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení,
- zabezpečení dostatečného přívodu spalovacího a větracího vzduchu,

- vybavení přívodního potrubí plynu předepsanými armaturami, nepoužívání pro jiné účely, než pro které je určeno, provedení dostatečné protikorozní ochrany, značení protékajícího média, označení uzávěrů plynu a zajištění bezpečného přístupu.

V rámci plnění této kontrolní činnosti bylo OIP provedeno celkem 456 kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem 1 543 nedostatků a vydáno celkem 116 TOO. Z celkového počtu provedených kontrol u 83 kontrol nebylo zjištěno porušení právních předpisů. Tabulky níže obsahují bližší údaje v rámci plnění tohoto úkolu.

Tab. č. 36 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	42	30	26	19	34	85	102	105	440*
Počet kontrol	46	31	26	19	34	89	103	108	456
Počet zjištěných porušení	118	162	81	20	91	344	147	912	1 875
Počet opatření	0	10	0	0	0	0	0	0	10

Pozn.: *Subjekty nelze počítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

Vydaná TOO se týkala např. k doporučení instalace stabilních detektorů na zjišťování přítomnosti CO v objektech ve veřejném zájmu (školy, ubytovací zařízení aj.) nebo subjektům s vyšším počtem zaměstnanců provozující plynové spotřebiče skupiny B. Rovněž byla také doporučována výměna starých regulátorů tlaku plynu, které byly staré 20 a více let či návrhy výměny starých uzavíracích armatur – kuželových kohoutů typu K 800 za bezpečnější kulové kohouty.

Dále v tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované porušení právních předpisů se týkalo nedodržování ust. zák. č. 309/2006 Sb., zákoníku práce a NV č. 101/2005 Sb. Z tabulky je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Tab. č. 37 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	517	27,6
zákoník práce	505	26,9
NV č. 101/2005 Sb.	350	18,6
NV č. 378/2001 Sb.	253	13,5
vyhl. č. 48/1982 Sb.	94	5,1
vyhl. č. 85/1978 Sb.	69	3,7
vyhl. č. 21/1979 Sb.	40	2,1
vyhl. č. 91/1993 Sb.	36	1,9
jiné technické předpisy a normy	11	0,6
Celkem	1 875	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

- **Vyhledávání a hodnocení rizik při provozu plynových zařízení**

U velké části kontrolovaných subjektů bylo vyhodnocení rizik pro provoz plynových zařízení a přijetí opatření k jejich minimalizaci zpracováno obecně a neúplně. Jedním častým nedostatkem bylo opomenutí vyhodnotit rizika pro plynovody – přívod média ke spotřebičům. Analýzu rizik mnohdy prováděly osoby, které neměly žádné znalosti o plynovém zařízení. Při aktualizaci dokumentace pro provoz plynových zařízení a k přijetí opatření k minimalizaci stávajících rizik nedocházelo

k zpracování skutečností plynoucích z měnících se podmínek provozu a také z technického stavu zařízení zjištěného prováděnými servisními prohlídkami, kontrolami, revizemi a dalšími kontrolami.

V dokumentacích bylo rovněž zjišťováno, že nejsou vyhledána rizika pro všechny pracoviště a pracovní činnosti, které se u kontrolované osoby vyskytují, zaměstnanci tak nemají ani možnost se s riziky a opatřeními seznámit. V některých případech se objevují rizika, která nerefletovala daná pracoviště (např. pro provoz restauračního zařízení byla vyhodnocena rizika při sváření plamenem a naopak chyběla zásadní rizika při manipulaci s tlakovými lahvemi jak na propan butan, tak i jiné používané plyny). U subjektů, kde se na pracovišti vyskytovali také zaměstnanci cizích subjektů, bylo zjišťováno, že dokument o vzájemné informovanosti o rizicích je obecný nebo nebyl vůbec zpracován.

- **Odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení**

Co se týče odborného školení zaměstnanců, tak to bylo ve většině případů provedeno. Písemná dokumentace o provedeném školení a ověření znalostí však nebyla úplná. Zásadní nedostatky byly zjištěny v osnovách školení, kde nebyly uvedeny příslušné platné předpisy, osnovy byly příliš obecné, nebyla určena četnost školení o právních a ostatních předpisech, způsob ověřování znalostí zaměstnanců. U malých provozovatelů byly osnovy staženy z internetu před ohlášenou kontrolou místně příslušného OIP.

Opakujícím se problémem u některých kontrolovaných subjektů byl však nízký počet osob s patřičnou kvalifikací, a to v ojedinělých případech až do té míry, že nebyla záruka zastupitelnosti těchto osob v případě nemoci, dovolené apod. K tomuto byla vydána také TOO. Bylo doporučeno aktualizovat a konkretizovat místní provozní řád (dále jen „MPŘ“) a to tak, aby odpovídal současné situaci zařízení a určena zastupitelnost obsluhy.

Při kontrolách často nebyla předložena kvalifikace pracovníků pověřených obsluhou plynového zařízení s výkonem pod 50 kW (jednalo se např. o kuchyňský personál ve stravovacím zařízení, který musí být seznámen s předpisy pro obsluhu a souvisejícími bezpečnostními předpisy, s požárním řádem, poplachovými směrnicemi a musí být zaškoleni v obsluze těchto zařízení dle požadavků vyhl. č. 21/1979 Sb.). Právě u obsluhy plynových spotřebičů s výkonem pod 50kW nejčastěji chybělo také ověření zdravotní způsobilosti.

U velké části kontrolovaných subjektů bylo zjištěno, že nebyla jmenována osoba odpovědná za provoz plynových zařízení. Pokud již byla jmenována, tak ale nebyla seznámena se všemi svými povinnostmi a mnohdy neměla ani k dispozici dokumenty o provozovaném plynovém zařízení.

- **Vedení provozní dokumentace**

V případě kontrol provozní dokumentace v mnoha případech i nadále nebyly vedeny revizní knihy, MPŘ neodpovídaly ust. ČSN 38 6405, často bez konkrétních informací pro obsluhu.

Kontrolami bylo zjišťováno, že i přesto, že došlo k rekonstrukci, nebyly MPŘ aktualizovány (např. při výměně kotlů, technologie, změně provozovatele, uváděna byla neplatná telefonní čísla, původní zařízení, které již bylo vyměněno, nebyla uvedena všechna zařízení v kotelně hlavně zabezpečovací prvky kotelny, detektory plynu CH₄ nebo CO, čidla zaplavení, teplotní čidla, a další), chyběly situační náčrty s popisem umístění zařízení, způsob a povinnost provádět kontrolu a kalibraci detekčních systémů na výskyt zemního plynu nebo CO apod.

Pozornost byla při kontrolách zaměřena také na vypracování harmonogramu kontrol a revizí plynového zařízení. Uvedené termíny v harmonogramu nejednou neodpovídaly termínům uvedených v MPŘ zpracovaném revizním technikem plynu, nebyla uvedena všechna provozovaná zařízení, velmi často chyběla vyznačení provedených úkonů, nedodržování lhůt a termínu revizí, kontrol plynových zařízení, odborných prohlídek nízkotlakých kotelů, servisu plynových zařízení, kalibrací detektorů apod.

Pro plynová zařízení do výkonu 50kW často nebyly k dispozici pokyny (plynové ohřívače vody, tepelné zářiče, lokální topidla, apod.). V některých případech sice dokumenty k dispozici byly, ale obsluha s nimi seznámena nebyla.

U provozovaných velkokuchyňských zařízení, zejména staršího provedení, nebyly návody k obsluze a nebyl zpracován ani MPBP. Problémy zde většinou vyplývaly z toho, že obsluha bohužel neznala pokyny a způsob zajištění bezpečného provozu zařízení, činnosti při vzniku mimořádné situace a rovněž způsob vedení zápisů do provozních deníků.

Občasná zjištění byla také v provozních výkresech, kde nebyly zapracovány rozvody plynu a umístění hlavních uzávěrů na plynovém zařízení.

- **Poskytování OOPP**

V oblasti poskytování OOPP zaměstnancům byly stále zjišťovány případy, kdy zaměstnavatelé OOPP poskytují na základě uvážení, nikoli na podkladě seznamu zpracovaného po zhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. V některých případech chyběl prokazatelný doklad o předání OOPP zaměstnanců, neboť nebyly vyplňovány karty na předání OOPP s podpisem zaměstnance.

Mnohdy zaměstnavatelem nebyl stanoven způsob, podmínky a doba používání OOPP. V některých případech byly používány rukavice, které byly nevhodně stanoveny na základě vyhodnocených rizik např. určeny pouze proti mechanickému poškození a ne proti popálení.

Během kontrol plynového zařízení v restauračních zařízeních bylo často zjišťováno, že většina zaměstnanců v kuchyni nepoužívá pevnou ochrannou pracovní obuv, což bylo v rozporu se zpracovaným seznamem pro poskytování OOPP.

- **Opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem plynových zařízení**

Velká část kontrolovaných subjektů měla opatření pro zdolávání mimořádných událostí zapracováno do MPŘ, případně bylo zmíněno v traumatologickém plánu nebo v požární poplachové směrnici.

V několika regulačních stanicích chyběla DOPV zpracovaná dle NV č. 406/2004 Sb. U několika kontrolovaných subjektů nebyly určeny osoby odpovědné za stav a provoz plynových zařízení, neseznámeny s havarijním plánem a také nebyly seznámeni se skutečností, že zajišťují v případě mimořádných událostí spolupráci se záchrannými složkami.

- **Zajištění bezpečného stavu provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, doklady z kontrol a revizí - předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň**

Úroveň prováděných kontrol a revizí byla značně rozdílná. Revize a v některých případech i kontroly byly prováděny v převážné míře dodavatelským způsobem. Nebyl vždy prováděn pravidelný servis dle technických podmínek výrobce. Problém byl v některých případech s odstraňováním zjištěných nedostatků ze strany provozovatelů.

Při kontrolách byly zjištěny případy, kdy provozovatel neměl k dispozici revizní knihy plynových spotřebičů, u čerpacích stanic CNG chyběly např. revizní knihy plynovodů dle TPG 703 01.

Zprávy o revizi plynového zařízení neměly náležitosti dle příslušných ČSN, neboť nebylo jednoznačně uvedeno označení provozu nebo objektu, nebyl uveden druh zařízení, předmět revize neodpovídal revidovanému zařízení v době revize. Dále pak byl zjišťován nedostatečný popis technických hodnot revidovaného zařízení (byl hodně obecný, nesouvisící s konkrétní revizí, např. nebyly uvedeny konkrétně technické hodnoty revidovaného zařízení – plynovodu a plynových spotřebičů, nebylo zhodnoceno větrání prostor, vedení provozní dokumentace aj.).

Při prováděném měření nebyly u použité detekční techniky uvedeny všechny technické parametry, přesné označení použitého zařízení, výrobní číslo a hlavně platnost kalibrace, rovněž byla zjištěna detekční technika bez platné kalibrace.

Zjištěny byly případy, kdy použitá detekční technika nebyla určena pro danou činnost, nebyla určena pro zjišťování úniku plynu na plynovodech pod úrovní terénu. Rovněž také nebyly např. uváděny řádně termíny pro odstranění závad, nebyly uváděny ostatní související revize dle ČSN včetně data jejich provedení.

- **Kontrola pracoviště – zajištění bezpečného přístupu pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení; zabezpečení dostatečného přívodu spalovacího a větracího vzduchu; vybavení přívodního potrubí plynu předepsanými armaturami, nepoužívání pro jiné účely, než pro které je určeno, provedení dostatečné protikorozní ochrany, značení protékajícího média, označení uzávěrů plynu a zajištění bezpečného přístupu**

Nedostatečnou péčí o provozované plynové zařízení dochází k porušení právních předpisů, které obecně z pohledu kontrol a údržby bylo zjištěno v případech kdy např.:

- plynovodní potrubí nebylo chráněno proti korozi, plynovody a armatury nebyly řádně upevněny,
- nebylo provedeno utěsnění chrániček plynovodu, chráničky při prostupu stavební konstrukci chyběly, měly nedostatečný přesah, dimenzi, nebyly opatřeny ochranou proti korozi, řádně vetknuty do stavební konstrukce, v případě, že se jednalo o požární úsek, nebyly zatěsněny protipožárními ucpávkami,
- nebyly uchovávány výchozí revize plynového zařízení po dobu životnosti zařízení,
- nebyly k dispozici zápisy o provedení odborné prohlídky nízkotlaké plynové kotelny,
- nebyl doložen výpočet větrání prostoru s instalovanými plynovými spotřebiči,
- plynovody v pěstitelských pálenicích nebo i prádelnách s plynovými sušičkami jsou provozovány jako domovní plynovody podle TPG 704 01:2013, ale jedná se o průmyslové plynovody dle TPG 703 01 část II.,
- v objektech s plynovými zařízeními skupiny B (otevřený spotřebič, který odebírá spalovací vzduch z prostoru, v němž je umístěn a od kterého se spaliny odvádí do vnějšího ovzduší spalínovou cestou ve smyslu ČSN 73 4201 a ČSN EN 13 384-1) je instalováno podtlakové větrání a hrozí riziko otravy obsluhy nebo jiných osob CO,
- plynové spotřebiče byly připojeny hadicí, pružným spojem s prošlou životností, čímž přivádění všech forem energií (CH₄, propan-butan) nebylo provedeno bezpečným způsobem,
- uzávěry odběrného plynového zařízení nebyly viditelně označeny bezpečnostní tabulkou informující o umístění uzávěrů,
- u plynovodů např. nepoužívaná část plynovodu nebyla zaslepena nebo prokazatelně odstavena z provozu, prostupy plynovodu zdí chráničkou nebyly utěsněny, nebyl vodivě propojen, na plynovodu umístěny svěrné spoje, které nebyly určeny pro dané provozní médium, plynovod a odvodušňovací potrubí plynovodu nebylo řádně uchyceno, ke kuželovým uzávěrům na plynovodu chyběly ovládací prvky, nebyla ověřována těsnost plynovodů pod úrovní terénu, nebyl označen hlavní uzávěr plynu pro objekt nebo vyznačen směr k němu, u zemního šoupěte nebyl k dispozici ovládací prvek nebo nepasoval, na plynovém zařízení se vyskytovaly netěsnosti,
- na VTL/STL regulační stanici plynu nebyly umístěny výstražné tabulky, nebyla prováděna údržba VTL-RS, strojní zařízení regulační stanice plynu nebylo řádně uzemněno,
- dveře do nízkotlakých plynových kotelen nebyly z nehořlavého materiálu,

- plynové spotřebiče měly být provozovány (podle předložené projektové dokumentace) jako spotřebiče skupiny C, ve skutečnosti byly provozovány jako B bez zajištění dostatečného přívodu vzduchu pro spalování,
- pracoviště nebyla vybavena požadovaným technickým zabezpečením – chyběly detektory CH₄, CO, samočinný uzávěr plynného paliva,
- nepřístupné uzávěry – instalovány ve výšce nad 2,5 m, nedostatečná vzdálenost plynovodu od EZ,
- na konci jednotlivých větví plynovodu nebylo instalováno zařízení na odvodu vzduchu nebo odplynění plynovodu,
- uzavírací armatury nebyly schváleny pro použití na plynná paliva nebo nesplňovaly požadavek TPG 704 01:2013 – neměly dorazy,
- nezajištění pořádku v nízkotlakých plynových kotelnách a plynoměrných místnostech,
- používání trubiček pro zjišťování CO v ovzduší s prošlou dobou použitelnosti,
- kotelny nebyly vybaveny předepsanou výbavou, chyběl samozavírač dveří, bateriová svítidla, hasicí přístroj, lékárnička dle ČSN 07 0703, lékárnička obsahovala léčiva s prošlou dobou expirace,
- nebyly prováděny kalibrace detektorů úniku plynu CH₄ nebo CO,
- nebyly prováděny kontroly pojistných zařízení a manometrů nulováním ve stanovených termínech, včetně zápisu do provozního deníku, respektive nebyly sledovány údaje předepsané v provozním řádu,
- nebyly prováděny kontroly izolace plynovodů vedených v zemi nejméně 1 x za 10 let,
- používání poškozených nebo prošlých přípojovacích hadic u plynových spotřebičů, převážně plynových sporáků v kuchyních aj.

- **Vedení evidence o PÚ v knize úrazů včetně zpracování záznamu o PÚ**

Při kontrolách byly požadovány a doloženy knihy úrazů. PÚ byly evidovány, ale obsah zápisu nebyl vždy zcela v souladu s NV č. 201/2010 Sb. Stále byly zjišťovány případy, kdy u ostatních PÚ zaměstnavatel nepřijal žádné opatření proti jejich opakování.

Právním subjektům bylo uloženo 17 pokut v celkové výši 336 000 Kč. Počet kontrol se oproti loňskému roku snížil, stanovené počty kontrol úkolů byly ovšem splněny, a to i přes nepříznivou situaci způsobenou pandemií COVID-19, kdy došlo k přerušení kontrolní činnosti na jaře a v posledním čtvrtletí roku 2020. Přínosem prováděných kontrol je skutečnost, že zaměstnavatelé byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s provozem plynových zařízení a právě dodržování těchto povinností by mělo vést k odpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu plynových zařízení a tím i ke snížení rizika možného ohrožení zdraví osob.

Kontrolované subjekty měly zájem o bezpečný provoz plynových zařízení, i když znalosti jejich povinností byly v některých případech velmi sporadické. V některých případech se kontrolované osoby plně spoléhaly na externí revizní techniky, kteří u kontrolovaných subjektů zajišťovali pravidelné revize a kontroly s tím, že budou sami hlídat stanovené termíny těchto kontrol. Provozovatelé si tímto ulehčovali svou odpovědnost a svou odpovědnost přenášeli na externí revizní techniky.

V souvislosti s uvedenými výstupy z těchto kontrol je i dále nutné zaměřit se zejména také na subjekty, kde nebyly provedeny kontroly více než 5 let, a to z důvodu klesající úrovně a znalostí předpisů na těchto provozovaných zařízeních, jelikož dochází k výměně zaměstnanců, nepředávání zkušeností z praxe, technické znalosti apod. Je nutné i nadále provádět větší osvětu veřejnosti s cílem seznamování s nebezpečími, která mohou nastat při zanedbání bezpečné obsluhy, servisu, údržby, revizí a kontrol plynového zařízení, upozorňovat provozovatele na nové předpisy k zajištění bezpečnosti provozu, neustále jim připomínat jejich povinnosti vyplývající z platných právních a technických předpisů.

5.13 Tlaková zařízení

Mimořádné události v minulém období a výsledky inspekcí OIP ukazují i na nutnost systematické kontroly provozovatelů tlakových zařízení. Výběr subjektů bude upřednostněn na zařízení, u kterých je zřejmá možnost vzniku vyššího nebezpečí při provozu a údržbě, vyplývající z událostí šetřených OIP. Zejména kotelní zařízení parních kotlů, včetně úpravy vody, akumulátory páry, parní autoklávy, tlakové nádoby nezbytné při výrobě nápojů, chladicí zařízení a další tlakové nádoby v technologiích, kde jsou používány plyny, páry a chemické látky, které jsou dusivé, jedovaté, hořlavé i jinak nebezpečné pro lidský organismus nebo s vyššími parametry přetlaku a teploty média.

Parní a horkovodní kotle a tlakové nádoby stabilní jako VTZ jsou stále zdrojem potenciačního rizika. Tato rizika jsou snižována stále modernějšími automatickými systémy kontroly provozu (měřicí, regulační, blokovací a signalizační zařízení spojená s bezpečnostní výstrojí), ale na druhé straně tím dochází ke zvyšování nároků na preventivní údržbu, na odbornou úroveň obsluhy a provozní údržby. Proto je nutné provést kontrolu nejen zápisů o provozu a údržbě, ale i kontrolu konkrétních úkonů obsluhy, provozní a preventivní údržby související s provozem kontrolovaných VTZ. Při nedodržování předpisů k zajištění bezpečného provozu tlakových zařízení může za určitých okolností dojít k ohrožení zdraví a života nejen značného počtu zaměstnanců kontrolovaných osob, ale široké veřejnosti a současně i ke značným materiálním škodám.

Další výběr bude v oblasti bezpečnosti provozu nízkotlakých kotlen a tlakových zařízení ve výměňkových stanicích, která logicky navazují na problematiku rizikovitosti kotelních zařízení a zde mají vliv i fyzikální vlastnosti provozního média – vodní páry, syté vody, teplé vody, topného plynu a stlačeného vzduchu. Jsou zde zastoupeny převážně nevyhrazené parní a teplovodní kotle a nevyhrazené tlakové nádoby. Přesto jejich nebezpečnost spočívá v tom, že v důsledku nedostatků týkajících se zabezpečovacích zařízení, způsobu provozu, v nedostatečné provozní a preventivní údržbě, neodborných zásahů obsluhy i údržby, se z těchto zařízení mohou stát při zvýšení tlaku a teplot, zařízení s úrovní rizik VTZ. Protože pro tyto hodnoty nejsou zařízení konstruovaná, při poruše celistvosti tlakového celku pak mohou být důsledky stejné jako u VTZ.

Kromě kontrolní činnosti budou odborní zástupci kontrolované osoby obecně upozorněni na chystající se změny v legislativě související s připravovaným schválením zákona o VTZ, tak, aby tyto změny sledovali a mohli včas reagovat na nové podmínky týkající se provozu vyhrazených zařízení, včetně VTZ.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

Systém obecné a technické prevence:

- zda bylo provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu tlakových zařízení, a to nejen z hlediska samotného provozu, ale i z hlediska provádění preventivní a provozní údržby, ať byla prováděna vlastními pracovníky nebo dodavatelem, stanovení opatření pro jejich eliminaci,
- v jakém stavu byla bezpečnostní výstroj tlakových zařízení, např. pojistné ventily, pojistné membrány, systémy uvolňující tlak, měřicí, signalizační, blokové a regulační EZ a elektronická zařízení související s bezpečností, zda bylo vyhodnocení rizik a stanoveny zásady kontroly a údržby bezpečnostní výstroje,
- zda byla zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda byla vedena provozní dokumentace, např. provozní řady a provozní předpisy, provozní záznamy, zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje, předepsaná průvodní dokumentace, popř. pasporyty vyhrazených tlakových nádob stabilních a parních kotlů,
- zda byla stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem tlakových zařízení,

- zda kontrolovaný subjekt zajišťoval bezpečný stav provozovaného tlakového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, zda má zpracované plány revizí, zda byly jmenovány odpovědné osoby za provoz a údržbu,
- zda měly doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň.

Pracoviště:

- zda nebyly používány nevhodné armatury z hlediska kompatibility jejich materiálu s procesním médiem,
- bezpečný přístup pro obsluhu, údržbu zařízení a pro provádění kontrol a revizí,
- vybavení tlakových zařízení zabezpečovacími zařízeními a jejich funkčnost,
- ochrana zařízení proti korozi,
- funkčnost veškeré signalizace a havarijního větrání,
- jak bylo řešeno odstavení zařízení z provozu v případě havárie,
- vybavení obsluhy pro práci v kotelně, kompresorových stanic apod. funkčními OOPP,
- provedení potrubí a jejich odolnost proti poškození, zda bylo potrubí tlakových médií vybaveno předepsanými armaturami, nebylo používáno pro jiné účely, než pro které bylo určeno, zda byla provedena dostatečná tepelná izolace, značení protékajícího média a jeho směr a určení, zda byly označeny uzávěry, regulační armatury a bezpečnostní výstroj, byl k nim zajištěn bezpečný přístup,
- zajištění možnosti opuštění nebezpečného prostoru a značení únikových cest,
- zajištění přívodu vzduchu pro větrání a spalování v kotelnách,
- odstraňování závad zjištěných předchozí revizí nebo zkouškou,
- zda obsluha dodržovala předpisy, návody od výrobce, normativy a další pokyny, se kterými byla prokazatelně seznámena.

V roce 2020 bylo provedeno inspektory OIP se specializací pro tlaková zařízení celkem 377 kontrol u 369 kontrolovaných subjektů. Při kontrolách bylo zjištěno celkem 712 porušení a 550 nedostatků.

Počet kontrol, kdy nebyly zjištěny nedostatky, byl 165 a počet kontrol se zjištěnými nedostatky byl 212. Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo inspektory OIP v 6 případech uloženo, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Dále bylo v rámci kontrol navrženo 93 TOO.

Tab. č. 38 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	11	47	26	56	14	60	42	114	369*
Počet kontrol	11	47	26	56	15	62	43	117	377
Počet zjištěných porušení	6	125	62	7	19	73	105	315	712
Počet opatření	0	5	1	0	0	0	0	0	6

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

V níže uvedené tabulce je pro představu uveden přehled nejvíce porušovaných právních předpisů.

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 378/2001 Sb. a NV č. 101/2005 Sb.

Ostatní předpisy byly porušeny v menším počtu pod 3,0 %.

Tab. č. 39 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	253	35,5
zák. č. 309/2006 Sb.	199	28,0
NV č. 378/2001 Sb.	124	17,4
NV č. 101/2005 Sb.	90	12,6
vyhl. č. 91/1993 Sb.	21	3,0
vyhl. č. 48/1982 Sb.	16	2,3
vyhl. č. 85/1978 Sb.	4	0,6
zák. č. 174/1968 Sb.	1	0,1
vyhl. č. 18/1979 Sb.	1	0,1
NV č. 201/2010 Sb.	1	0,1
NV č. 375/2017 Sb.	1	0,1
vyhl. č. 263/2007 Sb.	1	0,1
Celkem	712	100

Zhodnocení výsledku kontrol dle zaměření

- **Systém obecné technické prevence**

Dokumentace k vyhledávání, hodnocení a přijímání opatření k minimalizaci rizik ohrožení bezpečnosti a zdraví byla předkládána v kontrolovaných subjektech a obsahovala i rizika provozu tlakových vyhrazených i nevyhrazených zařízení. Přesto, že tyto rizika vztahující se k provozu a údržbě tlakových zařízení vycházejí většinou z různé databáze rizik (software k BOZP apod.), tak lze říci, že tato dokumentace obsahuje i skutečné rizika vycházející ze skutečného stavu zařízení a problematiky provozu. Tento zlepšující se stav lze přisoudit nejspíše tlaku kontrol v posledních letech ze strany inspektorů OIP nejen na provozovatele, ale i na revizní techniky a pracovníky dodavatelských subjektů s kvalifikací OZO. Tento pozitivní vliv je nejvíce viditelný u podnikatelských subjektů v energetice a v průmyslu více závislém na tlakových zařízeních.

Odborná způsobilost zaměstnanců pověřených obsluhou tlakového zařízení byla většinou doložena a řádně dokumentována v požadovaném rozsahu a přesto skutečnou kvalitu školení zpochybňují nedostatky zjištěné při kontrolách inspektorů OIP v oblasti vedení předepsaných záznamů, zkoušení výstroje tlakových zařízení, provádění provozní údržby a způsobu samotného provozu a plnění dalších povinností obsluh tlakových zařízení. To, že se pracovníci obsluhy často udivují nad tím, jaké mají povinnosti a jejím vytýkáno, že je neplní, je způsobováno často neprováděním kontrolní činnosti jmenovaných odpovědných pracovníků za tyto tlakové zařízení. Pro kumulaci více funkcí u velkého počtu tlakových zařízení, kromě toho tito odpovědní pracovníci většinou, nezvládají vést řádně technickou a provozní dokumentaci, nekontrolují dodržování termínů jednotlivých revizí a zkoušek, kvalitu a dodržování místních provozních předpisů a to i přesto, že jsou si vědomi, že toto je vždy předmětem kontrol OIP.

Zdravotní způsobilosti zaměstnanců pověřených obsluhou kontrolovaného zařízení a poskytování OOPP vzájemně spolu vytvářejí základní předpoklad prevence před vznikem úrazů, a kde je v tomto ohledu vytvořen systém a tak se nevyskytují v této oblasti časté závady. U tlakových zařízení jsou však závažná rizika z důvodů tlaku média a chemických a fyzikálních vlastností, zejména při úniku média ze zařízení (žíravé, toxické látky, expanze páry a chladivý účinek při expanzi plynů), zde častěji hraje důslednost při používání vhodných OOPP a nepřeceňování svého okamžitého zdravotního stavu přímo jednotlivými pracovníky obsluhy tlakových zařízení.

Nevedení plánu revizí a zkoušek některých tlakových zařízení bylo zjištěno nejen u nově instalovaných zařízení, ale i u déle provozovaných, což svědčí o nedostatečné spolupráci a plnění vzájemných

povinností revizního technika a pracovníka odpovědného za provoz tlakového zařízení. To dokládají i případy, kdy není aktualizován plán revizí a evidence provozovaných nádob, kdy v plánu revizí jsou vyhrazené tlakové nádoby stabilní, které nejsou již několik let provozované a nejsou tam uvedené nádoby uvedené již do trvalého provozu.

Zjištěny byly rovněž nedostatky v obsahu revizních zpráv technických zařízení, zejména neúplné, všeobecně zpracované či nevyhodnocené závěry a stanovení opatření k eliminaci rizik týkající se zjištěných závad při revizi a zkoušce. Závady byly zjištěny i ve způsobu provedení odborných jednotlivých prohlídek nízkotlakých kotelů, revizí a zkoušek VTZ. Zjištěné nedostatky při kontrolách a revizích byly odstraněny po konzultaci s konkrétními revizními technikami, což bylo doloženo buď novým samostatným záznamem, nebo přímo uvedeno v revizních zprávách.

• **Pracoviště**

Nedostatky spočívající v nevyhovujícím stavu pracoviště (umístění a bezpečný přístup k zařízení) byly zjištěny jen zřídka, např. neoznačené zúžené průchody nebo snížené podchody, uložení nepatřičných předmětů nesouvisejících s provozem zařízení v komunikacích k technickému zařízení, nesprávné označení vstupních dveří do technických místností (chybějící předepsané bezpečnostní označení prostorů a zařízení, informační a výstražné tabulky apod.). Náprava těchto zjištění byla často provedena v průběhu kontroly. Stanovené pracovní podmínky při obsluze a údržbě kontrolovaného zařízení, předepsané bezpečnostními, provozními a technologickými předpisy a návody k obsluze zařízení, byly převážně obsluze k dispozici. U několika subjektů bylo doporučeno aktualizování těchto předpisů, vztahující se ke konkrétnímu technickému zařízení.

Nejzávažnější nedostatky byly zjištěny při kontrole z důvodů zanedbávané údržby a kontroly zařízení, což může vést až k ohrožení zdraví a života osob v důsledku úniku média a jeho expanzi z tlakového celku tlakové nádoby, kotle nebo i z potrubního vedení a to mnohdy při samotné provozní údržbě, z důvodu chybně zvoleného pracovního postupu. Při kontrolách bylo zjištěno provozování zařízení se zjevnými závadami typu: vnější i vnitřní koroze zařízení, provozování zařízení s netěsnostmi na ventilech a potrubních dílech, nedostatečná údržba uzavíracích armatur, omezovacích zařízení včetně čidel a výstroje zařízení včetně bezpečnostní výstroje. Konstrukční závady a nevhodně provedené opravy a úpravy zařízení jako např. u provedení odfuků i přívodního potrubí k pojistným ventilům a nevhodné vyústění do sběrného potrubí.

Při provozu středotlakých parních a horkovodních kotlů je pro dodržení bezpečnosti provozu velmi důležitá praxe, odborná způsobilost, důslednost dodržování provozních předpisů, právních a ostatních předpisů všech osob podílejících se na provozu. I přes platná osvědčení je úroveň topičů různá. V současné době je převážná část středotlakých parních a horkovodních kotlů vybavena zařízením BOSB, kdy je umožněna občasná obsluha a občasností až 72 hodin. Občasnost je ve většině provozů využívána, ale často dochází k tomu, že nejsou dodržována pravidla, kdy i při takto stanovené občasnosti je nutno provádět obsluhu v režimu trvalé obsluhy. Je to především při najíždění a odstavování, při neprovedení pravidelné kontroly BOSB, při jakékoliv závadě kvalifikované jako provoz kotle za mimořádných podmínek jako např. nedodržení kvality napájecí a kotelní vody do doby, než se tato závada odstraní. Tento závadový stav je při kontrolní činnosti inspektorů těžko zjištělný, protože se děje v daném okamžiku. Ale to, že k němu dochází, je zřejmé. Svědčí o tom i zápisy v provozním deníku, kdy případy provozu za mimořádných podmínek nejsou zapisovány, ale jednotlivé hodnoty kvality napájecí a kotelní vody neodpovídají předepsaným normovým hodnotám a tím se jedná o provoz v režimu za mimořádných podmínek dle čl. 72 ČSN 07 0710.

Během provádění kontrol bylo zjištěno, že u některých, zejména u nevýrobních subjektů, je péče především o nízkotlaké kotelny velmi nízká. Zařízení provozuje obsluha s nedostatečnými znalostmi, velmi často jen na částečný pracovní úvazek. Prevence a údržba je také zejména z titulu odpovědných zástupců provozovatele nízká nebo neochotně prováděna, i když je ze strany revizních techniků na tento

stav upozorňováno. Velmi často je sdělován argument, že zařízení je před rekonstrukcí nebo před vyřazením z provozu. Podceňuje se tak stav, kdy se do zařízení již neinvestuje, ale je stále v provozu. Problematika vyskytující se v závadách v nízkotlakých kotelnách je stále v oblasti účinného větrání kotlen z hlediska zabezpečení potřebného vzduchu pro spalování a větrání, s tím související kontrola měření obsahu CO. Nejen v kotelnách, ale i ve výměňkových stanicích byly nedostatky v souvislosti s provozem expanzometu a neosazení uzavíracích a vypouštěcích armatur pro potřebnou snadnou kontrolu tlaku vzduchu popř. netečného plynu nad membránou nebo vakem. Byly zjištěny i závady na bezpečnostní výstroji nízkotlakých kotlů, výměníků a ohříváčů teplé vody.

Sankční postihy byly uplatňovány v souladu s příslušnými ust. zákona o inspekci práce. Právním subjektům bylo uloženo celkem 10 pokut v celkové výši 146 500 Kč.

Některá provozovaná tlaková zařízení jsou již na konci své životnosti a díky nedostatku investičních prostředků provozovatel oddaluje modernizaci těchto provozů, a proto je potřebné objektivně posoudit tento stav a upozornit na nastávající zvýšená rizika provozu těchto zařízení, což by mělo být součástí prevence rizik, ale i součástí závěrů revizí a zkoušek, ale mohou to být i kontroly v rámci tohoto úkolu, které na tento stav upozorní zjištěnými nedostatky. U některých subjektů jsou naopak nová zařízení instalována do starých objektů s nedemontovaným nebo částečně demontovaným nefunkčním zařízením bez potřebných úprav pracovišť, zajištění bezpečného přístupu, úprav elektroinstalace, osvětlení atd. Při prováděných kontrolách bylo vždy velmi kladně hodnoceno poskytování konzultací inspektory přímo na pracovištích organizací, což mimo jiné přispělo i ke zvýšení úrovně BOZP u kontrolovaných subjektů. Při kontrolách jsou zástupci kontrolované osoby upozorňovány, že by znalostí a zkušeností revizního technika mělo být více využíváno a to při obnově starších tlakových zařízení s ohledem na možné změny struktury materiálu v důsledku dlouhodobého používání a v důsledku změn tlaku a teplot, i když se nejedná přímo o nízkocyklové namáhání tlakové části. Proto je žádoucí, dle znalostí inspektora, provádět výběr subjektů ke kontrole tam, kde subjekty provozují svoji činnost v zastaralých výrobních areálech a na starších zařízeních.

Nedostatky zjištěné při kontrolní činnosti byly většinou způsobeny nedůslednou realizací systému koncepce řízení péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci v rámci celkové koncepce rozvoje jednotlivých organizací. Zejména v subjektech s menším počtem zaměstnanců nestála často oblast BOZP na předním místě zájmu vedení organizací a důsledkem toho bylo nedostatečné vyhledávání, posuzování a odstraňování rizik možného ohrožení bezpečnosti a zdraví zaměstnanců. Úroveň BOZP u tlakových zařízení je odvislá do značné míry na trvalé péči a zájmu vedení organizace o otázky BOZP, současně závisí na profesionalitě osob pověřených odpovědností za provoz a řízením péče o BOZP.

Vzhledem k tomu, že u všech kontrolovaných subjektech bylo zaměření a rozsah kontrol proveden stejným nebo podobným způsobem, je možno na druhé straně počtem kontrol bez zjištěných závad nebo se zjištěným malým počtem závad u podnikajícího subjektu, dokladovat dobrý stav v oblasti bezpečnosti provozu tlakových zařízení. U některých subjektů je tento trend trvalejšího charakteru, což jde doložit výsledky následně provedených kontrol. Kromě velmi dobré úrovně, díky zavedenému systému péče o tlaková zařízení v těchto subjektech, má zde velký kladný vliv i kontrolní činnost inspektorů OIP, která pravidelným upozorňováním na rizikové stavy vytváří prevenci proti vzniku PÚ a nehodových událostí na základě svých zkušeností z šetření závažných smrtelných PÚ.

Tento viditelný kladný vliv kontrolní činnosti v rámci tohoto úkolu nám ukazuje možnost, že u subjektů provozujících tlaková zařízení, kde se vyskytuje více závad a závažných nedostatků, by bylo vhodné do zlepšení tohoto stavu provádět opakované kontroly v kratších termínech např. 1 x za 2 roky. Stále platí, že se do výběru kontrol zařazují subjekty, u kterých kontrola ještě provedena nebyla, ale byl šetřen závažný PÚ nebo byl podán podnět v oblasti tlakových zařízení.

Při kontrolní činnosti byli odborní zástupci kontrolované osoby obecně upozorňováni na změny v legislativě související s připravovaným schválením zákona o VTZ tak, aby změny, které po schválení zákona budou návazně následovat i v právních předpisech a normativních, sledovali a mohli včas reagovat na nové podmínky týkající se provozu VTZ, včetně vyhrazených tlakových zařízení.

Kontrolní činnosti byla během roku splněna v plánovaném rozsahu, přestože počet provedených kontrol byl ovlivněn opatřeními v důsledku pandemie COVID-19. Splněním úkolu byl získán přehled o stavu BOZP v souladu se zadáním úkolu.

5.14 Integrovaná inspekce

Orgány inspekce práce vykonávají společné kontroly s ČBÚ a obvodními báňskými úřady (dále jen „OBÚ“), KHS a HZS krajů. Tyto tzv. orgány integrované inspekce společně s krajskými úřady a Českou inspekcí životního prostředí (dále jen „ČIŽP“) vykonávají kontroly na základě požadavků zák. č. 224/2015 Sb., který stanoví systém PZH pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí.

Právní subjekty spadající do režimu PZH se dělí na dvě skupiny (A a B), a to v závislosti na množství nebezpečných látek umístěných ve svých prostorech. O zařazení do skupiny A nebo do skupiny B rozhoduje příslušný krajský úřad po posouzení návrhu na zařazení předloženého právním subjektem. Skupina B se liší od skupiny A větším množstvím nebezpečných látek, a tím pádem i větší nebezpečností a více povinnostmi na úseku PZH.

Kontroly (neboli integrované inspekce) probíhaly dle schváleného plánu kontrol u vybraných právních subjektů. Subjekty zařazené do skupiny B se kontrolují každoročně a u subjekty zařazené do skupiny A jednou za tři roky. Četnost kontrol může ČIŽP upravit odchylně na základě systematického posuzování nebezpečí závažné havárie u jednotlivých objektů. Není však výjimkou ani mimořádná kontrola u subjektu, který v minulosti vykazoval velkou míru porušení právních předpisů. V roce 2020 došlo k různým změnám a zejména k posunutí termínů kontrol vzhledem k pandemii COVID-19.

Kromě samotných kontrol má také OIP možnost vyjadřovat se k tzv. bezpečnostní dokumentaci (k bezpečnostním programům, bezpečnostním zprávám a jejich aktualizaci) předkládané krajskými úřady při řízeních o schválení této dokumentace.

Kontroly byly zaměřeny zejména na:

- odbornou a zdravotní způsobilost zaměstnanců, školení zaměstnanců o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti práce, o rizicích práce s nebezpečnými látkami a opatřeními k jejich eliminaci,
- poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik a dle seznamu zpracovaného zaměstnavatelem, stav OOPP a jejich používání zaměstnanci,
- stav na pracovišti, včetně značení,
- průvodní a provozní dokumentaci,
- pracovní a technologické postupy,
- posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu, včetně revizí zařízení, stavu elektroinstalace, tlakových, plynových a zdvihacích zařízení,
- skladování a manipulace s nebezpečnými látkami, včetně značení zásobníků a skladů s nebezpečnými látkami,
- stav únikových cest,
- opatření na ochranu proti výbuchu (prevence rizik, klasifikace prostorů, písemná DOPV),
- pracovní podmínky, a to zejména pracovní režim zaměstnanců,

- pracovní úrazovost v souvislosti s nebezpečnými látkami,
- přijatá opatření ve vztahu k minulým mimořádným událostem.

Kontroly bezpečnostní dokumentace

Kontrolované zařazené subjekty předkládají krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci. Skupina A zpracovává bezpečnostní program PZH ve smyslu ust. § 10 a § 11 zák. č. 224/2015 Sb. a skupina B zpracovává bezpečnostní zprávu ve smyslu ust. § 12 zák. č. 224/2015 Sb. OIP v postavení dotčeného orgánu státní správy mají k těmto bezpečnostním programům či zprávám možnost vyjádřit se v rámci svých kompetencí.

Inspektoři OIP v roce 2020 měli možnost dát připomínky k celkem 18 bezpečnostním dokumentacím v oblasti PZH, včetně jejich aktualizací. Krajské úřady také OIP informují o zařazení či vyřazení právních subjektů či o stanovení zóny havarijního plánování.

Nevýhodou řízení o bezpečnostní dokumentaci je, že dokumentace obvykle obsahuje odkazy na interní předpisy, které ale OIP nemá k dispozici a nemůže tak vykonat podrobnější kontrolu. Důležité je zmínit, že hodnocení rizik závažné havárie a přijatých preventivních bezpečnostních opatření nenáleží OIP, ale zpracovateli posudku, proto je bezpečnostní dokumentace pro nás především informativní, a to zejména u nově zařazených subjektů.

Integrované inspekce dle zák. č. 224/2015 Sb.

Krajské úřady a částečně i ČIŽP se zaměřují na kontrolu plnění požadavků dle zák. č. 224/2015 Sb. Ostatní kontrolní orgány provádějí kontrolu v rámci svých kontrolních kompetencí. U kontrolovaných subjektů byla provedena i kontrola odstranění nedostatků z předchozích kontrol, a to většinou s kladným výsledkem, kdy subjekty nedostatky odstranily a zlepšily tak svůj stav na úseku BOZP a VTZ.

Při žádné skutečně provedené kontrole nebylo nutné vydat rozhodnutí o zákazu používání zařízení nebo pracoviště. V rámci kontrolní činnosti bylo zkontrolováno celkem 71 právních subjektů, z toho 70 právnických osob a 1 fyzická osoba. U těchto subjektů bylo provedeno celkem 181 kontrol, a to nejen v oblasti bezpečnosti práce, ale i v oblasti bezpečného provozu VTZ, viz tabulka níže (vybrané ukazatele dle inspektorátů).

Tab. č. 40 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	3	20	8	5	14	12	12	13	71*
Počet kontrol	3	40	11	14	35	13	19	46	181
Počet zjištěných porušení	2	17	4	0	53	18	18	56	168
Počet opatření	0	0	0	0	0	0	0	4	4

Pozn.: *Subjekty nelze sčítat, 1 subjekt může být kontrolován více OIP.

Počet kontrol bez zjištěných nedostatků činil 118, což je více než 65 % z celkového počtu kontrol. Při zbývajících 63 kontrolách bylo zjištěno 168 porušení právních předpisů s celkem 142 nedostatky.

Subjekty si uvědomují rizika vyplývající z jejich činnosti, což lze interpretovat zvyšujícím se tlakem na prevenci rizik, která je podpořena platnou legislativou. V rámci svých pravomocí inspektoři během kontrol vydali celkem 4 opatření k odstranění nedostatků zjištěných při kontrole.

Od doby zavedení integrovaných inspekcí se většina právních subjektů dostala na velmi dobrou úroveň v oblasti BOZP a bezpečného provozu VTZ a nízkou míru pracovní úrazovosti. Zjišťované nedostatky

zpravidla nebývají závažné tak, aby mohly ohrožovat život a zdraví zaměstnanců, a vydaná opatření a doporučení jsou ze stran právních subjektů respektována a realizována.

Nejčastěji porušené právní předpisy a jejich četnost uvádí následující tabulka, viz níže.

Tab. č. 41 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% vyjádření daného porušení
zákoník práce	53	31,5
NV č. 101/2005 Sb.	43	25,6
zák. č. 309/2006 Sb.	32	19,0
NV č. 378/2001 Sb.	13	7,7
NV č. 406/2004 Sb.	8	4,8
vyhl. č. 21/1979 Sb.	6	3,6
vyhl. č. 48/1982 Sb.	4	2,4
NV č. 362/2005 Sb.	4	2,4
NV č. 375/2017 Sb.	3	1,8
vyhl. č. 85/1978 Sb.	2	1,2
Celkem	168	100

Mezi konkrétní nedostatky zjištěné při kontrolách v roce 2020 patřily např. následující:

- nezajištění vstupní lékařské prohlídky zaměstnance,
- nevybavení kotelný prostředky pro zjišťování přítomnosti CO,
- poškozené bezpečnostní značky a značení, neoznačené rozvody,
- nerovnosti na vnitřních komunikacích, chybějící ochranné lišty, poškozené žebříky,
- koroze potrubních vedení,
- neupevněné kabelové rozvody,
- nedostatečné či neprovedené uzemnění,
- neprokatelné odstraňování nedostatků z revizních zpráv,
- neprovádění kontrol a revizí technických zařízení,
- nevhodné skladování nebezpečných látek,
- znečištěné či poškozené OOPP,
- neaktualizovaná DOPV,
- neseznamování zaměstnanců s vlastnostmi nebezpečných látek,
- a další.

Kontrolována jsou i přijatá opatření a odstranění nedostatků zjištěných při předchozích kontrolách, což přispívá ke zlepšení reálného stavu na pracovištích zařazených subjektů a především ke snížení rizika vzniku závažných havárií.

Spolupráce s ostatními orgány státní správy

Kontroly vykonávají inspektoři OIP s různými specializacemi a garantem za plnění tohoto úkolu je inspektor se specializací na chemický průmysl, ropný průmysl a nebezpečné látky. Inspektoři dalších specializací velmi pomáhají komplexnějším kontrolám, a to zejména z oblasti VTZ. V souvislosti s pandemií COVID-19 došlo nejen k redukci kontrol, ale zejména k redukci počtu osob přítomných při kontrolách tak, aby bylo sníženo riziko nákazy. Samotné kontroly probíhaly na základě pozvánky zaslané oblastními inspektoráty ČIŽP, kterým byla po každé kontrole podávána informace o výsledku kontroly dle ust. § 41 odst. 1 zák. č. 224/2015 Sb.

Inspektoři neshledali závažné nedostatky při koordinaci kontrol a při spolupráci s ČIŽP, popřípadě s ostatními orgány integrované inspekce. Problémem však může být v některých případech skutečnost,

že naše kontroly bývají komplexnější (BOZP i VTZ) a tím pádem i časově a personálně náročnější, což ze strany ostatních orgánů není vždy plně respektováno.

Spolupráce mezi kontrolními orgány probíhá i v případě potřeby kontrol mimořádných, konaných za účelem prošetření podnětů vzbuzujících důvodné podezření o závažném porušování povinností stanovených zák. č. 224/2015 Sb., havárií, nehod a skoronehod nebo na základě poznatků vyplývajících z vlastní kontrolní činnosti.

Mimořádné události, PÚ

O mimořádných událostech, jako mohou být požáry či výbuchy, které nastanou v objektech spadajících pod režim zák. č. 224/2015 Sb., se orgány inspekce práce většinou dozví se zpožděním a z různých zdrojů (PČR, HZS, krajský úřad, média). V případě, kdy se nestane žádný závažný či smrtelný úraz, nejsou subjekty povinny nás informovat.

V roce 2020 byly šetřeny nejen podněty týkající se úniku nebezpečných látek, ale byly provedeny zejména kontroly PÚ v subjektech spadajících do režimu zák. č. 224/2015 Sb. (např. zasažení zaměstnance čpavkem při přečerpávání železniční cisterny).

V roce 2020 byly uloženy celkem 2 sankce, a to ve výši 250 000 Kč a 83 000 Kč na základě kontrol provedených v roce 2019.

Integrovaná inspekce trvale zlepšuje stav na úseku bezpečnosti práce a bezpečného provozu VTZ ve vybraných kontrolovaných subjektech. Inspektoři se shodují, že stav v subjektech zařazených do kategorie B je výrazně lepší než v subjektech kategorie A, a to nejen z důvodu každoročních kontrol, ale i z důvodu větší zodpovědnosti k problematice BOZP. TOO doporučována inspektory jsou kontrolovanými osobami respektována a realizována.

Rok 2020 byl náročný zejména kvůli pandemii COVID-19, kdy došlo nejen k omezení počtu společných kontrol, ale i k omezení počtu inspektorů při samotné kontrole (zejména redukce počtu inspektorů VTZ). Také bylo potvrzeno, že elektronická komunikace inspektorů s kontrolovanými osobami nemusí být v případě kontrol BOZP a VTZ zcela dostačující a zejména v oblasti PZH je osobní přítomnost inspektora při kontrole zcela zásadní.

Kontrolované osoby jsou na tyto společné kontroly více orgánů státní správy zvyklé a ani při loňských omezeních nenastal i přes všechna hygienická opatření žádný zásadní problém.

5.15 Program Bezpečný podnik

Program Bezpečný podnik je dlouhodobě zařazován do kontrolní činnosti SÚIP a zároveň je i jedním z cílů Národní politiky BOZP. Zavedením programu Bezpečný podnik lze dosáhnout nejen funkčního systému řízení BOZP v právním subjektu, který funguje ve skutečném provozu, ale především lze dosáhnout zvýšení úrovně BOZP, která vede ke snížení pracovní úrazovosti, a tedy i ke snížení nákladů spojených s PÚ.

Program Bezpečný podnik je zcela dobrovolný a držitelé osvědčení prokazují, že se systému řízení BOZP věnují v mnohých případech i nad zákonné požadavky. Lépe tak jsou vnímáni nejen odbornou veřejností, ale zejména i svými zaměstnanci. Platnost osvědčení je 3 roky a během této doby probíhají v subjektech jak průběžné prověrky vedené OIP, tak i vlastní každoroční vnitřní audity. Mezi další povinnosti společností, které již osvědčení vlastní, patří každoroční zasilání tzv. indikátorů zlepšování na místě příslušný OIP, které sumarizují stav a zlepšení právního subjektu na úseku BOZP za uplynulý rok.

Cílem programu je podpora zavedení komplexního, efektivního a neustále se zlepšujícího systému řízení BOZP, který vede k dosažení vyšší úrovně BOZP a ochrany životního prostředí u jednotlivých právních subjektů. Z hlediska prevence je cílem programu především vytvoření podmínek pro předcházení vzniku mimořádných událostí, a to zejména PÚ. Jedním z cílů je také vyžadování systémového přístupu k řízení BOZP u dodavatelů a ostatních spolupracujících subjektů.

Prověrky plnění požadavků programu Bezpečný podnik provádí všechny OIP na základě žádosti právního subjektu o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu Bezpečný podnik. Spolu se žádostí právní subjekt dokládá i další dokumenty, např. zprávu z auditu, vyplněný seznam kontrolních otázek programu a zejména stanoviska dotčených orgánů státní správy v oblasti požární ochrany (stanovisko HZS), hygienických požadavků na pracovní prostředí (stanovisko KHS), ochrany životního prostředí (platný certifikát systému řízení ochrany životního prostředí či vyjádření ČIŽP) a případně dle své činnosti i stanovisko OBÚ.

Kontrolní seznam požadavků programu Bezpečný podnik, který je součástí Příručky k programu dostupné na webové stránce SÚIP, neslouží jen pro právní subjekty, ale i pro inspektory, kteří v rámci své specializace danou oblast prověřují.

Prověrky byly zaměřeny zejména na:

- seznámení se s údaji týkajícími se daného právního subjektu (s procesy a činnostmi, údaji o pracovní úrazovosti, o haváriích, o porušování předpisů zjištěném při předchozích kontrolách či prověrkách a o vydaných rozhodnutích týkajících se vyřazení strojů a zařízení z provozu, zákazu činnosti),
- ověření splnění všech požadavků programu, které se na daný subjekt vztahovaly,
- ověření zajištění součinnosti na úseku prevence rizik a vzájemné informovanosti o rizicích mezi jednotlivými právními subjekty v případě, že se u prověřovaného právního subjektu nebo na jeho pracovišti vyskytovaly další právní subjekty (dodavatelé, spolupracující firmy),
- ověření, zda údaje uvedené v přehledu indikátorů zlepšování odpovídají skutečnosti, tj. zda plní požadavek neustálého zlepšování.

Zhodnocení prověrek

Právní subjekty po prostudování všech dostupných informací o programu a po zavedení a zhodnocení systému řízení BOZP ve svém podniku mohou podat na místně příslušný OIP žádost o ověření zavedeného systému řízení BOZP spolu se stanovenými dokumenty, které jsou uvedeny ve veřejně přístupné Příručce k programu Bezpečný podnik. V případě jakýchkoli nedostatků v dokumentaci k žádosti OIP právní subjekt informuje a pomáhá mu v nápravě. Po kontrole všech dokumentů i vnitřních záznamů o daném subjektu inspektorem – garantem programu na OIP i SÚIP přichází na řadu sestavení harmonogramu prověrky a následně prověrka samotná.

Prověrka systému řízení BOZP probíhá v závislosti na procesech a činnostech, které se v podniku vyskytují, a to konkrétně v těchto oblastech:

- VTZ zdvihací, plynová, tlaková a elektrická,
- pracovní podmínky,
- doprava,
- nebezpečné látky a havárie,
- stavební činnost,
- výrobní a provozní zařízení,
- systém řízení BOZP.

V roce 2020 provedlo více než 80 inspektorů všech OIP prověrku celkem 35 právních subjektů, ve kterých zrealizovali 254 prověrek systému řízení BOZP dle své specializace a na základě kterých byl

vydán dílčí zápis o výsledku prověrky systému řízení BOZP. Bližší údaje uvádí níže uvedená tabulka o prověrkách.

Dílčí zápisy slouží jako podklad pro celkovou závěrečnou zprávu o výsledku prověrky systému řízení BOZP, kterou zpracovává inspektor - garant programu na OIP.

Tab. č. 42 – Údaje o prověrkách

Ukazatel	Inspektorát								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet prověřovaných subjektů	1	5	9	3	2	5	4	6	35
Počet prověrek	6	41	68	20	19	17	31	52	254
Počet zjištěných nedostatků/neshod	0	23	1	1	26	24	18	24	117
Počet doporučení	1	18	59	48	28	0	0	55	209

Prověrky se prováděly u nově zapojených společností, dále u společností stále pokračujících v programu, a také se jednalo o tzv. průběžné prověrky, kdy je ověřován stav systému řízení BOZP v průběhu 3 let platnosti osvědčení.

V případě zjištění nedostatků či neshod s programem Bezpečný podnik v zavedeném systému řízení BOZP v prověřovaných společnostech byly tyto projednávány se zástupci managementu a z větší části odstraněny v termínu do konce prověřování. Nedostatky, které vyžadovaly delší termín k odstranění, byly odstraněny ve velmi krátké době po ukončení prověrek a tato skutečnost byla na OIP písemně doložena. Inspektoři se rovněž snaží o to, aby systém řízení BOZP nebyl jen formálně nastaven, ale zejména dbají na jeho použitelnost v praxi.

Při prověrkách bylo celkem zjištěno 117 nedostatků či neshod s programem, mezi kterými se většinou vyskytují takové, které lze odstranit do konce prověrky, nejsou systémové a vznikají jako důsledek tzv. provozní slepoty jako např.:

- provozování brusky bez ochranného štítu,
- nepřístupný rozvaděč nízkého napětí,
- zásuvka provozována s poškozeným krytem,
- neupevněné kabelové vedení,
- nedostatečné vyhodnocení rizik při nabíjení manipulačních vozíků,
- neaktuální protokol o určení vnějších vlivů,
- nedostatečná evidence úrazů,
- vyřazení funkce bezpečnostního krytu pracovního prostoru stroje,
- nedůsledná údržba zařízení (nánosy prachu),
- nedostatečná kontrola dodržování pracovních postupů,
- nedodržení lhůty kontroly trakční baterie,
- chybějící provozní dokumentace mostového jeřábu,
- neoznačené vázací prostředky,
- neoznačený nejvyšší přípustný pracovní přetlak u tlakové nádoby stabilní,
- poškozené bezpečnostní značky a značení,
- a další.

Stále je velmi důležité rozlišování mezi nedostatkem a neshodou, kdy nedostatek je většinou způsobený selháním jedince, avšak za neshodu se považuje systémová chyba. Jako typický příklad můžeme uvést nedostatek = chybějící revize u jednoho zařízení, neshoda = žádné revize u všech zařízení.

V případě zjištění závažných nedostatků, vedení přestupkového řízení souvisejícího s požadavky programu, nevytvoření podmínek pro prověrku a celkově negativního výsledku prověrky systému řízení

BOZP může OIP doporučit nevydávat osvědčení Bezpečný podnik. V roce 2020 byl v průběhu prověřování jednoho nově zapojeného subjektu zjištěn velký počet závažných nedostatků, což vedlo k následnému nedoporučení OIP a tento subjekt osvědčení Bezpečný podnik nezískal.

U vydaných doporučení na úpravu systému řízení BOZP, kterých bylo celkem 209, se jednalo především o doporučení provádět častější kontroly a prohlídky zejména strojů a zařízení, při kterých lze zjistit případné nedostatky, či doplnění a aktualizaci dokumentace a dalších zavedených směrnic tak, aby odpovídaly fyzickému stavu na pracovišti a aby nechyběla vzájemná provázanost těchto dokumentů. Doporučení vychází především ze znalostí a zkušeností našich inspektorů, kteří jsou nedílnou součástí zlepšování systému řízení BOZP v právních subjektech.

Jako další doporučení vydaná v roce 2020 můžeme zmínit např.:

- prohlubování kvalifikace obsluh V TZ i jiných technických zařízení,
- prokazatelnější seznamování zaměstnanců nejen s návody k obsluze manipulačních prostředků, ale i s návody jejich přídatných zařízení,
- zpřehlednění odpovědností za řízení a realizaci jednotlivých procesů či úkonů,
- systémově sjednotit vedení evidence rizik, revizí a kontrol strojů a zařízení,
- obnovení bezpečnostních značek a značení,
- více konkretizovat obsah školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP,
- v záznamech o seznámení zaměstnanců s průvodní dokumentací strojů a zařízení uvádět přesná označení strojů a zařízení,
- vést prokazatelnější evidenci OOPP pro zaměstnance,
- a další.

Klíčovým faktorem při prověrkách plnění požadavků programu Bezpečný podnik je i ověřování indikátorů zlepšování, které právní subjekty každoročně zasílají začátkem roku na místně příslušný OIP. Mezi nejdůležitější indikátor zlepšování patří vývoj pracovní úrazovosti, který má u právních subjektů nosících titul Bezpečný podnik většinou klesající tendenci v důsledku zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí.

Získání osvědčení Bezpečný podnik je stále prestižní záležitostí a i v roce 2020 měly o tento program společnosti velký zájem, i když někteří museli od zapojení se do programu zcela ustoupit či posunout termín prověrky, a to zejména z důvodu nepřipravenosti, chybějících stanovisek dotčených orgánů či nesplnění podmínek programu.

Nadále platí, že lze osvědčení i odejmout v případech, kdy právní subjekt poruší předpisy k zajištění BOZP v návaznosti na selhání zavedeného systému řízení BOZP, a to v rámci PÚ či při vzniku mimořádné události. V roce 2020 nebylo osvědčení odebráno žádnému subjektu.

Důležitou roli v propagaci programu Bezpečný podnik mají všichni inspektoři, kteří jej prezentují u vrcholového managementu právních subjektů. OIP v roce 2020 kontaktovaly celkem 3 nové společnosti, které projevíly zájem zapojit se do programu Bezpečný podnik a kterým je ze strany OIP poskytováno poradenství. Poradenství je také poskytováno subjektům, které již osvědčení získaly.

Slavnostní předávání osvědčení za účasti generálního inspektora SÚIP a ministryně práce a sociálních věcí či jejího zástupce se obvykle koná v měsících květnu a říjnu. Loňská pandemie COVID-19 tato setkání neumožnila, a proto byla ocenění předána v souladu s aktuálními epidemiologickými podmínkami prostřednictvím OIP. Všechny právní subjekty, které osvědčení v roce 2020 získaly, jsou rozděleny dle OIP vedoucích prověrku systému řízení BOZP a jsou uvedeny v tabulce č. 43 - Subjekty, které převzaly osvědčení v létě a v tabulce č. 44 - Subjekty, které převzaly osvědčení v zimě. Seznam všech právních subjektů vlastních osvědčení Bezpečný podnik je dostupný na webových stránkách SÚIP.

Tab. č. 43 – Subjekty, které převzaly osvědčení v létě

OIP 03	Pražská energetika, a.s.
	PREdistribuce, a.s.
	PREservisní, s.r.o.
OIP 04	KOPOS KOLÍN a.s.
	Kovohutě Příbram nástupnická, a.s.
OIP 06	Synthomer a.s.
	ŠMT a.s.
OIP 09	BLOCK a.s.
	Nestlé Česko s.r.o.; závod SFINX Holešov
OIP 10	BorsodChem MCHZ, s.r.o.
	Erich Jaeger, s.r.o.
	Koyo Bearings Česká republika s.r.o.
	Siemens, s.r.o.; o. z. Elektromotory Mohelnice

Tab. č. 44 – Subjekty, které převzaly osvědčení v zimě

OIP 03	HOCHTIEF CZ a. s.
OIP 04	Ferring-Léčiva, a.s.
	SESCO Příbram spol. s r.o.
OIP 05	ČEZ, a. s., Jaderná elektrárna Dukovany
	ČEZ, a. s., Jaderná elektrárna Temelín
	ČZ a.s., provozovna Strakonice
	ČZ Řetězy, s.r.o.
	ČZ Strojírna, s.r.o.
	Robert Bosch, spol. s r.o.
	THK RHYTHM AUTOMOTIVE CZECH a.s.
OIP 06	KDYNIUM a. s.
OIP 07	Lovochemie, a.s.
	TRCZ s.r.o.
OIP 08	ASSA ABLOY Opening Solutions CZ s.r.o.; divize Stavební zámky
OIP 09	Chropyňská strojírna, a.s.
OIP 10	VESUVIUS ČESKÁ REPUBLIKA, a.s.

OIP prováděly v roce 2020 prověrky právních subjektů, které podaly žádost o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu Bezpečný podnik, a také prováděly průběžné prověrky právních subjektů již vlastnícih osvědčení, v souladu s vnitřními akty řízení. S ohledem na pandemii COVID-19 nebylo lehké vytvořit podmínky pro prověrky jak na straně prověřované, tak i prověřující. Některé prověrky (i nově zapojených společností) musely být přesunuty na další rok. Slavnostní předávání osvědčení se nekonala a předání ocenění úspěšným subjektům náleželo jednotlivým OIP.

Inspektoři také během roku poskytovali poradenství a konzultace právním subjektům, které projevily zájem o účast na programu Bezpečný podnik. Právní subjekty, které již vlastní osvědčení Bezpečný podnik, ve většině případů vyžadují systémový přístup k řešení problematiky BOZP i od svých dodavatelů a dalších spolupracujících subjektů. Velice kladně bývá inspektory hodnocen i přístup a organizační zajištění zaměstnanci právního subjektu v průběhu prověrky. Neméně důležitá je i skutečnost, že program bývá plně podporován managementem právních subjektů a je chápán jako nástroj pro zlepšení pracovních podmínek.

Účast v programu bývá hodnocena velmi kladně jak samotnými zástupci a zaměstnanci právních subjektů, kteří rádi využívají rad a námětů našich zkušených inspektorů při prověře, tak i zároveň slouží jako neustálý kontakt inspektorů s novými a modernějšími technologiemi.

Program Bezpečný podnik je velmi přínosný pro firmy, které mají zájem zavést systém řízení BOZP tak, aby byl v praxi funkční, avšak z našeho hlediska se jedná o velmi časově i personálně náročnou činnost, a to zejména pro inspektora - garant programu, který zastává nejen funkci prověřovací, ale zejména i funkci organizační a poradenskou.

Na základě splnění stanovených podmínek bylo v roce 2020 předáno osvědčení Bezpečný podnik celkem 29 společnostem. Pandemie COVID-19 zasáhla do všech oblastí lidské činnosti, a proto velice kladně hodnotíme, že i přes tuto situaci Bezpečné podniky nezapomínají na neustálé zlepšování úrovně BOZP. Platné osvědčení ke dni vydání této zprávy vlastní celkem 78 společností.

Seznam použitých zkratk

BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
CLP	evropské nařízení o klasifikaci, označování a balení látek a směsí
CNG	stlačený zemní plyn
CO	oxid uhelnatý
ČBÚ	Český báňský úřad
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČR	Česká republika
ČSN	česká technická norma
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ES	Nařízení Evropského parlamentu a Rady
EU	Evropská unie
EX	nebezpečí výbuchu
EZ	elektrické zařízení
GŘ ÚP ČR	Generální ředitelství Úřadu práce České republiky
HACCP	Systém analýzy rizika a stanovení kritických kontrolních bodů (Hazard Analysis and Critical Control Points)
CH ₄	zemní plyn
IMI	Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu
IS	informační systém
KHS	Krajská hygienická stanice
LKT	lesní kolový traktor
LPG	zkapalněný ropný plyn
MPBP	místní provozní bezpečnostní předpis
MPŘ	místní provozní řád
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NLZ	nelegální zaměstnávání
NV	nařízení vlády
OBÚ	obvodní báňský úřad
OIP	oblastní inspektorát práce (inspektorát)
OIP 03	OIP pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze
OIP 04	OIP pro Středočeský kraj se sídlem v Praze
OIP 05	OIP pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích
OIP 06	OIP pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni
OIP 07	OIP pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem
OIP 08	OIP pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové
OIP 09	OIP pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně
OIP 10	OIP pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě
OOPP	ochranné osobní pracovní prostředky
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
OZO	odborně způsobilá osoba
OZP	osoba se zdravotním postižením
PČR	Policie České republiky
PD	pracovní doba
PPV	pracovněprávní vztah
PÚ	pracovní úraz
PZH	prevence závažných havárií
REACH	nařízení o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek
ROV	Rožnovský vzdělávající servis
SBP	systém bezpečné práce
STL	středotlaký plynovod
SÚIP	Státní úřad inspekce práce (Úřad)
TIČR	Technická inspekce České republiky

TOO	technicko-organizační opatření
TPG	technická pravidla – gas
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
ust.	ustanovení
UTK	univerzální kolový traktor
VTL	vysokotlaký plynovod
VTL – RS	vysokotlaká regulační stanice
VTZ	vyhrazená technická zařízení
VTZ – ZZ	vyhrazená technická zařízení – zdvihací zařízení
vyhl. č.	vyhláška číslo
zák. č.	zákon číslo
ZoZ	zákon o zaměstnanosti
ZP	zákoník práce

Seznam tabulek

Tab. č. 1 – Vývoj počtu kontrol, uložených pokut a výše pokut v letech 2018 až 2020.....	1
Tab. č. 2 – Počet inspektorů dle kontrolních oblastí	2
Tab. č. 3 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	9
Tab. č. 4 – Počet kontrol v oblasti zaměstnanosti v roce 2020 dle OIP	31
Tab. č. 5 – Vývoj počtu zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol.....	32
Tab. č. 6 – Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol a OIP	33
Tab. č. 7 – Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU.....	33
Tab. č. 8 – Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo EU	34
Tab. č. 9 – Kromě NLZ byla nejčastěji zjištěna následující porušení zákona o zaměstnanosti	36
Tab. č. 10 – Kromě NLZ byly nejčastěji zjištěné porušení zákoníku práce	36
Tab. č. 11 – Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2020	37
Tab. č. 12 – Počet a výše pokut uložených v roce 2020 za NLZ na základě kontrol z roku 2020	37
Tab. č. 13 – Přehled PÚ v letech 2018 – 2020.....	48
Tab. č. 14 – Přehled PÚ zaměstnanců občanů EU a cizinců.....	49
Tab. č. 15 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	51
Tab. č. 16 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	51
Tab. č. 17 – Projektové dokumentace	59
Tab. č. 18 – Řízení k vydání kolaudačního souhlasu	59
Tab. č. 19 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	62
Tab. č. 20 – Typy objektu	62
Tab. č. 21 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	63
Tab. č. 22 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	66
Tab. č. 23 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	67
Tab. č. 24 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	74
Tab. č. 25 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	74
Tab. č. 26 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	83
Tab. č. 27 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	84
Tab. č. 28 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	88
Tab. č. 29 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	89
Tab. č. 30 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	100
Tab. č. 31 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	100
Tab. č. 32 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	105
Tab. č. 33 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	105
Tab. č. 34 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	109
Tab. č. 35 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	110
Tab. č. 36 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	114
Tab. č. 37 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	114
Tab. č. 38 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	120
Tab. č. 39 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	121
Tab. č. 40 – Vybrané ukazatele dle inspektorátů	125
Tab. č. 41 – Přehled nejčastěji porušovaných předpisů	126
Tab. č. 42 – Údaje o prověrkách	129
Tab. č. 43 – Subjekty, které převzaly osvědčení v létě	131
Tab. č. 44 – Subjekty, které převzaly osvědčení v zimě	131

Seznam grafů

Graf č. 1 – Vývoj počtu přijatých podnětů ke kontrole v období 2015 - 2020.....	4
Graf č. 2 – Vývoj počtu porušení u kontrol provedených na základě přijatých podnětů od roku 2018	10
Graf č. 3 – Vývoj počtu nelegálně pracujících osob.....	33